

ČESKÁ LESNICKÁ SPOLEČNOST, o. s.

Pořádáno pod záštitou
prof. Dr. Ing. Petra Horáčka, děkana LDF MENDELU,
JUDr. Michala Haška, hejtmána Jihomoravského kraje,
Ing. Miroslava Tomana, CSc. ministra zemědělství ČR,
Ministerstva průmyslu a obchodu
za přispění finanční podpory Ministerstva zemědělství

AKTUÁLNÍ EKONOMICKÉ A POLITICKÉ PROBLÉMY LESNICKO-DŘEVAŘSKÉHO SEKTORU

SBORNÍK Z KONFERENCE

Lesnická
a dřevařská
fakulta

Mendelova
univerzita
v Brně

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

Odborní garanti:**Ing. Jaromír Vašíček, CSc.**ředitel Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem
tel.: 322 319 818, e-mail: podatelna@uhul.cz**prof. Ing. Luděk Šišák, CSc.**vedoucí Katedry ekonomiky a řízení lesního hospodářství, FLD, ČZU
tel.: 224 383 705, e-mail: sisak@fld.czu.cz**Ing. Pavel Draštík**

předseda ČLS

tel.: 725 100 160, e-mail: predseda@cesles.cz

Ing. Vlastimil Vala, CSc.vedoucí Ústavu lesnické a dřevařské ekonomiky a politiky, LDF MENDELU
tel.: 545 134 071, e-mail: vlastimil.vala@mendelu.cz**Organizační garanti:****Ing. Josef Lenoch, Ph.D.**Ústav lesnické a dřevařské ekonomiky a politiky, LDF MENDELU
tel.: 545 134 076, e-mail: josef.lenoch@mendelu.cz**PhDr. Ing. Vít Skála**

tajemník ČLS

tel.: 603 584 550, e-mail: tajemnik@cesles.cz

Mediální partneři konference:www.silvarium.czwww.vulhm.cz/lesaktualnewww.enviweb.czwww.lesnictvi.cz

Les je významným zdrojem trvale obnovitelné dřevní suroviny ČR a poskytuje nenahraditelné společenské funkce. S navazujícím dřevařským zpracovatelským průmyslem tvoří neoddělitelný celek. Práce v lesnických a dřevařských podnicích je významným zdrojem obživy obyvatel venkovských oblastí. V současné době má lesnicko-dřevařský sektor bezesporu řadu ekonomických a politických problémů. Cílem konference je tyto problémy lépe identifikovat a pomoci při hledání cest pro jejich řešení.

Konference je určena vlastníkům lesů (včetně vlastníků z řad měst a obcí), pracovníkům v lesním hospodářství, politickým představitelům, pracovníkům státní správy, odborným lesním hospodářům, představitelům školství, vědy a výzkumu (včetně studentů lesnických škol), představitelům místních akčních skupin, odborným poradcům a dalším aktérům zabývajícím se lesnictvím, dřevozpracujícím průmyslem a rozvojem venkova.

Česká lesnická společnost je akreditovaná vzdělávací instituce u MV ČR pod číslem AK/I-40/2012.

Texty ve sborníku neprošly jazykovou úpravou.

Technická spolupráce:Lesnická práce, s. r. o., nakladatelství a vydavatelství
Zámek 1, 281 63 Kostelec nad Černými lesy

PROGRAM KONFERENCE A OBSAH SBORNÍKU

1. den (18. 9. 2013)

Pozdravení účastníků konference od organizátorů

prof. Dr. Ing. Petr Horáček, děkan LDF MENDELU, Ing. Pavel Drašík, předseda ČLS

1. BLOK: Státní správa a samospráva

Pohled MPO na aktuální situaci v lesnicko-dřevařském sektoru	6
Ing. Tomáš Hajdušek, náměstek ministra	
Pohled MZe na aktuální situaci v lesnicko-dřevařském sektoru	8
Ing. Martin Žižka, Ph.D., náměstek ministra	
Vztah společnosti a lesního hospodářství	12
Ing. Jaromír Vašíček, CSc., ředitel ÚHÚL	
Význam lesnictví a dřevařství pro ČR	
Radek Šnábl, poradce ministra financí	
Význam lesnictví a dřevařství pro města a obce	19
Ing. Václav Zámečník, jednatel Lesy města Písku, s.r.o., člen předsednictva SVOL	
PANELOVÁ DISKUSE	21
Ing. Tomáš Hajdušek, Ing. Martin Žižka, Ph.D., Ing. Jaromír Vašíček, CSc., JUDr. Michal Hašek, Ing. Václav Zámečník	

2. BLOK: Školství, věda a výzkum

Pohled představitele univerzity	26
prof. Ing. Marek Turčáni, PhD., děkan FLD ČZU v Praze	
Perspektivy rozvoje lesního hospodářství z hlediska ekonomicko-politického	30
prof. Ing. Luděk Šišák, CSc., vedoucí KEŘLH FLD ČZU v Praze	
Dřevo – surovina budoucnosti	38
prof. Dr. Ing. Petr Horáček, děkan LDF Mendelovy univerzity v Brně	
Vývoj produkční základny lesů	43
prof. Ing. Vladimír Simanov, CSc., emeritní profesor LDF Mendelovy univerzity v Brně	
Aktuální lesnicko-politické otázky. Smrk? Ano? Ne?	50
Ing. Vlastimil Vala, CSc., vedoucí ÚLDEP LDF Mendelovy univerzity v Brně	
Lesnický aplikovaný výzkum – jeho specifika a perspektivy	54
doc. RNDr. Bohumír Lomský, CSc., ředitel VÚLHM	
Role středního lesnického školství pro rozvoj lesního hospodářství	62
Ing. Miroslav Kutý, ředitel SLŠ Hranice	
Role učňovského školství pro rozvoj lesního hospodářství	65
Mgr. Jan Korbelař, ředitel ČLA Trutnov	
PANELOVÁ DISKUSE	72
prof. Ing. Marek Turčáni, PhD, prof. Dr. Ing. Petr Horáček, doc. RNDr. Bohumír Lomský, CSc., prof. Ing. Luděk Šišák, CSc., Ing. Miroslav Kutý, Mgr. Jan Korbelař	

2. den (19. 9. 2013)

3. BLOK: Lesní majetky a dodavatelé prací

Ekonomické aspekty hospodaření Lesů ČR, s. p.	76
Ing. Pavel Indra, ředitel lesního a vodního hospodářství LČR	
Ekonomické aspekty hospodaření VLS, s. p.	80
Ing. Zdeněk Mocek, zástupce ředitele VLS	
Problematika školních lesních podniků	83
Ing. Vladimír Dolejský, Ph.D., ředitel ŠLP Masarykův les Křtiny	
Informace o procesu vytváření správy církevních lesů	85
Ing. Vojtěch Macek, tajemník vedoucího Správy majetku Arcibiskupství Pražské	
Úloha státu v lesním hospodářství ČR	90
Ing. Jaroslav Rygl, generální ředitel Lesní společnost Ledec nad Sázavou, a.s.	
Pohled ze soukromé sféry	
Ing. Libor Vaněček, generální ředitel UNILES, a.s.	
PANELOVÁ DISKUSE	95
Ing. Pavel Indra, Ing. Zdeněk Mocek, Ing. Vladimír Dolejský, Ph.D., Ing. Vojtěch Macek, Ing. Jaroslav Rygl, Ing. Libor Vaněček	

4. BLOK: Profesní sdružení v lesnickém a dřevozpracujícím sektoru

Celoživotní vzdělávání v kontextu odborných diskusí	98
Ing. Pavel Draštík, předseda ČLS	
Současná situace u velkých dřevozpracovatelů	
Mgr. Patrik Mlynář, výkonný ředitel ADP	
Současná situace malých a středních pilařských provozů v ČR	99
Ing. Petr Pražan, Ph.D., předseda představenstva SDP	
Současné problematika dodavatelů prací do veřejných zakázek	104
Ing. František Dejnožka, prezident KLDS a ČAPLH	
Perspektivy rozvoje lesního hospodářství z hlediska ekonomicko-politického	
Ing. Tomáš Pařík, ředitel ČTPLH	
Ekonomická situace dřevozpracujících podniků	106
Ing. Robert Babuka, MBA, člen představenstva SZDP	
Jsmo lesníci a děláme svou práci dobře. Řekněme to lidem!	111
Ing. Jan Příhoda, Lesnická práce	
PANELOVÁ DISKUSE	114
Ing. Pavel Draštík, Mgr. Patrik Mlynář, Ing. Petr Pražan, Ph.D., Milan Nejedlý, Ing. Tomáš Pařík, Ing. Robert Babuka	
Závěrečné slovo, shrnutí konference včetně přednesení závěrů	
prof. Dr. Ing. Petr Horáček, děkan LDF MENDELU	
ZÁVĚREČNÁ DEKLARACE ÚČASTNÍKŮ KONFERENCE	116
DOPLŇUJÍCÍ PŘÍSPĚVKY	
Je indexace cen dříví systémovým problémem trhu?	118
Ing. Dalibor Šafařík, Ph.D.	
Viac a menej používané metódy financovania mimoprodukčných funkcií lesov	123
Ing. Igor Vizslai, prof. Ing. Iveta Hajdúchová, PhD.	

1. BLOK

STÁTNÍ SPRÁVA A SAMOSPRÁVA

VYSTOUPENÍ NÁMĚSTKA MINISTERSTVA PRŮMYSLU A OBCHODU ING. TOMÁŠE HAJDUŠKA

Ing. Tomáš Hajdušek

náměstek ministra průmyslu a obchodu pro podnikání a ochranu spotřebitele

Vážené dámy, vážení pánové, vážení hosté,

na úvod bych rád poděkoval organizátorům dnešní akce za možnost účastnit se této významné konference.

Tato akce je zaštiťována mj. Ministerstvem průmyslu a obchodu, které zde zastupuji, a které se věnuje dlouhodobě a systematicky problematice zlepšování podnikatelského prostředí, podporuje rovné podmínky podnikání a v poslední době přispělo v mnoha směrech ke snížení administrativní zátěže podnikatelů a regulace či ke zvýšení komfortu služeb pro podnikatele. Naším hlavním cílem je nevytvářet zbytečné překážky v této oblasti. Přičemž značnou pozornost věnujeme především malým a středním podnikům.

Jako zástupce ministerstva, které má kompetence pro zpracovatelský průmysl, velmi oceňuji, že se zde mohu setkat s vlastníky lesů (včetně vlastníků z řad měst a obcí), pracovníky v lesním hospodářství, politickými představiteli, pracovníky státní správy, odbornými lesními hospodáři, představiteli školství, vědy a výzkumu (včetně studentů lesnických škol), odbornými poradci a dalšími aktéry zabývajícími se lesnictvím, dřevozpracujícím průmyslem a rozvojem venkova.

Nyní bych vám rád řekl několik slov k problematice lesnicko – dřevařského sektoru a pokusil se přispět k identifikaci některých současných problémů tohoto sektoru, který je zejména ve venkovských oblastech považován za významný zdroj zaměstnanosti.

Průmysl na bázi dřeva (tj. dřevozpracujícím průmysl, průmysl papíru a celulózy, polygrafický průmysl a výroba nábytku), který je součástí zpracovatelského průmyslu, má následující problémy:

Dřevozpracujícím průmysl

- vývoz odvětvových kmenů bez vyšší přidané hodnoty, tj. bez patřičného zisku
- vysoká cena dřeva stanovená prodejcem
- nastavení tendrů s. p. Lesy ČR, které nahrávají velkým vlastníkům
- z toho plynoucí nižší dostupnost dřeva a vysoká cena pro malé a střední podnikatele, následkem čehož je zvýšený počet krachů těchto společností
- doposud nízké využívání dřevěných střešních a jiných konstrukcí ve stavebnictví
- nízký podíl výstavby nízkoenergetických dřevěných rodinných domů
- nedostatek finančních prostředků na financování rekonstrukcí či modernizaci výroby malých a středních podniků

Celulózopapírenský průmysl

- doplácí na dovoz novinového papíru nadnárodními společnostmi ze zahraničí, které jsou vlastníky tiskáren novin a časopisů
- vysoká energetická náročnost

Polygrafický průmysl

- musí se vypořádat s nástupem nových elektronických nosných médií

Výroba nábytku

- je značně závislá na stavební produkci, především bytů a kanceláří; s poklesem stavební výroby adekvátně klesá zájem o nový nábytek
- velká konkurence zahraničních nadnárodních společností dovážejících levný, ale o to méně kvalitní nábytek.

Obecně ke zvážení stojí možnost využití finančních prostředků Lesů ČR, s.p. adresně, právě pro podporu a rozvoj malých podnikatelů v těchto sektorech.

Rád bych zmínil, že Ministerstvo průmyslu a obchodu realizuje podporu malého a středního podnikání prostřednictvím nabídky různých programů podpor.

Ministerstvo průmyslu a obchodu zajišťovalo v rámci **Operačního programu Podnikání a inovace pro období 2007—2013 celkem 15 programů podpory**. Finanční prostředky z nich mohou žadatelé využít na spolufinancování podnikatelských projektů ve zpracovatelském průmyslu a souvisejících službách. Operační program Podnikání a inovace finanční prostředky vyplácí ve formě nevratných dotací, zvýhodněných úvěrů a záruk.

Významnou formou podpory pro malé a střední podnikatele je **program Záruka**, kde navrhovatelem je Ministerstvo průmyslu a obchodu a poskytovatelem podpory je Českomoravská záruční a rozvojová banka. Cílem programu je pomocí zvýhodněných záruk a finančních příspěvků k zaručovanému úvěru umožnit realizaci podnikatelských záměrů malých podnikatelů. Konkrétně bylo v roce 2012 přijato 679 smluv za záruky v celkové hodnotě 1,45 miliardy korun, což při 70 procentní záruce představuje úvěry v objemu 2,08 miliardy korun. Mezi podporované aktivity (podle CZ-NACE) patří i oddíl 16 zpracování dřeva, výroba dřevěných, korkových, proutěných a slaměných výrobků, kromě nábytku, oddíl 17 výroba papíru a výrobků z papíru, oddíl 18 tisk a rozmnožování nahaných nosičů, oddíl 31 výroba nábytku.

Dalším programem je **program Restart 2013**, který má usnadnit obnovu činnosti malých a středních podnikatelů, kteří byli postiženi povodní v letošním roce. Protokol od pojišťovny nebo obecního úřadu, fotodokumentaci a doklady o nákupu zařízení a o vyřazení původního majetku z evidence. To stačí předložit, aby malí podnikatelé a živnostníci postižení letošními povodněmi získali dotaci až ve výši 300 tisíc korun na obnovu zničeného majetku z programu RESTART 2013, který administruje agentura CzechInvest. Pomoc jde přímo ze státního rozpočtu, k potřebným se dostane rychle a bez zbytečného papírování. Program, který nabízí celkem 50 milionů korun, je součástí sady opatření, která zavedlo Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR krátce po červnových povodních.

Vážené dámy, vážení pánové, vážení hosté, děkuji Vám za pozornost.

KONTAKT

Ing. Tomáš Hajdušek, náměstek ministra průmyslu a obchodu pro podnikání a ochranu spotřebitele, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Na Františku 32, 110 15 Praha 1, tel.: 224 851 111

INFORMACE MINISTERSTVA ZEMĚDĚLSTVÍ K AKTUÁLNÍ SITUACI V LESNICKO-DŘEVAŘSKÉM SEKTORU

Ing. Martin Žížka, Ph.D.

Vrchní ředitel sekce lesního hospodářství, pověřen výkonem funkce náměstka ministra pro Úsek lesního hospodářství

Stručný výčet koncepčních a legislativních činností Úseku lesního hospodářství Ministerstva zemědělství.

Klíčová slova: lesy, lesnictví, koncepce, legislativa, obchod se dřevem, Národní lesnický program

1. KONCEPČNÍ ČINNOST NA ÚSEKU LESNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ

1.1 Zásady státní lesnické politiky

Koncepční dokument „Zásady státní lesnické politiky“ přijala vláda svým usnesením č. 854 ze dne 21. listopadu 2012.

Zásady státní lesnické politiky navazují na Základní principy státní lesnické politiky schválené usnesením vlády ČR č. 249 z 11. 5. 1994 a doplňují Národní lesnický program na období do roku 2013 schválený usnesením vlády ČR č. 1221 ze dne 1. 10. 2008.

Zásady obsahují nejdůležitější teze v oblasti lesního hospodářství. Definují základní poslání lesa. Přes obecná východiska s možnostmi uplatnění veřejné moci v lesích stanovují dlouhodobé cíle státní lesnické politiky. V závěru jsou obsažena hlavní opatření, kterými by se dlouhodobých cílů mělo dosáhnout. Cílem není přesně definovat jednotlivé činnosti v lesích, ale určit směr, kterým by se lesní hospodářství mělo v budoucnu ubírat tak, aby les mohl i nadále plnit všechny své funkce.

Zásady státní lesnické politiky vymezují nový přístup k uplatňování veřejné moci v lesním hospodářství, mimo jiné to znamená, že:

- ▶ k uspokojování definovaných veřejných zájmů jsou určeny především lesy ve vlastnictví státu,
- ▶ veřejná moc působí svými nástroji na vlastníky lesů pouze tehdy, pokud k naplnění veřejných zájmů sledovaných státní lesnickou politikou nepostačuje přirozené úsilí těchto vlastníků o zajištění řádné péče o majetek a o jeho zvelebení,
- ▶ nástroje, jimiž veřejná moc vůči vlastníkům lesů působí, musí být způsobilé naplnit požadovaný účel. Připadá-li v úvahu použití více různých nástrojů, musí být voleny ty, které představují nejmenší a současně přiměřený zásah do práv vlastníků lesů.

Dlouhodobé cíle státní lesnické politiky

1. Zajistit zachování lesa a lesní půdy pro budoucí generace.
2. Zvyšovat konkurenceschopnost lesního hospodářství.
3. Zvyšovat biodiverzitu v lesních ekosystémech, jejich celistvost a ekologickou stabilitu.
4. Posílit význam lesa a lesního hospodářství pro ekonomický rozvoj venkova.
5. Posílit význam školství, výzkumu a inovací v lesním hospodářství.

1.2 Národní lesnický program II

Národní lesnický program pro období roku 2013 byl schválen Usnesením vlády ČR ze dne 1. října 2008 č. 1221. Koordinační rada jmenovaná ve shodě Ministerstva zemědělství a Ministerstva životního prostředí předložila v prosinci 2012 materiál „Závěry a doporučení Koordinační rady k realizaci Národního lesnického programu II“. Materiál

je výsledkem čtyřletého jednání a práce Expertních skupin a Koordinační rady NLP. Koordinační rada prezentovala průběžně výstupy své činnosti před odbornou lesnickou veřejností za spolupráce České lesnické společnosti prostřednictvím odborných seminářů.

Národní lesnické programy jsou v členských státech Evropské unie vnímány jako nástroj lesnické politiky, proto lze předpokládat, že Národní lesnický program II bude mít své pokračování v podobě NLP III.

1.3 Lesnická strategie EU a Národní lesnické programy

Řada členských států volala po revizi lesnické strategie EU s cílem zohlednit nové související strategické dokumenty EU a aktuální vývoj v oblasti zelené ekonomiky, bioenergie, ochrany biologické rozmanitosti, změny klimatu atd. a dále s cílem vytvořit efektivnější mechanismus pro koordinaci politik EU, které mají dopady na lesy a lesní hospodářství.

Na přípravě nové Lesnické strategie EU pracoval Stálý lesnický výbor Evropské komise, který je složen ze zástupců členských států (Českou republiku zastupuje MZe, Odbor koncepcí a ekonomiky lesního hospodářství), ve spolupráci s Poradním výborem EK pro lesy a korek, který reprezentuje hlavní zájmové skupiny v lesním hospodářství a navazujících průmyslových odvětví.

Pro členské státy by lesnická strategie EU měla zůstat v zásadě dobrovolným nástrojem respektujícím princip subsidiarity, jehož opatření jsou na úroveň členských států přenášena prostřednictvím národních lesnických programů, nebo obdobných dokumentů.

Návrh nové lesnické strategie v podobě sdělení Evropské komise Radě a Evropskému parlamentu měl být zveřejněn v první polovině roku 2013 tak, aby její projednání a schválení proběhlo ještě před skončením mandátu současné EK (do poloviny roku 2014). V současné době se tento harmonogram nedaří splnit a je na Evropské komisi, kdy materiál předloží.

2. LEGISLATIVNÍ ČINNOST NA ÚSEKU LESNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ

2.1 Zákon o uvádění dřeva a dřevařských výrobků na trh

Zákon č. 226/2013 Sb. ze dne 20. června 2013 o uvádění dřeva a dřevařských výrobků na trh upravuje v návaznosti na přímo použitelný předpis Evropské unie (*především Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 995/2010 ze dne 20. října 2010, kterým se stanoví povinnosti hospodářských subjektů uvádějících na trh dřevo a dřevařské výrobky*) centrální evidenci systémů náležité péče za účelem kontroly uvádění nezákonně vytěženého dřeva a dřevařských výrobků vyrobených z tohoto dřeva na trh hospodářskými subjekty, stanoví působnost a pravomoc orgánů státní správy v oblasti uvádění dřeva a dřevařských výrobků na trh a sankce za správní delikty v oblasti uvádění dřeva a dřevařských výrobků na trh.

Ministerstvo zemědělství na základě vymezených pravomocí uvedených v § 5 zákona č. 226/2013 Sb. pověřilo prováděním odborných činností uvedených v § 10 "Pověřená osoba" zákona organizační složku státu zřízenou podle zákona upravujícího hospodaření s majetkem České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, která má odbornou a technickou způsobilost a podléhá dohledu a kontrole ministerstva. Touto pověřenou osobou je Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem.

2.2 Legislativa v oblasti myslivosti

V první polovině roku 2013 byla Ministerstvem zemědělství připravována vládní novela zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti. V průběhu vnějšího připomínkového řízení přišlo 420 připomínek, které byly věcně protichůdné. Byla odeslána žádost o zrušení tohoto legislativního úkolu. O změnách myslivecké legislativy se však bude dále jednat. Prvotní bude nutná širší shoda na základních atributech a to, zda měnit systém uznávání honiteb, kontrolních mechanismů v zákoně a kompetencích státní správy myslivosti.

Pro okamžité řešení problémů současné myslivosti, tj. zejména vysokých stavů černé zvěře a jelena siky a tomu odpovídajících škod v lesním hospodářství i zemědělství, je projednávána novela vyhlášek k zákonu o myslivosti.

Konkrétně se jedná o novelu vyhlášky č. 244/2002 Sb. a novelu vyhlášky č. 245/2002 Sb. o dobách lovu.

- Novela vyhlášky č. 244/2002 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona č. 449/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů – návrh je v současné době ve stádiu vypořádání připomínek z vnějšího připomínkového řízení; novela se týká změny počtu psů v honitbách a změny v kvalifikačních předpokladech lovecky upotřebitelných psů.
- Novela vyhlášky č. 245/2002 Sb., o době lovu jednotlivých druhů zvěře a o bližších podmínkách provádění lovu, ve znění pozdějších předpisů – návrh byl poslán do vnějšího připomínkového řízení 28. 8. 2013 s termínem pro uplatnění připomínek do 18. 9. 2013; novela se týká změny doby lovu prasete divokého a jelena siky.

3. LESNICTVÍ A DŘEVOZPRACUJÍCÍ PRŮMYSL

Kompetence MZe a MPO

Ministerstvo zemědělství se snažilo v rámci zpracování a předložení Zásad státní lesnické politiky do meziresortního řízení prosadit změnu kompetence za dřevozpracující průmysl. Ministerstvo průmyslu a obchodu vzneslo proti tomuto návrhu zásadní připomínky a návrh nebyl akceptován.

Projednávání aktualizace Koncepce MZe k hospodářské politice podniku Lesy České republiky, s. p. od roku 2012

- stabilizace vedení podniku se zohledněním odbornosti,
- úprava počtu smluvních územních jednotek,
- rozšíření aukcí dřeva nastojato.

Ministerstvo zemědělství velmi citlivě reaguje na podněty ze strany dřevozpracujících podniků a oborových svazů na adresu výše těžby a dodávek dříví na tuzemský trh, obchodování s lesní biomasou. Rovněž odpovídáme na dotazy ohledně prodeje dříví ze strany Lesy ČR, s. p.

Státní podnik Lesy České republiky (LČR), již od roku 2012, vedle komplexní lesnické zakázky, prodávají dříví v aukcích nastojato také formou veřejné soutěže v elektronických aukcích. Jde vlastně o prodej práva těžby, jehož prostřednictvím kupující získává oprávnění vytěžit část stojícího lesního porostu nebo jednotlivé stromy za předpokladu dodržení smluvně stanovených podmínek. Tento způsob prodeje vychází z tezí tzv. dřevěné knihy a garantuje otevřený způsob prodeje dřeva na veřejném trhu.

Prodej dřeva uvedenou formou nahrazuje povinnost smluvních partnerů prodávat část dřeva přes komoditní burzu. V roce 2013 je registrováno na aukčním portále elektronických aukcí dříví 600 subjektů.

LČR nemají a ani nemohou mít možnost ovlivnit způsob průběhu akčního prodeje práva těžby. Z vyhodnocení dosavadního průběhu tohoto způsobu prodeje je patrné snížení objemu „vysoutěženého“ dřeva dodavateli prací s komplexní zakázkou ve prospěch ostatních účastníků trhu.

V roce 2012 bylo firmám, které pracují pro LČR v rámci komplexní zakázky, prodáno 58 % celkového objemu dříví, prodaného v aukcích. V letošním roce je tento podíl nižší o 5 %. Logicky je proto možné konstatovat, že došlo k navýšení počtu aukcí, ve kterých zvítězily subjekty bez komplexní zakázky u LČR.

Ministerstvo zemědělství a LČR mají zájem, aby od roku 2014 došlo k navýšení objemu dříví prodaného formou aukcí nastojato. Aukční prodej bude kromě elektronické aukce rozšířen i o formu prezenční aukce práva těžby dřeva přímo v daném regionu.

4. PROGRAM ROZVOJE VENKOVA PRO OBDOBÍ 2014–2020

V současné době je dokončována příprava dokumentu Programu rozvoje venkova ČR na nové programovací období 2014–2020 v souladu s návrhem nařízení Evropského parlamentu a Rady o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV). Dle připraveného návrhu dokumentu je záměrem zachovat většinu současných lesnických opatření PRV, zejména investice do lesů včetně lesnické infrastruktury, obnovy po kalamitách či plošná opatření. Navrženo bylo rovněž několik nových opatření jako podpora imisních oblastí,

specifická podpora mechanické ochrany mladých porostů či ochrany genetických zdrojů lesních dřevin. Při implementaci všech navržených opatření budou zohledněny dosavadní zkušenosti a nové požadavky vyplývající z cílů a priorit EU.

Podle původního harmonogramu má být program předložen vládě ke schválení v listopadu letošního roku. Dodržení harmonogramu, potažmo schválení programu, je nicméně závislé na přijetí související legislativy Evropské unie (především uvedené nařízení Evropského parlamentu a Rady) a rovněž podepsáním Dohody o partnerství mezi Českou republikou a Evropskou komisí. Tento proces nebyl dosud dokončen. Stále není dořešena ani související otázka národních obálek, lze nicméně očekávat mírné snížení rozpočtu II. pilíře (PRV) oproti současnému období. Vzhledem k popsané situaci lze očekávat plné spuštění programu nejdříve v polovině roku 2013.

KONTAKT

Ing. Martin Žížka, Ph.D., pověřen výkonem funkce náměstka ministra pro Úsek lesního hospodářství,
Ministerstvo zemědělství, Těšnov 17, Praha 1, e-mail: martin.zizka@mze.cz

VZTAH SPOLEČNOSTI A LESNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ

Ing. Jaromír Vašíček, CSc.

Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem

ABSTRAKT

Lesní hospodářství a následně stav lesů bylo vždy v historii ovlivňováno rozvojem společnosti. Proto by mělo při formulování svých dlouhodobých vývojových vizí vycházet především ze své zásadní zvláštnosti, kterou je dlouhá produkční doba v souvislosti s předpokládanými trendy růstu společnosti. Příspěvek se zabývá některými v současnosti diskutovanými směry rozvoje společnosti a jejich možným dopadem na lesní hospodářství, případně na dřevozpracující průmysl.

Klíčová slova: les, lesnictví, společnost, ekonomický růst

1. HISTORIE VZTAHU SPOLEČNOSTI A LESNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ

1.1 Stručný pohled do dávné historie

Okolo 4 000 let př. n. l. bylo 90 % našeho území pokryto lesy pralesního charakteru, kolem řek se vyskytovalo řídké osídlení, lidé sbírali plody, a pokud něco pěstovali, vypalovali lesy a po vyčerpání úrodnosti se přemístili a vraceli se po 30–40 letech. Okolo 1 500 př. n. l. až 500 let př. n. l. se zvyšuje využívání lesů a dochází především v nížinách k intenzivnějšímu vypalování lesů a jejich přeměnu na zemědělskou půdu. Během před slovanské civilizace 500–100 př. n. l. v období rozvoje keltské kultury se zvyšuje tlak na lesy a jsou využívány i lesy ve vyšších polohách, dřevo je používáno na stavbu keltských měst (opid) a obydlí, pro výrobu skla, železa, pro vypalování hliněného nádobí... atd. Okolo roku 1 200 n. l. se ještě vyskytují na našich pohraničních horách tzv. pomezí hvozdy, které protínaly jen obchodní cesty. To dokládají tehdejší kronikáři, Římané, arabský obchodník. Do doby vybudování ochranných hradů bylo panovníkem (například Přemysl Otakar I.) zakázáno jejich vypalování a kácení.

1.2 Kolonizace klášterní

Mýcení a osídlování pohraničních hvozdů započaly ve 12. století kláštery, kterým panovník vždy se založením kláštera daroval také lesy. Později se připojila i šlechta a zakládání nových osad podporoval i panovník. Rozvoj hutnictví, těžby drahých kovů, výroba dřevěného uhlí, budování sídel spotřebovávaly stále více dříví a docházelo k dalšímu rozrušování rozsáhlých komplexů lesů. Na některých místech se již objevuje nedostatek dříví.

1.3 Období rozvoje za Karla IV.

Ochranná opatření: Karel IV. na rozvoj tehdejšího „průmyslu“ reagoval vypracováním návrhu Maiestas Carolina, kde byla na dnešní dobu poměrně drakonické tresty (useknutí ruky za krádež, upálení za žhářství). Zajímavým ochranným ustanovením bylo nařízení krále Václava IV. ze dne 25. listopadu 1398, kterým udílí městu Chebu právo kácet dříví v královských lesích, ale současně nařídil aby „cest neoholili před nepřáteli, by ty cesty mohli zarůbat k zemské obraně“.

1.4 Období předhusitské

Je charakterizováno dalším rozmachem hospodářství, nastartovaným v době Karla IV. s následným zvyšujícím se tlakem na lesy. Byla používána toulavá seč, obnova lesa byla ponechána přírodě. Na našem území se ještě nevyskytovaly snahy o pěstování lesů, nicméně v jiných částech Evropy (Itálie, Německo) již ano. Lesy byly dále poškozovány pastvou dobytka, již se vyskytovalo vorařství a plavení kusového dříví.

1.5 Období husitských válek

Husitské války způsobily pustnutí krajiny, mnoho vesnic a měst bylo vypáleno a poškozeno. Ustalo přeměňování lesů na zemědělskou půdu a naopak značné rozlohy zemědělské půdy namnoze opět zarostly lesem.

1.6 Období od husitských válek do 30leté války

Teprve až v období vlády Jiřího z Poděbrad tedy koncem 15. století začalo opětovné vypalování a klučení lesů, nicméně další rozvoj hospodářství nastal až v 16. století, což se projevilo obsazováním nových, do této doby pomíjených lesů – lesů lužních v okolí řek a údolních niv. Toto období je již charakterizováno snahami o popis a mapování lesů a prvními pěstebními opatřeními sloužícími k zachování lesů.

1.7 Období 30leté války

Třicetiletá válka zasadila českým zemím velmi těžké rány v Čechách a na Moravě bylo vypáleno 102 měst a 1 166 vesnic. Počet obyvatel klesl na polovinu a byl po bitvě na Bílé Hoře dále snižován násilnou emigrací nekatolického obyvatelstva. Velký úbytek obyvatelstva, silné omezení a zastavení provozu v dolech, hutích a sklárnách jakož i přerušování osídlování našich zemí podstatně omezily spotřebu dříví a umožnily tak alespoň přechodné zotavení našich leckde až příliš vykácených lesů. Z období třicetileté války se zachovalo mnoho dokumentů, které popisují tehdejší často neutěšený stav lesů. Lesy byly děleny do lečí a provazců s popisem dřevinné skladby jednotlivých lečí a jejich výměrou. Často šlo jen o březové porostliny.

1.8 Období po 30leté válce do vydání lesních řádů v letech 1754–1756

První návrhy doporučující industrializaci našich zemí se začaly vyskytovat ve Vídni v polovině 17. století. První LHP vznikl v roce 1739. Nicméně do péče o lesy stát nezasahoval a ponechával ji na vlastníci. Tato péče se projevila především mapováním, popisem, a povšechným konstatováním, že lesů má být šetřeno. Později byly zřizovány nejrůznější visitační komise, které posuzovaly stav lesů a úroveň hospodaření. Souborně k tomu období lze konstatovat, že přes všechny snahy o ochranu lesů a první známky hospodářské úpravy případně pěstování lesa (umělá obnova) byly lesy na mnohých místech značně vykáceny a proředěny, případně silně poškozovány pastvou dobytka a silnými vichřicemi. Zvláště v okolí větších báňských a hutních podniků a podél splavných toků byly mnohé lesy zničeny. V tomto období byla nositelem lesnické vzdělanosti pokroku především šlechta, neboť ta měla možnost cestovat, seznamovat se s literaturou a která při tom sledovala zvýšení užitku ze svých lesů. Pozoruhodných úspěchů již bylo v tomto období dosaženo i v úpravě nepřetržité výnosovosti lesů.

1.9 Vydání lesních řádů 1754–56

Industriální rozvoj Čech, Moravy a Slezska způsoboval nedostatek dřeva, na který panovnice Marie Terezie reagovala vydáním řádů. Dne 5. května 1754 byl vydán „Císařský královský patent lesů a dříví, ustanovení v království Českém se týkající“ Řešil hlavní nedostatky, které spatřoval především ve špatném hospodaření v městských, obecních a poddanských lesích. Vydání lesního řádu pro Čechy z roku 1754 označit jako významný mezník v péči o lesy. V období od roku 1750 do roku 1848 je charakterizováno nebyvalým rozvojem přírodních a ekonomických věd, což se zřetelně projevilo ve vzniku a rozvoji lesnických nauk. Z ochrany lesa a hospodářské úpravy lesů lze ze zahraničních a domácích autorů jmenovat především díla Hartigova, která seznamovala tehdejší lesníky s pěstováním lesů, ochranou lesů, taxací, těžbou i dopravou dříví. Ve druhé polovině 18. století byl stav našich lesů velmi špatný, na některých místech dokonce kritický. Zejména stav mnohých obecních a poddanských lesů byl přímo zoufalý. Lepší stav lesů byl v některých lesích ve vlastnictví šlechty. V druhé polovině 18. století nastal rychlý nárůst populace, budování průmyslu stupňovaly spotřebu stavebního a palivového dříví. Zlom nastal na konci 18. století a začátkem 19. století, kdy se v hojné míře začalo používat ke krytí energetických potřeb rozvíjejícího se průmyslu uhlí jako hlavní palivo. Můžeme zcela oprávněně říci, že uhlí zachránilo lesy, zejména v dopravně přístupných oblastech. Spalování uhlí v průmyslu snížilo požadavky po palivu, a tak bylo možné zabývat se pěstováním užitkových sortimentů, což mělo nepochybně příznivý vliv na rozvoj hospodářské úpravy lesů, ochrany lesů, pěstování lesů a dalších lesnických disciplín.

1.10 Období po r. 1852

V roce 1848 byla zrušena robota. Pro lesnictví byl významný den 3. prosinec 1852, kdy byl vydán lesní zákon. Tento zákon vycházel z dříve již vydaných lesních řádů. O obtížích v prosazení tohoto zákona do praxe svědčí to, že

například otázka ustanovování lesních hospodářů v Čechách byla vyřešena teprve až zákonem č. 11 z roku 1893, tedy po 41 letech. V tomto zákoně ještě nebylo ustanovení o lesních hospodářských plánech.

1.11 Souhrnně k historii

V období od dávné historie zhruba do začátku 19. století je zcela zřejmá těsná souvislost mezi rozvojem společnosti a stavem lesů, neboť lesy hrály v životě společnosti nesrovnatelně významnější roli. V obdobích, kdy se společnost ekonomicky rozvíjela, rostl počet obyvatel, zvyšovala se výroba skla, železa, keramiky ...apod., se snižovala plocha lesů a zhoršoval se jejich stav. Naopak v dobách krizí (například výskyt moru) v období válek, kdy klesal počet obyvatel a lidé měli zcela jiné starosti, se plocha lesů zvětšovala a narůstaly i zásoby dříví.

Od počátku průmyslového rozvoje jejich ekonomický význam postupně klesá, neboť se ve větší míře začaly používat jiné zdroje energie a materiálů.

Dvě světové války ve 20. století s jejich společenskými změnami měly zásadní dopad do vlastnických vztahů k lesním majetkům. Pro ilustraci lze zmínit, že Rakousko-Uherská monarchie v dnešní ČR vlastnila na začátku 20. století zanedbatelnou plochu lesů na konci 80. let dvacátého století, bylo ve vlastnictví státu téměř 100 % lesů. Na území dnešní České republiky probíhaly změny ve vlastnictví lesů následkem:

- První pozemkové reformy,
- konfiskacemi a nucenou správou v období „protektorátu Čechy a Morava“,
- dekretů presidenta Beneše,
- Revizí první pozemkové reformy,
- zestátňováním lesů za socialismu,
- restitučním procesem.

Není třeba nijak zdůrazňovat, že změny vlastnictví stavu lesů nijak neprospívaly. Na druhé straně byly přijaty právní normy, které umožňovaly zachovat stav lesů na dobré úrovni. Velké společenské změny nastaly v ČR odsunem německého obyvatelstva. Zalesněním části zemědělských pozemků v pohraničí v padesátých a šedesátých letech se zvětšila rozloha lesů na našem území. V poválečném období byly poměrně rychle napraveny škody na lesích, které způsobily válečné události. V průběhu druhé poloviny 20. století se zvyšuje podíl lesů, které mají ekologický a sociální význam pro společnost, což má za následek jejich nižší ekonomické využití.

2. VZTAH SPOLEČNOSTI A LESNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ V SOUČASNOSTI

2.1 Vnímání lesů a lesního hospodářství společnosti

Obhospodařování lesů a péče o ně v České republice je provázena nejrůznějšími problémy, o kterých víme, neboť obor známe a vnímáme je zevnitř. Pokud bychom se na lesy a lesnictví podívali očima veřejnosti a těch, kteří společnost na principech zastupitelské demokracie řídí, zjistíme, že tento pohled je v mnoha směrech zcela odlišný. Několik důvodů:

- Ekonomika ČR je postavena především na průmyslu, který tvoří 40 % HDP a lesnictví je odvětvím sice velkým rozlohou, ale malým z hlediska jeho ekonomických přínosů.
- Od začátku průmyslové revoluce klesá ekonomický význam lesů a lesního hospodářství v porovnání s rozvíjejícími se dalšími obory.
- Ve městech a větších sídlech žije většina naší populace, a proto převážná část naší společnosti hledá v lesích především klid, místo pro sport a odpočinek.
- Přes skutečnost, že většinová část společnosti očekává, že lesy budou plnit především své sociální a ekologické funkce, nevstupují tyto služby přímo do ekonomiky lesního hospodářství.
- Naopak obyvatelé venkova mají k lesům většinou spíše tradiční vztah, kdy les vstupuje do jejich životů jako zdroj dřeva pro otop, plodů apod.

- Naši současnou společnost provázejí problémy, které jsou vnímány obyvateli daleko silněji a i politici jim proto věnují větší pozornost, než problémům lesnictví. Z domácích problémů lze namátkově uvést: *rostoucí zadlužování státu a rodin, reforma zdravotního systému, extrémní klimatické události, migrace obyvatel do větších sídel, konkurenceschopnost ekonomiky, dopravní obslužnost, korupce, nezaměstnanost a sociální vyloučení, energetická bezpečnost, stav infrastruktury, stárnutí populace, drogová závislost, kriminalita, důchodová reforma, rasismus a extrémismus, otázky ekonomického růstu, zemědělství a potravinová soběstačnost*
- Domácí společenské obtíže jsou přímo, anebo nepřímo umocněny problémy celé naší planety, které na nás s postupující globalizací doléhají stále úporněji.

2.2 Nejdůležitější makroekonomické parametry lesnictví

- Hospodářský výsledek lesní hospodářství je od roku 1990 až do současnosti kladný.
- Do státního rozpočtu ročně přispívá částkou okolo 2,5–3 mld. Kč. V této sumě nejsou započítány volné finanční zdroje alokované na účtech LČR, s. p. a VLS, s. p.
- Počet zaměstnanců trvale klesá a v současnosti se pohybuje okolo 14 tis. osob. Tento údaj ovšem neobsahuje počet osob samostatně výdělečně činných, neboť statistika pro obor lesnictví jejich počet samostatně nesleduje.
- Podíl HDP lesnictví včetně navazujících oborů zpracování dřeva, výroby papíru a výroby nábytku dosahuje hodnoty 2,5 %.
- Trh se surovým dřívím je v rámci EU liberalizován, tedy bez celních bariér a bez množstevních regulací.
- Stále vysoký je vývoz surového dříví z České republiky.
- Přibližně na 1/3 plochy lesů je některý z režimů ochrany přírody.

2.3 Aktuální ekonomické a politické problémy lesnického sektoru

2.3.1 Formulování dlouhodobých principů lesnické politiky v ČR

Pokud si prostudujeme všechny související dokumenty týkající se lesnické politiky od roku 1990, zjistíme, že z části postrádají kontinuitu v dlouhodobých cílech, nebo se dlouhodobými cíli příliš nezabývají. Každá politická reprezentace, která tyto dokumenty schvalovala, akcentovala podle svého zaměření své vidění problematiky a kladla důraz dlouhodobý vývoj jiným směrem.

Je známou skutečností, že les má velmi dlouhou produkční dobu, naproti tomu stojí krátká existence vlád. Politici jsou schopni nacházet shodu při řešení otázek s krátkodobým účinkem. Nad problémy, jejichž řešení bude mít vliv na příští generace, zpravidla soulad nenalézají, příkladem může být zdravotní sociální reforma. K tématům s dlouhodobým účinkem nepochybně patří lesnická politika, jejíž formulování dlouhodobých cílů v konsensu napříč politickým spektrem, by přispělo k stabilizaci sektoru.

Otázky k řešení v lesnictví samozřejmě existují, ale ve světle výše uvedených problémů nejsou nesnáze v lesnictví a dřevozpracujícím průmyslu na prvním místě pozornosti našich zastupitelů. Pro rámcovou představu lze uvést seznam slabých stránek tak, jak je popsalo usnesení vlády k NLP v roce 2008.

Ekonomický pilíř

- Ekonomický potenciál lesů roste pomaleji než souhrn společenských a ekologických požadavků na les kladených,
- kladné externality a služby poskytované lesy nejsou dostatečně využívány a zohledňovány v ekonomických procesech,
- v lesním hospodářství není vybudován jednotný ekonomický informační systém, který by umožňoval podrobné ekonomické analýzy,
- strukturální nedostatky u soukromých lesů (rozdílnost a velikost majetků) nepodporují ekonomickou efektivitu hospodaření v lesích,
- potenciál dřeva jako obnovitelného zdroje energie není dostatečně využíván,

- s ohledem na předpokládané klimatické změny je vysoký podíl porostních zásob smrkového dříví v budoucnosti ekonomicky riskantní,
- nadměrné stavy spárkaté zvěře mají negativní dopad na ekonomiku LH,
- není věnována dostatečná pozornost ekonomickým souvislostem přírodě bližšího hospodaření,
- některá ustanovení české legislativy jsou konkurenční nevýhodou při hospodaření v lesích ve srovnání s ostatními zeměmi EU,
- dostatečně nefunguje poskytování kompenzací vlastníkům lesů za omezení hospodaření z důvodů ochrany přírody,
- administrativně složitý systém poskytování podpor z EU brání jejich vyššímu využívání.

Ekologický pilíř

- Nedostatečné využívání přírodních procesů při obhospodařování lesů,
- není vytvořen srovnatelný prostor a legislativní předpoklady pro přírodě bližší hospodaření,
- staré i současné ekologické imisní zátěže,
- nevhodné myslivecké hospodaření ve většině,
- ve většině lesů je druhová skladba dřevin odlišná od skladby přirozené i doporučené,
- není dostatečná úroveň využívání tuzemského zpracování a zhodnocení dřeva a využívání výrobků ze dřeva,
- při obhospodařování lesů nejsou dostatečně zohledňována rizika vyplývající z předpokládaných klimatických změn a snížené ekologické stability lesů.

Sociální pilíř

- Obecným problémem je slabé postavení LH v rámci veřejné správy,
- sociální situace zaměstnanců v lesním hospodářství je neuspokojivá, ve výdělkovém i společenském žebříčku jsou na jedné z nejnižších příček,
- nejsou vytvořeny dostatečné předpoklady pro využití přínosu lesů pro zapojení místních lesnických a dřevozpracujících subjektů a pro rozvoj infrastruktury a služeb venkovské ekonomiky a regionů,
- veřejnost není o skutečném stavu lesů a potřebách LH dostatečně a věcně informována,
- polyfunkčnost lesů je ze strany veřejnosti nedostatečně vnímána,
- existující střety mezi samosprávou a státní správou lesů,
- vztah vlastníků k jejich lesním majetkům byl po dobu čtyřiceti let násilně přerušen.

2.3.2 Lesnická a hospodářská politika lesů ve vlastnictví státu

Obdobné problémy můžeme vidět i v lesnické a hospodářské politice lesů ve vlastnictví státu. Stát vlastní 60 % rozlohy našich lesů. Tento majetek spravují LČR, s. p. VLS, s. p. a správy národních parcí.

Jen pro ilustraci lze uvést nejdůležitější problémy, které provázely s. p. LČR v posledních letech:

- nejasností toho co stát očekává od státního podniku LČR,
- turbulentní situací na trhu se dřívím následkem celorepublikového zadávání veřejných zakázek.
- střídáním způsobu prodeje dříví „OM“ nebo „P“,
- nejasností toho zda státní podnik je či není veřejným zadavatelem,
- častými změnami managementu LČR a s tím související změny v hospodářské politice podniku,

Obdobnou situaci prochází například mediálně populární NP Šumava. Stát, konkrétně exekutiva, nedokázala udržet kontinuitu ve způsobu péče o lesy v NP. Především jde o to, zda se lesy v NP budou chránit aktivně nebo pasivně. Změny v postojích exekutivy se následně promítly do personálních výměn vedení NP.

Současná sociologická literatura popisuje naši současnost jako postmoderní dobu, což je evropský myšlenkový směr konce 20. století, kde základním prvkem je pluralita názorů a jejich zrovnoprávnění, kde došlo nejen ke zpochybnění optimistického pohledu na historický vývoj západní civilizace, ale i k pohledu na dějiny jako na proces postupného překonávání dřívějších fází.

Mluvíme-li o **postmoderním člověku**, pak by to měl být takový člověk, který si uvědomuje zejména mnohoznačnost, neurčitost, nahodilost a absurditu světa. Pojem postmoderní společnost vzešel z estetické a filozofické diskuze a označuje směry zpochybňující základní prvky moderny v umění, filozofii, psychologii a sociálních vědách.

- Postmodernismus je negací moderny, ale není jejím popřením
- Rezignuje na ideu pokroku
- Odmítá všeobecné principy a obecné pojmy
- Prosazuje alternativní způsoby myšlení (Hippies)
- Radikální pluralita životních stylů

Postmodernismus označuje také životní styl a pocit, který má převládnout v současné společnosti. Další charakteristické rysy postmoderní společnosti jsou následující:

- Zpochybnění principů v minulosti pokládaných za nesporné – př. vývoj euroamerické civilizace – skepse vůči tradičním pojmům popisujícím skutečnost
- Svět je zmatený a složitý a objevují se v něm protichůdné jevy, které není možné popsat či pochopit
- Nutnost pojímat svět v jeho mnohotvárnosti, mnohoznačnosti
- Nespojitosť, nekonsekvence jednání
- Důraz je kladen na rovnoprávnost odlišných pohledů a hodnot, konkrétně na občanskou společnost a multikulturalitu
- Postmoderní společnost zkoumá moc a způsob jejího uplatňování formováním jedinců a kultur
- Absence sociálních struktur
- Bourání hodnot, relativizace pravdy

Důsledkem takového vnímání světa ve vztahu k přírodě je skutečnost, že krátkodobost a dočasnost se upřednostňuje před dlouhodobostí a před stálostí. Má také obvykle kořistnický vztah k současné realitě a také k přírodě. Naši současnost někteří sociologové vyjadřují dávným latinským heslem „Carpe diem“ (Užívej dne).

Zde pravděpodobně spočívá jeden ze zdrojů potíží a jistá slabost argumentů lesnické politiky. Zatímco představitelé státu řeší především výše vyjmenované aktuální problémy, naše lesnická současnost je vymezena prací našich předchůdců, ale i přemýšlením o poměrně vzdálené budoucnosti.

V této souvislosti stojí za zmínku, že v roce 2013 si evropští lesníci připomínají výročí 300 let od vzniku pojmu trvale udržitelné obhospodařování lesů. Tento princip k péči o obnovitelný přírodní zdroj, za který lesy nepochybně považujeme, poprvé teoreticky zpracoval saský lesní správce Hans von Carlowitz.

Lesnická politika musí umět čelit některým požadavkům společnosti na poskytnutí krátkodobých jednostranně zaměřených přínosů plynoucích z lesů ať již je to z pohledu hospodářského, ekologického nebo sociálního. Základní princip péče o lesy bude tedy vždy mixem ekonomiky, sociálních hledisek a ekologie. V umění vyvažovat tento mix zájmů společnosti spočívá odborné jádro lesnického profesionála.

V obecné rovině lze dále konstatovat, že lesy jsou objektem soukromých zájmů i zájmů veřejných, což přináší řadu konfliktů a politických souvislostí. Zde je nutné hledat vedle zvláštností lesního hospodářství obtíže při formulování dlouhodobých cílů a vizí.

2.4 Rozvoj společnosti a lesnická politika

Naše současná společnost je charakterizována rostoucí materiální spotřebou. Nad zvyšováním spotřeby se raduje část makroekonomů, kteří ve svém vidění světa považují neregulovanou spotřebu za tahouna ekonomického růstu. Naopak část teoretiků varuje před požadavkem trvalého růstu spotřeby a požaduje zahájit diskusi o zavedení regulačních mechanismů s cílem dosažení rovnovážného stavu.

Problematika ekonomického růstu v omezeném přírodním prostředí je celosvětově diskutovaným problémem již od 60. let minulého století, neboť populace exponenciálně roste a vše co ke svému životu potřebuje je v zásadě přeměněná příroda. Není účelem tohoto příspěvku pouštět se do těchto teoretických sporů, nicméně z logiky věci lze očekávat, že získávat suroviny a energii bude pravděpodobně již v ne příliš vzdálené budoucnosti obtížnější a dražší.

Česká republika nemá na svém území velké zásoby surovin a energií. Abychom mohli nakupovat suroviny a energie v zahraničí s rostoucími cenami, budeme muset vyvážet konkurenceschopné výrobky. Vzhledem k tomu, že naše země je již historicky orientována především na průmyslovou výrobu, budou to výrobky především z této oblasti. Takové výrobky může produkovat společnost s vysokou úrovní znalostí, technické a technologické kázně.

Příspěvek je prezentován na akademické půdě, a tak se zcela logicky nabízí otázka, zda se nám v budoucnosti podaří vybudování znalostní společnosti. V případě, že nikoliv lze přepokládat daleko vyšší požadavky společnosti na zdroje pocházející z našich lesů.

LITERATURA

NOŽIČKA, J. (1957): Přehled vývoje našich lesů, Praha, 1. vydání, Státní zemědělské nakladatelství, 459 str.

<http://www.vitejenazemi.cz/cenia/index.php?p=index&site=default>

http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%BDivotn%C3%AD_styl

http://kisk.phil.muni.cz/wiki/Postmodern%C3%AD_spole%C4%8Dnost

http://cs.wikipedia.org/wiki/Hlavn%C3%AD_strana

<http://www.czso.cz/sldb2011/redakce.nsf/i/home>

KONTAKT

Ing. Jaromír Vašíček, CSc., Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem, ul. Nábřeží 1326, 250 00 Brandýs nad Labem – Stará Boleslav, e-mail: Vasicek.Jaromir@uhul.cz

VÝZNAM LESNICTVÍ A DŘEVAŘSTVÍ PRO MĚSTA A OBCE

Ing. Václav Zámečník
Lesy města Písku, s.r.o.

Vážení hosté, kolegové, dámy a pánové

dovolte mi, abych Vás i já co nejsrdčněji pozdravil. Jsem jednatelem společnosti Lesy města Písku s.r.o.. Tato společnost vznikla v roce 1999 za účelem obhospodařování lesů ve vlastnictví města Písek a to jako nástupnická organizace po příspěvkové spravující lesy od roku 1993. Město Písek vlastní 6 648 ha lesních pozemků a tudíž je druhým největším vlastníkem obecního lesa v ČR. 100% vlastníkem společnosti je město Písek. Veškeré lesní pozemky, cesty, budovy a jiná zařízení potřebná k řádnému hospodaření, jsou společnosti pronajímány. To znamená, že společnost platí městu nájem.

Dle kategorií převažují lesy hospodářské – 5 718 ha (86%), les zvláštního určení – 900 ha (13%) z toho 300 ha příměstských a lesy ochranné 30 ha (1%).

Nadmořská výška 350–600 metrů nad mořem (3.–4. vegetační stupeň)

Zastoupení dřevin	SM	–	52 %
	BO	–	14 %
	BK	–	10 %
	DB	–	7 %
	MD	–	4 %
	LP	–	3 %
	JD	–	2 %
	DG	–	2 %
	Ostatní	–	6 %

Zde je vidět druhová pestrost našich lesů, kterou se snažíme svým hospodařením zachovat.

Řízení společnosti je jednoduché, to znamená jednatel, 2 technici, účtárna a 10 lesníků. Každý lesník na svém úseku řídí a organizuje práce od zalesnění, vyžínání, výchovy, těžby a úklidu klestu až po údržbu cest a melioraci. K tomu využívá stálé a sezónní zaměstnance, případně drobné živnostníky z okolí. Výhodou tohoto systému je malá fluktuace pracovníků. Zaměstnanci přistupují k práci jako by dělali na svém a většinou nebývá problém s kvalitou odvedené práce. Zaměstnanci dojíždějí přímo z Písku nebo blízkého okolí. Firma je významným zaměstnavatelem, vytváří téměř 80 pracovních míst a využívá služeb 20–30 živnostníků. Odběratelé dřevní hmoty jsou nejen velké dřevařské společnosti, ale i menší piláři z okolí. Dále spolupracujeme s úřadem práce, který nám poskytuje příspěvek na lidi dlouhodobě vedené v jeho evidenci, kteří nacházejí práci u naší firmy při údržbě naučných a sportovních stezek, cyklotras a veřejných prostranství. Tato činnost je nejlépe hodnocena našimi spoluobčany, kteří hojně využívají zejména příměstské lesy k rekreaci, sportu či pouhým procházkám. Všichni ji berou jako samozřejmost.

A zde se dostávám k jednomu z problémů mého příspěvku a tím jsou mimoprodukční funkce lesa a jejich hodnocení. Smutně se díváme na zemědělce a závidíme jim jejich dotační možnosti. Jak je možné, že zemědělec, který nezapomene zasít nebo pouze zmulčuje louku, má nárok na dotaci 5 a více tisíc na každý hektar a rok, když přínos pro společnost je přinejmenším diskutabilní. Naproti tomu lesák, který patří pod stejné ministerstvo, za péči o stejný hektar lesa nedostane nic. Marné je naše volání po finančním ohodnocení těchto funkcí lesa. Pouze u naší společnosti se bavíme o 30 a více miliónech.

Dalším velkým tématem je politika Lesů České republiky, ty za honbou maximálních zisků, které končí na různých kontech, degradující práci celých generací lesáků. Přes svá výběrová řízení, různé tendry, minitendry a aukce vyháňejí poctivé lidi z lesa. Je mi až smutno, když na vytěžených pasekách se prohánějí party Ukrajinců, Rumunů či Vietnamců, kteří za pár korun jsou ochotni udělat téměř cokoliv a naši spoluobčané končí na úřadech práce. Svoji činnost a prezentaci, jako největší správce lesů, samozřejmě ovlivňují i své okolí. V tomto okolí se nacházíme my správci obecních a soukromých lesů, kteří spolupracují s radnicemi a přímými vlastníky. My musíme obhajovat

a zdůvodňovat každý náš krok a nemůžeme dělat unáhlená rozhodnutí. My se s pokorou se díváme do minulosti a obdivujeme práci našich předků. Vy všichni zde přítomní víte, že o jeden strom než dospěje se starají 3 generace lesáků a každá chyba zde udělaná se velice dlouho napravuje. Dělejme proto těchto chyb co nejméně a snažme se zanechat toto krásné dědictví, jakým lesy jsou, i našim dětem.

Vrátím-li se zpět k ekonomickým otázkám obecních lesů, jsou malé obce s vlastnictvím velké výměry lesů a naopak velkoměsta s malými lesy. To znamená, že přínos z lesů do rozpočtu obce může být od nula, nula nic až po 40% příjmů obce. Záleží na zastupitelích, jak s takovýmto majetkem naloží. Některé radnice preferují les jako pojistku pro mimořádné události, jiní zdůrazňují rekreační funkce a další požadují maximální výnos z lesa. Já si myslím, že se dá hospodařit způsobem kombinujícím všechny tyto požadavky. Nelze srovnávat výnos ze šumavského či pelhřimovského lesa s lesem na chudých pískách a stráních. Proto i veškeré statistiky, které zevšeobecňují výnos z lesa bez znalostí konkrétní lokality, jsou zavádějící.

Myslím si též, že někdy až nesmyslná snaha o zavádění tzv. melioračních a zpevňujících dřevin do lesa nad rámec vyhlášky, nemá své ekonomické opodstatnění. Veškeré stavebnictví stojí na smrku. Pokuste se udělat krov z buku či dubu, každý stavař se vám vysměje. Navíc při současném způsobu pěstování listnáčů v lesních školkách, kdy každá sazenice má přeřízlý kůlový kořen, není jisté zda ještě plní funkci zpevňující dřeviny. Při současných cenách smrkové kulatiny přes 2000,- Kč/m³ a 100 letém obmýtí oproti bukové kulatině za 1500,- Kč/m³ a 140 letém obmýtí je ekonomicky jasné, že ze všech listnáčů je nejlepší smrk. To samozřejmě berte s úsměvem. Ale dokáže mi řádně nadzvednout tvrzení některých „vědců“, že pro Šumavu nad 1000m nad mořem je nejlepší dřevinou buk, jedle a jeřáb. Nezabýváme se bezdůvodně smrku, vždyť to je ta dřevina, která nás v současné době drží nad vodou.

Na závěr něco optimistického. Budme rádi, že jsme lesáci a dřevaři, že můžeme pracovat s tak krásným materiálem jakým dřevo je a přejme si jeho skvělou budoucnost

Lesu zdar!

KONTAKT

Ing. Václav Zámečník, jednatel společnosti, Lesy města Písku s.r.o., Flekačky 2641, 397 01 Písek, e-mail: zamecnik@lmpisek.cz

PANELOVÁ DISKUZE: STÁTNÍ SPRÁVA A SAMOSPRÁVA

Diskutující: Ing. Tomáš Hajdušek – náměstek ministra průmyslu a obchodu (MPO),
Ing. Martin Žížka, Ph.D. – náměstek ministra zemědělství (MZe) pro lesní hospodářství,
Ing. Jaromír Vašíček, CSc. – ředitel Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů,
Radek Šnábl – Ministerstvo financí,
Ing. Václav Zámečník – zástupce Sdružení vlastníků obecních a soukromých lesů (SVOL),
jednatel Lesy města Písku, s.r.o..

Moderující: prof. Dr. Ing. Petr Horáček – děkan LDF Mendelovy univerzity v Brně

Prof. Horáček v úvodu konference a panelové diskuse vyjádřil přání o nalezení možností razantních systémových změn pro ozdravení lesnicko-dřevařského sektoru (LDS), paralely se sektorem zemědělství, a tedy oprávněnost existence a významového naplnění LDS.

Diskuse k prvnímu bloku byla rozdělena do tří částí. V první části dostali přednášející prostor k doplnění svých vystoupení a k reakci na ostatní přednášky. V druhé části byly shrnuty dotazy společné tematické skupiny *aktuálního stavu konkurenceschopnosti LDS*. Ve třetí části byly shrnuty dotazy tematické skupiny *potencionální privatizace státního lesního majetku a koncepce hospodaření státu, resp. státního podniku Lesy České republiky (LČR)*.

Ing. Hajdušek ozřejmil důvody, proč MPO podporuje malé a střední podniky. Malé a střední podniky tvoří v Evropské unii téměř 94 % počtu všech podniků, a proto si logicky podporu zaslouží. LČR vypisují výběrová řízení komplexních zakázek na tak velké celky, že malé podniky nemají možnost se soutěže zúčastnit. Upozornil na zásadní absenci LČR, jako vůdčího a stmelujícího subjektu celého sektoru. LČR vypisují výběrová řízení komplexních zakázek na velké územní celky, čímž se ztrácí vazba na regiony a stále více se prohlubuje problém nezaměstnanosti. Dále uvedl problémy a oblasti podpor směrem k LDS, tak jak je vnímá a prosazuje MPO:

Problémy

1. vysoký export nezpracovaného dříví,
2. vysoká cena surového dříví stanovená obchodníkem a generovaná systémem veřejných zakázek LČR na jedné straně a vysokou poptávkou velkých zpracovatelů na straně druhé,
3. nastavení tendrů LČR => nižší dostupnost dřeva pro střední a drobné podnikatele,
4. nízká spotřeba dřeva,
5. průmysl papíru a celulózy doplácí na dovoz novinového papíru a vysokou energetickou náročnost,
6. výroba nábytku je značně závislá na stavební produkci, dovoz levného a méně kvalitního nábytku snižuje ekonomickou životaschopnost tuzemských výrobců.

Podpory

1. tlak na snížení cen energií,
2. snížení podpor OZE,
3. finanční podpory CzechInvest a CzechTrade jsou směřovány k posílení exportu malých a středních firem,
4. změna zákona o veřejných zakázkách, odstranění jediného kritéria – ceny,
5. nespokojenost s dobou rozhodování ÚOHS – připomínkována novela zákona o veřejných zakázkách,
6. podpora zrychlených odpisů 1. a 2. odpisové skupiny, podpora technického vzdělávání,
7. již připravený deregulační balíček měl snížit nadbytečnou administrativní zátěž malých a středních podnikatelů, k čemuž je nutné připravit nový zákon,
8. námět do diskuse – snížení spotřební daně na naftu, jako významného vstupu.

MPO připouští možný převod části kompetencí k zpracovatelskému průmyslu z MPO a MZe. Ke shodě úplného převodu však zatím nedošlo.

Ing. Žižka upozornil na vymezení nového přístupu k uplatňování veřejné moci pro aplikaci státní lesnické politiky ve vazbě na očekávané změny klimatu a velmi složité dosahování konsenzu dohod o aplikaci klíčových aktivit Národního lesnického programu (NLP II.). Předpokládá pokračování a vznik NLP III v návaznosti na právně závaznou Dohodu o lesích v Evropě (LBA) a novou lesnickou strategii EU.

Změny směrem k LČR:

Předpokládá se diskuse ke koncepci hospodářské politiky LČR. MZe má ambice stabilizace vedení podniku, úpravy počtu SÚJ, rozšíření aukcí dřeva nastojato. Byla diskutována otázka kompetencí v souvislosti s tvorbou zásad státní lesnické politiky mezi MZe a MPO. Ke shodě na začlenění agendy dřevozpracujícího průmyslu pod MZe zatím nedošlo. LDS bude nadále kompetenčně rozdělen mezi MZe a MPO. Pokud se mají obě části sektoru spojit, je tak možné pouze pomocí motivačních nástrojů. **Ing. Hajdušek:** Řešením je vybudování silného *lobby-štitu* na úrovni meziresortní komise.

Radek Šnábl k tématu postavení LDS vznesl otázku: „*Jak je možné, že dodnes není známa celková hodnota dřevní hmoty v rámci účetnictví státu?*“ Chybí kvantové vyjádření základního lesnického aktiva. Tato hodnota by měla být trvale zakotvena v národním účtu České republiky, jako základní aktivum státu. K řešení problému jak je LDS celkově vnímán, je nutné nejdříve jasně formulovat, co se požaduje, a to prosazovat. „*LDS neumí formulovat, co vlastně chce!*“

Ing. Vašíček v souvislosti s postavením a konkurenceschopností LDS uvedl, že historicky existuje zcela zřejmá souvislost mezi rozvojem společnosti a stavem lesů. Ekonomika ČR je postavena na průmyslu, který tvoří 40 % HDP. Lesnictví je odvětvím velkým rozlohou, ale s malým ekonomickým přínosem.

Aktuální problémy LDS:

- Dnešní společnost vnímá život z krátkodobého hlediska.
- Rozpor mezi dlouhou produkční dobou a krátkodobými požadavky společnosti.
- Obtížné formulování a naplňování dlouhodobých cílů lesnické politiky.
- Lesy jsou objektem soukromého i veřejného zájmu.
- Neujasněnost toho, co stát od LČR očekává.

Celkový daňový výnos sektoru je necelé 4 mld. Kč. Celková hodnota lesů (porostů a pozemků) podle ÚHÚL činí přibližně 1 bil. Kč. Rozvoj společnosti je limitován prostředím. Jaký dopad může mít současné hospodaření na budoucnost lesnictví? Energie budou čím dál obtížněji dosažitelné. Na lesy a lesnictví bude stále větší požadavek energetické základny. Pokud bude společnost na vyšší úrovni technické a znalostní, díky produkci s vysokou přidanou hodnotou, budou i nižší požadavky na primitivní využívání lesů.

Ing. Zámečník nastínil významné téma pro společnou diskusi: „*Nesmyslná snaha zavádění melioračních a zpevňujících dřevin nad rámec požadovaný legislativou, což generuje změnu druhové skladby lesů v neprospěch budoucího kvalitativně vyššího využití dříví. Neztracovat smrk pro ekonomickou hodnotu v minulosti, současnosti a budoucnosti.*“

K otázce preference mimoprodukčních funkcí lesů Ing. Zámečník upozornil na rozdílný přístup komunálních vlastníků lesů. Velká města preferují převážně rekreační funkci lesů, menší obce s větší rozlohou lesního majetku pak preferují ryzí ekonomický prospěch.

AKTUÁLNÍ STAV KONKURENCESCHOPNOSTI LDS

Pro konkurenceschopnost českého lesnictví je relevantní středoevropský trh. Současná konkurenceschopnost existuje díky naším předkům, kteří sázeli stejnověké jehličnaté porosty. Současná skladba se mění ve prospěch MZD, které dřevařský průmysl problematicky zpracovává. LDS se více zabývá kvantitou než kvalitou, což současný lesník příliš nevnímá. Lze očekávat diskusi vyjasnění kvalitativních a kvantitativních parametrů.

Míra konkurenceschopnosti je rovněž otázkou orientace vlastníka a produkčních podmínek. Je nutné, aby les a porost byl stabilní a poskytoval odpovědný výnos. Pro posílení konkurenceschopnosti LDS je nezbytné cílení na kvalitu. Každý sektor, který se začne orientovat na kvantitu, přestává po čase fungovat, z důvodu postupné monopolizace.

Řada subjektů podnikajících v lesnictví a zemědělství, která vsadila na rychlý a krátkodobý užitek a zisk, má v době ekonomické recese značné potíže. LDS nevyužívá prioritně potenciál krajiny pro lesnické hospodaření. Jsme malý stát, který bude ve vleku globální ekonomiky a je nutné vsadit na kvalitu a méně se spoléhat na dotace. I konzervativnost by mohla sehrát svoji roli.

POTENCIÁLNÍ PRIVATIZACE STÁTNÍHO LESNÍHO MAJETKU A KONCEPCE HOSPODAŘENÍ STÁTU, RESP. STÁTNÍHO PODNIKU LESY ČESKÉ REPUBLIKY

Ing. Hajdušek: „Myšlenka rozsáhlé privatizace lesů dnes nikoho nenapadne.“

Ing. Žižka: „Privatizovat či ne je čisté politikum. V minulosti byla nastíněna a diskutována i otázka předání lesů k pravomoci řízení krajů. Vše je záležitostí široké politické diskuse a dohody, což stále není předmětem jednání.“

Ing. Vašíček: „Privatizace je opakující se téma. Pokud by stát přistoupil k privatizaci, musí to jít cestou volebního programu politické strany a její realizací, tedy cestou demokratickou. Ve vědomí občanů ČR jsou lesy zakotveny jako „vydržené právo“. Nemyslím si, že stát je špatným hospodářem. Les byl dlouho ve státním vlastnictví a správě a nedávný stav dokládá, že ne špatným. Z historického hlediska se ovšem potvrzuje, že stát by neměl vstupovat do podnikatelských procesů, tedy nepodnikat.“

Prof. Horáček: „Budou celospolečenské požadavky přednostně uspokojovány ze státních lesů?“

Ing. Vašíček: „Při tvorbě výstupů NLP II se jednalo na principu konsensů. Proto je výsledek NLP II velmi obecný. Nebylo možné silově prosadit jednotný názor. Je třeba vidět sílu dokumentu NLP II jako výstup jednotného postupu a jednání. Odpověď na tuto otázku je nutné hledat v zákoně o státním podniku.“

Ing. Prajzner, zástupce Asociace českých a moravských dřevozpracovatelů upozornil na znemožnění zásobování drobných a středních pil změnou systému obchodu. Zbývá pouze nákup od soukromých vlastníků či komunálních vlastníků. Pokud se má zvyšovat objem aukcí dříví nastojato je na zvážení, zda aukce dávat k dispozici pouze firmám v dané oblasti.

Ing. Žižka: MZe chce otázku aktualizace koncepcí otevřít a diskutovat. Diskuse musí vést k tomu, aby se otázka koncepcí hospodaření LČR měnila plynule. Např. dalším zvýšením počtu SÚJ. Aukce nastojato by měly nabídnout možnost přístupu drobným nákupům.

Ing. Hajdušek: „Systémovým řešením se nabízí povinná diverzifikace soutěžitelů (obdobně jako je tomu v USA při nabídce federálních zdrojů).“

2. BLOK

ŠKOLSTVÍ, VĚDA A VÝZKUM

POHLED PŘEDSTAVITELE UNIVERZITY NA AKTUÁLNÍ STAV LESNICKO-DŘEVAŘSKÉHO SEKTORU

Ing. Kateřina Ventrubová, Ph.D., prof. Ing. Marek Turčáni, Ph.D., doc. Ing. Jiří Remeš, Ph.D.,
doc. Ing. Róbert Marušák, Ph.D., prof. Ing. Luděk Šišák, CSc.
Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta lesnická a dřevařská

ABSTRAKT

Cílem příspěvku je vymezit roli fakulty, její působení a vysokoškolské aktivity v návaznosti na aktuální stav lesnicko-dřevařského odvětví. Fakulta je brána jako instituce, jež ovlivňuje a zároveň je ovlivňována jak veřejným, tak soukromým sektorem. Měla by sledovat současné trendy tak, aby mohla být lídrem nejenom v oblasti vzdělávání, ale i v dalších důležitých oblastech, které vysokoškolská pracoviště předurčují na to, aby definovala vývoj do budoucna.

Hlavní zdroj finančních prostředků pochází z veřejného sektoru. Ovšem současné vývojové trendy nutí k vyhledávání dalších alternativních možností finančních zdrojů, a to právě ze soukromého sektoru. Tomu by měla napomoci efektivní spolupráce soukromého sektoru a fakulty, protože fakulta disponuje kapacitami, které mohou zabezpečit lepší fungování firem. Na druhou stranu zde musí fungovat kvalitní komunikace tak, aby byly jasně definovány potřeby praxe. Jednou z možností je zapojení fakulty do koncepčních a strategických materiálů jak republikové, tak mezinárodní úrovně.

Klíčová slova: aplikovaný výzkum, financování, sektorová spolupráce, vzdělávání

METODIKA

První část příspěvku je věnována vazbám mezi fakultou a veřejným sektorem lesnicko-dřevařského odvětví. Popsány jsou významné instituce ovlivňující chod fakulty. Důraz je kladen na příspěvek fakulty do praxe.

Druhá část se zabývá vazbami se soukromým sektorem. Nastíněny jsou možnosti rozšiřování spolupráce, a tím získání jak finančních prostředků, tak zpětné vazby o potřebách praxe.

Třetí část shrnuje vazby a nezbytnosti existence fakulty s tím, že jak veřejný, tak soukromý sektor mají jednu společnou potřebu, a tou je nutnost mít kvalitně vzdělané pracovníky. Dotčena je také otázka znalostní společnosti pro konkurenceschopnost a umění definovat znalosti, jaké lesnicko-dřevařský sektor potřebuje.

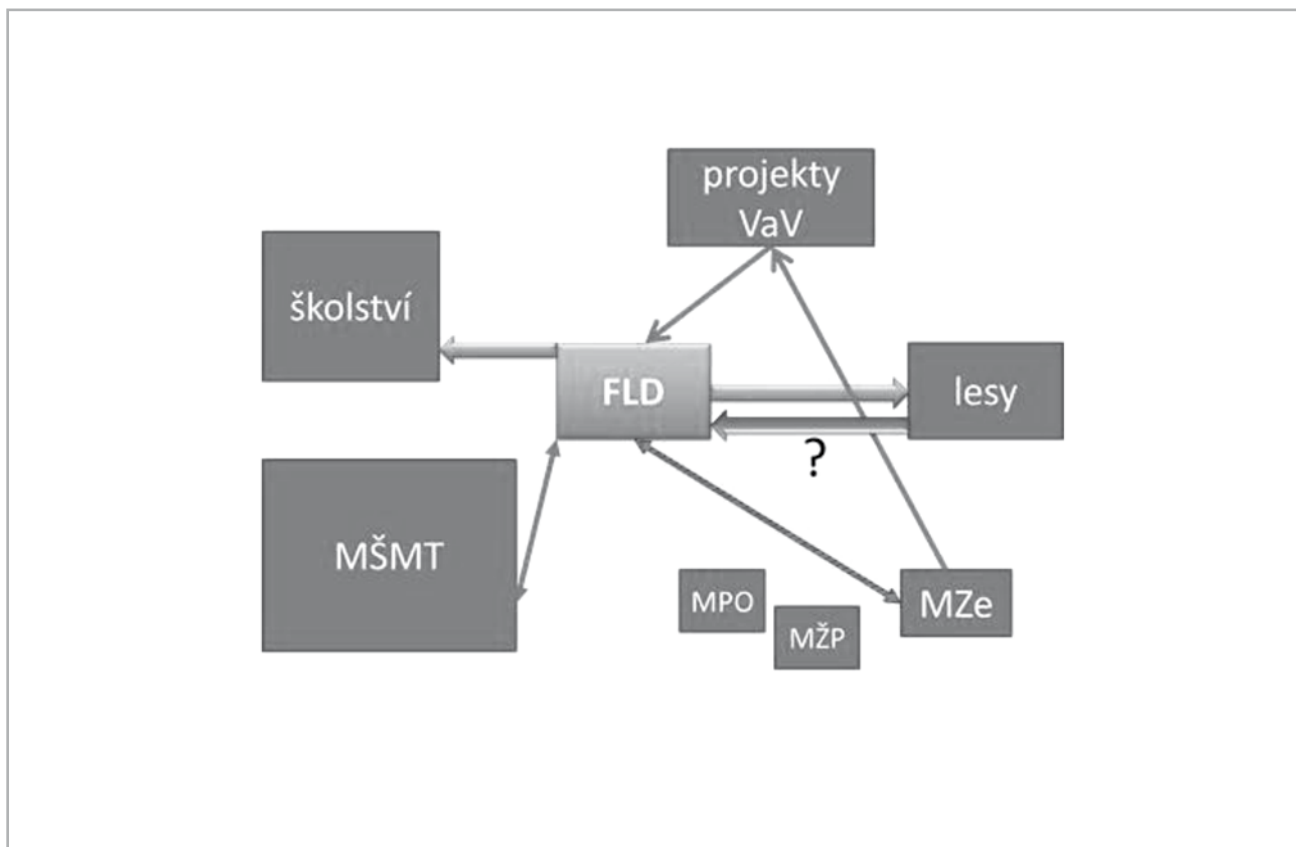
Ve čtvrté části jsou ve stručnosti analyzovány dokumenty koncepčního a strategického charakteru: Implementační plán [1], Národní výzkumná agenda [2], Zásady státní lesnické politiky [3] a Závěry a doporučení Koordinační rady k realizaci Národního lesnického programu II [4] s cílem nalézt podporu vědy, výzkumu a vzdělávání, která by vedla ke zvýšení konkurenceschopnosti lesnického a dřevařského sektoru. Do stručné analýzy nebyly zařazeny materiály, které principiálně obecně podporují vědu, výzkum a vzdělávání ve všech oblastech.

V závěrečné části je diskutována otázka případného klíčového postavení fakulty, zejména z jakého titulu by klíčové postavení mohla získat.

FAKULTA A VEŘEJNÝ SEKTOR

Vzhledem ke své institucionální povaze se fakulta dostává do vazeb s více subjekty. Obecně je důležité vycházet ze dvou bodů, kdy na jedné straně je školství ve smyslu vzdělávání, vědy a výzkumu (VaV), na straně druhé působí lesy a dřevozpracující průmysl jako oblast působnosti.

Ve školství má dominantní postavení Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), a to jako hlavní zdroj finančních prostředků pro veřejné vysoké školy. Za lesní hospodářství gesčně odpovídá Ministerstvo zemědělství (MZe) a finanční prostředky by měly být dostupné zejména prostřednictvím projektových výzev, které by na jedné

Obr. 1: Vztah fakulty a veřejného sektoru.

straně přispívaly k řešení problémů lesního hospodářství a zároveň ke zvýšení vzdělanosti. Zmíněné projektové výzvy mohou přicházet také z dalších resortů, které jsou svou odborností s fakultou propojeny, a jsou jimi Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO) nebo Ministerstvo životního prostředí (MŽP).

Důležité je ovšem zdůraznit, že základem fungování všech složek sektoru je efektivní vzájemná komunikace, což vyžaduje nejen potřebu něco sdělit, ale také umět naslouchat. Tento nedostatek v systému a v aktuálním stavu lesnicko-dřevařského sektoru je na obrázku č. 1 vyznačen červenými šipkami.

FAKULTA A SOUKROMÝ SEKTOR

Potřeba kvalitní komunikace se objevuje také při spolupráci se soukromým sektorem, obzvlášť v souvislosti s vyhledáváním nových prostředků financování a také s tlakem Evropské unie na zapojení soukromého sektoru do výzkumu a přímé uplatňování výstupů vědy a výzkumu v praxi. Když si ovšem praxe neumí definovat své potřeby, mohou se výsledky výzkumu jevit jako zbytečné nebo neaplikovatelné.

Uvedenou situaci mohou přemostit společné aktivity nebo činnosti, které ke spolupráci vybízejí. Jednou takovou možností je založení Rady pro spolupráci s praxí, jejímiž členy jsou významné osobnosti z provozu a praxe a která může přinášet okamžité zpětné vazby jak o potřebách absolventů, jejich vzdělání a znalostní základna, tak o potřebách vědeckých výsledků pro praxi.

SPOLEČNÉ VAZBY A POTŘEBY

Při souhrnném pohledu na společné potřeby obou sektorů vychází fakulta jako instituce, která by měla nabízet kvalitně vzdělané odborníky. Při definování společných potřeb je opět významně dotčena otázka komunikace s ohledem na to, zda si každá ze zúčastněných stran umí identifikovat to, co potřebuje, jaké znalosti jsou ke zvýšení konkurenceschopnosti nezbytné, zda je vhodně nastavena personální politika zaměstnavatelů a firem v lesnicko-dřevařském sektoru.

Chyba může být na obou stranách, resp. ve všech zúčastněných stranách. Lesnictví je v posledních letech značně kritizováno ze strany různých environmentálních a ekologických seskupení, na lesnicko-dřevařské odvětví padá stále větší vina za negativní dopady na životní prostředí, přitom každý seminář, konference, workshop dává lesníkům důkazy, že tomu tak není. První chyba je v tom, že se lesníci přesvědčují navzájem, což v současné době nepotřebují. I Další chyba je v již tolikrát zmíněné komunikaci. Tuto chybu lze ještě specifikovat do dvou skupin:

- Chyba v komunikaci uvnitř znamená, že fakulta neumí vhodnou cestou prezentovat svůj další potenciál a praxe, např. o komerčním potenciálu, neví. Neexistuje tedy ani potřeba praxe po nových technologických a metodických platformách;
- Chyba v komunikaci navenek. Lesnicko-dřevařský sektor nevystupuje navenek jednotně, nezastává jednotný názor a tím si velice škodí.

PODPORA VĚDY, VÝZKUMU A VZDĚLÁVÁNÍ VE STRATEGICKÝCH DOKUMENTECH

Doporučujícím dokumentem na republikové úrovni jsou Závěry a doporučení Koordinační rady k realizaci Národního lesnického programu II [4], kterým byla ukončena čtyřletá etapa diskusí lesnických odborníků, vyvolána usnesením vlády č. 1221 ze dne 1. 10. 2008. Smyslem jednání bylo promítnout poměrně obecné formulace ve vládním dokumentu do praktických nástrojů lesnické politiky státu, kterými jsou legislativa, finanční motivace, výzkum, osvěta a poradenství, případně formulovat zadání pro konkrétní projekt nebo analýzu. Podporu vědy, výzkumu a vzdělávání lze identifikovat v Klíčové akci 2 (KA2) Podpořit výzkum a technologický rozvoj s cílem zvýšit konkurenceschopnost lesnického sektoru. Určitá opatření nastavena jsou, ovšem do legislativních, právně závazných předpisů se prakticky nepromítají.

Na národní úrovni existuje jeden vládní materiál, který se přímo zabývá lesnickou strategií. Jde o Zásady lesnické politiky [3], kterými Česká republika v souladu se svými závazky vyplývajícími z mezinárodního práva i z členství v Evropské unii usiluje o zajištění trvale udržitelného hospodaření v lesích. K zajištění uvedeného úsilí mají přispívat nastavené dlouhodobé cíle státní lesnické politiky a navazující opatření k jejich dosažení. Oblasti školství se týká cíl 5 Posílit význam školství, výzkumu a inovací v lesním hospodářství, ovšem navazující opatření k jeho dosažení zcela chybí.

Evropskou technologickou platformou byly vypracovány strategické dokumenty, zaměřující se na strategický výzkum a inovace. Pro Českou republiku má, mimo jiné, význam Národní výzkumná agenda [2] a navazující Implementační plán [1]. Uvedené dokumenty přímo provazují výsledky vědy a výzkumu s praxí, identifikují konkrétní témata projektů, vycházejících z konzultací se soukromým sektorem. Je jasně identifikováno, že dnes už pravděpodobně neexistuje žádné jiné odvětví průmyslu, které by pozitivně ovlivňovalo denní život tak, jako odvětví založené na lesnictví a navazujících odvětvích. Z pohledu fakulty by tyto dokumenty měly získat větší váhu, a to především na úrovni veřejného sektoru a v co možná nejkratším čase dosáhnout alespoň doporučujícího charakteru.

FAKULTA V KLÍČOVÉM POSTAVENÍ ŘEŠITELŮ?

V současné době naplňuje fakulta více rolí než pouze ve vzdělávací činnosti. Doba fakultu tlačí do naplňování výzkumné a vzdělávací činnosti. Pokud bude fakulta prostřednictvím svých zaměstnanců schopna formulovat a naplňovat vize a strategické cíle pro celou širší oborů, které reprezentuje, pokud bude institucí s širokým mezinárodním rozhledem a skutečnou nositelkou vzdělanosti, tak určitě získá roli klíčového hráče v řešení nejen aktuálních, ale i dlouhodobých problémů lesnicko-dřevařského sektoru.

Pro získání exkluzivní pozice klíčového hráče je nutné, aby fakulta uměla kvalitně komunikovat jak uvnitř, tak navenek, uměla prezentovat svůj potenciál ve všech činnostech a získala důvěru především soukromého sektoru v tom, že umí vystupovat jako rovnocenný obchodní partner. Ve veřejném sektoru je nutné prosazovat zájmy fakulty tak, aby se objevovaly alespoň ve strategických a koncepčních materiálech, nejlépe v právně závazných předpisech.

ZÁVĚR

Fakulta a praxe bez kvalitní a cílené spolupráce, opřené o efektivní komunikaci, mohou existovat. Ovšem taková existence nebude mít dlouhého trvání.

LITERATURA

- [1] *Implementační plán*. Brno: Česká technologická platforma lesního hospodářství a navazujících průmyslových odvětví, 2013. 16 s. Dostupné z www: <http://www.silvarium.cz/sklad/iap.pdf>
- [2] *Národní výzkumná agenda*. Brno: Česká technologická platforma lesního hospodářství a navazujících průmyslových odvětví, 2013. 14 s. Dostupné z www: <http://www.forestplatform.cz/index.php?clanek=3>
- [3] *Zásady státní lesnické politiky*. In: Usnesení vlády České republiky č. j. 854 ze dne 21. listopadu 2012. 4 s. Dostupné z www: http://eagri.cz/public/web/file/180842/ZSLP_2012.pdf
- [4] *Závěry a doporučení Koordinační rady k realizaci Národního lesnického programu II*. Brandýs nad Labem: Ústav pro hospodářskou úpravu lesů, 2013. 44 s. ISBN 978-80-905423-0-3. Dostupné z www: <http://www.uhul.cz/forum/viewtopic.php?f=11&t=130&sid=1defbfcf5f7ea8579f34f6e7e118b62a>

KONTAKT

Ing. Kateřina Ventrubová, Ph.D., proděkanka pro rozvoj, Fakulta lesnická a dřevařská České zemědělské univerzity v Praze, Kamýcká 129, 165 21 Praha 6 – Suchbátka, E-mail: ventrubova@fld.czu.cz

PERSPEKTIVY ROZVOJE LESNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ Z HLEDISKA EKONOMICKO-POLITICKÉHO

Prof. Ing. Luděk Šišák, CSc.

Fakulta lesnická a dřevařská České zemědělské univerzity v Praze

ABSTRAKT

Perspektivy rozvoje lesního hospodářství (LH) je třeba vidět zejména v souvislosti s pojetím LH jako polyfunkčního odvětví lidské společnosti a lesa jako polyfunkčního trvale obnovitelného zdroje s ohledem na měnící se dlouhodobé přírodní a společenské podmínky včetně vývoje společenských potřeb a poptávky po funkcích lesa a LH. Důležitým faktorem LH je primární prvovýrobní charakter odvětví s působností na venkově, které za sebou táhne sekundární a terciární sektor.

Role LH je nezastupitelná, trvalá, a má a dále bude mít podstatně větší socio-ekonomický význam v rámci společnosti, než vyplývá na první pohled z úzkých finančních kritérií. Les a LH jsou zdrojem trvale obnovitelných ušlechtilých přírodních materiálů pro život člověka, bioenergie, dalších produktů kromě dřeva, a v neposlední řadě tzv. mimoprodukčních netržních funkcí a služeb, z nichž přinejmenším s částí lze do budoucna potenciálně uvažovat jako se službami produkčními (tržními).

Složitost a komplexnost polyfunkčního lesa a polyfunkčního lesního hospodářství v dlouhodobém strategickém pojetí, kterou mnoho zainteresovaných, zejména nelesnických, subjektů nechápe, klade vysoké nároky na lesnickou kvalifikaci a odbornost pracovníků, včetně komunikačních (PR) znalostí a dovedností na všech úrovních v daném odvětví, což ovšem často není v praxi v ČR ke škodě věci akceptováno.

Význam a místo lesa a polyfunkčního LH je z hlediska plnění komplexu produkčních a mimoprodukčních, tržních a netržních, funkcí do budoucna ve strategické rovině zabezpečeno, ovšem pouze v případě kvalifikovaného řízení a zodpovědného zacházení s nimi. K tomu je třeba účinné intenzivní spolupráce mezi základnou a nadstavbou sektoru LH, a úspěch ve zprostředkování znalostí o polyfunkčním LH a lese společnosti (veřejnosti a rozhodovacím orgánům).

Klíčová slova: Lesní hospodářství, perspektivy, Česká republika

ÚVOD

Rozvoj lesního hospodářství (LH) se svou výrobní základnou a správní, vědecko-výzkumnou a výchovnou nadstavbou závisí zejména na schopnosti přizpůsobovat polyfunkční LH včetně stavu lesa měnícím se přírodním a společenským podmínkám, což je proces dlouhodobý, strategický, komplexní, složitý a vícekritériální, vysoce náročný na odbornou kvalifikaci. Proto v procesu rozvoje LH nemá místo nekritická subjektivnost, nerozváženost, voluntarismus, okamžitá hnutí mysli – „dnes tak, zítra jinak“, módnost, tendenčnost, a dočasnost (krátkodobost). Takové přístupy jsou jedem pro rozvoj LH, lesa a jeho pozitivní perspektivy. Nejde jenom o praxi, ale bohužel i o teorii, o to je to horší. Nerozvážené, z hlediska dlouhodobosti neperspektivní přístupy, byť krátkodobě s určitým dílčím dočasným pozitivním výsledkem, se pak často promítají do praktických, ale vědecko-výzkumně neověřených kroků, do rizikové a vysoce ztrátové metody pokusu a omylu. Promítají se mj. i do subjektivních účelových pokusů tvořit a měnit významné právní dokumenty prakticky ze dne na den bez dostatečného odborného posouzení a diskuse, často až „žonglovat“ s obsazením odborných pracovních míst ve velmi složitém, komplexním a dlouhodobém odvětví LH především z krátkodobých politických hledisek s ignorancí odbornosti, a to na všech správních a řídicích úrovních v LH od lokálních až po centrální, a bohužel v daných konkrétních případech i bez ohledu na formu vlastnictví.

Takové vnější přístupy k lesnictví, ale bohužel i uvnitř něj, vycházející z účelových subjektivních krátkodobých partikulárních zájmů, jsou v současné době bohužel relativně časté a negativně až drtivě dopadají ve strategickém smyslu na sektor LH a v jeho rámci i na stav lesů a plnění jejich funkcí, pokud za les nebudeme považovat cokoliv zeleného, co zřejmě naštěstí bude vyrůstat na velké části lesních pozemků v oblasti střední Evropy, ať již přístup k LH a k lesům bude jakýkoliv.

Význam ve společnosti a složitost polyfunkčního LH je hrubě podceňován, nejen v ČR, a nejen v širším společenském rámci jako takovém, ale bohužel i v rozhodovací politické a ekonomické sféře vyšších úrovní. Toto podceňování vychází z ignorance, což je překvapivé zjištění v dnešní moderní tzv. „informační“ a dokonce snad „znalostní“ společnosti, které vychází z výsledků mnoha sociologických průzkumů ve veřejnosti. Ale ještě překvapivější je u politiků všech úrovní od místních po parlamentní a vládní u takové země, jejíž více než 1/3 území je pokryta lesy, a naše společnost může být i z historického hlediska považována za tradičně „lesní“ na rozdíl od společností „stepních“, „polopouštních“ nebo „pouštních“.

Ta ignorance je ovšem mimo jiné způsobována právě enormní složitostí problematiky polyfunkčního lesa a polyfunkčního lesnictví v souvislosti s extrémní dlouhodobostí produkčního procesu, vývoje a reprodukce lesních porostů. Takové problematice není jednoduché porozumět na základě povrchních, dílčích nebo téměř žádných objektivních odborných znalostí rozhodovacích subjektů. Tím spíše je to složitější pro veřejnost, která se dostává do lesního prostředí ve své většině zejména z velkých sídel často pouze víkendově, několikrát do roka, uspokojuje tam účelově své vlastní potřeby bez ohledu na jiné subjekty.

Proto perspektivy LH nespočívají jenom v kvalitě vlastního LH, v poskytování požadovaných funkcí, výrobků a služeb ať již tržních nebo netržních, ale spočívají v účinné intenzivní spolupráci mezi základnou a nadstavbou sektoru LH, a zejména v úrovni znalostí o polyfunkčním LH a lese, které odvětví LH dokáže společnosti (veřejnosti a rozhodovacím orgánům) v dlouhodobém rámci zprostředkovat.

PERSPEKTIVY LH JAKO ODVĚTVÍ POLYFUNKČNÍHO

Existuje mnoho různých pojetí a definic lesa a LH, které se liší podle kulturní, společenské a historické zkušenosti a stavu povědomí společnosti v různých zemích a jejich částech o lese a LH. Obecně lze říci, že z pohledu společenského představuje les v našem kulturně-historickém a přírodním prostoru současně jak výrobní tak nevýrobní faktor v životě společnosti. Je přírodním bohatstvím společnosti, obnovitelným přírodním zdrojem, avšak rovněž prací reprodukovatelným jměním. Není však pouze materiálním jměním, je také v širším smyslu „společenským jevem“. Pro společnost má na jedné straně sociální a ekonomický význam, na druhé straně má produkční a environmentální (mimoprodukční) význam. Je z titulu produkčních funkcí soukromým, tržním, statkem. Avšak pro své mimoprodukční (netržní) funkce a stejně tak pro své produkční tržní funkce charakteru pozitivních environmentálních funkcí, a trvale obnovitelných funkcí, je rovněž veřejným statkem.

Polyfunkční lesní hospodářství – lesnictví (LH) jako činnost člověka a v užším smyslu společenský sektor (hospodářský sektor) je mnohostranným polyfunkčním procesem. Jednak je činností ekonomickou a sociální, jednak činností produkční a environmentální, činností tržní a netržní. Zabývá se reprodukcí tržních i netržních výstupů. Tato prvovýroba poskytuje materiální hmotnou produkci (především v rámci trhu) nezbytnou pro život člověka, přičemž prostřednictvím této produkce, zejména dřeva, výrazně pozitivně ovlivňuje životní prostředí a má environmentální funkce, protože se jedná o produkci environmentálně příznivou při výrobě, zpracování, užívání a likvidaci ve srovnání s jinými surovinami a materiály využívanými člověkem pro život. Současně LH reprodukuje svou činností lesní ekosystém jako součást krajinného a životního prostředí.

Svým účetním finančním rozsahem je tato činnost a její objekt les v naší společnosti považován za nevýznamnou, ve skutečnosti ale má v širším ekonomickém, sociálním a environmentálním kontextu výrazný význam pro společnost. To se projevuje v různých společenských aktivitách různých společenských skupin, v regionálních a rezortních, státních a dnes už i nadstátních politikách. LH a les jsou pak ovlivňovány nejen lesnickou politikou, ale rovněž výrazně např. politikou životního prostředí, politikou ochrany přírody, politikou rozvoje venkova, politikou průmyslu a obchodu, aj. A to rovněž v diferenciaci teritoriální včetně mezinárodní politiky, u nás výrazně s akcentem EU.

LH je ovšem třeba chápat i jako odvětví sektoru prvovýroby, zajišťující prvotní suroviny a materiály pro zpracovatelský sekundární sektor. Ale rovněž v neposlední řadě v širším rámci jako odvětví sestávající ze dvou integrálních částí – z výrobní základny na jedné straně a společenské, tj. správní, vědecko-výzkumné a výchovně-vzdělávací nadstavby. Ani jedna součást se bez druhé v rámci odvětví LH v tomto pojetí neobejde. Perspektivy LH jako celku pak závisí zásadně na úrovni dlouhodobé spolupráce mezi oběma jeho částmi – základnou i nadstavbou. Což ovšem v mnoha případech není v rámci ČR dostatečně chápáno ani v rámci daného odvětví, tím spíše mimo něj.

Funkce lesa jako objektu LH jsou u nás chápány jako kladné přínosy podmíněné existencí lesa. O negativních dopadech či funkcích lesa se v našem prostředí explicitně neuvažuje. Funkce lesa jsou členěny na funkce produkční a mimoprodukční a podle převažujících funkcí jsou lesy úředně členěny na kategorie a subkategorie (Zákon o lesích č. 289/1995 Sb.). Nicméně existuje mnoho hledisek diferenciací funkcí lesa. Samotné funkce lesa a jejich struktura jsou ve světě i v ČR definovány různě. Je to jev objektivní, vyjadřující složitost problematiky, protože že les je sám

o sobě složitým objektem, jehož působení je v rámci společnosti mnohostranné, ale rovněž proto, že les a soustava jeho užitných hodnot se stále mění v souvislosti se změnami společenských potřeb, společenské poptávky. Společenské potřeby a míra jejich uspokojování jsou podmínkou existence společenských funkcí lesa.

Potřeby společnosti, míra jejich zabezpečování a funkce lesa, které je uspokojují, souvisejí s ekonomickou a sociální úrovní společnosti, s její kulturou, tradicemi, zvyklostmi a zvláštnostmi života, a s různorodostí přírodního a životního prostředí. V různých oblastech a čase, u různých národů a skupin obyvatelstva, má les, byť i stejného technického, fyzikálního a biologického charakteru, různé užité hodnoty a tyto hodnoty mají jiný významový společenský stupeň a tedy jinou společenskou hodnotu. Společenská významnost, hodnota, společenských funkcí lesa vyjadřuje míru uspokojování měnících se společenských potřeb v čase a místě.

Výše uvedené znamená, že konkrétní lesopolitické záměry jak regionálního tak věcného charakteru, které tvoří a realizují různé subjekty, nemusí být a také nejsou totožné, protože vyjadřují právě různé ekonomické, sociální a environmentální zájmy a potřeby příslušných společenských skupin a společnosti na daném území v daném čase. Příslušné potřeby a následně funkce by pak měla pro společnost zajišťovat odborná činnost v lese, zacházení s lesem, tj. u nás obecně polyfunkční LH s ohledem na řádově rovnocenné tři pilíře trvale udržitelného LH – ekonomický, environmentální a sociální.

Tzn., že reprodukce a poskytování funkcí lesa musí být udržitelné jak environmentálně, tak ekonomicky a sociálně. Současně se zdůrazňuje trvale udržitelné plnění funkcí lesa pro rozvoj společnosti, ne tedy mimo ni, nebo bez ní. Funkce lesa jsou zde jednoznačně chápány jako funkce, které jsou součástí společnosti a jejích potřeb, včetně míry uspokojování těchto potřeb, tj. de facto v závislosti na požadavcích společnosti či jejích částí, tedy v závislosti na její poptávce.

Tak je to vtěleno i do významných mezinárodních dokumentů, jako je např. Akční plán EU pro lesnictví, v Bruselu, 15.6.2006 („Sdělení komise Radě a Evropskému parlamentu o Akčním plánu EU pro lesnictví“), v němž je na str. 3. uvedena kapitola „Cíle“ následovně: „Při přípravě akčního plánu EU pro oblast lesního hospodářství vytvořily Komise a Rada společnou vizi lesnictví a příspěvku lesů a lesnictví k moderní společnosti: Lesy pro společnost: dlouhodobé multifunkční lesní hospodářství, které splňuje současné i budoucí potřeby společnosti a podporuje zaměstnání související s lesy.“

Činností odvětví LH se zabývá a má na ně požadavky velké množství různých subjektů s různými, mnohdy diametrálně odlišnými názory a osobními zájmy, které jsou často protichůdné, pokud jde o požadavky na plnění funkcí lesa. Jejich nároky v podstatě stále stoupají a počet jejich zájmů a potřeb a tedy funkcí lesa a LH, které by je měly uspokojovat, rovněž neustále roste, stejně jako militantnost zájmových skupin, které prosazují plnění svých zájmů a potřeb bez ohledu na skupiny jiné či na celek.

Přitom zájmové skupiny nebojují proti sobě navzájem za prosazení vlastních partikulárních zájmů, aby se dohodly, co vlastně potřebují a požadují po LH, ale svým způsobem překvapivě všechny společně bojují proti tomu, kdo by měl podle jejich účelového subjektivního názoru jejich individuální až individualistické a různorodé potřeby stoprocentně zajišťovat a uspokojovat. Přitom se zaštiťují ne svým osobním nebo partikulárním skupinovým zájmem, ale vyšším zájmem celospolečenským. To znamená, že bojují všechny de facto proti „lesníkoví“, proti LH, konkrétně i vlastníků, správců či nájemců lesa za splnění svých vlastních požadavků, pokud možno maximalistických a často konkurenčních, v daném smyslu tedy mnohdy v maximálním nekompromisním naplnění neřešitelných. Velmi důležité je pak v daných rozhodovacích procesech využití ve světě poměrně nového, u nás však dosud málo známého a poměrně nerozvinutého a neužívaného přístupu tzv. „participativního lesnictví“ („participatory forestry“), v podstatě tzv. participativního rozhodování zainteresovaných subjektů („stakeholders“) o zaměření LH v daném místě a v daném čase.

Z výše uvedených důvodů je a bude pozice sektoru polyfunkčního LH složitá, multidisciplinární a multisektorová, nejen z hlediska přírodního, ale zejména společenského. Klade stále větší nároky na kvalifikaci, odbornou zdatnost, zkušenost, rozvahu, multidisciplinární myšlení a vícekritériální rozhodování. V této souvislosti dochází v ČR již chronicky k hrubému podceňování potřebné kvalifikace a odborných nároků na pracovníky v sektoru LH na různých úrovních, zejména však na těch vyšších až nejvyšších, protože uvedení pracovníci musí rozumět polyfunkčnosti a dlouhodobosti lesa a LH, chápat a řešit na vysoké úrovni střety zájmů, kvalifikovaně zajišťovat informační a právní prostředí a rozhodovat o složitých strategických postupech.

Lze říci, že pokud bude zajištěn odborně kvalifikovaný a společensky racionální přístup k LH jako k polyfunkční činnosti a komplexnímu odvětví postavenému na třech rovnocenných pilířích trvale udržitelného hospodaření, pak je perspektiva rozvoje LH u nás z hlediska ekonomického i politického zajištěna.

VEŘEJNÝ ZÁJEM NA VYVÁŽENÉM A DIFERENCOVANÉM PLNĚNÍ FUNKCÍ LESA

LH je polyfunkční činností, zajišťující polyfunkční působení lesa a LH na bázi dohod, kompromisů a konsensu, vtělených do právních norem, které mají administrativně, v různé míře závaznosti, prosazovat žádoucí stav v praktické činnosti člověka na daném území a v daném čase. Na druhé straně jsou však pro prosazování žádoucích aktivit v LH bohatě využívány kromě normativních (legislativních) nástrojů i soustavy ekonomických nástrojů, informačních a dalších.

Les a LH je v poměrech ČR a mnoha zemí ve světě objektem jak soukromého, tak veřejného zájmu. Veřejný zájem by měl být zajišťován ve všech formách vlastnictví lesa, zřejmě však diferencovaným způsobem, avšak při zajištění konkurenceschopnosti a strategicky vyrovnaného plnění všech tří pilířů trvale udržitelného hospodaření. Jestliže je ČR ve striktních normativních a sankčních nástrojích lesnické politiky na jednom z nejpřednějších míst na světě, lze ji v ostatních nástrojích lesnické politiky, zejména informačních (PR, výchovy), participativních, a dalších řadit bohužel mezi země relativně málo rozvinuté.

Ke změnám úrovně plnění funkcí lesa může docházet z různých důvodů, ať již např. poškozením lesa a jeho funkcí nebo intenzifikací vybraných funkcí lesa na daném místě a v daném čase podle potřeb a požadavků společnosti (či jejích částí) na úkor plnění jiných funkcí lesa. Plnění některých funkcí lesa může být posilováno, zvyšováno, plnění jiných funkcí lesa naopak oslabováno, zmenšováno. Rozhodování o tom, jakým způsobem a pro jaké cíle a účely (a tedy funkce) bude les v rámci společnosti na daném místě a v daném čase především využíván, je složitým a odpovědným komplexním vícekritériálním procesem, který je často nedostatečně respektován v celém komplexu jeho společenských funkcí.

K rozhodování je třeba přistupovat vyváženě a s vědomím všech konečných sociálních a ekonomických důsledků, a to jak ve formě produkčních tak environmentálních (ekologických) dopadů, jak v rámci celé společnosti v ČR, tak na příslušných územích v daném čase. Základním společenským sociálně-ekonomickým kritériem pro rozhodování o využití částí krajiny, příp. o změnách ve využití, jsou různé formy ukazatele sociálně-ekonomické efektivity jako vztahu produkčních a environmentálních výstupů a vstupů. Chceme-li intenzifikovat z různých důvodů jednu či několik společenských funkcí lesa na daném místě a v daném čase na úkor jiné či jiných společenských funkcí lesa, je třeba provést racionální analýzu společenské sociálně-ekonomické efektivity daného záměru.

Jedním z výrazných problémů současnosti je rozhodování o míře využívání produkčních (tj. tržních) a mimoprodukčních (netržních) funkcí lesa v krajině pro společnost. Stále častěji se dnes hovoří o potřebě tzv. internalizace externalit, to znamená o začlenění netržních (v tomto smyslu mimoprodukčních) funkcí lesa do hospodářské sféry tak, aby jejich využívání a užívání přinášelo bezprostřední příjem polyfunkčnímu LH. Takovéto přístupy se rozvíjejí zejména v zahraničí. Je možno hovořit např. o postupech začlenění přírodoochranné funkce lesa do hospodářské sféry např. formou různých bilaterálních dohod a plateb, rovněž tak rekreační funkce lesa, ale i sběru lesních plodin, je znám rakouský příklad plateb za pitnou vodu z lesa, apod. Jde v podstatě o vyjádření veřejného zájmu konkrétními finančními prostředky a platbami, a tedy svým způsobem ekonomické hodnoty daných funkcí. Ovšem uvedené příklady naprosto nelze paušalizovat a aplikovat bez ohledu na rozdílné kulturní, historické, socio-ekonomické a politické pojetí funkcí lesa v jednotlivých zemích a u jednotlivých národů, které mohou mít legitimní diametrálně odlišný přístup k řešení příslušné problematiky.

Společnost se snaží zajistit žádoucí úroveň plnění mimoprodukčních funkcí různými nástroji (např. prostřednictvím tzv. ekosystémových plateb). Jedním z nejvýznamnějších finančních nástrojů je financování polyfunkčního lesního hospodářství z veřejných zdrojů. To je v ČR tradičně zajišťováno mnoha zdroji a dotačními tituly, které jsou stále poměrně nepřehledné. Z uvedených prací vyplývá potřeba vytvořit provázaný a jednodušší systém tzv. dotací. V posledních letech se však spíše opak stává pravdou.

V souvislosti s financováním polyfunkčního LH z veřejných zdrojů by měla být zajištěna mezirezortní koordinace zdrojů a kalkulace jeho efektivity na celostátní, případně regionální úrovni, podle jednotného systému. Finanční prostředky by měly být vykazovány, sledovány a analyzovány diferencovaně podle jejich rozdílné podstaty, tj. v diferenciaci na vlastní příspěvky – dotace, náhrady – kompenzace a platby za příslušné služby. V současné době tomu tak však mnohdy není, což se týká i příspěvků na hospodaření v lesích na krajské úrovni, které jsou sice paušálně a formálně chápány jako dotace, avšak ve skutečnosti svou podstatou se jedná o prostředky všech tří výše uvedených typů, přičemž z toho důvodu je poškozen v dané souvislosti vlastník lesa. Politicko-ekonomická podstata uvedených typů finančních prostředků je následující:

- příspěvky, dotace, z veřejných zdrojů, které jsou svým způsobem příspěvkem, podporou, tedy darem společnosti či jejích částí subjektům v LH (zejména majitelům, nájemcům a správcům lesa) na takové hospodaření s lesem, aby byly plněny žádoucí společenské požadavky, jsou to finanční prostředky, které mají mít motivační účinek, a které mohou nebo nemusí být uděleny, tedy darovány; vlastník je v naprosto nerovnoprávném

politicko-ekonomickém postavení, kompence za ekonomické újmy, které byly způsobeny majitelům, nájemcům a správcům lesa omezováním hospodaření v lesích, zvyšováním nákladů a snižováním tržeb, tj. zhoršováním ekonomické efektivity produkce dřeva v důsledku požadavků společnosti, nejsou to tedy žádné dary ani podpory; vlastník je pouze v částečně rovnoprávném postavení,

- platby za nákup prací a služeb společností, veřejností, jejími částmi, společenskými orgány a organizacemi pro potřeby intenzifikace netržních společenských funkcí lesů a lesního hospodářství, zde se nejedná o žádné dary a podpory; vlastník je v rovnoprávném postavení.

Diferenciace uvedených ekonomických nástrojů, které zajišťují plnění požadavků veřejného zájmu na lesích a jejich funkcích, ať již tržních či netržních, je velmi potřebná. Významně by to prospělo k vyšší úrovni rozhodování o alokaci zdrojů a zprůhlednění financování lesního hospodářství nejen pro nás v rámci ČR, ale zejména navenek v rámci EU. Pokud k takové jasné diferenciaci nedojde, pak ten, komu je taková informace určena získá zcela nereálný zkreslený obraz o skutečnosti, a může z toho důvodu reagovat a rozhodovat neadekvátním způsobem – viz z tohoto hlediska velmi nešťastný a vadný zákon č. 1/2005 Sb. o rozpočtovém určení daní, s jehož neblahými důsledky se potýkáme v LH dodnes.

PERSPEKTIVY LH JAKO TRŽNÍHO ODVĚTVÍ PRODUKUJÍCÍHO TRŽNÍ SUROVINY, MATERIÁLY A SLUŽBY

LH zajišťuje množství produktů a služeb procházejících trhem. Jejich struktura a objem není dán jednou provždy, ale mění se v čase a místě podle vývoje zájmů a potřeb společnosti. Lze říci, že dané produkty a služby mají v rámci společnosti několikový význam. V daném případě se jedná především o hlavní produkt LH u nás, kterým je dřevo. Pak sociálně-ekonomický a environmentální význam dřevoprodukční funkce lesa z pohledu teorie a praxe je následující:

- dřevo je trvale obnovitelná a environmentálně příznivá surovina při výrobě, zpracování, užití a likvidaci ve srovnání s jinými materiály a surovinami zejména z neobnovitelných zdrojů, má tedy významný přínos nejen bezprostředně tržní, ale rovněž environmentální,
- je-li omezena tržní produkce a služby LH v daném místě a čase, pak musí být substituovány zvýšenou produkcí a službami LH na jiném místě, případně dokonce využitím jiných obnovitelných zdrojů, zvýšenou těžbou a tlakem na přírodní obnovitelné přírodní zdroje jinde, jinak dojde k omezení (poklesu) objemu využívání environmentálně příznivých a obnovitelných materiálů a služeb,
- je-li tržní produkce environmentálně příznivých a obnovitelných surovin a služeb vůbec omezena, pak, pak bude nahrazena environmentálně nepříznivými a neobnovitelnými surovinami a službami.

Z výše uvedeného vyplývá, že do centra environmentálních přístupů je nutno začlenit rovněž environmentální veřejný zájem na podpoře tržní produkce dřeva a dalších tržních produktů a služeb lesa a polyfunkčního LH (což odpovídá světovým trendům).

Lze říci, že dřevoprodukční funkce lesa a další tržní produkční služby lesa a LH jako odvětví prvovýroby má dále dvojí význam ve společnosti, soukromovlastnický a společenský, v němž finanční soukromovlastnický význam je částí širšího sociálně-ekonomického společenského významu. Tržní produkční funkce lesa a služby polyfunkčního LH mají význam pro:

- vlastníka, správce nebo nájemce lesa (čistý důchod),
- zaměstnance (mzda a plat),
- výrobce výrobních prostředků a dodavatele služeb (tržby),
- výrobce spotřebních předmětů a poskytovatele služeb (tržby),
- infrastrukturu v regionu (výstavba a údržba),
- příjem veřejných rozpočtů (daně, platby),
- výdaje z veřejných rozpočtů (sociální dávky, platby).

Jsou známy země, které rezignovaly pod ekonomickým, ale i společenským tlakem ve vlastních zemích na tržní produkční, zejména dřevoprodukční, funkci lesa a LH, s tím, že své lesy a lesnictví vyhradily pro zabezpečování zejména environmentálních funkcí, k čemuž ovšem mj. musí být přizpůsobena ekonomika dané společnosti. Přesto však dané země nepřestaly využívat dřevoprodukční funkci lesa a LH a nepřestaly vesele spotřebovávat dřevo

a výrobky z něj, jejichž dovoz bohorovně zvýšily z jiných zemí. Celou situaci si tak z hlediska dřevoproductční a environmentálních funkcí neúměrně zjednodušily na úkor jiných zemí, a zabezpečení dřevoproductční tržní funkce řeší masivními dovozy dřeva a výrobků ze dřeva všeho druhu z jiných zemí. Svůj vnitrosociální environmentální problém tedy beze všech skrupulí exportují do jiných částí světa.

Je však třeba zdůraznit, že LH jako takové je z hlediska obnovitelných tržních produktů a služeb se svými pozitivními dopady ekonomickými, environmentálními a sociálními ve světě a společnosti perspektivně, strategicky, zajištěno, a to i v rámci ČR.

EKONOMICKÉ DOPADY ZMĚN ÚROVNĚ PLNĚNÍ FUNKCÍ LESA A KONKURENCESCHOPNOST POLYFUNKČNÍHO LH

Pokud jde o ekonomické dopady při intenzifikaci plnění netržních, mimoproductčních funkcí lesa, musíme si být vědomi toho, že dřevoproductční funkce, případně další tržní funkce lesa a LH existuje v ČR v rámci tržní a ne „rozpočtové“ ekonomiky. A v tomto prostředí ji musíme zajišťovat příslušnými nástroji, pokud nechceme při jejím zajišťování přistoupit ke státnímu rozpočtovému mechanismu. Omezení a likvidace dřevoproductční funkce lesa znamená mnohdy zhoršení tržní, ekonomické efektivnosti ze soukromovlastnického hlediska, vznik productčních ztrát, vícenákladů, mimořádných nákladů a ušlého zisku. Snižuje se tak konkurenceschopnost produkce dříví jako ekologického a obnovitelného materiálu v rámci tržního mechanismu u nás oproti materiálům neekologickým a neobnovitelným v důsledku omezení hospodaření v lesích za účelem intenzifikace plnění jiných funkcí lesa. V takovém případě je nutno, aby byly vznikající újmy a škody ze soukromovlastnického hlediska hrazeny, příp. dané funkce společností za tuto hodnotu u daných subjektů nakupovány jako služba.

Tržní konkurence v produkci dřeva je ve světě vysoká, ovšem poptávka po produkci dřeva jako trvale obnovitelném a environmentálně příznivém materiálu ve světě výrazně roste. Přitom dochází ve světě stále více k lokální diferenciaci funkčního poslání lesů. S lesy se zachází:

- buď jako s ryze productčními, komerčními, plantážního typu s krátkým obmětím, sloužícími tržní productční funkci a s tím souvisejícím plněním dalších funkcí, takové porosty a produkce dřeva má značný význam rovněž z hlediska environmentálního (biomasa, bioenergie), pak je LH financováno z tržních zdrojů,
- nebo jako s lesy polyfunkčními s akcentem jak na plnění productčních tak mimoproductčních funkcí v různé míře, v nichž však jsou mimoproductční funkce dotovány, ekonomická újma kompenzována, či funkce jako služby nakupovány, pak je LH financováno v příslušné míře jak z tržních, tak z veřejných zdrojů,
- anebo jako s lesy bez tržní productční funkce, tj. ponechány spontánním procesům s plněním funkce ryze kulturně-naučné (tj. přírodoochranné, výchovné a institucionální), zcela financované z veřejných zdrojů, případně dalších zdrojů na bázi bilaterálních smluv mezi poskytovateli a uživateli daných funkcí, pak je LH či správa takových lesů financována z veřejných zdrojů.

Je otázkou, jestli by taková diferenciace, kategorizace lesů nebyla do budoucna jednou z cest i pro ČR.

Ve světě roste poměrně rychle ekonomicky efektivní produkce dřeva dodávaného z porostů pěstovaných plantážním komerčním způsobem, hnojených, chráněných, vhodných pro zcela mechanizované technologie, využívajících vyšlechtěných odrůd, s obmětím několika let či několika málo desítek let, s generativní či vegetativní obnovou, a to ať již na plochách přeměněných stávajících lesů, nebo na plochách bývalé zemědělské půdy, a to nejen v rozvojových zemích (např. Chile, Peru, Čína, Korea), ale i ve vyspělých zemích (např. Nový Zéland, Austrálie, ale i USA, Francie, aj.).

Takové dříví je kvalitní a ovšem poměrně velmi levné. Jedná se v podstatě o lesy orientované především na productční funkci (vzniklé přeměnou pastvin a jiných zemědělských ploch, dříve zdevastovaných částí krajiny, avšak příp. i přeměnou pralesů a přírodních lesů). Je otázkou, co s tímto přístupem provede certifikace, ale i takové hospodaření se ve světovém rámci považuje za trvale udržitelné, srovnatelné s trvale udržitelným zemědělským obhospodařováním půdy. Již na XXII. Světovém kongresu IUFRO v Brisbane se jednalo rovněž o certifikaci plantážních lesů, a tento proces dále pokračuje. Pokud takto budou probíhat ve světě příslušné procesy, pak bude muset naše polyfunkční lesní hospodářství, ekonomicky a legislativně nedostatečně zabezpečené, čelit dalším velkým ekonomickým a politickým problémům v souvislosti s postupující globalizací.

Znamená to, že polyfunkční obhospodařování lesa bude muset být financováno do té míry, do jaké je dřevoproductční funkce lesa omezována po všech stránkách plněním mimoproductčních funkcí lesa na daném území a v daném čase. Neměli bychom zapomínat ani na stále se rozšiřující výměru tzv. energetických, plantážních, lesů

o několikaletém obmýtí, finančně velmi významně podporovaných rovněž v Evropě, a to především z environmentálních (ekologických) důvodů jak z příslušných domácích, tak mezinárodních (EU) veřejných fondů.

Výrazně se podporuje produkce a využití environmentálně příznivých surovin a materiálů z obnovitelných zdrojů oproti surovinám a materiálům z neobnovitelných zdrojů (ložisek surovin). Finančně je podporováno stále více využití dříví, i pěstování porostů dřevin, určené k produkci energie, přičemž v ČR je tento proces stále velmi slabý, i z určitých důvodů environmentálních, a výměra takových porostů z hlediska obnovitelné energie, vázání CO₂, ale i biodiverzity relativně nepatrná, na rozdíl od fotovoltaických elektráren v krajině, v nichž jsme světovými giganty, jak co se týká kapacity, tak i enormní ceny takové energie, nároků na státní rozpočet a negativních environmentálních dopadů v krajině.

Pokud jde o ekonomickou efektivnost dřevoprodukční funkce lesa, jsme v ČR zatím ukolébáni tím, že ve stávajících vypěstovaných porostech je k obnově těžbě k dispozici díky předkům stále ještě především jehličnaté dříví – obecně u nás, ale i ve světě daleko rentabilnější a žádanější, než listnaté, což přispívá k nižší úrovni nákladů a lepšímu zpeněžení. Navíc zde existuje stále ještě významný polštář v úrovni měnových kurzů, úrovni mezd a platů mezi ČR a vyspělejšími zeměmi EU a světa. V těchto aspektech lze vidět stále ještě ekonomické výhody sektoru LH v ČR oproti vyspělejší zemím.

Jestliže se však ekonomická efektivnost našeho LH u nás v blízké budoucnosti nezvýší, tj. nesníží se relativně vysoká jednotková pracnost, neúměrné celkové režie v sektoru a zatížení hospodaření v lesích požadavky, činnostmi a náklady, které s vlastní tržní produkcí (s produkční funkcí lesa a službami procházejícími trhem) nemají ve skutečnosti nic společného, jestliže se neoddělí ekonomika tržních produkčních funkcí a ekonomika netržních environmentálních funkcí, pak může dojít k poruchám zajišťování daných funkcí. I když relativně velká část návštěvníků lesa v ČR podle provedených průzkumů upřednostňuje (zřejmě účelově podle svého vlastního zájmu) hradit zabezpečování mimoprodukčních funkcí LH z ekonomického výsledku funkce produkční (která jimi je paradoxně postihována).

Na společenské změny v potřebách a poptávce po produkci a službách polyfunkčního LH z hlediska všech tří pilířů trvale udržitelného LH, ale rovněž i přírodní změny (zejména klimatické), je třeba perspektivně a bez předsudků strategicky reagovat jednak strukturou lesů, tj. volbou dřevin a jejich genetické kvality, strukturou porostních skupin, hospodářských způsobů a tvarů lesa.

Ale rovněž infrastrukturu v lesích je nutno strategicky přizpůsobovat všem těmto měnícím se podmínkám s ohledem na polyfunkčnost LH a trvale udržitelnou produkci včetně vývoje technologií, na což se v ČR zapomíná. Potřebné perspektivní dlouhodobé strategické změny infrastruktury v lesích si totiž bohužel často zaměňujeme za pouhé opravy a údržby stávající infrastruktury. Nejde tedy mnohdy o velmi potřebné zásadní strategické inovace, které by měly přínos jak z hlediska ekonomického tak environmentálního a sociálního, což je v dlouhodobém rámci zcela neodůvodněné a velmi problematické. Tím se vytváří určitý dluh a problémy v budoucím vývoji, zvláště při relativně příznivé ekonomické situaci LH v současném období, která však nemusí být takto trvalá.

Z perspektivního hlediska nelze ovšem zapomínat na řešení problematiky celého řetězce a komplexu lesy-dřevo. Není zřejmě dlouhodobě, trvale, udržitelné bez socio-ekonomických ztrát, aby naše LH poskytovalo suroviny, prvotní materiály (a to se netýká perspektivně jen dřeva), které budou bez dalšího zpracování, vyšší přidané hodnoty, masově vyváženy do jiných ekonomik a teprve tam výrazně zhodnoceny s pozitivním dopadem na tamní pracovní místa, inovace a kvalitativně vyšší úroveň práce. LH by mělo v této souvislosti intenzivně řešit v úzkém propojení s dalšími odvětvími a rezorty uvedený strategický problém, a to i s ohledem na sociální hlediska, především zaměstnanost a kvalitu práce na venkově.

ZÁVĚRY

Perspektivy rozvoje LH s výrobní základnou a správní, vědecko-výzkumnou a výchovně-vzdělávací nadstavbou je nutno posuzovat v souvislosti s pojetím LH jako dlouhodobého polyfunkčního odvětví, polyfunkční činnosti s ohledem na měnící se přírodní a společenské podmínky. Důležitou roli hraje prvovýrobní, primární charakter LH s působností zejména na venkově, které za sebou táhne sekundární a terciární sektor.

Role polyfunkčního LH je nezastupitelná, trvalá, a má a dále bude mít podstatně větší socio-ekonomický význam v rámci společnosti, než vyplývá z úzkých v ekonomice však běžně používaných, ale zcela nedostatečných, finančních kritérií.

Složitost a komplexnost polyfunkčního LH v dlouhodobém strategickém pojetí klade vysoké nároky na lesnickou kvalifikaci a odbornost pracovníků, včetně komunikačních (PR) dovedností na všech úrovních v daném odvětví, což

ovšem často není v praxi ČR ke škodě věci chápáno a akceptováno. Z toho důvodu je nutno trvat na obsazení příslušných míst na všech úrovních v odvětví LH lesnický vzdělanými odborníky.

Na společenské změny v potřebách a poptávce po produkci a službách polyfunkčního LH z hlediska všech tří pilířů trvale udržitelného LH, ale rovněž i přírodní změny (klimatické) je třeba strategicky reagovat strukturou a kvalitou lesních porostů (volbou dřevin včetně genetické kvality, strukturou porostních skupin, hospodářských způsobů a tvarů lesa).

Infrastrukturu v lesích je nutno strategicky přizpůsobovat měnícím se podmínkám s ohledem na polyfunkčnost LH, trvalost a vývoj technologií, potřebné strategické změny infrastruktury si zaměňujeme za pouhé dočasné opravy a údržby, dostatečně nezajišťujeme zásadní strategické inovace infrastruktury z hlediska ekonomického, environmentálního a sociálního.

Z hlediska společnosti, ekonomicko-politické situace, je nutno řešit problematiku komplexu lesy-dřevo a vývozu suroviny s nedostatečnou výší přidané hodnoty.

Závěrem lze říci, že význam a místo LH v komplexním polyfunkčním pojetí, produkčním i mimoprodukčním, tržním i netržním, je z hlediska plnění komplexu produkčních a mimoprodukčních funkcí do budoucna ve strategické rovině zabezpečen, ovšem pouze v případě kvalifikovaného odborného řízení a zodpovědného zacházení s ním.

KONTAKT

Prof. Ing. Luděk Šišák, CSc., Katedra ekonomiky a řízení lesního hospodářství, Fakulta lesnická a dřevařská, Česká zemědělská univerzita Praha, Kamýcká, Praha 6 – Suchbátka, e-mail: sisak@fld.czu.cz

DŘEVO – SUROVINA BUDOUCNOSTI?

Prof. Dr. Ing. Petr Horáček

Lesnická a dřevařská fakulta, Mendelova univerzita v Brně

ABSTRAKT

O dřevě často mluvíme jako o jediné obnovitelné surovině mající strategický význam pro naplňování konceptu trvale udržitelného rozvoje společnosti. V surovinové politice ČR ale o jeho významu zmínku nenalezneme. Dříví (dřevo) totiž není považováno za surovinu, ale spíše za hotový materiál. Materiál, který je v přímé konkurenci s betonem, ocelí, sklem či polymery. Materiál, který vykazuje konkrétní materiálové vlastnosti uplatnitelné v konkrétních výrobcích. Tyto vlastnosti bezpochyby určují i zpeněžení dříví. V obchodních vztazích mezi dodavateli (producenty) a odběrateli (zpracovateli) dříví ale panují diametrálně odlišné pohledy právě na vlastnosti dřeva, které obchodované dříví má mít. Současným potřebám existujícího trhu s dřívím současná pravidla pro měření a třídění dříví přestávají vyhovovat, protože jsou konstruována výlučně z pohledu lesníka. Třídění a prodej dříví musí vycházet z kontextu zpracování dřeva, přičemž parametry pro popis a stanovení kvality dřeva se liší podle druhu výrobku. Rozměry dříví a vady dřeva přestávají hrát nejdůležitější roli z pohledu odběratele dříví, ale stále větší význam získává chemické složení, anatomická stavba a fyzikální a mechanické vlastnosti dřeva. Tyto jsou pochopitelně závislé na přírodních podmínkách a lesnických (pěstebních) opatřeních, ale lesníky nebývají brány v potaz. Lesnická opatření často vedou ke snaze maximalizovat objemovou produkci dříví, což ale v řadě případů vede ke snížení kvality dřeva definované navazujícími zpracovatelskými odvětvími. Tento různý pohled na „kvalitu“ dříví (dřeva) vede mimo jiné ke vzájemným nepochopením v dodavatelsko-odběratelských vztazích a praktické neexistenci lesnicko-dřevařského komplexu.

Klíčová slova: Surovinová politika, kvalita, prodej dříví

ÚLOHA STÁTU V EKONOMICKÉM SYSTÉMU

Nejspíš se všichni shodneme, že hlavními cíli hospodářské politiky státu jsou obecně uspokojení všech potřeb společnosti, tj. stabilita a růst ekonomiky. Podrobněji můžeme vytýčit cílů několik (různé ekonomické školy zdůrazňují různé cíle): tzv. plnou zaměstnanost (tj. cca. 2–6% nezaměstnaných), cenovou stabilitu (tj. maximálně 2% roční inflace), uspokojivé tempo růstu ekonomiky, hospodářskou rovnováhu se zahraničím a spravedlivé rozdělování zisku. Tyto cíle jsou samozřejmě provázány a většinou není možné některý z nich upřednostnit a pominout ostatní (např. ekonomika, která se bude zaměřovat pouze na inflační cíl patrně bude demotivovat podniky a tím snižovat růst a zvyšovat nezaměstnanost, čímž dojde k nespravedlivému rozdělování). Není tedy možné říci, který z cílů je důležitější a jde spíše o jejich vyrovnanost. Je samozřejmě diskutabilní, jakou roli má stát v dnešní době hrát – jedním extrémem je čistě tržní hospodářství s nulovou mírou zásahů státu do ekonomiky, druhým pak centrálně řízená ekonomika socialistických států. Socialistické strany budou obhajovat větší roli státu, liberálové naopak co nejmenší. Patrně není vhodné, aby stát přímo vlastnil a řídil velké podniky. V současnosti snad můžeme vymezit následující oblasti státního působení na ekonomiku: právní rámec, zajišťování stability systému (politika zaměstnanosti, hlídání inflace, boj proti poplašným zprávám, strategické zásoby), racionální rozdělování zdrojů a sociální programy.

Proč uvádím tento úvod ze základů ekonomie? Odpověď je nasnadě – míra státních zásahů do ekonomického systému závisí jen a pouze na politice. Pro lesnicko-dřevařský sektor jsou z mého pohledu zajímavé politiky tři – politika trvale udržitelného rozvoje společnosti, státní lesnická politika a státní surovinová politika. Platí-li teze uvedená v názvu příspěvku, tj. považujeme-li skutečně dříví za (strategickou) jedinou obnovitelnou surovinu, potom zvýšení spotřeby dřeva v ČR může být chápáno jako jednoznačná výzva pro lesnictví a navazující zpracovatelský průmysl. Nikdo rozumný by totiž nepodporoval systém založený na exportu něčeho, co má pro surovinovou základnu a (trvale udržitelný) rozvoj společnosti význam. Bohužel se zdá, že mimo lesnicko-dřevařský sektor nikdo další dříví jako významnou surovinu nepovažuje.

NAPLNĚNÍ KONCEPCE TRVALE UDRŽITELNÉ SPOLEČNOSTI

Pro aktéry lesnicko-dřevařského sektoru je přirozené, že koncepci trvale udržitelné společnosti (což je lepší alternativa než trvale udržitelný rozvoj) nechápou pouze jako prázdné klišé, ale bytostné naplnění cílů toho sektoru národního hospodářství. Pro všechny z nás jsou jasná východiska naší činnosti, která lze shrnout velmi zjednodušeně například do následujících čtyř zásad: (1) citlivý přístup ke krajině a jejímu využití, (2) trvale udržitelné obhospodarování lesa se zachováním všech jeho funkcí – ekonomických, ekologických a společenských, (3) využívání dříví jako unikátní obnovitelné suroviny a (4) uplatnění dřeva a materiálů na bázi dřeva ve výrobcích. Uvědomujeme si totiž, lesní hospodářství není nejen perpetuum mobile fungující bez vazby na okolí, ale současně, že je jako prvovýrobní sféra extrémně závislé na zpracovatelském průmyslu. Zásadní podmínkou existence lesního hospodářství je bezesporu prodej dříví. Výnosy z prodeje dříví musí pokrýt veškeré náklady a režijní výdaje lesního hospodářství, přitom by měl ještě zůstat přiměřený podnikatelský (vlastnický) zisk. V obchodních vztazích mezi dodavateli (producenty) a odběrateli (zpracovateli) dříví ale panují diametrálně odlišné pohledy právě na jakostní parametry obchodovaného dříví, respektovat panovat by měly. Třídění a prodej dříví musí vycházet z kontextu zpracování dřeva, přičemž parametry pro popis a stanovení kvality dřeva se liší podle druhu výrobku. Současným potřebám existujícího trhu s dřívím současná pravidla pro měření a třídění dříví přestávají vyhovovat, protože jsou konstruována výlučně z pohledu lesníka. Navíc se dvě státní koncepce – lesnická a surovinová v hodnocení významu dříví zásadně odlišují.

ZÁSADY STÁTNÍ LESNICKÉ POLITIKY

Prvním strategickým dokumentem jsou Zásady státní lesnické politiky (ZSLP) přijaté Usnesením vlády ČR č.j. 854 ze dne 21.11. 2012 [1]. Odhlédneme-li od faktu, že dokument má (pouze) 4 strany, neobsahuje žádnou analytickou část a je čistě deklarativní a maximálně zobecněný, významu dřeva se skutečně věnuje. Již v preambuli se (pochopitelně) vychází z §1 Zákona o lesích č. 289/ 1995 Sb. a lesy a lesní půda jsou v Zásadách státní lesnické politiky považovány za přírodní bohatství ČR a zdroj dřeva jako obnovitelné suroviny. Jedním z dlouhodobých cílů ZSLP je potom posílit význam lesa a LH pro ekonomický rozvoj venkova, což je nepochybně spojeno též s uplatňováním ekonomické funkce lesa realizované prostřednictvím prodeje dříví. Je proto logické, že ZSLP obsahují i návrh opatření k dosažení tohoto cíle – podporovat používání dřeva jako obnovitelné a ekologicky čisté suroviny. Bohužel o nutných krocích k naplnění tohoto cíle se již ze ZSLP více nedozvíme. Nechtěným důsledkem nevyjasněné strategie lesnicko-dřevařského sektoru, kterému chybí koordinace podobná zemědělství a potravinářství, je i dlouhodobá pozice ČR jako největšího evropského exportéra surového dříví a to jak absolutně tak i relativně v poměru k celkové těžbě [2]. To svědčí mimo jiné o odtrženosti ZSLP od obecných cílů hospodářské politiky státu uvedených v úvodní kapitole.

STÁTNÍ SUROVINOVÁ POLITIKA

Druhým zásadním dokumentem je Surovinová politika ČR (SP), kterou vydalo Ministerstvo průmyslu a obchodu v červenci 2012. V podrobně zpracovaném, analytickém i syntetickém materiálu se ale o významu dřeva nedočteme. SP je totiž zaměřena výlučně na nerostné a druhotné suroviny. Informace o obnovitelných zdrojích nejspíš na MPO zatím nedoputovala. Dokonce ani v kapitole *Surovinová a energetická bezpečnost* zmínku o dřevě nenajdeme. Zato se dozvíme, že mezi tradiční druhotné suroviny patří v ČR železný šrot a odpad neželezných kovů, sběrový papír, skleněné střepy, použité textilie, dřevo a v posledních letech i použité plasty [3]. Případně se dozvíme, že se ze dřeva vyrábí papír a vlákno. Chybí-li v ZSLP návaznost na hospodářskou politiku ČR, potom SP přímo ignorují úlohu lesnicko-dřevařského sektoru při spravedlivém rozdělování zdrojů a zajištění naší prosperity, perspektivy a konkurenceschopnosti.

KVALITA DŘÍVÍ V LESNICKO-DŘEVAŘSKÉM KOMPLEXU

Náš sektor netrpí pouze absencí hospodářské strategie státu, trpí i odtržením jednotlivých aktérů navzájem. Teoreticky sice máme na paměti celý hodnotový řetězec od produkce dříví (lesnictví) přes primární zpracování (dřevařství) až po sekundární zpracování v nábytkářství a stavebnictví, prakticky ale pro zajištění odpovídající zaměstnanosti v regionech, cenovou stabilitu dříví, uspokojivé tempo růstu ekonomiky oboru, hospodářskou rovnováhu se zahraničím a spravedlivé rozdělování zisku mnoho neděláme.

Na příkladu Rakouska situaci výstižně popsal Lercher [4]. Místo snižování výrobních nákladů zaváděním nových technologií započal konkurenční boj všech proti všem. V obchodě se dřívím přestalo být možné nakoupit dříví

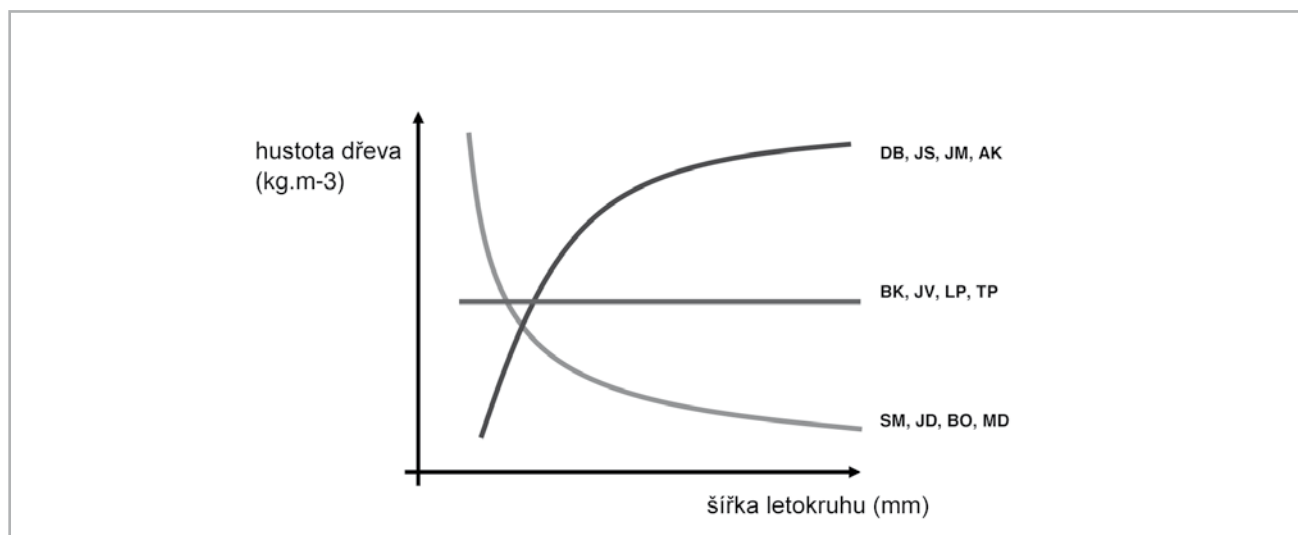
za odpovídající cenu, nejdůležitějším se stává pouze zajištění objemu nakupovaného dříví. Kvalitativní třídění dříví je prováděno ledabyly. Zvětšují se dopravní vzdálenosti a tlak na prodejní ceny neustále stoupá. Teoreticky může cena dříví (např. kulatiny) stoupat jen do výše akceptovatelné zpracovatelem. Prakticky to však vypadá, že jsou zpracovatelé připraveni zaplatit cenu jakoukoliv. Jejich produkt, ať už řezivo nebo výrobky ze dřeva, však za jakoukoliv cenu prodat nelze. Konkurence dalších konstrukčních materiálů (beton, ocel, sklo, ...) je nemilosrdná a jejich lobby mnohem jednotnější a silnější. Výsledkem je totální chaos, nefungující trh a blížící se likvidace celého sektoru. Každému z aktérů (lesnictví, dřevařství, papír a celulóza, nábytkářství a stavebnictví) hodnotového řetězce (lesnicko-dřevařský sektor) jde jen o sebe samotného. Možným impulzem ke změně chování může být změna přírodních podmínek v důsledku globální klimatické změny a následně skutečný nebo domnělý nedostatek dříví na trhu. Je proto nutné začít brát do úvahy nejen objemovou (kvantitativní), ale také kvalitativní produkci dříví.

CO BY MOHLO LESNÍKA ZAJÍMAT A CO UŽ DŘEVAŘ DÁVNO VÍ ...

Výnosy z prodeje dříví lze odvodit z jednoduché závislosti vycházející z (1) dřevinné skladby, (2) celkového množství dříví, (3) objemu nebo hmotnosti a (4) jakostních (kvalitativních) tříd. Mění se přirozené (potenciální) dřevinné skladby či množství disponibilního dříví se teď věnovat nebudeme. Pozornost zaměřím na poslední dva parametry – objem a jakost dříví. Z tohoto pohledu má lesník jasno, používá Doporučená pravidla pro měření a třídění dříví v ČR (DPMTD) [5]. Stále se domnívá, že tato odpovídají současným potřebám trhu se dřívím. DPMTD popisují způsoby měření objemu dříví a kvalitativní třídění sortimentů. Dále zařazují jednotlivé dřeviny do skupin – jehličnany, měkké a tvrdé listnáče. Konkrétním jakostním třídám přiřazují kvalitativní znaky – vady (suky, trhliny, vady růstu a biotické napadení).

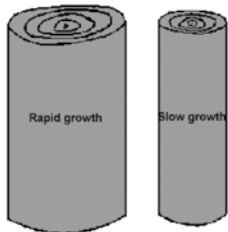
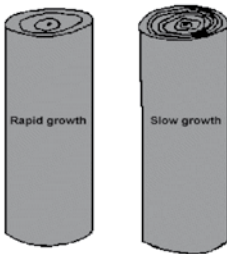
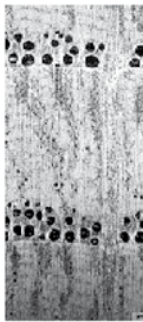
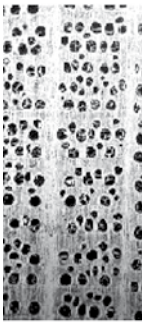
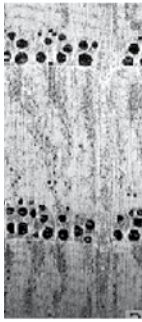
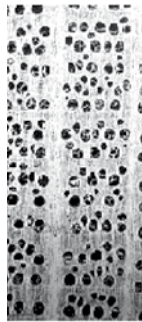
Pro zpracovatele dříví takto popsaná jakost (kvalita) není zpravidla rozhodující ani vyhovující. Rozhodující jsou pro něj takové kvalitativní znaky, které mu umožňují adekvátní využití dřeva v obchodovatelných výrobcích. Definice kvality dříví (dřeva) je proto pro zpracovatele „subjektivní“ a musí být definována v kontextu zpracování dřeva. Tato definice kvality vychází z parametrů vhodných pro použití dřeva ve výrobcích. Jedná se obvykle o komplexní parametr (řada veličin) pro popis a stanovení kvality dřeva. Zvolené parametry jsou potom různé pro různé výrobky, např. parametry kvality dříví pro tyčové a deskové materiály jsou diametrálně odlišné od požadavků na kvalitu dříví pro výrobu papíru a buničiny. U tyčových a deskových materiálů mají rozhodující význam kvalitativní parametry jako je hustota dřeva, šířka letokruhu, podíl letního dřeva, točitost vláken, přítomnost reakčního dřeva a velikost suků. Pro výrobu papíru a buničiny jsou důležitými parametry vedle hustoty dřeva podílu letního dřeva dále chemické složení dřeva, délka a podíl jednotlivých elementů dřeva.

Zařazování jednotlivých dřevin do skupin – jehličnany, měkké a tvrdé listnáče také není bezproblémové. Jestliže je prioritou hospodaření s lesním majetkem např. produkce dříví, potom vlastník nebo správce lesa zpravidla lesnickými opatřeními stimuluje objemovou produkci dříví (toto platí jak pro pasečný tak i výběrný hospodářský způsob). V případě tzv. tvrdých listnáčů, kam řadíme mimo jiné i buk a dub, se potom s ohledem na rozdílnou anatomickou stavbu dřeva těchto dvou dřevin setkáváme s následujícími případy (Tab. 1).

Obr. 1. Zobecněná závislost hustoty dřeva na šířce letokruhu u dřevin jehličnatých (SM, JD, BO, MD), listnatých roztroušeně-pórovitých (BK, JV, LP, TP) a listnatých kruhovitě-pórovitých (DB, JS, JM, AK). Listnaté dřeviny obou skupin se mohou vyskytovat jak v měkkých tak i tvrdých listnáčích.

Tab. 1. Vliv šířky letokruhu a procentického zastoupení letního dřeva na vlastnosti dřeva u dubu.

Věkové hledisko (les věkových tříd)		Tloušťkové hledisko (les výběrný)	
Věkové hledisko (les věkových tříd) Stejný věk výřezu / různá tloušťka (různá šířka letokruhu)		Tloušťkové hledisko (les výběrný) Stejná tloušťka výřezu / různý věk (různá šířka letokruhu)	
 Stejný věk výřezu / různá tloušťka (různá šířka letokruhu)		 Stejná tloušťka výřezu / různý věk (různá šířka letokruhu)	
 Velká šířka letokruhu, velké procento letního dřeva = dobré vlastnosti dřeva	 Malá šířka letokruhu, malé procento letního dřeva = špatné vlastnosti dřeva	 Velká šířka letokruhu, velké procento letního dřeva = dobré vlastnosti dřeva	 Malá šířka letokruhu, malé procento letního dřeva = špatné vlastnosti dřeva

U některých tvrdých listnáčů, jako jsou dub, jasan, jilm nebo akát, vykazuje anatomická stavba letokruhu výraznou odlišnost v jarním a letním dřevě (Tab. 1). Obecně u těchto dřev platí, že podíl letního dřeva roste se šířkou letokruhu. Dřeviny, které rostou rychleji, mají větší šířku letokruhu a větší podíl letního dřeva. Takové dřeva má lepší fyzikální a mechanické vlastnosti, umožňuje tedy vyrobít kvalitnější výrobky. Příkladem nejuniverzálnější vlastnosti dřeva dokonale vypovídající o jeho potenciálním využití je objemová hmotnost, hustota dřeva (kg.m^{-3}). Zpravidla platí, že čím je větší hustota dřeva, tím je dřevo kvalitnější. Závislost hustoty dřeva na šířce letokruhu pro jednotlivé skupiny dřevin je znázorněna na Obr. 1.

Vlastnosti dřeva, a tedy i kvalitativní parametry dříví z pohledu odběratele a zpracovatele dříví, ovlivňuje šířka letokruhu a nikoliv tloušťka výřezu. Nejen objem, ale i vnitřní strukturu dřeva vyjádřenou šířkou letokruhu, může lesník svými pěstebními postupy ovlivňovat. Jedná se zejména o (1) snížení kompetice o sluneční záření, živiny a vodu volbou počátečního sponu při výsadbě, probírkami nebo délkou obmýtí, (2) vyvětčováním, (3) genetickou manipulací se sadebním materiálem a důsledným respektováním původu sadebního materiálu, (4) případnou úpravou stanovištních podmínek zavlažováním nebo hnojením v případě intenzivních kultur a lignikultur. Všechny těmito pěstebními postupy ovlivňujeme dynamiku růstu dřevin a tím i kvalitu dříví požadovanou zpracovatelským průmyslem.

SEKTOROVÁ ANALÝZA ZAMĚŘENÁ NA ZPRACOVATELSKÝ PRŮMYSL

Smysl a účel lesnicko-dřevařského sektoru spočívá ve skutečnosti, že dřevozpracující odvětví úzce navazuje na lesní hospodářství. Z tohoto důvodu je sektor značně ovlivňován dodávkami a cenou surového dříví. Na straně vlastníků lesa dominuje stát s dominantní držbou lesů (Lesy České republiky, Vojenské lesy a statky, národní parky a jejich správy), který je doplňován komunálními správci lesa (lesy v majetku měst a obcí) a do budoucna také církví (v souvislosti s restitucemi). Parterem státních lesů jsou velké subjekty zajišťující služby v oblasti těžby a pěstování lesa. Primární zpracovatelé dřeva se potýkají s nejasnou strategií státu v oblasti správy lesa, která má za následek nerovnoměrnost dodávek dřeva a z toho pramenící nepředvídatelnost ceny surového dříví pro zpracování. Tím dochází k tlaku na zpracovatele, což se ve svém důsledku projevuje rostoucí cenou surového dříví. Další problém předsta-

vuje fakt, že roste podíl dřeva exportovaného do zahraničí, což dále umocňuje tlak na růst jeho ceny. Velcí zpracovatelé mají vyšší schopnost čelit tomuto cenovému nárůstu, ekonomické potíže se však dotýkají středních a malých zpracovatelů. Pokud nemají menší firmy specifický výrobní program umožňující promítnout růst ceny vstupů do cen finálních výrobků, dochází u nich k zastavení investic, případně ukončování výroby a odchodu z trhu.

Díky konkurenčnímu prostředí zde došlo v průběhu posledních let k silné koncentraci. Historický vývoj dřevozpracujícího průmyslu v České republice vyústil v existenci dvou základních skupin na domácím trhu. První skupinou jsou moderní velkokapacitní pilařské závody, produkující základní polotovary primárního zpracování dřeva. Hlavním cílem tohoto uskupení je vybudovat v regionu růstový dřevozpracující sektor, který bude významným dodavatelem a exportérem dřevostaveb a inovačních komponentů pro dřevěné konstrukce a domy. Druhou skupinou jsou střední a malé dřevozpracující podniky, které se vzhledem ke zkušenostem z okolních trhů musí zaměřit na specializovanou výrobu s vyšší přidanou hodnotou. Ekonomická situace dřevozpracujících společností se za poslední roky zhoršuje, nedochází k modernizaci ani prosté reprodukci strojního vybavení a mnohé menší a střední podniky opouštějí trh. Na odvětví navazují další obory, kde je produkce dřevozpracujícího průmyslu dále zpracovávána, jako je stavebnictví, nábytkářský a papírenský průmysl, zemědělství a energetika.

Úroveň využívání dřevní hmoty bývá obrazem vyspělosti státu. Zájem o dříví roste v celém světě, protože se již začíná projevovat úbytek klasických zdrojů. Podniky působící v dřevozpracujícím průmyslu ČR by se měly do budoucna zaměřit na rozvoj výrobků s vysokou přidanou hodnotou, čímž bude dosaženo vyššího finančního zhodnocení suroviny. Jedná se o upravené, opracované a vysušené řezivo, aglomerované materiály, stavebně truhlářské a tesařské výrobky, dřevostavby, dřevěné rodinné domy, dřevěné konstrukce apod. Meziprodukty odvětví, které jsou dále zpracovávány v zahraničí, zbavují ČR možnosti zhodnotit tuzemskou surovinu v jednotlivých regionech. Do budoucna bude hrát důležitou roli modernizace a koncentrace výroby do větších logisticky provázaných celků tak, aby bylo možné efektivně uplatnit nejmodernější technologie, dosáhnout vyšší produktivity práce, přidané hodnoty a lepší kvality.

LITERATURA

- [1] Zásady státní lesnické politiky, MZe ČR, 2012, 4 str.
- [2] Sektorová analýza – dřevozpracující průmysl. Bisnode ČR a.s., 2013, 45 str.
- [3] Surovinová politika České republiky. MPO ČR, 2012, 81 str.
- [4] Lercher H.: Úmyslná likvidace rakouského dřevozpracujícího průmyslu. Holzkurier 21, 2013, 1 str.
- [5] Doporučená pravidla pro měření a třídění dříví v České republice, SZDP, SDP, ČAPLH a LČR s.p., 2002, 65 str.

KONTAKT

Prof. Dr. Ing. Petr Horáček, Děkan, Lesnická a dřevařská fakulta, Mendelova univerzita v Brně, Zemědělská 3, 613 00 Brno,
e-mail: horacek@mendelu.cz

VÝVOJ PRODUKČNÍ ZÁKLADNY LESŮ

prof. Ing. Vladimír Simanov, CSc.

Emeritní profesor Lesnické a dřevařské fakulty Mendelovy univerzity v Brně

ABSTRAKT

Statistické údaje dlouhodobě dokladují, že se produkční základna lesů v České republice významně mění. Roste výměra lesní půdy a zvyšují se i zásoby dříví v porostech. Nepříznivě se vyvíjí věková struktura lesů, ve které jsou nedostatečně zastoupeny nejnižší věkové stupně, a naopak, stále se prodlužuje obmýtní doba při překračování doby obnovy. Z produkce jsou vyřazovány další lesy v chráněných územích. Probíhající nárůst zastoupení listnatých dřevin na úkor jehličnatých může mít v blízké budoucnosti zásadní vliv na dřevozpracující průmysl. Přestože objem kalamitních těžeb vyvolaných biotickými činiteli klesá, celkový objem kalamitních těžeb roste vlivem abiotických vlivů. Čím dál větší podíl těžeb tak umísťují do porostu přírodní síly a nikoliv lesníci. Účinnost lesnické intervence tím klesá, a přibližuje se doba, kdy mohou být všechny těžby těžbami kalamitními. Řada ukazatelů produkční základny lesů signalizuje nebezpečí poklesu těžebních možností, ale Zásady státní lesnické politiky na možné snížení produkčních funkcí lesů nereagují.

Klíčová slova Produkční základna lesů, nahodilé těžby, výchovné zásahy, export surového dříví, zásady státní lesnické politiky

1. ÚVOD

Výkaznictví, jako sledování vybraných údajů, má dlouhou tradici, protože každý vladař chtěl vědět, jaký má majetek, kolik mužů lze odvést do vojska, a od kolika poddaných může vymáhat daně. Na našem území je počátek výkaznictví spojen s Josefem Antonínem rytířem Rieggerem (1742–1795), zakladatelem statistické služby, který s podporou Josefa II. koncipoval a organizoval statistická šetření. První Statistická příručka království Českého vyšla v roce 1909 a v roce 1914 byl přijat Statistický zákon pro Moravu, definující poprvé zpravodajskou povinnost, kdy subjekt musí ze zákona povinně poskytnout požadovaná data. Nynější Český statistický úřad (ČSÚ) je ústředním orgánem státní správy ČR, zřízeným zákonem č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy; a jeho činnost je dána Zákonem č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě. ČSÚ získává údaje; vytváří statistické informace o sociálním, ekonomickém, demografickém a ekologickém vývoji ČR; zajišťuje srovnatelnost statistických informací a plnění závazků z mezinárodních smluv; poskytuje statistické informace a zveřejňuje je. V lesnictví bylo prováděno s různou periodicitou více zjišťování. Nejvýznamnějším výkazem byl roční Výkaz o zalesňování, pěstebních pracích a těžbě dřeva. Od roku 1993 se data sbírají Ročním výkazem odvětvových ukazatelů v lesnictví (od roku 2000 Les 8-01). Mimo dat shromažďovaných ČSÚ se shromažďují data na úrovni resortu a podniků. Rozdíl je v tom, že podnikové výkazy slouží hlavně k řízení firmy; resortní k ověřování účinnosti lesnické politiky; a státní pro národohospodářskou úroveň a mezinárodní srovnávání. Na všech úrovních se shromažďují věrohodné údaje pro získání obrazu o dosavadním vývoji určitého jevu, z kterého lze odvodit účinnost dosavadních hospodářských a politických opatření, přiměřenost státní intervence, trendy do budoucna atd. Porovnáním vývoje i zdánlivě nesouvisících jevů lze objevit závislosti, které při povrchním pohledu unikají. Proto je úloha výkaznictví nezastupitelná, a chybějící data, či narušení časových řad změnami metodik působí potíže. Je zřejmé, že shromažďování dat (výkaznictví) je jen prvním krokem, po kterém musí následovat jejich analýza a formulování korekčních opatření.

2. MATERIÁL A METODIKA

Pro Českou republiku byly jako zdroj dat použity:

- Statistické ročenky republiky Československé (1920–1957), Statistické ročenky Československé socialistické republiky, Statistické ročenky České a Slovenské federativní republiky a Statistické ročenky České republiky (od roku 1993).
- Zelené zprávy Ministerstva zemědělství ČR (od roku 1994)
- Údaje z Datového skladu Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů

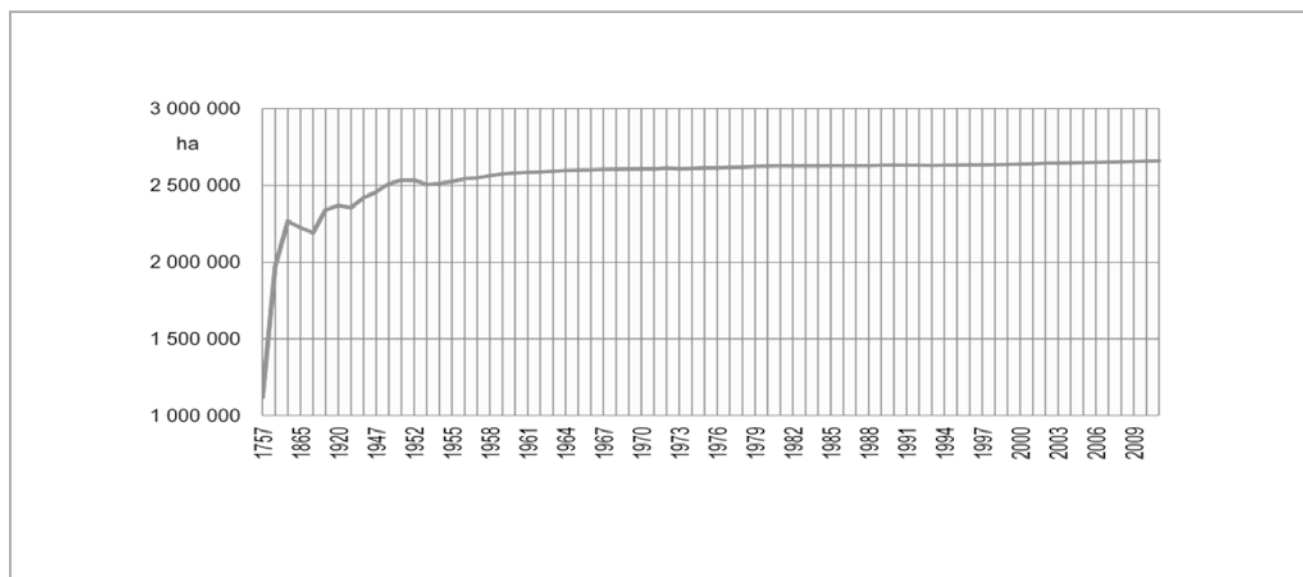
Pro mezinárodní srovnání byla použita data Timber Section Ekonomické komise pro Evropu, dostupná na www.unece.org/trade/timber

Ze získaných dat byly zpracovány tabelární přehledy a grafy, které byly komentovány ve vzájemných souvislostech.

3. VÝSLEDKY

3.1. Lesní půda

První údaj o výměře lesní půdy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku je z roku 1920, a v prvních deseti letech existence republiky její výměra poklesla o 0,6 %. Nejvýraznější růst výměry byl v poválečných letech, kdy proti roku 1930 vzrostla do roku 1960 výměra lesní půdy o 6,4 %. Od roku 1960 trvá mírný, ale pravidelný růst. Poválečný nárůst byl způsoben zpřesněním evidence lesů malých vlastníků (do roku 1950), a zalesněním nevyužitých zemědělských půd v pohraničí (po roce 1950). Od konce 2. světové války do současnosti bylo zalesněno cca 200 tis. ha nelesních půd, což je 7,5 % současné výměry lesní půdy. Výměra lesní půdy je významným ukazatelem produkční základny, a její vývoj odráží vztah mezi lesním hospodářstvím a ostatními resorty. Na území ČR má dlouhodobě trend růstu, což na rozdíl od půdy zemědělské vypovídá i o její dobré legislativní ochraně. Přestože pro stavební činnost, dobývání surovin a ukládání odpadů ubývá z lesního půdního fondu ročně více než 1 500 ha (průměrně), přesuny ze zemědělských půd, ostatních půd a rekultivací, tyto ztráty více než kompenzují. Ale pozemky lesu odnímané jsou většinou s porostem a s půdou lepších bonit, než pozemky nabývané jako holiny.

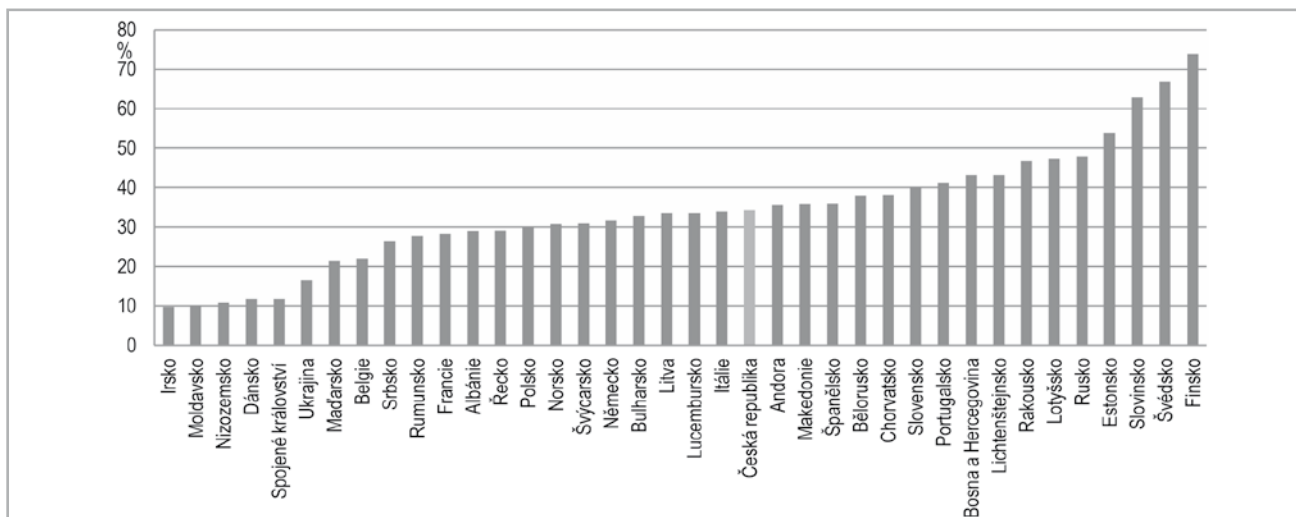

Graf 1. Vývoj výměry lesní půdy v ČR.

3.2. Lesnatost

Nynější výměra lesní půdy v ČR (2 659 837 ha v roce 2011) představuje lesnatost k výměře lesní půdy (mezinárodně srovnávaný údaj) 33,8 %, a lesnatost vztahovaná k porostní půdě je 32,9 %. Nejvyšší lesnatost v Evropě má Finsko (73,9 %) a nejnižší Irsko (9,7 %), následované Moldavskem (10,0 %), Nizozemskem (10,8 %), Dánskem (11,8 %) a Spojeným královstvím (11,8 %). Lesy nevykazuje Island, Vatikán, Gibraltar a Monako. Chybou bývá srovnávání českého lesnictví se státy s minimální lesnatostí (Dánsko), nebo se státy s vysokou lesnatostí (Finsko, Švédsko), protože v obou extrémech mají lesy jinou váhu jednotlivých funkcí než naše. Jinak jsou vnímány v zemích s minimální lesnatostí, nemajících šanci na soběstačnost dřívím; a jinak v zemích, jejichž ekonomiky spočívají na lesnictví, zpracování dřeva, strojírenství pro oba resorty, a exportu komodit všech těchto odvětví.

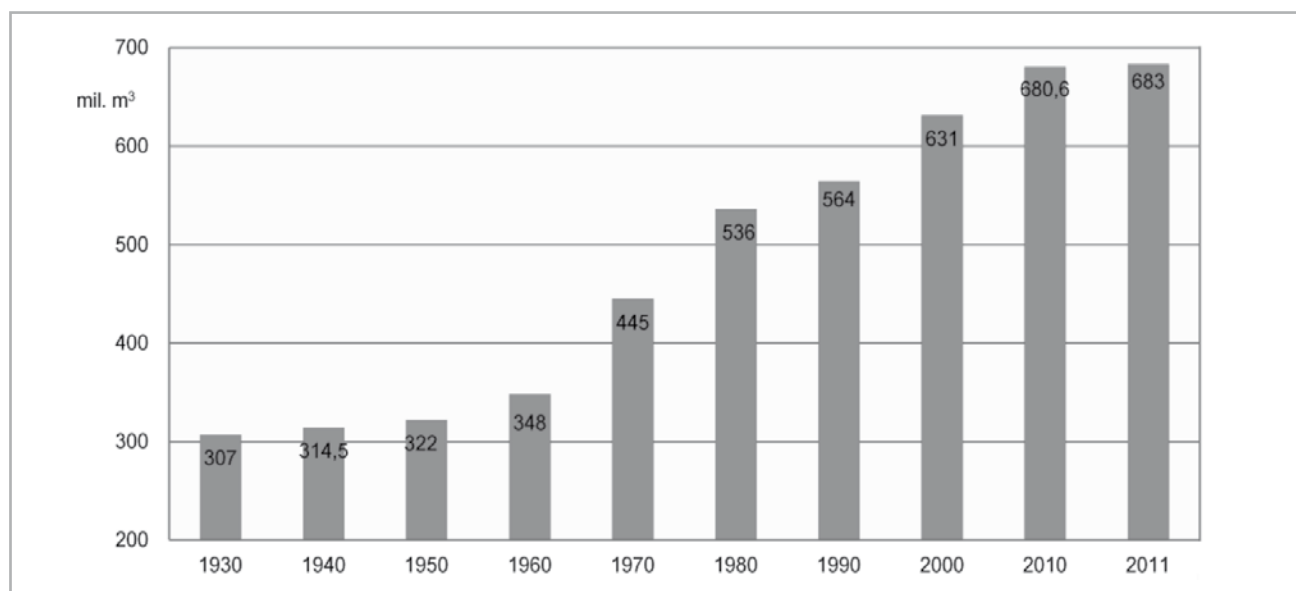
Nejnižší lesnatost území ČR byla v roce 1880 (28 %) a v meziválečném období (29,9 %). Lesnatost krajů přibližně koresponduje s hornatostí a způsobem převažujícího využití krajiny (zemědělství, průmyslové aglomerace). V podhorských oblastech, kde je lesnatost relativně vysoká, se nadále zvyšuje přesunem marginálních zemědělských půd do lesa (dochází až k lokální nežádoucí změně vzhledu krajiny), zatímco lesnatost krajů s nízkou lesnatostí, ve kterých by bylo rozšíření lesů žádoucí pro zvýšení ekologické stability a diverzity krajiny, stagnuje.

Graf 2. Lesnatosti evropských zemí.

Tab. 1. Lesnatosti krajů (rok 2011).

Kraj	Výměra kraje	Lesní půda	Porostní půda	Lesnatost	
				k lesní půdě	k porostní půdě
	ha			%	
Hlavní město Praha	49 613	5 107	4 628	10,3	9,3
Středočeský	1 101 533	306 764	299 560	27,9	27,2
Jihočeský	1 005 638	379 362	370 839	37,7	36,9
Plzeňský	756 496	300 477	294 478	39,7	38,9
Karlovarský	331 454	144 110	139 800	43,5	42,2
Ústecký	533 448	162 040	157 060	30,4	29,4
Liberecký	316 338	141 072	135 160	44,6	42,7
Královéhradecký	475 874	148 092	144 461	31,1	30,4
Pardubický	451 886	133 884	130 250	29,6	28,8
Vysočina	679 560	207 127	202 049	30,5	29,7
Jihomoravský	719 495	202 564	196 716	28,2	27,3
Olomoucký	526 656	184 059	179 599	35,0	34,1
Zlínský	396 320	157 706	154 372	39,8	39,0
Moravskoslezský	542 705	193 936	186 964	35,7	34,5
Česká republika	7 887 015	2 666 300	2 595 936	33,8	32,9

Graf 3. Vývoj zásob dříví v porostech.

3.3. Zásoby dříví v porostech

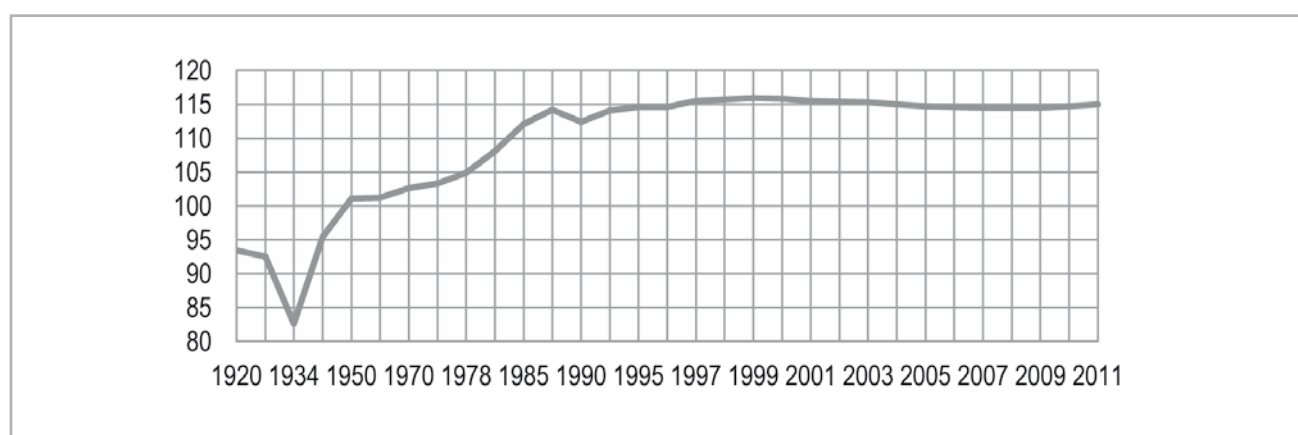
Současné zásoby dříví jsou 683 mil. m³, což je více než dvojnásobek zásob v roce 1930, na čemž se v menší míře podílí nárůst výměry lesů, a ve větší míře dlouhodobé nedotěžování přírůstu. Zásoby dříví zjištěné Národní inventarizací lesů v roce 2004 činily 907 mil. m³ b.k., což je o cca 33 % více, než statistický údaj (byly zjištěny jinou metodikou). Nejvyšší tempo růstu zásob bylo v letech 1960–1980, a mírnější v letech 1990–2010. Současný stav naznačuje stagnaci, ovlivněnou do určité míry i dlouhodobým vlivem imisí na lesní půdu.

3.4. Věková struktura lesů

Od roku 1930 se zásoby dříví zvýšily 2,2 krát, ale výměra lesní půdy o 13,6 %, což znamená, že lesy zestárlý. Protože je většina lesů zařazena metodou věkových tříd, je zjevné, že nynější věková struktura lesů je jak výsledkem dosavadního lesnického hospodaření, tak předpokladem budoucího vývoje produkčních možností lesů. Normalita věkového rozložení je podmíněna rovnoměrným zastoupením věkových tříd, a z něj odvozené normální zásoby a normálního přírůstu při plném zakmenění, a podle zastoupení dřevin a bonitních poměrů. Odchylky od normality tak signalizují možnou budoucí časovou nevyrovnanost těžebních možností.

Tab. 2. Vývoj věkové struktury lesů v % výměry porostní půdy.

Rok	Věková třída							
	Holína	I	II	III	IV	V	VI	VII
Rozpětí věku ve věkové třídě								
	0	1–20	21–40	41–60	61–80	81–100	101–120	+120
1920	1	23	24	22	17	10	3	0
1930	2	21	21	21	19	11	5	0
1950	2	18	21	21	19	12	7	0
1960	1	17	21	20	19	13	6	3
1970	1	17	20	19	20	13	7	3
1980	1	17	15	20	20	15	8	4
1990	1,6	16,1	14,8	19,5	18,9	17,3	8,8	4,4
2000	1,2	16,7	15,5	14,7	18,8	17,3	10,2	5,5
2010	1,1	17,0	14,8	14,2	18,0	15,8	12,0	7,1
2011	1,1	16,9	14,9	14,4	17,7	15,7	12,0	7,3
Normalita	-	18,0	18,0	17,8	17,3	15,5	9,3	4,0
Rozdíl	-	-1,1	-3,1	-3,4	+0,4	+0,2	+2,7	+3,3

Graf 4. Vývoj doby obmýtí.

Z vývoje podílu věkových tříd je zjevné, že v historii ČR nebylo nikdy normality dosaženo. Výměra I. až III. věkové třídy (1–60 let) je dlouhodobě (od 80. let) výrazně podnormální, což nevytváří předpoklady pro vyrovnanost produkce v budoucnu, a naopak porosty starší než 100 let jsou silně nadnormální (a jejich podíl se zvyšuje), což vzhledem k jejich horšímu zdravotnímu stavu ohrožuje bezpečnost produkce a snižuje její kvalitu. Přestože byly největší plochy lesních i nelesních půd zalesněny v 50. letech, a jsou v současnosti ve III. a IV. věkové třídě, je nynější podíl III. věkové třídy o 3,4 % podnormální, a dosud nadnormální podíl porostů středního věku (61–100 let) se za posledních 30 let snížil, a přiblížil se normalitě (je nadnormální jen o 0,4 %). Od konce 2. světové války bylo do současnosti zalesněno přes 200 tis. ha nelesních půd (to je 7,5 % současné výměry lesní půdy), a těžko se bude někdy

opakovat šance na podobné zvýšení výměry I. věkové třídy! Současné zalesňování nedosahuje ani 40 % výměry zalesňování z 50. let. Vzhledem k obvyklé úrovni nezdaru zalesňování by mělo roční zalesnění přesahovat plošně vyjádřenou normální roční paseku. Při průměrné době obmýti hospodářských lesů 110,9 roku a celkové výměře lesů 2 659 837 ha lze odhadnout normální roční paseku na 24 tis. ha, ale roční zalesnění se po roce 2000 pohybuje kolem 20 tis. ha. Deficit I. věkové třídy se tak každým rokem prohlubuje. Dostupné údaje o věkové struktuře lesů (v Zelených zprávách) končí VII. věkovou třídou. Údaje NIL 2004 jdou do větších podrobností, ze kterých vyplývá, že podíl porostů starších 120 let je vyšší, a z výměry věkového stupně 17+ (nad 160 let) lze usuzovat, že část ze zjištěných 13 658 ha porostů je starší než 170 let (v detailních přehledech jsou i porosty staré 210 a 220 let).

V roce 1946 byla průměrná doba obmýti 98,8 roku, a v roce 2011 115 roků, což je prodloužení o 16,2 let, tj. o více než 16 %, s čímž souvisí dlouhodobé nenaplnění normality. Nejkratší průměrná doba obmýti byla 82,6 roku (1934) a nejdelší 115,9 (1999). Porosty s bezzásahovým režimem průměrnou délkou obmýti neovlivňují, protože nemají obmýti stanoveno, a do výpočtu se nezahrnují. Prodlužování doby obmýti zvyšuje výměru přestárých porostů se sníženou kvalitou dříví, zhoršuje zdravotní stav lesů a přispívá k růstu nahodilých těžeb. Průměrná doba obmýti je průměrem dob obmýti ve všech kategoriích lesů, a proto vzbuzuje pochybnost, zda jsou ještě ochranné lesy schopny vzhledem ke svému věku plnit požadované funkce. Nynější průměrná doba obmýti lesů ochranných je 148,4 roku, lesů zvláštního určení 124,6 roku, a lesů hospodářských 110,9 roku. Za 31 let se prodloužilo obmýti ochranných lesů o 33,8 roku (o 29,5 %), lesů zvláštního určení o 16,7 roku (15,5 %) a lesů hospodářských o 4,6 roku (o 4,3 %). Lze proto předpokládat, že zdravotní stav a stabilita lesů ochranných a zvláštního určení je horší než lesů hospodářských, což dokládá, že rozumné využívání lesů není v protikladu s jejich ochrannou funkcí, a že pasivní ochrana lesa, spočívající v omezení těžeb a zvýšení věku porostu vede téměř k jistotě, že les bude kalamitou zničen dříve, než bude obnoven. Hlavní biotičtí i abiotičtí činitelé se výrazně projevují od 80 let, což znamená růst pravděpodobnosti poškození lesa s věkem. Čím více záleží na trvalosti funkcí porostu (u lesů ochranných), tím jemnější a častější by měla být lesnická intervence. Omezení lesnických opatření, či dokonce bezzásahový režim, jsou příliš riskantní. Mladé a zdravé stromy mohou odolat vichřici s rychlostí 30 m/sec (108 km/hod), zatímco staré a hnulobou narušené se lámou při čerstvém vichru o rychlosti 20 m/sec (72 km/hod). V porostech starších 120 let je důsledkem rozsah polomů o 20 % vyšší, než v porostech 100–120letých, a o 49 % vyšší než v porostech starých 80–100 let. Každým rokem nad 100 let věku se rozsah polomů (u smrku) zvyšuje o 1 %; a věk porostu, ve kterém je pravděpodobné jeho zničení kalamitou je (s výjimkou dubu) 125 let. Obmýtní doba je stanovována pro každou dřevinu ve vztahu ke kulminaci přírůstu (který je odlišný podle bonity), a proto je průměrná doba obmýti ovlivněna probíhajícími změnami druhové skladby. I z porovnání vývoje středního plošného věku hlavních dřevin však vyplývá zvýšení středního věku jehličnatých dřevin o 11 let (20 %), a listnatých dřevin o 12 let (24 %) v průběhu 61 let. Vzhledem k tomu, že se střední věk listnatých dřevin od roku 1950 zvýšil více než střední věk dřevin jehličnatých, lze z toho usuzovat i na nedostatečný podíl těžeb listnatých na těžbách celkem.

3.5. Kategorizace lesů

Tab. 3. Vývoj kategorizace lesů v % lesní půdy.

Rok	Kategorie lesa		
	hospodářské	ochranné	zvláštního určení
1850	100,0	0,0	
1880	99,7	0,3	
1900	99,5	0,5	
1910	99,5	0,5	
1920	99,5	0,5	
1930	99,0	1,0	
1950	97,2	2,8	
1960	85,5	2,8	11,7
1970	81,0	11,9	7,1
1980	78,2	4,0	17,8
1990	58,4	2,5	39,1
*1996	61,3	2,9	35,8
2000	76,7	3,5	19,8
2005	76,1	2,9	21,0
2010	75,0	2,7	22,3
2011	74,7	2,7	22,6

* Od roku 1996 nastal podle Lesního zákona 289/1995 Sb. přesun lesů pod vlivem imisí z kategorie lesů zvláštního určení (dle předcházející právní úpravy) do lesů hospodářských (dle právní úpravy současné).

Současný vykazovaný podíl hospodářských lesů je nižší než 75 %, ale po administrativním přesunu lesů pod vlivem imisí (cca 15 % výměry lesů) z kategorie lesů zvláštního určení do lesů hospodářských. Tato právní úprava z roku

1995 se sice zdá logická, protože pěstování lesů pod vlivem imisí není zvláštním určením lesa, ale dřívější úprava signalizovala, že lesy pod vlivem imisí nemají produkční potenciál srovnatelný s ostatními hospodářskými lesy. Současný reálný podíl hospodářsky využitelných lesů je tak cca 60 %.

3.6. Druhovú skladba lesů

Nynější druhová skladba je výsledkem dlouhodobého vývoje, kdy byly od konce 18. století zakládány porosty hospodářsky cenných a relativně rychle rostoucích dřevin (zejména smrku a borovice), což umožnilo dosažení, a zatím i udržení vysokých produkčních ukazatelů (přírůst, zásoba, těžba z 1 ha), řadících české lesní hospodářství na jedno z čelních míst na světě. V 50. letech minulého století byla tehdejší druhová skladba hospodářských lesů označena za příčinu vysokého podílu nahodilých těžeb (tehdy do 10 %!), a od té doby je měněna ve prospěch listnatých dřevin. Zatímco v roce 1950 bylo zastoupení jehličnanů 85,8 % a do roku 2011 kleslo na 73,6 %, tj. o 12,2 % (podle NIL 2004 na 67,2 %, tj. o 18,6 %), podíl listnáčů se za stejné období zvýšil z 12,5 % na 25,3 %, tj. o 12,8 % (podle NIL 2004 na 32,8 %, tj. o 20,3 %). Přestože se zastoupení listnáčů více než zdvojnásobilo (!), nahodilé těžby se ani následkem tak zásadní změny druhové skladby nesnížily, ale naopak, vzrostly dvojnásobně. To naznačuje, že vliv druhové skladby na výši nahodilých těžeb je přeceňován, a naopak může být podceňován vliv jiných faktorů.

Tab. 4. Vývoj druhové skladby.

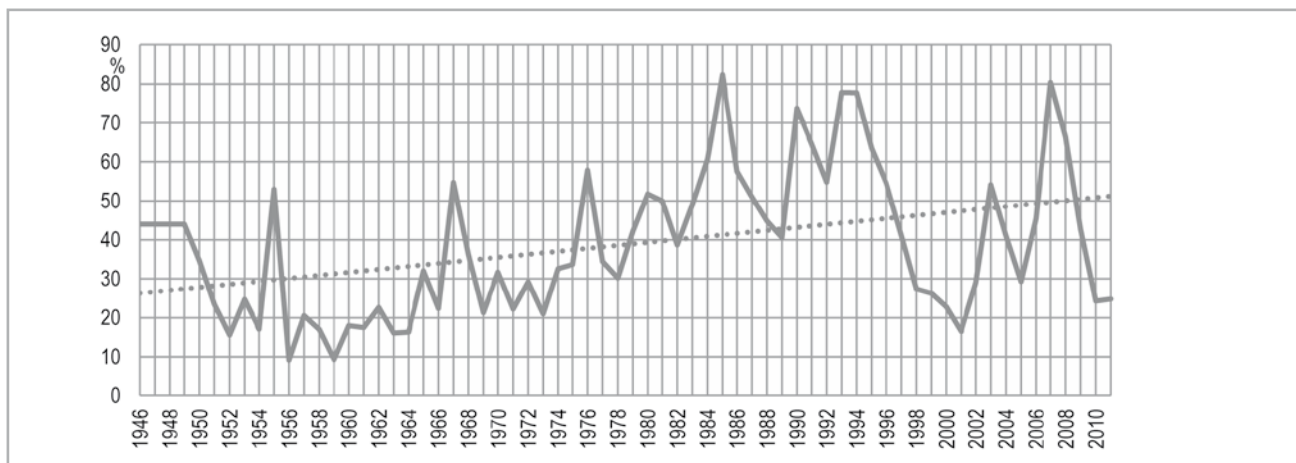
	smrk	jedle	borovice	modřín	ost. jehličnaté	dub	buk	bříza	ost. listnaté	jehličnaté	listnaté
1950	60,0	2,9	21,2	1,5	0,2	3,6	4,5	?	4,4	85,8	12,5
1970	55,6	2,1	19,2	2,2	0,6	5,5	5,0	2,6	6,5	79,7	19,6
1980	55,7	1,7	18,3	2,7	0,8	5,7	5,3	2,5	6,5	79,2	20,0
1990	54,7	1,1	17,8	3,2	0,8	6,0	5,4	2,9	6,5	77,6	20,8
1995	54,1	0,9	17,5	3,5	1,0	6,1	5,6	3,0	6,8	77,0	21,5
2000	54,1	0,9	17,5	3,8	0,2	6,4	6,0	2,9	7,0	76,5	22,3
2005	53,1	0,9	17,2	3,9	0,2	6,6	6,6	2,9	7,6	75,3	23,7
2010	51,9	1,0	16,8	3,9	0,2	6,9	7,3	2,8	8,1	73,9	25,1
2011	51,7	1,0	16,7	3,9	0,3	7,0	7,5	2,7	8,1	73,6	25,3
Rozdíl	-8,3	-1,9	-4,5	+2,4	+0,1	+3,4	+3,0	+0,1	+3,7	-12,2	+12,8

S výjimkou modřínu, jehož zastoupení se zvýšilo o 2,4 %, a ostatních jehličnanů (douglaska, jedle obrovská, vejmu-tovka, smrkové exoty), jejichž zastoupení vzrostlo o pouhou 0,1 %, zastoupení jehličnanů pokleslo. Naopak, největší růst zastoupení (+ 3,7 %) mají ostatní listnáče. Z hlediska obchodních zájmů zpracovatelského průmyslu není taková změna druhové skladby vhodným marketingovým tahem. Poptávka po jehličnatém a listnatém dříví v ČR kopíruje světovou poptávku, a tak dlouhodobá tuzemská spotřeba listnaté kulatiny činí 5,2 % spotřeby jehličnaté kulatiny, spotřeba listnaté vlákniny je 13,9 % spotřeby vlákniny jehličnaté, a spotřeba listnatého řeziva je 16,8 % spotřeby řeziva jehličnatého. Proto je třeba upozornit, že základním ekonomickým principem lesnictví je samofinancování, což znamená, že tržbami za dříví, ostatní komodity a služby, jsou kryty náklady na lesnická opatření (včetně nákladů na celospolečenské funkce lesů a sanaci škod vichřicemi, požáry, povodněmi a imisemi); režijní výdaje; a podnikatelský či vlastnický zisk. Protože tržby za dříví činí 80 až 95 % tržeb lesního hospodářství, je prodej dříví zcela zásadní podmínkou jeho existence, tj. udržení koloběhu života lesa od založení porostu k obnovní těžbě. Proto musí lesník uplatnit produkci dříví na trhu a nemůže pěstovat cokoliv, ale jen dřeviny komerčně zajímavé. Obchodně opomíjené dřeviny vkládá do porostů v rozsahu nezbytném pro udržení jejich ekologické stability, a v množství neohrožujícím samofinancování lesního majetku. Po období relativního dostatku dříví na trhu začíná jeho nedostatek, což by mělo vést k přehodnocení usměrňování dřevinné skladby.

3.7. Nahodilé těžby

Mimo objemu nahodilých těžeb v m³ se vyjadřuje výše nahodilých těžeb jako jejich podíl v % na celkové těžbě. I při tomto vyjádření je zachován výrazný nárůst nahodilých těžeb, byť mírnější, než u nahodilých těžeb v m³, což je dáno postupným zvyšováním celkového objemu těžeb. Nejnižší podíl nahodilých těžeb byl v letech 1956 (9,2 %) a 1959 (9,3 %), ale zato čtyřikrát překročil 75 %, a to v letech 1985 (82,4 %), 1993 (77,8 %), 1994 (77,7 %) a 2007 (80,4 %). Vyrovnaný trend podílu nahodilých těžeb je nyní mírně nad 50 %.

Nahodilé těžby stále rostou, přičemž těžební procento nahodilých těžeb roste podstatně rychleji, než těžební procento celkových těžeb (to se udržuje téměř na stabilní výši), a tak vzniká nebezpečí, že v budoucnu klesne míra cíleného vkládání obnovních prvků a výchovných zásahů do porostů pod kritickou mez, pěstební intervence se stanou neúčinné, a lesní hospodář bude jen krizovým manažerem, jehož posláním bude jen likvidace kalamit v živelně se vyvíjejícím lese. Vzhledem k tomu, že tato vize představuje skutečnou krizi lesnictví, je překvapivé, jak malá pozornost je této reálné hrozbě věnována.

Graf 5. Vývoj nahodilých těžeb v % z celkové těžby.

4. DISKUSE

Z výsledků vyplývá, že se produkční základna lesů v ČR mění nejen vlivem vnějších vlivů mimo resort, ale i následkem lesnických opatření. Pro zvýšení, nebo alespoň udržení produkčních schopností lesů by proto měla existovat přiměřená korekční opatření, formulována v Zásadách státní lesnické politiky. V preambuli se hovoří o lese jako zdroji dřeva i o jeho hospodářské a sociální funkci, ale to je poprvé a naposled. Zásady jsou formulovány takto:

- úsilí o zachování podílu lesů ponechaných samovolnému vývoji (kap. I.)
- zvyšování biodiverzity v lesních ekosystémech, jejich celistvost a ekologická stabilita (kap. III.)
- podpora zachování podílu lesů ponechaných samovolnému vývoji a zvyšování podílu těchto lesů ve vlastnictví státu (A1/kap.IV.)
- umožnění směn lesů ve vlastnictví státu za lesy ve vlastnictví jiných osob, především těch, ve kterých je hospodaření ve veřejném zájmu omezeno (B4/kap.IV.)
- podpora hospodaření v lese s cílem zachovat a zvyšovat biologickou rozmanitost zejména tak, aby se lesní porost blížil přirozené skladbě lesa a byly v něm stanovištně přirozené druhy (C1/kap.IV.)
- podpora ponechávání v lese přiměřeného podílu tlejícího dřeva, těžebních zbytků, stromů proších přirozeným vývojem stárnutí a melioračních a zpevňujících dřevin (C2/kap.IV.)
- podpora přírodě blízkých způsobů hospodaření v lese včetně v minulosti tradičních způsobů hospodaření. (C3/kap.IV.)

Pokud Zásady lesnické politiky nereagují na změny v produkční základně lesů ČR formulací opatření k udržení těžebních možností, znamená to, že Ministerstvo zemědělství resignovalo na hospodářské využívání lesů; nebo jsou shromažďovaná data nekompletní, nekompatibilní či v nevhodné struktuře; anebo v procesu sběru a vyhodnocení dat chybí praktický závěr: analýza dat a formulace korekčních opatření.

5. ZÁVĚR

Získávání a shromažďování dat má společenský význam, jen pokud se s nimi dále pracuje. Pouhá jejich archivace je nedostačující. Pokud je na Ministerstvu zemědělství odborný útvar pro lesy tak zredukován, že není schopen analýzu lesnické statistiky pro resort zajistit, může to vykonávat jako servisní organizace Ústav pro hospodářskou úpravu lesů, která má jak rozsáhlý datový sklad, tak odborníky kvalifikované pro takovou činnost.

SEZNAM LITERATURY

Použité literární zdroje jsou uvedeny v kapitole 2. Materiál a metodika

KONTAKT

Prof. Ing. Vladimír Simanov, CSc., Emeritní profesor Lesnické a dřevařské fakulty Mendelovy univerzity v Brně,
e-mail: simanov@email.cz

AKTUÁLNÍ LESNICKO-POLITICKÉ OTÁZKY SMRK? ANO? NE?

Ing. Vlastimil Vala, CSc.

Lesnická a dřevařská fakulta, Ústav lesnické a dřevařské ekonomiky a politiky, Mendelova univerzita v Brně

ABSTRAKT

Mezi stálce diskutovaných lesnických politických otázek patří skladba dřevin zakládaných lesních porostů. Smrk v tomto rozhodování pro svoje dobře využitelné dřevo s širokým uplatněním zaujímá historicky velmi důležité místo. O posunu v druhové skladbě porostů ve prospěch listnáčů a především na úkor smrku lesníci diskutují přes sto let. V současné době je hledání správné odpovědi na tuto otázku zdůrazněno změnami životního prostředí, tzv. globální změnou. Je předvídáno, že podmínky pro růst lesních dřevin budou ovlivněny posunem až o dva lesní vegetační stupně. To by ovšem znamenalo především zásadní snížení současného zastoupení smrku (52 %). Jaké to může mít kladné a negativní důsledky pro vlastníky lesů a společnost? Nelze se především vyhnout důsledkům ekonomickým. Je nutné vzít v úvahu, že smrk se na tržbách, z kterých je hrazeno lesnické hospodaření, podílí dlouhodobě cca 75 %. Je velmi důležité stanovit kvalitní prognózu všech důsledků navrhovaných změn druhové skladby budoucích porostů jako východisko politických rozhodnutí. Budou představeny varianty scénářů budoucího vývoje lesnictví.

Klíčová slova: Dřeviny, globální změna, význam smrku, ekonomika.

1. ÚVOD

O posunu v druhové skladbě porostů ve prospěch listnáčů, především na úkor smrku, lesníci diskutují přes sto let. Zásadní posun se ale zatím konal pouze při obnově porostů. Současné zastoupení smrku je 52 % výměry. V tržbách za dříví představují smrkové sortimenty svým 75 % zastoupením klíčové postavení. V souvislosti se změnami životního prostředí, tzv. globální změnou, je předvídan posun podmínky pro růst lesních dřevin až o dva lesní vegetační stupně. To by ovšem znamenalo především zásadní snížení současného zastoupení smrku (52 %). Jakými dřevinami bude smrk nahrazován? Jaké to může mít kladné a negativní důsledky pro vlastníky lesů a společnost? Nelze se především vyhnout odpovědi na důsledky ekonomické.

2. EKONOMICKÝ POTENCIÁL SMRKU A PROBLÉMY SPOJENÉ S JEHO VYUŽITÍM

Ekonomický potenciál smrku vyplývá především z jeho vysoké produkční schopnosti. To není žádná novinka a je to doloženo teoretickými kalkulacemi a lesnickou praxí. Ekonomický potenciál smrku je znehodnocován zranitelností nahodilými těžbami, které smrk doprovází. Porosty se nedožívají plné hospodářské zralosti a nelze opomenout množství prací o vlivu smrkových monokultur na půdu. Lesníci tato rizika eliminují přestavbou smrkových porostů na smíšené porosty, zejména zaváděním tzv. MZD – melioračních a zpevňujících dřevin, výchovou zaměřenou na stabilitu a podpůrným systémem odluk, rozluk popř. závor. K tomu je vědecky a typologicky podložená provozně realizovaná diferenciací způsobů obhospodařování (rámcové směrnice).

Provedli jsme několik propočtů s cílem odpovědět na otázku, jak ovlivňuje poměr zastoupení smrku a buku ekonomiku vlastníků lesů.

Za jinak stejných podmínek jsme modelově kalkulovali hospodářský výsledek pro různý poměr zastoupení smrku a buku a zjistili jsme, že vnos buku do smrkové monokultury snižuje hospodářský výsledek vlastníka. Každé jedno procento zastoupení buku znamená oproti smrkové monokultuře snížení hospodářského výsledku o 0,4 %. Úplná záměna smrku za buk znamená snížení hospodářského výsledku až o 40 %. To je propočet, který nepředpokládá snížení nahodilých těžeb vlivem vnosu buku.

Jaké procento vnosu buku ale znamená snížení nahodilé těžby smrku? Kde je znatelný a prokazatelný podíl buku, který snižuje podíl nahodilých těžeb u smrku? Provedli jsme propočet, který předpokládal snížení nahodilých těžeb

na polovinu při zastoupení buku 20%. Hospodářský výsledek za těchto předpokladů se nesnížil, ale při zastoupení buku nad 20% již klesal až o 30% při 100% zastoupení buku. Kalkulacemi lze tedy prokázat, že do určitého podílu buku jsou ztráty z jeho produkce kompenzovány nižšími ztrátami z nahodilých těžeb smrku. To však bude mít své omezení, patrně bude existovat hranice zastoupení buku, od kterého již efekt z nižších nahodilých těžeb smrku nestačí kompenzovat ztrátu vyplývající z nižšího hospodářského výsledku buku.

To jsou poměrně zajímavá fakta, která vypovídají o tom, že zastoupení listnatých dřevin bude mít z hlediska ekonomického své limity. Od určitého podílu již zastoupení listnatých dřevin může způsobit ztrátu a na to navazující riziko schopnosti financovat lesní majetek. Dalším neznámým faktorem jsou budoucí ceny sortimentů dříví, které mohou být posunem ve skladbě dřevin ovlivněny.

Dosud nejsme schopni s jistotou odpovědět, jak posun ve skladbě dřevin ovlivní ekonomiku vlastníků lesů. Měřeno dnešními ekonomickými poměry jsou tu prokazatelná ekonomická rizika. To je ale závažný argument pro důkladný ekonomický výzkum.

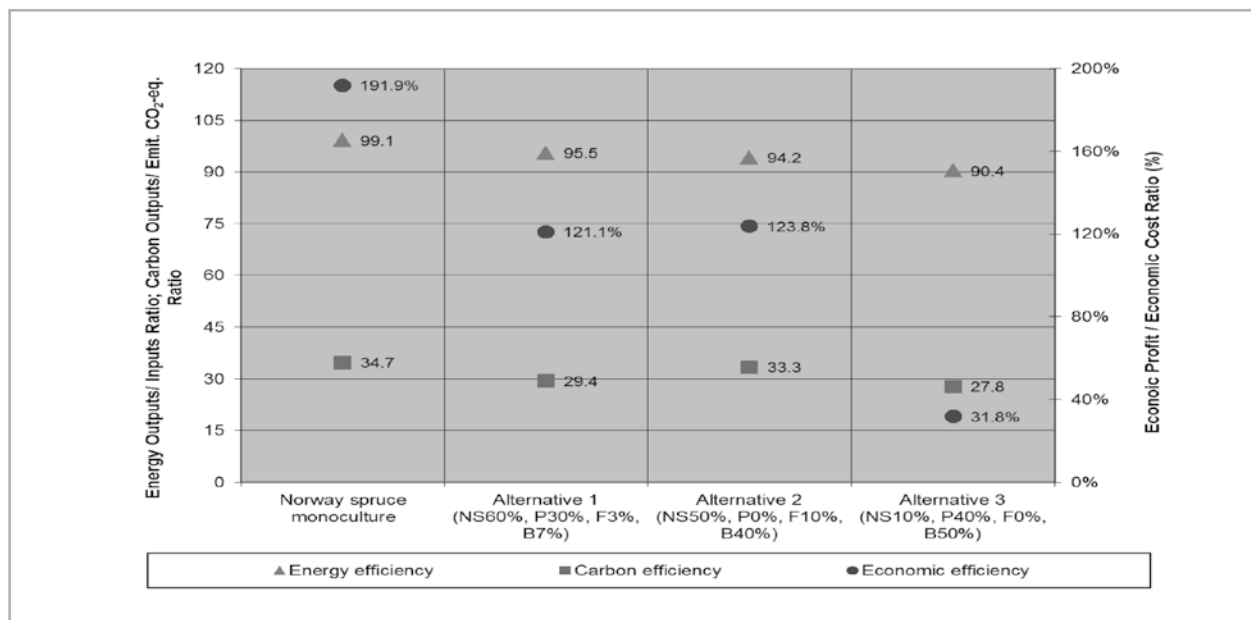
3. SMRK A JEHO ENERGETICKÁ, UHLÍKOVÁ A EKONOMICKÉ BILANCE

Výše uvedené úvahy byly zaměřeny na ekonomiku vlastníka lesa. Smrk je pro svoje slabiny často spojován s názorem, že nesplňuje environmentální požadavky společnosti. Odpověď na tyto otázky je ale třeba opírat o důkladné propočty, ty však mají zpravidla platnost pouze pro uvedený konkrétní případ. Z hlediska pěstování smrku a jeho náhradu jinými dřevinami je zajímavý propočet energetické, uhlíkové a ekonomické bilance hospodaření s různou skladbou dřevin. V zájmovém území Novohradské hory (Česká republika) ve vybraném CHS 53 byly porovnány různé alternativy zastoupení dřevin hlediska energetické, uhlíkové a ekonomické bilance hospodaření [1], [2]. Porovnávané alternativy jsou uvedené v tab. 1.

Tab. 1. Alternativy hospodaření v lesích s různou druhovou skladbou.

Dřevina	Smrková monokultura	Alternativa 1	Alternativa 2	Alternativa 3
	Zastoupení dřevin v %			
Smrk	100	60	50	10
Borovice		30		40
Jedle		3	10	
Buk		7	40	50

Pro komplexní porovnání byly využity indikátory energetické, uhlíkové a ekonomické efektivity. Ve vybraném CHS 53 **dosáhla smrková monokultura** nejvyšší energetické efektivity (99.1 GJ:1 GJ) a nejvyšší uhlíkové efektivity (34.7 C t produkce dřeva:1t CO₂-eq) a nejvyšší ekonomické efektivity (rentabilita 191%). Ostatní alternativy měly energetickou a uhlíkovou efektivity mírně nižší. Výrazné rozdíly byly zjištěny při hodnocení ekonomické efektivity. Alternativa 1 a 2 dosáhla přibližně stejných výsledků (121%, 123%), zatímco alternativa 3 měla nejnižší rentabilitu (32%) – obrázek 1.

Obr. 1. Porovnání indikátorů energetické, uhlíkové a ekonomické efektivity alternativ hospodaření podle [1], [2].

Uvedené kalkulace jsou velmi zajímavé. Nutno dodat, že autoři ještě do propočtů nepromítli vliv nahodilých těžeb. Nelze proto dělat předčasné závěry. Je ale pro nás důležité, že smrk jako dřevina má také nadějný environmentální potenciál z hlediska uhlíkové bilance. Konečné závěry bude možné ale formulovat až po dalších experimentech a výpočtech i v jiných podmínkách a se započtením vlivu nahodilých těžeb.

4. CO DÁL SE SMRKEM

Naše nejdůležitější dřevina smrk by se neměla bez rozmyslu a paušálně nahrazovat jinými dřevinami. Pro svůj vysoký produkční potenciál, schopnosti plnit také mimoprodukční funkce a mimořádné vlastnosti smrkového dřeva by se mělo udělat vše pro jeho budoucí dostatečné zastoupení i v podmínkách globální změny. Mělo by jít o kombinaci následujících opatření:

- Šlechtitelské programy zaměřené:
 - na zlepšování konkrétních znaků a vlastností smrku ztepilého (produkce a jakost dřeva, odolnost proti abiotickým a biotickým faktorům).
 - Identifikaci a využití populací adaptovaných na očekávané změny při obnově porostů.
- Stabilizace smrku v lese pasečném. Výchova, odluky, rozluky, závory, snížení obmýtí.
- Přestavbou smrkových porostů na nepasečné způsoby.

5. SCÉNÁŘE VÝVOJE LESNICTVÍ

Následující scénáře stavu lesnictví v roce 2113 jsou pouze nástinem možných úvah:

➤ Scénář I. Globální změna nenastala.

V důsledku přehnaných a nepodložených požadavků na náhradu jehličnatých dřevin listnáči je jejich zastoupení nepřiměřeně velké. Ukazuje se, že také listnaté dřeviny nejsou z hlediska nahodilých těžeb bez problémů. Je nedostatek smrkového dřeva jako univerzálního materiálu a nadbytek listnatého dřeva, pro které se hledá uplatnění. Dřevo listnatých dřevin je sice využíváno na energetické účely, ale levná energie z jádra způsobuje jeho nadbytek. Listnaté porosty jsou vyhlašovány jako bezzásahová území.

Lesnictví se dostává do ekonomických problémů a spotřebovává značnou částku veřejných financí.

➤ Scénář II. Globální změna nenastala.

V důsledku přehnaných a nepodložených požadavků na náhradu jehličnatých dřevin listnáči je jejich zastoupení nepřiměřeně velké. Ukazuje se, že také listnaté dřeviny nejsou z hlediska nahodilých těžeb bez problémů. Je nedostatek smrkového dřeva jako univerzálního materiálu a nadbytek listnatého dřeva, pro které se hledá uplatnění. V globálním prostředí se smrk dováží. Zpracovatelský průmysl hledá také způsoby zpracování a uplatnění dřeva listnatých dřevin a to je ve velké míře využíváno na energetické účely. Listnaté porosty poskytují dobře mimoprodukční funkce a jsou často vyhlašována jako bezzásahová území.

Lesnictví se dostává do částečných ekonomických problémů a neobejde se bez podpor z veřejných zdrojů.

➤ Scénář III. Globální změna nastala.

- Na základě iniciativy tzv. „Brněnské konference v roce 2013“, lesníci uvážlivě nahrazovali smrk a jehličnaté dřeviny tam, kde je nelze efektivně pěstovat. Souběžně lesníci provedli řadu opatření pro zachování smrku a ostatních jehličnanů.
- Zpracovatelé našli způsoby využití listnatého dříví a vznikl fungující lesnicko-dřevařský sektor. Lesníci si vědomi důležitosti uplatnění svého dříví na trhu se orientují na odpovídající strukturu dřevin ale i její kvalitu, jsou schopni pěstovat poptávané dřevo vysoké kvality a to jim přináší ekonomický efekt.
- Společnost začala široce využívat dřevní surovinu. Těžební zbytky a listnaté dříví vhodně doplňují lokální energetiku.
- Byla nalezena optimální skladba lesních porostů s vysokou produkcí dřeva a také mimoprodukčními účinky.

- Les nabývá na významu jako zdroj obživy venkova a je ve spojení se zpracovateli dříví důležitým faktorem zaměstnanosti.
- Orgány státní správy lesů příznivě regulují podnikatelské prostředí.
- Lesy ve vlastnictví státu spravedlivě alokují dřevní surovinu a poskytují mimoprodukční efekty požadované společností.
- Lesnictví je nezávislé na veřejných financích. Je schopno s minimem nákladů poskytovat požadavky společnosti v oblasti ochrany přírody souběžně s produkcí dřeva.

6. ZÁVĚR

Smrk je svým podílem cca 52 % v ČR nejvíce zastoupenou dřevinou. Zcela klíčový je ale jeho význam ekonomický. Na tvorbě zdrojů financování lesního hospodářství se dlouhodobě podílí 75 %. V souvislosti s globální změnou, která pokud by nastala, způsobila by výrazné snížení podílu smrku. Nelze se vyhybat především budoucím ekonomickým důsledkům. Kromě náhrady smrku, tam kde je jeho pěstování neudržitelné, by se měli lesníci vážně zabývat maximálním zachováním smrku. Jde přitom o standartní většinou již známé postupy od přestavby na smíšené porosty, stabilizací pasečných a širší uplatnění nepasečných způsobů hospodaření. Dosud nejsme schopni s jistotou odpovědět, jak posun ve skladbě dřevin ovlivní ekonomiku vlastníků lesů. Měřeno dnešními ekonomickými poměry, jsou tu prokazatelná ekonomická rizika. To je ale závažný argument pro důkladný ekonomický výzkum. Za sto let bude společnost hodnotit naše rozhodování. Mohou nastat různé situace podle toho, jak budeme dál postupovat. Jednou z možností je, že globální změna nenastane, smrk bude nedostatek a naše dnešní počínání bude posuzováno za nerozumné a dostane budoucí lesníky do ekonomických potíží.

7. LITERATURA

- [1] PLCH R. – PECHÁČEK O. – VALA V. – POKORNÝ R. – CUDLÍN P. (2012): *Norway spruce monoculture versus near-natural forest management: comparison of energy, carbon and economic balance*. International Scientific Conference „Forest in future – sustainable use, risks and challenges“, 4–5 October 2012, Belgrade, Republic of Serbia.
- [2] PLCH R. – PECHÁČEK O. – VALA V. – POKORNÝ R. – CUDLÍN P. (2013): *Energy, carbon and economic balance of norway spruce monocultures and near-natural forests*. Global Change Research Centre AS CR, v.v.i., Czech Republic.
- [3] TESAŘ V. – KLIMO E. (2004) Pěstování smrku u nás a v Evropě. Sborník příspěvků ze semináře: Smrk – dřevina budoucnosti. Státní podnik Lesy České republiky. 1. vydání 2004. s. 7–18. ISBN bez uvedení.
- [4] BLUĐOVSKÝ Z. (2004) Výnosovost smrku v porovnání s ostatními hlavními dřevinami. Sborník příspěvků ze semináře: Smrk – dřevina budoucnosti. Státní podnik Lesy České republiky. 1. vydání 2004. s. 79–82. ISBN bez uvedení.

KONTAKT

Ing. Vlastimil Vala, CSc., vedoucí ústavu lesnické a dřevařské ekonomiky, Lesnická a dřevařská fakulta Mendelovy univerzity v Brně, e-mail: vlastimil.vala@mendelu.cz

LESNICKÝ APLIKOVANÝ VÝZKUM – JEHO SPECIFIKA A PERSPEKTIVY

doc. RNDr. Bohumír Lomský, CSc.

Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v.v.i.

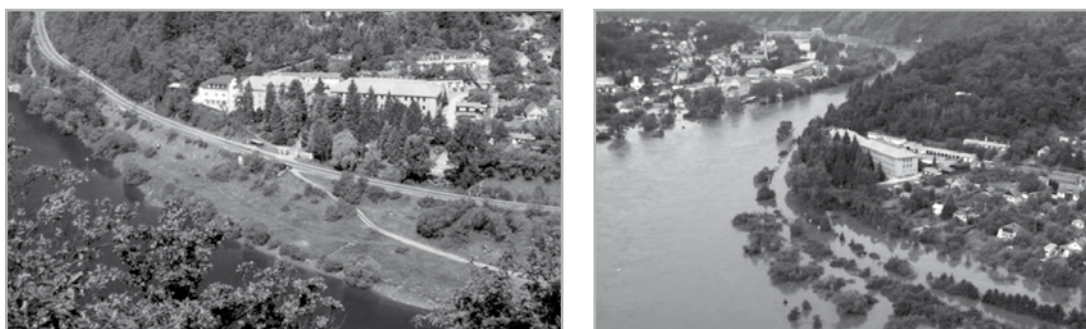
ABSTRAKT

Počátek institucionalizovaného lesnického výzkumu spadá do roku 1921. Od roku 2007, po přijetí zákona č. 341/2005 Sb., má VÚLHM statut veřejné výzkumné instituce (dále v.v.i.). Aktivita v.v.i. se formálně člení na hlavní, další a jinou činnost. Hlavní činnost představují výzkumný záměr a projekty. Do další činnosti instituce patří expertní a poradenská činnost a služby prováděné smluvně pro zřizovatele. V rámci jiné činnosti v.v.i. poskytuje výzkumné aktivity a expertní činnost soukromým subjektům. Pro hodnocení výsledků v.v.i. a přidělování institucionálních prostředků je rozhodujícím dokumentem nová metodika rady vlády pro VaVal. Grantové agentury poskytující prostředky na aplikovaný výzkum posilují potřebu a význam podpory z neveřejných zdrojů. V této oblasti se negativně projevuje minimální podpora lesnického výzkumu ze strany LČR, s.p., spojená s pozastavením činnosti GS LČR. Výsledky aplikovaného výzkumu, prezentované ve formě realizačních výstupů, certifikovaných metodik, odborných publikací a patentů jsou určeny vlastníkům lesa, mezi nimiž jsou také Lesy ČR, s.p. Důležitou roli v transferu odborných informací hraje expertní a poradenská činnost a služby pro vlastníky lesa. Lesnický aplikovaný výzkum má svá specifika, ve srovnání se zemědělským výzkumem. Mezi nejdůležitější patří dlouhodobost – obmýtí dřevin 80–120 let, dlouhá doba mezi zahájením pokusu, získáním výsledku a jeho realizací u uživatele s pozitivním ekonomickým dopadem. Dále stanovištní a druhová rozmanitost. Lesnický resortního výzkumu nelze provádět bez trvalé finanční podpory ze státních a nestátních prostředků (malí a velcí vlastníci a správci lesních majetků). Lesnický výzkum je do značné míry závislý na udržení dlouhodobých řad sledování, umožňující stanovení trendů v přírodních podmínkách ovlivněných nastupující globální klimatickou změnou a změnou imisní zátěže. Aplikovaný výzkum je těsně spjatý se státní správou, které poskytuje exaktní informace pro rozhodovací procesy a to na základě fundovaného dlouhodobého výzkumu a navazující expertní činnosti. Rovněž je odbornou zárukou plnění úkolů vyplývajících z mezinárodních závazků ČR v odvětví lesního hospodářství (program ICP Forests, Euforgen).

Klíčová slova: Lesnický výzkum, hodnocení, podpora, specifika, zkušenosti v.v.i.

1. ÚVOD HISTORIE ÚSTAVU

Počátek institucionalizovaného lesnického výzkumu a počátek našeho VÚ spadá do roku 1921, kdy byl založen Ústav ochrany lesa. Ten byl založen Ministerstvem zemědělství Republiky Československé 31. října 1921 v období, kdy vrcholila rozsáhlá mnišková kalamita, která zasáhla české země na konci války. K ústavu ochrany lesa se během let následujícího období přidaly např. Biochemický ústav, Ústav pro lesnickou politiku, Ústav pěstování lesa a další. Během své více než 90leté historie procházel výzkumný ústav řadou změn, centralizací a transformací. Od roku 1959 má Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti (VÚLHM) své působiště na Zbraslavi a v Jílovišti-Strnadlech (Obr. 1). Zásadní změny přišly počátkem devadesátých let. Od 1.1.1993 se VÚLHM Jíloviště-Strnady stal příspěvkovou organizací. Přejít na tuto formu organizace sebou přinesl významnou změnu náplně činnosti,

Obr. 1. VÚLHM ve Strnadlech a v roce 2002 během povodně.

některé činnosti ústavu byly ukončeny. Byla změněna organizační struktura. Po přijetí zákona č. 341/2005 Sb. o veřejných výzkumných institucích byl VÚLHM k 1. 1. 2007 transformován na veřejnou výzkumnou instituci – Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i.

MZe ČR je zřizovatelem sedmi výzkumných ústavů, z nichž jeden je zaměřen do oblasti lesnictví. Tyto ústavy mají od roku 2007, po přijetí zákona č. 341/2005 Sb., statut veřejné výzkumné instituce (dále v.v.i.). Na aplikovaném výzkumu se ovšem podílí i řada dalších subjektů.

2. ČINNOSTI A FINANCOVÁNÍ ÚSTAVU

Aktivity v.v.i. se formálně člení na hlavní, další a jinou činnost. Hlavní činnost, která musí ze zákona naplňovat minimálně 50% zdrojů instituce představují výzkumné projekty financované zčásti z tzv. institucionálního příspěvku a z části z výzkumných projektů grantových agentur. Do další činnosti instituce patří expertní a poradenská činnost a služby prováděné v souladu se zákony č. 289/1995 Sb. a 449/2001 Sb. na objednávku zřizovatele. V rámci jiné činnosti v.v.i. poskytuje výzkumné aktivity, poradní a expertní činnosti soukromým subjektům, kteří ji financují ze svých zdrojů.

Financování výzkumné činnosti se opírá o zákon č. 130/2002 Sb. o podpoře výzkumu. Výdaje na VaVal v roce 2012 jsou uvedeny na obrázku 2. Pro hodnocení výsledků výzkumných organizací a přidělování institucionálních prostředků je rozhodujícím dokumentem metodika rady vlády pro výzkum, vývoj a inovace, která nerozlišuje mezi základním a aplikovaným výzkumem.

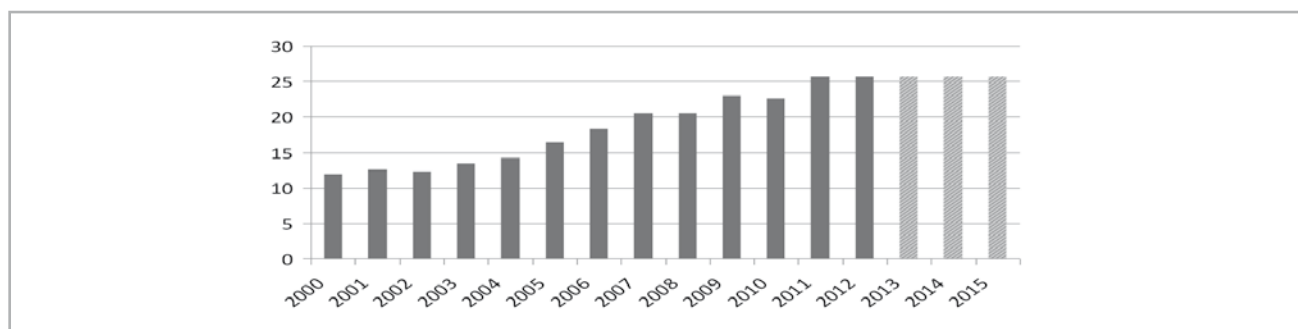
Grantové agentury poskytující prostředky na aplikovaný výzkum posilují potřebu a význam podpory z neveřejných zdrojů. Zvláště u lesnického výzkumu jde o podporu poskytovanou nejenom velkými vlastníky a správci lesů. V této oblasti se v současné době negativně projevuje minimální podpora lesnického výzkumu ze strany LČR, s.p., která je spojena s pozastavením činnosti GS LČR.

3. KONCEPCE ZEMĚDĚLSKÉHO APLIKOVANÉHO VÝZKUMU

Koncepce zemědělského aplikovaného výzkumu a vývoje do roku 2015 vychází z Reformy systému výzkumu, vývoje a inovací v ČR a ve střednědobé perspektivě vymezuje vztah Ministerstva zemědělství k aplikovanému výzkumu a vývoji v oblasti zemědělství a rybolovu, potravinářství, lesního a vodního hospodářství a rozvoje venkova [1].

Koncepce se zaměřuje na **efektivnost užití veřejných prostředků investovaných do aplikovaného výzkumu**, tedy větší ekonomické a společenské přínosy z realizace výsledků výzkumu. Současně chce Koncepce přispět k tomu, aby veřejné prostředky investované do výzkumu přinášely poznatky světové úrovně a poznatky aktuálně potřebné a využitelné pro rozvoj českého agrárního sektoru.

Koncepce navazuje na Koncepci výzkumu a vývoje v působnosti MZe na léta 2004–2008, vychází z Koncepce agrární politiky pro období po vstupu do Evropské unie, Národního strategického plánu rozvoje venkova ČR na období 2007–2013; předpokládaných změn Společné zemědělské politiky EU, vodohospodářské a lesnické politiky EU a aktuálních dlouhodobých základních směrů výzkumu. Reflektuje politiku EU v oblasti výzkumu a vývoje a Evropského výzkumného prostoru a zohledňuje přistoupení ČR k Úmluvě o biologické rozmanitosti a rezoluce ministerských konferencí o ochraně evropských lesů a Lesnickou strategií EU.

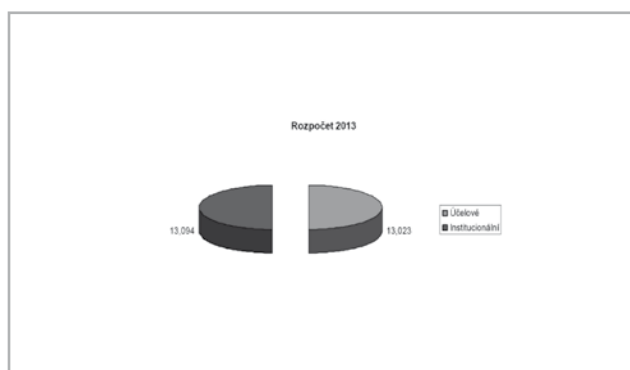
Obr. 2. Výdaje na VaVal v roce 2012 (v mld. Kč).

Tab. 1. Výdaje v roce 2012 v tis. Kč podle poskytovatelů.

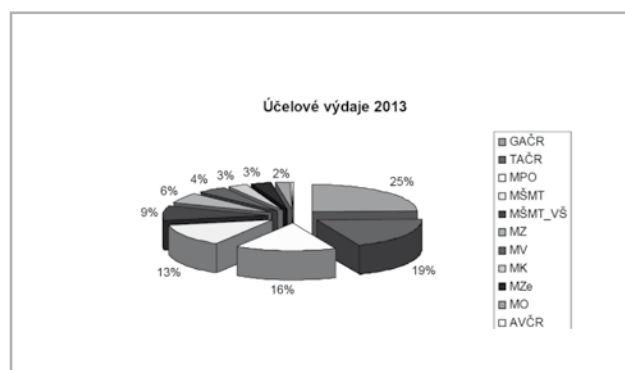
Poskytovatel	Výdaje 2012 v tis. Kč	Podíl na výdajích v %
AV ČR	4 668 050	17,54
GA ČR	3 023 794	11,36
MK	381 550	1,43
MO	378 354	1,42
MPO	3 394 451	12,75
MŠMT	10 129 052	38,0
MV	598 699	2,25
MZ	1 108 912	4,17
MZe	726 927	2,73
ÚV ČR	39 699	0,15
TA ČR	2 170 206	8,15
Celkem	26 619 694	100

Hlavním cílem koncepce je „zvýšit efektivnost užití veřejných prostředků investovaných do aplikovaného výzkumu agrárního sektoru...“K dosažení hlavního cíle, v souladu s Reformou, Koncepce stanovuje sedm dílčích cílů:

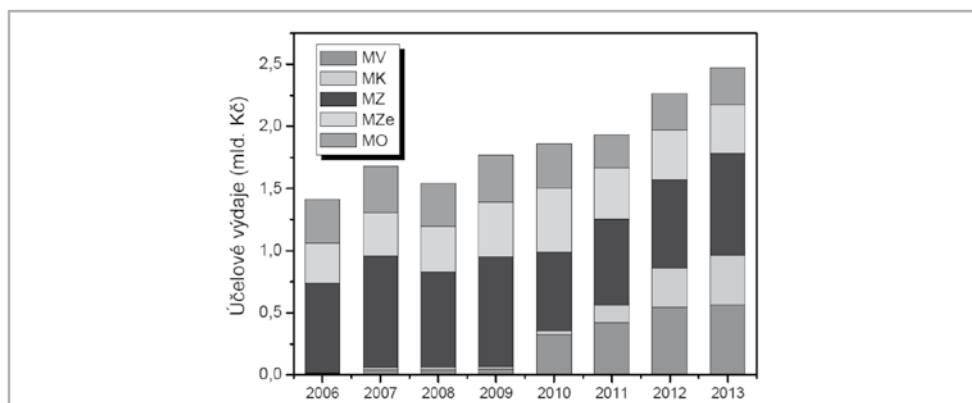
- Rychle a pružně reagovat na předpokládané změny Společné zemědělské politiky EU, vodohospodářské a lesnické politiky EU, na změny vyvolané vývojem na světových agrárních trzích a na možné změny klimatu .
- Podpořit excelenci v resortním VaV a zajistit využití jejích výsledků pro praxi.
- Podporovat instituce podle dosažených výsledků.
- U projektů aplikovaného výzkumu se především zaměřit na kvalitní výsledky, využitelné a využívané v praxi, zlepšit využití výsledků VaV; programovou podporu VaV podmínit spoluprací veřejného výzkumu s uživateli výsledků VaV.
- Zvýšit podíl mezinárodní spolupráce ve výzkumu, vývoji a inovacích a ve větší míře využít finančních prostředků, poskytovaných ze strukturálních fondů EU.
- Zvýšit úroveň koordinace při řízení VaV a inovací v oblasti agrárního sektoru.
- Snížit administrativní zátěž výzkumných pracovníků a pracovníků státní správy při poskytování účelové podpory.

Obr. 3. Rozpočet na VaVal v roce 2013.

Obr. 4. Účelové výdaje v roce 2013.

Obr. 5. Účelové výdaje podle poskytovatelů.

Finanční zdroje na realizaci Koncepce jsou zabezpečovány převážně ze státního rozpočtu – výdajů na výzkum a vývoj. U nezemědělských komodit se předpokládá spolufinancování projektů výzkumu a vývoje z neveřejných zdrojů ve výši 10–30 % nákladů, výzkumné projekty řešící problematiku zemědělských komodit mohou být podporovány do výše 100 % uznaných nákladů. Výdaje ze státního rozpočtu a výdaje podle poskytovatelů na roky 2012 a 2013 jsou uvedeny na obr. 2, tab. 1, obr. 3–5.

Velký důraz je kladen na uplatnění výsledků výzkumu v praxi, které je podporováno využíváním zdrojů strukturálních fondů EU. Institucionální podpora výzkumných organizací by měla být poskytována na základě dosahovaných výsledků.

Koncepce rámcově vymezuje pět hlavních témat aplikovaného výzkumu a vývoje agrárního sektoru při realizaci cíle Koncepce:

- Ochrana a využívání přírodních zdrojů.
- Technologický rozvoj pro trvalou udržitelnost agrárního sektoru, vč. technologií pro obnovitelné zdroje energie.
- Dostupnost, kvalita a bezpečnost potravin, ovlivnění zdraví obyvatel výživou.
- Trvale udržitelné hospodaření v krajině.
- Rozvoj venkova a venkovských regionů.

4. HODNOCENÍ VÝSTUPŮ VÝZKUMU – METODIKA HODNOCENÍ

Od roku 2004 jsou ročně publikována bodová hodnocení výzkumných organizací (VO) na základě RIV podle postupu definovaného v Metodice hodnocení VO. V letech 2010–2011 probíhal v souladu se zákonem přechod systému výzkumných záměrů na systém každoročního průběžného hodnocení na základě Metodiky (hodnocení vždy za 5 let zpět). V roce 2012 došlo již plně k financování na základě metodiky.

4.1 K čemu je potřebná metodika?

Je vhodná pro rozdělení institucionální podpory mezi poskytovatele. Podle tvůrce metodiky Prof. Mála, člena Rady vlády pro VaVal se již méně hodí pro rozdělení podpory mezi VO v rámci poskytovatelů a je zcela nevhodná pro hodnocení malých výzkumných skupin a jednotlivců.

4.2 Základní principy nově přijaté metodiky od roku 2013.

Nová metodika se skládá ze tří pilířů. V **prvním pilíři** je nově použito peer-review hodnocení výsledků v kombinaci se stávajícím systémem hodnocení podle numerických indikátorů. Numerickými indikátory se budou hodnotit obory, ve kterých je tento způsob obecně uznávaný. Peer-review bude hrát významnější roli ve společenských a humanitních oborech, kde jako výsledky převažují knihy a nebo časopisy, jež nejsou zahrnuty do světově akceptovaných databází.

Pro bodová hodnocení se používají časopisy zahrnuté do databáze SCOPUS. Hodnocení bude probíhat v rámci oborových skupin.

Tyto oborové skupiny jsou následující:

- společenské a humanitní vědy
- technické vědy a informatika
- matematické vědy
- fyzikální vědy
- chemické vědy
- vědy o zemi
- biologické vědy
- zemědělské vědy
- lékařské vědy

V rámci **druhého pilíře** každá výzkumná organizace, a univerzity po fakultách, vybere určitý počet libovolných výsledků v RIV, které sama považuje za kvalitní (včetně oborové skupiny, kde má být výsledek posuzován). Oborové skupiny budou stejné jako v pilíři I. Je určena kvóta pro počet výsledků vybraných danou VO k expertnímu posouzení (např. jeden výsledek na každých 10 milionů Kč institucionální podpory. K danému výsledku VO dodá zdůvodnění proč jej považuje za kvalitní (citace, komercializace, výrazné ovlivnění oboru atd.). Výsledky budou posouzeny expertními panely v rámci oborových skupin napříč všemi VO a v každé skupině bude vybráno 20% nejlepších výsledků. Budou stanovena pravidla pro míru příspěvku dané VO k danému výsledku (pokud půjde o výsledek více institucí

V rámci **pilíře III** bude aplikační výzkum bude hodnocen podle patentů, plemen a podílu VO na zdrojích získaných v grantových soutěžích.

Postup je navržen ve dvou krocích. Nejprve budou zohledněna bodová ohodnocení patentů, odrůd a plemen v rámci prvního pilíře, které byly vykázány jednotlivými VO v daném roce. V dalším kroku se množství bodů přidělené patentům, odrůdám a plemenům odečte od celkového počtu bodů alokovaného na výsledky aplikovaného VaV (15%) a tato zbylá část bodů se rozpočítá mezi jednotlivé VO v poměru neinvestičních nákladů vyplacených VO na realizaci aplikovaného výzkumu z projektů TAČR, MPO, 7. RP a smluvního výzkumu.

Pro tento typ hodnocení nebude možné uplatnit finanční náklady vyplývající z výzkumných záměrů, rozvojových projektů MŠMT, rozvojových projektů EU (např. OPVK, VaVpl) nebo infrastrukturních projektů výzkumu a vývoje,

4.3 Důvody pro změnu metodiky

Jednak opuštění stávajícího kritizovaného principu hodnocení. Doporučení mezinárodní evaluační komise – Stávající systém – podpora „průměrnosti“, zohledněna zejména kvantita. Účelové chování institucí, VIZ mapy s odborným obsahem.

Nová metodika:

- podporuje kvalitní výzkum
- využívá několika principů hodnocení výsledků výzkumu
- cíleně hodnotí větší celky – organizací, nikoliv na hodnocení týmů nebo dokonce jednotlivců
- pohledu aplikovaného výzkumu podporuje jednoznačně výsledky publikačního charakteru

4.5 Dopad nové metodiky na resortní ústavy.

- Nová metodika výrazně zvýhodňuje publikační formu výsledků VaV
- Celkový dopad na financování „resortních“ výzkumných institucí by neměl být zásadní – v rámci 20% podílu dle hodnocených výsledků
- Problematické však může být dosažení potřebného počtu bodů za sledované období (nyní 1500/5let) pro přiznání statutu výzkumné organizace u institucí s nižší publikační aktivitou a u institucí s nižším počtem zaměstnanců!!!
- Nulové hodnocení publikací typu Jrec, pořádání konferencí a seminářů, nepřinese v oblasti aplikovaného výzkumu žádná pozitiva, představa o navýšení „impaktů“ na úkor recenzovaných publikací je scestná. Naopak výrazné omezení transferu výsledků výzkumu do praxe bude realitou. Odborné časopisy budou ohroženy v samotné existenci
- Problematické hodnocení některých typů aplikovaných výsledků v minulosti (certifikované metodiky, mapy s odborným obsahem), slabé nastavení podmínek certifikace.

5. KONCEPT PRO LESNICKÝ VÝZKUM

Pro oblast lesnictví je důležitým programovým dokumentem Národní lesnický program (NLP) do roku 2013, který byl přijat usnesením vlády ČR č. 1221 1. října 2008 [4].

Lesní hospodářství je v rámci Evropy vnímáno jako součást rozvoje venkova a využívání krajiny se svými třemi pilíři (skupinami funkcí lesů). Jsou to funkce ekonomické (zlepšování konkurenceschopnosti lesního hospodářství), ekolo-

gické (uchování a zlepšení biologické rozmanitosti, integrity, zdraví a odolnosti lesních ekosystémů) a sociální (příspěvek ke kvalitě života prostřednictvím zachování a zlepšení sociálních a kulturních rozměrů lesů a lesnictví).

V současnosti jsou Národní lesnické programy považovány za koncepty pro **uplatnění trvale udržitelného obhospodařování lesů při dlouhodobém zlepšování konkurenceschopnosti lesního hospodářství způsobem**, který respektuje národní suverenitu. NLP mají poskytovat plánovací rámec pro vymezení vlivů jiných sektorů na

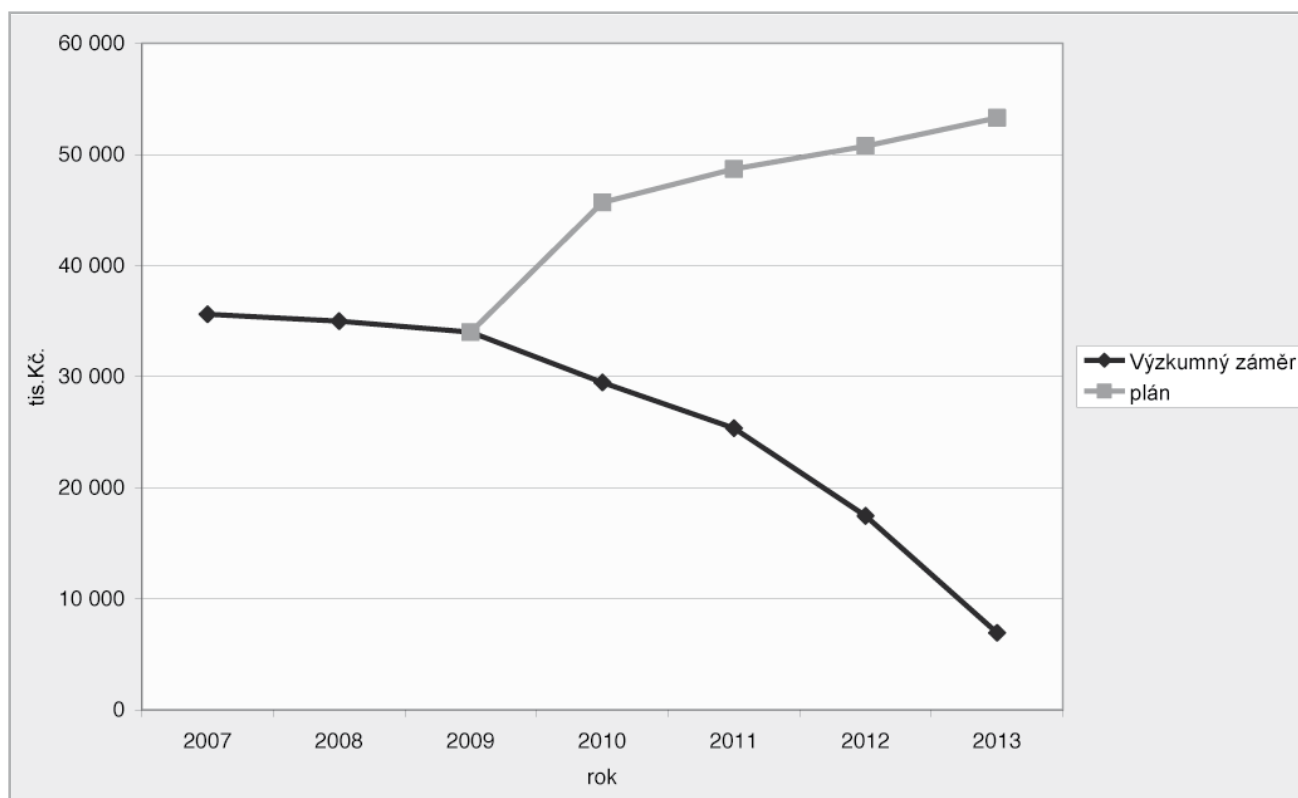
lesnickou politiku, zvýšit povědomí o důležitosti lesů a zajistit spoluúčast zodpovědných resortů vlády a zájmových skupin na řešení problémů lesů a lesnictví, vytvořit předpoklady k zajištění příslušných kapacit a mají se zaměřovat na sporné otázky, jejichž řešení je v kompetenci různých státních institucí.

NLP je součástí státní lesnické politiky a zároveň je v nich naplňována **Lesnická strategie pro Evropskou unii**. Strategie Společenství ustanovila rámec aktivit pro lesní hospodářství, jehož hlavním cílem je podpora trvale udržitelného obhospodařování lesů. NLP vymezuje celkem 17 tzv. opatření, která reagují na nejdůležitější problémy českého lesního hospodářství a které byly identifikovány v analytické části NLP. Navržená opatření v hlavních rámcích respektují základní cíle Strategie Společenství pro lesy a lesnictví EU a zároveň respektují národní odlišnosti dosaďovního vývoje lesního hospodářství v ČR.

Opatření NLP má vazbu na výzkum v rámci prvního cíle, kde je jedna z klíčových akcí nazvána „**Podpořit výzkum a technologický rozvoj s cílem zvýšit konkurenceschopnost lesnického sektoru**“. Součástí této aktivity mělo být založení technologické platformy pro lesní hospodářství a navazující průmyslová odvětví s cílem podpořit inovace a technologický rozvoj v lesnickém sektoru a jejím prostřednictvím podpořit účast domácích lesnických subjektů v evropské lesnické a dřevařské technologické platformě, v 7. rámcovém programu výzkumu EU a v dalších mezinárodních výzkumných projektech.

6. ZKUŠENOSTI Z ČINNOSTI VVI

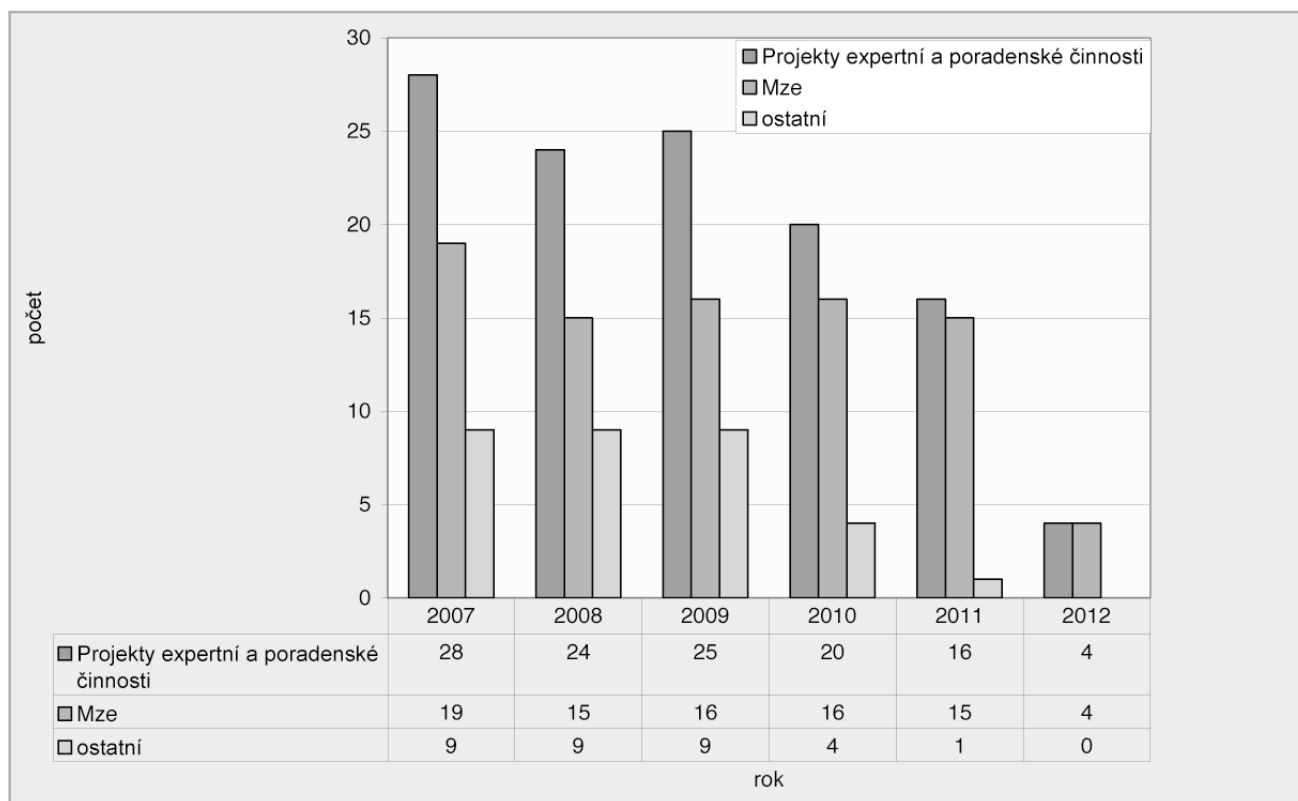
Lesnický aplikovaný výzkum má svá specifika, ve srovnání se zemědělským výzkumem. Mezi nejdůležitější patří dlouhodobost – obmýtí dřevin 80–120 let, dlouhá doba mezi zahájením pokusu, získáním výsledku a jeho realizací u uživatele s pozitivním ekonomickým dopadem. Dále stanovištní a druhová rozmanitost, ať již jde o ekosystém, biotop, nebo půdní prostředí. Ve výzkumných programech se lesnická problematika objevuje omezeně, stává se součástí životního prostředí.

Obr. 6. Finanční prostředky na výzkumný záměr.

Výsledky aplikovaného výzkumu, prezentované ve formě realizačních výstupů, certifikovaných metodik, odborných publikací a patentů jsou určeny a využívány vlastníky a správci lesů, mezi nimiž jsou také Lesy ČR, s.p. V této oblasti se v současné době negativně projevuje klesající financování institucionálního výzkumu (obr. 6) a minimální podpora lesnického výzkumu ze strany LČR, s.p., která je spojena s pozastavením činnosti GS LČR.

Velmi důležitou roli v transferu vědeckých a odborných informací hraje expertní a poradenská činnost a služby pro vlastníky lesa, v rámci kterých se organizovaly a nyní omezeně organizují odborné semináře směřované na oblasti ochrany a pěstování lesa, kvality sadebního materiálu a šlechtění lesních dřevin apod. [3]. Politickým rozhodnutím došlo v roce 2012 k výraznému poklesu zájmu ze strany Mze o expertní a poradenskou činnost, o fungující akreditované laboratoře (obr 7). Vzhledem k nízké finanční podpoře může dojít k omezení a nebo ukončení expertních činností a akreditovaných laboratoří. S tím také souvisí redukce odborných kapacit

Obr. 7. Počty projektů v expertní činnosti.

7. ZÁVĚR

Co může pomoci lesnickému aplikovanému výzkumu:

1. Podpora víceletých projektů (5 let a více), neboť lesnický výzkum je do značné míry závislý na udržení dlouhodobých řad sledování, umožňující stanovení trendů pro udržení všech funkcí lesa v přírodních podmínkách ovlivněných nastupující globální klimatickou změnou a změnou imisní zátěže. Krátkodobé, finančně limitované projekty nejsou pro řešení lesnické problematiky typu šlechtění lesních dřevin, pěstební výzkumu ap. ideální.
2. Lesnický aplikovaný výzkum nelze provádět bez trvalé podpory ze státních a nestátních prostředků, tedy bez finanční podpory malých a velkých vlastníků a správců lesních majetků.
3. Důležitým a akceleračním momentem pro rozvoj resortního výzkumu bude aktivní přístup LČR,s.p. Podpora aplikovaného výzkumu ve VÚLHM,v.v.i., a na LF formou znovu otevření GS LČR, která je zaměřena na problémy, které se vyskytují v lesích spravovaných LČR, s.p.
4. Otevřít možnost aktivní spoluúčasti LČR,s.p., při řešení výzkumných projektů, kde mohou vystupovat nejenom jako spoluřešitelé, spolupříjemci finanční podpory a uživatelé výsledků, ale také mohou výzkumný projekt podporovat potřebnou výší dofinancování, které má u aplikovaného výzkumu vzrůstající tendenci.
5. Provázat budoucí výzkumné programy NAZV v oblasti LH a GS LČR, aby došlo k prolnutí řešených témat, tak aby byla potřebná nejenom pro grantovou agenturu, ale také pro LČR.

Dopady na výzkumný ústav v oblasti výzkumu:

1. Aplikovaný výzkum, prováděný ve výzkumném ústavu, vždy poskytoval důležitý servis státní správě formou zajištění a poskytnutí exaktní informace pro rozhodovací a legislativní procesy reagující na aktuální změny životního prostředí na základě fundovaného dlouhodobého výzkumu a na něj navazující expertní a poradenské činnosti.
2. Nabídka služeb a činností ze strany výzkumného ústavu existuje, ale poptávka respektive finanční možnosti na straně vlastníků lesa jsou minimální, jejich chování však souvisí také se současnou ekonomickou situací ve státě. Bez stimulace ze strany státu nedojde ke zlepšení.
3. Výzkumný ústav byl a je také odbornou zárukou plnění úkolů vyplývajících z mezinárodních závazků ČR v odvětví lesního hospodářství (Ministerské konference o ochraně evropských lesů, program ICP Forests, Euforgen a Konference OSN o životním prostředí). Pokles zájmu spojený s redukcí finanční podpory v zajišťování těchto aktivit, zvláště v posledních dvou letech, výrazně snižuje renomé resortu v zahraničí
4. Dlouhodobou prioritou instituce by mělo být udržení co nejvyšší úrovně institucionální podpory, za optimum lze považovat hranici 50% a více z celkových nákladů.
5. Hlavní prioritou, i v tomto krizovém období, zůstává zachování výzkumných oborů zabývajících se: biologii a šlechtěním lesních dřevin, ekologií a ochranou lesa, reprodukčními zdroji, pěstováním lesa a myslivostí. Včetně týmů vědeckých a odborných pracovníků.
6. Důležitým momentem je najít cestu k uživatelům našich výstupů, přitáhnout uživatele již do přípravy projektů, tak aby projekty byly pro uživatele potřebné a přínosné a současně splňovaly požadavky grantových agentur. Je třeba hledat a pokusit se vytvořit poptávku po výzkumu a otevřít nabídku i vůči dalším resortům.
7. Hledat nové možné cesty financování

Motto:

„Rostoucí strom je živým symbolem pokrokového národa.“ D. Nehru

LITERATURA

- [1] Usnesení vlády ČR č. 113/2009. *Koncepce zemědělského výzkumu a vývoje do roku 2015*. Praha Mze ČR 2009. 41s.
- [2] Usnesení vlády ČR č. 475/2013. *Metodika hodnocení výsledků výzkumných organizací a hodnocení výsledků ukončených programů*. Praha: Úřad vlády ČR, 2013. 59s.
- [3] Výroční zpráva VÚLHM, v.v.i. za rok 2012. Strnady, 2013. 34s., http://vulhm.cz/sites/File/vydavatelstva_cinnost/vyrocní_zprava/VZ_2012.pdf
- [4] ÚHÚL (2008): *Národní lesnický program pro období ro roku 2013*. Lesnická práce ,s.r.o Kostelec n.Č.lesy. 20s. ISBN-978-80-7084-738-1

KONTAKT

Bohumír Lomský, Ředitel VÚLHM, v.v.i., Strnady 136, 252 02 Jíloviště, e-mail: lomsky@vulhm.cz

ROLE STŘEDNÍHO LESNICKÉHO ŠKOLSTVÍ PRO ROZVOJ LESNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ

Ing. Miroslav Kutý

ředitel Střední lesnické školy Hranice

ABSTRAKT

Ještě v nedávné minulosti mělo lesnické povolání perspektivu, určitou stabilitu a vážnost ve svém okolí, zvláště v prostředí venkova.

V posledních letech i vzhledem ke klesající demografické křivce, ale hlavně ke stále ještě probíhajícím nepříznivým turbulencím v našem oboru, dochází ke snižování zájmu o studium lesnictví. Naopak překvapivě a nelogicky, bez jakýchkoliv známek o požadavcích lesnických zaměstnavatelů, dochází k otvírání výuky oboru lesnictví na dalších školách, mnohdy s tímto oborem nesouvisejících. Zřizovatelé škol, což jsou většinou kraje, bez zjevné konzultace se sociálními partnery, tuto novou situaci umožňují. Produkují se tak další a noví nezaměstnaní. Zároveň se bezohledně ohrožuje existence tradičních a velmi kvalitně zavedených škol. Počet možných žáků se tak rozmělní a nenávratně ztratí. Nejde tak o zdravou konkurenci, ale o zachování škol, které již měly být zrušeny, případně vůbec neotevřeny. Jde pouze o obyčejné přežívání a zajištění nezbytných zaměstnaneckých úvazků.

Nekoncepčnost našeho státního školství, minimální zájem zemědělského rezortu a také slabý zájem zaměstnavatelů o kvalitní absolventy, vede ke stagnaci. Ta vede k postupnému zániku jednoho z nejstarších oborů. Uvolňuje se tak prostor pro různé aktivisty, kteří jej umně využívají ke kritice a následné změně zavedených a mnoha lety ověřených forem soužití ochrany přírody s lesnickým hospodařením.

Proto lesnictví a navazující dřevozpracující průmysl musí právem požadovat vysokou kvalitu absolventů lesnických škol, protože se to jistě projeví na úrovni celého hospodaření příslušného podniku, obce apod. Jedna z možností jak čelit stagnaci je plná podpora škol, které jsou schopny připravit takového absolventa, který se po krátkém zapracování rychle zorientuje a přinese požadovaný efekt.

Klíčová slova: Lesní hospodářství; péče o les a přírodní prostředí; střední lesnické školy ukončené maturitou; sociální partneři; zřizovatelé škol; Asociace krajů.

Máme-li popsat uplatnitelnost absolventa, střední lesnické školy, který odmaturoval v oboru vzdělání 41-46-M/01 lesnictví, musíme veřejnosti sdělit to co umí, tedy jaké má vědomosti, dovednosti a návyky. Všechny střední školy vycházejí při přípravě nového odborníka z tzv. Rámcových vzdělávacích programů, z nichž každá škola vytvořila i za pomoci sociálních partnerů (zaměstnavatelů, zástupců vysokých škol a dalších), svůj specifický Školní vzdělávací program. Po splnění všech podmínek, cílů, občanských, klíčových, odborných kompetencí a průřezových témat je absolvent společensky a odborně připraven tak, aby po zapracování mohl v lesním hospodářství (LH) a v oborech zabývajících se péčí o les a přírodní prostředí zastávat širokou škálu technickohospodářských a administrativně správních činností, pro které zaměstnavatel vyžaduje úplné střední odborné lesnické vzdělání.

Cílem uplatnění absolventa je kvalifikovaná správa lesa ve smyslu trvale udržitelného hospodaření. Po zapracování se uplatní jako zaměstnanec lesnického provozu, později po splnění zákonem předepsaných předpokladů i jako odborný lesní hospodář (ve smyslu zákona o lesích).

Absolvent se může v LH, státní správě, myslivosti, i soukromém sektoru uplatnit v celé řadě činností, případně jako soukromý podnikatel.

Speciální součástí jeho odborného vzdělávání je i kvalifikace pro výkon činnosti mysliveckého hospodáře (ve smyslu zákona o myslivosti), odborníka či bažantníka a pro obchod s reprodukčním materiálem lesních dřevin (ve smyslu zákona o lesích a příslušné vyhlášky).

Dále získá kvalifikační průkaz pro obsluhu ruční motorové řetězové pily a křovinořezu. Také příslušná řidičská oprávnění. Dále lovecký lístek a zbrojní průkaz. Má možnost se stát plně kvalifikovaným lesním pedagogem.

Vyzná se v regionální politice EU a umí tvořit a administrovat projekty k získávání prostředků ze strukturálních fondů EU.

Absolvent se může uplatnit i v příbuzných oborech jako jsou dřevařství, arboristika apod.

Může se ucházet o studium na vyšších odborných a vysokých školách.

Během studia jsou u žáků rozvíjeny kompetence:

- ▶ Občanské (odpovědnost, samostatnost, aktivita, iniciativa, dodržování zákonů, morální principy, kultura projevu, identita a další),
- ▶ Klíčové (komunikativnost, personální a sociální řešení problémů, využívání ICT, schopnost aplikace základních matematických postupů, aktivní jazyková vybavenost, orientace v oboru apod.).
- ▶ Odborné (respektování zákonitostí vývoje lesních ekosystémů, ctí přírodovědné principy trvale udržitelného hospodářství v lesích a principy zakládání, pěstování a ochrany lesa a přírodního prostředí a ochrany dřeva. Je obeznámen se zásadami certifikace dříví a možnostmi jejich využití a další kompetence).

Naše střední lesnické školy, poskytující vzdělání ukončené maturitní zkouškou (státní a profilovou), se snaží vychovat sebevědomého občana, který se chce a umí poctivě začlenit do současného složitého a pestrého života. Každý získává odbornost, která není úzce specializovaná, ale dává možnost uplatnění v širokém spektru přírodovědných, ale i jiných povolání.

V posledních letech i vzhledem ke stále klesající demografické křivce, což dnes postihuje vedle středních škol i školství vysoké, ale hlavně ke stále se projevujícím nepříznivým turbulencím v našem oboru, atakům na smysl lesnického hospodaření a tendenčně laděné poskytované informace médií o lesnictví jako celku, dochází ke snižování zájmu o studium tohoto oboru. I přesto počet škol, které vyučují nebo hodlají vyučovat lesnictví nelogicky narůstá. Zřizovatelé středních škol jsou kraje. Ty rozhodují o tom, který obor a v jaké kapacitě se otevře, utlumí, případně uzavře. Kraje řeší tato rozhodnutí na jednání tripartity (tj. kraj, úřady práce, hospodářská komora), případně doporučení, či nedoporučení Výboru pro výchovu vzdělávání a zaměstnanost Zastupitelstva). Mám za to, že v případě solitérních lesnických škol, by do tohoto systému měli vstupovat další sociální partneři a to hlavně zaměstnavatelé, rezortní ministerstva i vysoké školy. Solitérní jsou zatím tyto školy proto, neboť poskytují vzdělání pro uchazeče z několika krajů.

Prvorepublikové a následující lesnické školství až do poloviny devadesátých let uplynulého století, bylo zvyklé, že uchazeči o studium pocházeli z lesnických rodin a venkovského prostředí. Dnes můžeme konstatovat, že až dvě třetiny uchazečů jsou původem z měst nad deset tisíc obyvatel. Lesnický původ je téměř zanedbatelný. Tento jev se začal projevovat po provedené transformaci LH začátkem 90. let minulého století.

Lesnické školství, hlavně vzhledem ke své praktické náročnosti, je finančně velmi nákladným oborem. V porovnání s jinými středními školami, například s obchodní akademií, kde pro výuku stačí kvalitní výpočetní technika je mimo to u výuky lesnictví nezbytná zelená učebna, kterou je moderní, fungující a dostatečně velké školní lesní hospodářství. Nákladovost, organizace a řízení takovéto školy je s ostatními středními školami neporovnatelná, ale nezbytná.

V současné době existuje v Čechách pět středních lesnických škol, poskytujících maturitu pro celkem devět krajů včetně Hlavního města Prahy. Na Moravě je jedna tato škola, poskytující lesnické vzdělání uchazečům z pěti moravských krajů. Průměrný počet uchazečů o studium se pohybuje mezi 10 až 15 žáky z jednoho kraje.

Trh práce v lesnickém sektoru zatím přebytek absolventů lesnického školství neřeší. Naopak jsou školy zemědělského charakteru, které si troufnou obor lesnictví vyučovat. Veškeré přípravy k tomu konají.

Je na místě, aby se touto situací zabývala Asociace krajů, protože se může teoreticky stát, že zde budeme mít 13 krajských škol s výukou lesnictví, které budou nenaplněné, tím pádem skomírající s nízkou kvalitou výuky. Je na čase posoudit, které lesnické školy podpořit a které utlumit. Asociace krajů by měla posuzovat po konzultacích se sociálními partnery nejen naplněnost škol, ale také kvalitu a úspěšnost absolventů, úroveň zázemí pro výuku (vlastní školní hospodářství řízené přímo vedením školy), moderní vybavenost školy, brát v úvahu inspekční výstupy, dokladující všeobecnou i odbornou úroveň výuky a výchovy žáků, aktivní spolupráci s lesnickou praxí (tuzemskou i zahraniční) a v neposlední řadě posoudit náležitou vzdělanost, aprobovanost a dostatečnou provozní zkušenost učitelů odborných předmětů.

Setkávám se s tvrzením, některých akademických pracovníků, kterých si vážím, že tento můj názor o redukci počtu škol je tzv. sebemrskáčství. Jiné školy, např. obchodní akademie se takto nechovají, případně se nikdo potřebností, či nepotřebností těchto škol nezabývá. Jsem přesvědčen o tom, že mé návrhy vycházejí z reálného zvážení současné situace nabídky na trhu práce, ze zachování a udržení kvality výuky lesnictví, vysoké finanční náročnosti

výuky našeho oboru a také z odkazu na Zásady státní lesnické politiky schválené vládou ČR a také Národního lesního programu II a jeho vzdělávacích a výzkumných aktivit. Neustálý boj o získávání žáků, nadbytek počtu škol – gymnázií i odborných, nekontrolovaný růst jiných zřizovatelů než krajů, vede k tomu, že naše české školství je velmi drahé a méně efektivní. Vývoj celého státního školství je nekoncepční. Za 24 let jsme měli 16 ministrů školství. Každý přišel se svým návrhem řešení problému. Ani jeden nebyl dokončen. Po zrušení školských úřadů do vlastní výchovné a vzdělávací práce zasahují krajské úřady, obce s rozšířenou působností, školská inspekce, rodiče, veřejnost, školské rady, různá občanská sdružení, média a další. Průsečíky těchto vlivů jsou pak velmi různorodé. Minimální zájem zemědělského rezortu o lesnické školství a také nízký zájem zaměstnavatelů o kvalitní absolventy, vede ke stagnaci až k možnému postupnému zániku jednoho z nejstarších oborů. Uvolňuje se tím prostor pro různé aktivisty, kteří jej umně využívají ke kritice a následné změně zavedených a mnoha lety ověřených forem soužití ochrany přírody s lesnickým hospodařením.

Role středního lesnického školství je v současnosti i budoucnosti v přípravě vysoké kvality absolventa, který nebude figurovat v seznamech na úřadech práce. Absolventa, který chce a má možnost pracovat, adaptovat se na nové podmínky, je flexibilní, a dostatečně odvážný. Ty školy, které tyto požadavky splní, pak musí cítit intenzivní podporu nejen od svého zřizovatele, ale hlavně z lesnického provozu. Nejen proto, že jejich existence je finančně náročná, ale proto, že je to v životním zájmu obou subjektů – praxe i škol.

Zase máme před volbami do poslanecké sněmovny. Všimněme si kolik stran a různých hnutí, ne-li všechny, budou předkládat volební programy, mimo jiné také o nepřipustnosti zvyšování rozdílu mezi kvalitou života na venkově a ve velkých městech. Budou hovořit o tom jak vytvářet podmínky pro tvorbu nových pracovních příležitostí a pro setrvání mladých a vzdělaných lidí ve venkovském prostoru. Venkov neživí jen služby, ale hlavně zemědělství a lesnictví. Je na politicích na všech úrovních naší společnosti a na zaměstnavatelích, aby se postarali, že pracovní příležitosti mladí lidé na venkově skutečně naleznou.

ROLE UČŇOVSKÉHO ŠKOLSTVÍ PRO ROZVOJ LESNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ

Mgr. Jan Korbelář
ředitel ČLA Trutnov

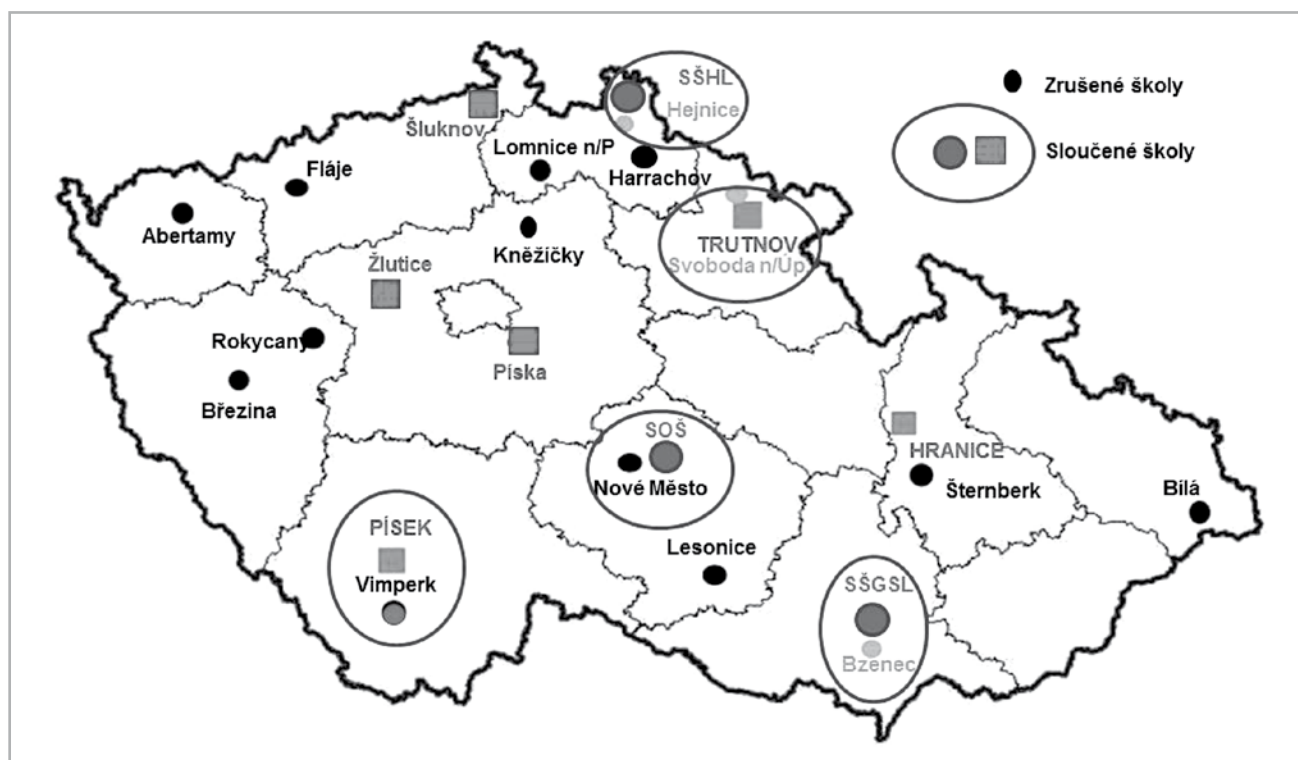
*„Kdo přenechá budoucnost,
co může vykonat přítomnost,
ochuzuje přítomnost i budoucnost“*

I. STÁVAJÍCÍ STAV V OBLASTI ŠKOLSTVÍ PO ZMĚNĚ ZŘIZOVATELE LESNICKÝCH ŠKOL POSKYTUJÍCÍCH STŘEDNÍ VZDĚLÁNÍ UKONČENÉ ZÁVĚREČNOU ZKOUŠKOU (V ŘÍJNU 2001)

Stávající stav v této oblasti školství je nyní v České republice značně nepřehledný.

Na územní uspořádání České republiky navazuje řešení a vytváření systémů vzdělávacích politik jednotlivých krajů. Prováděná optimalizace lesnického školství v jednotlivých krajích často nebrala a nebere ohled na specifika jednotlivých vzdělávacích zařízení s krajskou a celostátní působností.

Po změně zřizovatele středních odborných učilišť (v říjnu 2001) ustal jakýkoliv kontakt a spolupráce mezi školami. Došlo ke zrušení většiny lesnických SOU a k jejich integraci pod jiné školské subjekty, často vzdálené desítky kilometrů, které postupně s přípravou středního lesnického vzdělání ukončeném závěrečnou zkouškou skončily. Dovoluji si tvrdit, že na prvním místě při realizaci těchto optimalizací bylo vždy hledisko ekonomické (žáka musíte vybavit BOZP, pilou, dopravit na pracoviště, zajistit přímý dozor při výuce odborného výcviku, atd.) a dalším, zejména odborným hlediskům (např. k potřebám regionu, potřebě pracovníků k zajištění lesnických činností) nebyl při rozhodujících úvahách v krajích dán prostor.

Veřejným problémem v odvětví školství je nedostatek finančních prostředků v rozpočtech škol a školských zařízeních. Dle mého názoru není finančních prostředků nedostatek, ale jsou někdy neefektivně a špatně mezi jednotlivé subjekty rozdělovány. Zavedení systému ministerstvem stanovených oborových normativů pro školy a obory vzdělávání na základě jasně definované optimální organizace škol a optimálního rozsahu vzdělávání a doplnění stávajícího výkonového financování „na žáka“ v nových oborových normativních o další parametry reflektující konkrétní organizaci vzdělávání žáka v konkrétní škole, by zcela jistě bylo přínosem

Dosavadní vývoj a možnost lesnického vzdělávání v oborech ukončených závěrečnou zkouškou v České republice má sestupný trend. Vzhledem k vysokým nákladům na přípravu kvalifikovaných pracovníků, odborníků pro lesní hospodářství je zřejmé, že ve vztahu k jiným integrovaným oborům není zajištěn jejich profesní rozvoj, ale naopak dochází k jeho útlumu, což se v současnosti projevuje.

Z klasických lesnických učilišť, kterých bylo v roce 2001 patnáct, se udržely v obdobné formě tři (Svoboda, Hejnice a Písa Křivoklát) o kterých lze reálně tvrdit, že obor lesnictví zde byl, nebo zůstává hlavním oborem vzdělávání i když také u prvních dvou jmenovaných došlo ke sloučení. U ostatních vzdělávacích kapacit tohoto typu, v dřívějších dobách dlouhodobě zabezpečujících potřeby lesnického provozu, došlo postupně ke snižování kapacit a následně i k ukončení činnosti nebo jejímu převodu (přijetí) k jiným zařízením i zcela jiného hlavního zaměření jak již bylo zmíněno.

Proto je nutné se v nadcházejícím období zabývat i podílem jednotlivých krajů na řešení sítě vzdělávacích zařízení s touto působností. Jedná se nejen o oblast vzdělávání mládeže, ale i o dosud opomíjenou oblast vzdělávání dospělých pracovníků, kde se na její tvorbě podílejí odvětvové vlivy a požadavky podnikatelské sféry ČR.

Domnívám se, že je třeba v nastávajícím období vzít do úvahy i skutečnost, že výměra lesů v České republice stoupá a při dalším předpokládaném útlumu zemědělství bude stoupat i nadále. Také započaté církevní restituční pravděpodobně ovlivní poptávku v následujících letech po kvalifikovaných pracovnících pro zajištění lesnických činností.

V tabulce jsou uvedeny vzdělávací zařízení s uvedením počtu přijatých žáků do učebního oboru Lesní mechanizátor ve školním roce 2013/2014 s počtem vyšším jak 10 žáků.

Název školy	Počet přijatých žáků šk.r. 2013/2014 obor 41-56-H/01 Lesní mechanizátor	
	p.p.ž.	NABÍZENÉ OBORY ZAŘAZENÉ VE ŠKOLSKÉM REJSTŘÍKU
Česká lesnická akademie Trutnov – střední škola a vyšší odborná škola	53	41-56-H/01 Lesní mechanizátor 41-46-M/01 Lesnictví 41-46-M/01 Mechanizace a služby 16-01-M/01 Ekologie a ŽP 41-32-N/01 Lesnictví VOŠ
VOŠ lesnická a Střední lesnická Bedřicha Schwarzenberga Písek	16	41-46-M/01 Lesnictví 41-56-H/01 Lesní mechanizátor 41-32-N/01 Lesnictví VOŠ
Střední lesnická škola a Střední odborné učiliště, Křivoklát	15	41-56-H/01 Lesní mechanizátor 41-46-M/01 Lesnictví 16-01-M/01 Ekologie a ŽP 33-56-H/01 Truhlář 41-55-H/01 Opravář zem. strojů
Střední lesnická škola Hranice		41-46-M/01 Lesnictví
Střední lesnická škola a střední odborná škola sociální Šluknov	18	41-56-H/01 Lesní mechanizátor 41-46-M/01 Lesnictví 41-56-E/01 Lesnické práce 16-01-M/01 Ekologie a ŽP 29-53-H/01 Pekař 75-41-E/01 Pečovatelské služby 65-51-E/02 Práce ve stravování 75-41-M/01 Sociální činnost
Střední škola hospodářská a lesnická Frýdlant	18	41-56-H/01 Lesní mechanizátor 16-01-M/01 Ekologie a ŽP 41-57-H/01 Zpracovatel dřeva 41-55-H/01 Opravář zem. strojů 23-51-E/01 Strojírenské práce Technické služby v autoservisu 23-51-H/01 Strojní mechanik 29-51-E/01 Potravinářská výroba 29-53-H/01 Pekař 29-56-H/01 Řezník – uzenář 36-67-E/01 Zednické práce 36-67-H/01 Zedník 34-41-M/01 Veterinářství 63-41-M/02 Obchodní akademie 64-41-L/51 Podnikání 65-51-E/01 Stravov. a ubyt. služby 65-51-H/01 Kuchař – číšník 66-51-H/01 Prodávač 75-41-E/01 Pečovatelské služby 66-53-H/01 Operátor skladování 75-41-M/01 Sociální činnost 41-41-M/01 Agropodnikání 41-51-H/01 Zemědělec-farmář 41-5-2H/01 Zahradník
Střední škola gastronomie, hotelnictví a lesnictví Bzenec	25	41-56-H/01 Lesní mechanizátor 63-41-M/01 Hotelnictví 29-42-42M/01 Analýza potravin 29-54-H/01 Cukrář 65-51-H/01 Kuchař – číšník 29-51-E/01 Potravinářská výroba 41-53-H/01 Rybář 41-52-E/01 Zahradnické práce 16-01-M/01 Ekologie a ŽP 82-51-L/01 Uměleckořemeslné zpracování dřeva

Je skutečností, že kvalitní vzdělávací činnost se dá poskytovat pouze ve vzdělávacích zařízeních, která jsou dostatečně materiálně a finančně zajištěna. Jen tato zařízení mohou poskytovat kvalitní výuku dávat prostor pro kvalifikované pedagogů a specialisty, který jim též umožní další odborný růst a rozvoj. Kvalita výuky úzce souvisí s dostupnými finančními prostředky. Počet žáků, učitelů a počet vyučovaných hodin, počet tříd a příbuznost oborů přímo ovlivňuje zajištění výuky aprobovanými učiteli. Čím je škola větší, tím má lepší předpoklady tuto podmínku splnit. Stejně je třeba vzít i do úvahy lepší zhodnocení investičních prostředků do vybavení učeben, dílen, laboratoří a strojního vybavení oborově stejně zaměřených škol. I osobní náklady provozních a pedagogických pracovníků jsou v mnoha případech nižší (jeden zástupce, jedna účetní atd.) Na druhou stranu široké portfolio oborů nemůže zaručit požadovanou kvalitu.

Pokles pracovníků v lesním hospodářství ČR od roku 1990 z 57 700 na stávajících 13 800, způsobený transformací státních podniků na nové podnikatelské subjekty, zavádění nových technologií spolu s faktorem klesání demografické křivky, která střední školy dusí, nesystémovému odtržení učňovského školství od podniků, způsobuje, že střední školy vyučují a zavádějí obory nikoliv podle zájmů zaměstnavatelů, ale téměř výhradně podle zájmu žáků a jejich rodičů a zájemců o klasické střední vzdělání ukončené závěrečnou zkouškou tím ubývá.

Tříletá učební doba k získání dílčích kvalifikací těžby dřeva JMP, soustředování dříví traktory, práce v pěstování a ochraně lesa s malou mechanizací je pro ně, bez možnosti získat řidičský průkaz skupiny C (který pro ně znamená větší možnost uplatnění a získání dalšího zaměstnání) příliš dlouhá. Obava, že získání zaměstnání v oboru po skončení učební doby bude obtížné a případnou práci získají pouze jako OSVČ na živnostenské oprávnění je také vážným argumentem v jejich rozhodnutí. Tento stav na trhu práce lze považovat nyní za dlouhodobě neměnný.

Představa vynucených finančních nákladů (pořízení profesionální motorové pily, ochranného oblečení, prostředku pro dopravu na pracoviště, úhrada zdravotního a sociálního pojištění) je další skutečností při zvažování, zda nastoupit do učebního oboru. Způsob financování středního školství (na 1 žáka, kdy ředitelé škol vezmou každého, kdo se přihlásí) a přílišná ambicióznost rodičů mít ze své ratolesti maturanta, má za následek přednostně volit středního vzdělání ukončeného maturitní zkouškou a odložení volby zaměstnání o čtyři roky.

Proto lze konstatovat, že vzdělání a profesní příprava podléhá regulaci trhu je mylná! Ani nízká nezaměstnanost nedokáže ovlivnit nabídku a poptávku a tím rozhodování žáků a rodičů, navíc s tím, že 3–4 leté zpoždění vstupů do praxe, může ovlivnit situaci tak, že může být zcela jiná. Rodiče nejsou řádnými účastníky tržních vztahů – nic neplatí, vzdělání je zdarma.

Současné lesnické učňovské školství připravuje absolventy pro takové pracovní prostředí, které v rámci ČR nabízí jen velmi malý počet míst. Zprávy o stavu lesa za rok 2012 udává meziroční pokles počtu zaměstnanců v lesnických činnostech o 2,4 %. Celkově se objem prací v lesnickém sektoru snížil v důsledku poklesu výkonů, zejména v těžební činnosti (snížení těžeb o 2 %). Tomu odpovídá i potřebný počet zaměstnanců při zvyšující se produktivitě práce (nasazení harvesterů, atd.).

K nástupu nových pracovníků do práce v lesním hospodářství dochází pozvolně, bez kvalifikačních požadavků (legislativně nepotřebných), kdy mnozí k práci přistupují jako k poslední možnosti, jak se uživit. Jakýkoliv jiný možný výdělek znamená jejich odchod do jiného oboru.

II. PROFESNÍ VZDĚLÁVÁNÍ V UČEBNÍCH OBORECH UKONČENÝCH ZÁVĚREČNOU ZKOUŠKOU

I v době technického pokroku, digitalizace a automatizace je ruční práce původním základem k jakémukoliv technologickému řešení a řemeslná zručnost je stále vysoce ceněnou hodnotou.

Neutěšená situace v oblasti učňovského školství, konkrétně v klesajícím počtu žáků v prvních ročnících tzv. učebních oborů souvisí s dopady nepříznivého demografického vývoje a snižujícím se zájmem žáků končících základní školu o řemeslné obory jak již bylo dříve konstatováno. Učňovské školství je těmito vlivy zasaženo významněji než ostatní typy škol zejména proto, že vystupující žáci preferují při výběru střední školy uvolněnou kapacitu maturitních oborů vzdělání. Na gymnáziích a středních odborných školách tak dnes studují i žáci, pro které by vzhledem k jejich osobnostní výbavě, studijním předpokladům, zájmům a zaměření, rodinné tradici nebo dalším faktorům byla daleko vhodnější volba některého z řemesel, ve kterém by mnohdy daleko snadněji nacházeli profesní cíle a smysl života.

V dnešní již ucelené soustavě přípravy mládeže pro dělnická povolání představují nejpočetnější formu tříleté učební obory. Lze je nazvat také tradičními učebními obory. Připravují pro takové činnosti, v nichž se většinou rovnoměrně uplatňují rozumové schopnosti i praktické dovednosti.

Jsou zařazeny v Národní soustavě kvalifikací (NSK). Tabulka znázorňuje možnosti kvalifikací oboru 41-56-H/01 Lesní mechanizátor.

Národní soustava kvalifikací NSK (<http://www.nuv.cz/vse-o-nuv>)

Kód oboru	Název oboru	Délka studia	Typ studia	Způsob ukončení	Výstup
41-56-E/01	Lesnické práce	2	Denní	ZZ (PZ, ÚZ, PZ)	VZZ, VL
33-57-E/01	Dřevařská výroba	2	Denní	ZZ (PZ, ÚZ, PZ)	VZZ, VL
41-56-H/01	Lesní mechanizátor	3	Denní	ZZ (PZ, ÚZ, PZ)	
41-024-H)	Doprava dříví			ZZ	
41-042-M)	Těžba dříví těžebně-dopravními stroji			ZZ	
41-053-H	Obsluha mob. štěpkovacích strojů			ZZ	
41-023-H)	Těžební činnost			ZZ	
41-025-H	Údržba lesních cest			ZZ	

Závěrečná zkouška, která se skládá z písemné (PZ), praktické (PZ) a ústní zkoušky (UZ). Absolventi získají vysvědčení o závěrečné zkoušce (ZZ) a výuční list (VL) v daném oboru.

Národní soustava kvalifikací NSK je:

- legislativně zakotvena zákonem č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání)
 - Motivovat dospělou populaci v České republice k dalšímu vzdělávání.
 - Rozšířit možnosti jednotlivců získat novou kvalifikaci a zlepšit jejich uplatnitelnost na trhu práce.
 - Zlepšit reakci vzdělávacího systému na potřeby trhu práce.
 - Propojit počáteční a další vzdělávání.
- Obsahuje kvalifikace (kvalifikační standardy) seskupené do jednotlivých úrovní.
NSK je systémovým prostředím, které podporuje:
 - srovnatelnost výsledků učení dosažených různými formami učení a vzdělávání,
 - uznávání skutečných znalostí a dovedností – nezávisle na formách učení a vzdělávání,
 - přenos požadavků světa práce do sféry vzdělávání,
 - veřejnou informovanost o všech celostátně uznávaných kvalifikacích,
 - srovnatelnost kvalifikačních úrovní v České republice a v Evropské unii.
- Je společným systémovým rámcem pro počátečního i další vzdělávání a pro uznávání výsledků učení.
 - Kvalifikační standardy představují objednávku ze sféry práce. Na ni reagují rámcové vzdělávací programy (v počátečním vzdělávání) a programy dalšího vzdělávání. V NSK se tvoří systém hodnocení a certifikace odborných kompetencí, který umožňuje certifikaci výsledků vzdělávání bez ohledu na to, jakým způsobem byly získány.
- Umožňuje srovnávání kvalifikací uznávaných v České republice s kvalifikacemi uznávanými v jiných evropských státech.
 - V květnu 2011 byl dokončen přiřazovací proces, v rámci kterého jsou všechny kvalifikace v ČR přiřazeny k osmi úrovním jednotného evropského rámce kvalifikací (EQF).
- Je mostem mezi vzděláváním a sférou výkonu práce.
 - V cílovém stavu budou kvalifikační standardy v Národní soustavě kvalifikací odpovídat popisům požadavků na příslušná povolání v Národní soustavě povolání, která je vytvářena na základech Integrovaného systému typových pozic

II.A PROBLEMATIKA ŠKOLNÍCH HOSPODÁŘSTVÍ – ZAJIŠTĚNÍ ODBORNÉHO VÝCVIKU „TABULE A KŘÍDA NESTAČÍ“

Způsob realizace odborného výcviku procházel dlouhodobým vývojem, který v 80. letech postupně vyústil do koncepce komplexních učilišť, kde celá příprava – teoretická část i odborný výcvik probíhal v prostorách školy. Kontakt s reálným pracovním prostředím byl zajišťován tzv. obdobím odborného rozvoje, které představovalo obvykle 4měsíční prodloužení tříleté přípravy v reálném pracovním prostředí pod vedením odborných instruktorů – vybraných dělníků.

Po roce 1990 došlo ke zrušení tohoto období odborného rozvoje a tak zůstalo pouze na rozhodnutí a možnostech příslušného středního odborného učiliště, kde bude odborný výcvik probíhat a zda žák v rámci vyučení reálné pracovní prostředí vůbec pozná. Protože v učebních a studijních oborech SOU, není předepsána v učebních dokumentech provozní praxe, může se žák do reálného pracovního prostředí dostat pouze v rámci odborného výcviku.

V současnosti zde významnou roli mají školní hospodářství. Pomineme-li § 65, 71 a 120 školského zákona č. 561/2004 Sb., tak Vyhláška č.108/2005 Sb., v § 13 a **14 jasně pojednává o školských účelových zařízeních**, (školních hospodářstvích), které zajišťují praktické vyučování středních škol v oblasti zemědělství, zahradnictví, lesnictví a rybářství podle školních vzdělávacích programů příslušných škol. V oblasti lesního hospodářství se jedná o školní polesí.

Školní polesí je pro výuku odborného výcviku a praktického vyučování nezbytnou součástí lesnických škol. Musí umožňovat vedle plnění všech úkolů v pěstební a těžební činnosti i rozvíjení odborné a pedagogické práce učitelů i zájmové činnosti žáků. Obhospodařované pozemky jsou také významným příspěvkem v ekonomice provozu škol.

Jako příklad uvádím v tabulce složení vlastníků s výměrou pozemků školního polesí, které bylo k 1. 1. 2007 sloučeno s tehdejší SSL a VOŠ Trutnov.

Celková výměra půdy a její vlastnictví			
Královéhradecký kraj	510,6212 ha	Vlastní (Kraj)	
Lesy ČR s.p. (stát)	353,9324 ha	Vlastní stát	Vypovězena smlouva
Město Trutnov	128,2117 ha	Nájem	
KRNAP (stát)	218,2300 ha	Právo hospodařit	
Celkem	857,0629ha		

V roce 2011 nám byla ze strany LČR s.p. vypovězena dlouhodobá smlouva s právem hospodaření na 354 ha ve vlastnictví státu. Důvodem pro výpověď bylo zařazení výše zmíněných ha do výběrových řízení na dodávky lesnických prací pro LČR, s.p.. Z tohoto důvodu byla a je část odborného výcviku zajišťována u jiných subjektů v lesním hospodářství s naší účastí ve výběrových řízeních.

Kvalita hospodaření a s tím spojená výuka ŠP je zajištěna certifikací systémů ISO 9001, ISO 14001, OHSAS 18001 a CFCS 1004 a součástí systému certifikace PEFC V současnosti je ČLA Trutnov jedinou střední lesnickou školou, která má komplexně certifikované školní polesí.

V době změn systému v lesním hospodářství se školní polesí jako přirozená součást školy musí operativně přizpůsobovat požadavkům lesnického provozu (Lesům ČR, akciovým společnostem, městským lesům) a praktickou výuku a činnost polesí zaměřovat tak, aby absolventi získali všestranné a široce využitelné znalosti a dovednosti. Praktická výuka a odborný výcvik žáků musí plynule navazovat na teoretickou výuku i na předmetová cvičení. To lze v současné době zajistit jen na školním polesí, které je pro to vybaveno a má předpoklady toto účelové poslání plnit.

Pro ilustraci uvádím příklad poměru dotace hodin teoretického vyučování k dotaci hodin odborného výcviku učebního oboru 41-56-H/01 Lesní mechanizátor.

Učební obor 41-56-H/01 Lesní mechanizátor	Teoretické vyučování		Odborný výcvik	
	Počet hodin	%	Počet hodin	%
1. ročník (33)	20	60,60	15,0	39,4
2. ročník (32,5)	17	52,30	17,5	47,7
3. ročník (33)	14	42,45	21,0	57,6
Celkem (98,5)	51	51,80	53,5	54,2

Z tabulky je evidentní jaký význam má pro výuku odborného výcviku v lesnických oborech školní polesí. Pokud vezmeme do úvahy učební obor se 30 žáky v každé třídě a 66 vyučovacích týdnů školního roku – je potřeba zajistit 105 930 pracovních hodin odborného výcviku 100 980 hodin teoretického vyučování. Školní polesí se stává pro žáky učebnou, prostorem pro cvičení, učební pomůckou s nejlepším interaktivním tabulí.

Nezanedbatelný je i ekonomický přínos. Při minimální hodinové mzdě 48,10 Kč platné v roce 2012 by odpracované hodiny představovaly částku 5 095 200,- Kč. Za předpokladu, že žáci konají produktivní práci zhruba 1/3 hodin (2/3 hod. provádí nácvik) je výnos z produktivní práce 1 700 000,- Kč.

Lze jenom na jedné straně přivítat návrh Mze ČR převodu nemovitého majetku z majetku ČR do majetku Královéhradeckého kraje. Jedná se o převod pozemků a porostů na základě schválení Zásad státní lesnické politiky ČR, jako podpora školství, vědy a výzkumu, předpokládaném objemu do 500 ha pro potřeby zajištění výuky České lesnické

akademie Trutnov – střední školy a vyšší odborné školy. Na straně druhé odmítnout záměr Jihočeského kraje zřídit samostatnou příspěvkovou organizaci kraje ze školního polesí lesnické školy v Písku.

III. CENTRA ODBORNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

Současná ekonomická situace negativně ovlivňuje možnosti pracovního uplatnění absolventů lesnických odborných škol. Ti jsou na trhu práce zvláště zranitelní, neboť zaměstnavatelé v požadovaném kompetenčním rejstříku preferují jejich praktické zkušenosti. Zhoršená uplatnitelnost absolventů lesnických a dřevařských oborů na trhu práce, je z velké části zapříčiněna technickým a technologickým zaostáváním školních hospodářství, která poskytují praktické vyučování žákům škol s resortním zaměřením. Výstavbou centra lesnického vzdělávání je snaha tuto zmíněné technologické zaostávání minimalizovat.

Centrum nebylo postaveno v rozsahu, tak jak byl zpracován záměr. Slavnostní zahájení a otevření Centra odborného vzdělávání v lesnictví proběhlo v měsíci září 2011. Projekt za 38 milionů korun zahrnoval výstavbu nové budovy a její napojení na stávající objekt školního polesí pro praktické vyučování. Vzniklo tu devět odborných učeben, přednáškový sál, čtyři místnosti pro přípravu pedagogů a uložení odborných pomůcek, dvě jednací místnosti, studovna i šatny. Pro jeho efektivní fungování je nutné ho dovybavit simulátory pro výuku těžebně dopravních technologií, trenažéry pro jednotlivé typy zdvihacích zařízení a prostředky pro lanové soustřeďování dříví.

Důležitým předpokladem činnosti vlastního centra je plánovitost a koncepce. Cílem je plán vzdělávacích činností na kalendářní rok, na jehož přípravě se svými požadavky musí podílet nejen škola ale i organizace činné v lesním hospodářství a zpracování dřeva. Tyto organizace prostřednictvím poradního sboru zároveň stanovují a hodnotí úroveň vzdělávacích služeb. Jde o úzkou zpětnou vazbu. Tato vazba by se dala výhodně a operativně využívat i pro hodnocení, spolupráci a rychlé změny v řádných studijních a učebních oborech školy.

Nabízené kurzy

1. Evidence dříví zpracovávaného harvesterovými technologiemi
2. Problematika těžebně dopravních strojů
3. Obsluha vysokozdvížných vozíků a čelních nakladačů
4. Zaškolení obsluh harvesterů a vyvážecích souprav
5. Kurz přípravy a složení zkoušky odborné způsobilosti k vydání zbrojního průkazu
6. Periodické školení obsluh motorových řetězových pil
7. Soustřeďování dříví speciálními lesními kolovými traktory
8. Soustřeďování dříví s univerzálními kolovými traktory
9. Obsluha hydraulické ruky
10. Sběr semen z vysokých stromů
11. Práce s jednomužnou motorovou pilou
12. Školení vlastníků obecních a soukromých lesů
13. Lesnická legislativa

Činnost COV spočívá zejména v následujících aktivitách:

- výuka žáků a studentů vlastní školy
- organizování konzultací k sestavení ŠVP a jejich úprav
- zajištění bloku odborné výuky související s lesnictvím a životním prostředím, praktické výuky a odborného výcviku pro ostatní střední školy (dále jen SŠ) a vyšší odborné školy (dále jen VOŠ) v Královéhradeckém kraji v souladu s příslušným ŠVP a RVP
- zajištění široké nabídky odborných nepovinných předmětů a kurzů pro žáky vlastní školy i pro žáky jiných SŠ a VOŠ (např. svářečská školy, autoškola apod.)
- organizace pracovních setkání učitelů odborných předmětů za účelem vzájemné výměny zkušeností při výuce

- akreditace podle zákona 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání)
- zajištění rekvalifikačních kurzů po dohodě s úřady práce
- zajištění kurzů pro odborné firmy a širokou veřejnost
- pořádání odborných seminářů, přednášek, přehlídek, soutěží a výstav
- organizace E-clearingových kurzů včetně přípravy učebních materiálů tvorba, tisk a distribuce učebnic a učebních materiálů
- další vzdělávání pedagogických pracovníků v příslušné skupině oborů
- informační centra pro veřejnost
- spolupráce s významnými profesními partnery a profesními sdruženími, zajišťování vzdělávacích akcí prostřednictvím těchto subjektů
- spolupráce s vysokými školami a dalšími vzdělávacími institucemi při přípravě odborných učitelů

ZÁVĚR

Česká lesnická akademie – střední škola a vyšší odborná škola je jako jediná v rámci České republiky vybavena kapacitně mechanizačními a učebními prostředky pro výuku těžebně dopravních technologií. Po převodu bývalých dílen KRNP ve Svobodě nad Úpou z MF ČR do vlastnictví královéhradeckého kraje jsou vytvořeny podmínky pro rozšíření výuky tohoto oboru. K získávání kvalifikace operátora těžebně dopravních strojů jsou přijímány nejlepší žáci SOU po absolvování 2. ročníku, absolventi maturitního studia lesnických škol z České republiky, Polska a Slovenska.

KONTAKT

Mgr. Jan Korbelář, ředitel ČLA Trutnov

PANELOVÁ DISKUZE: ŠKOLSTVÍ, VĚDA A VÝZKUM

Diskutující: prof. Ing. Marek Turčáni, Ph.D. – děkan Fakulty lesnické a dřevařské České zemědělské univerzity v Praze, prof. Dr.

Ing. Petr Horáček – děkan Lesnické a dřevařské fakulty Mendelovy univerzity v Brně,

prof. Ing. Luděk Šišák, CSc. – vedoucí Katedry ekonomiky a řízení lesního hospodářství FLD ČZU,

prof. Ing. Vladimír Simanov, CSc., Ing. Vlastimil Vala, CSc. – vedoucí Ústavu lesnické a dřevařské ekonomiky a politiky, LDF MENDELU,

doc. RNDr. Bohumír Lomský, CSc. – ředitel Výzkumného ústavu lesního hospodářství a myslivosti, Ing. Miroslav Kutý – ředitel Střední lesnické školy Hranice,

Mgr. Jan Korbelař – ředitel České lesnické akademie Trutnov.

Moderující: Ing. Jaromír Vašíček, CSc. – ředitel Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů

Stav této problematiky v úvodu charakterizoval **prof. Turčáni**: „Ve velmi komplikovaném rozděleném prostředí LDS musejí jít zejména obě lesnické fakulty v České republice příkladem spolupráce. Abychom byli jednotní, je nezbytné zodpovědně naplňovat vize tvrdou prací. Počítá se s námi (lesníky a dřevaři) v budoucnosti? Jaký je tedy náš hlavní problém? Současné trendy vedou vysoké školství k vyrovnanosti čtyř pilířů: mezinárodních vztahů, pedagogiky, vědy a výzkumu a rozvoje. Fundamentálním problémem je neschopnost univerzitní sféry a praxe navzájem definovat své požadavky. **Lesnické fakulty by měly být v klíčovém postavení řešitelů kauzálních problémů v LDS.**“

Jak poznamenal **prof. Šišák**: „Na LH působí mnoho různých zájmových skupin s různými, až protichůdnými, maximalistickými a konkurenčními požadavky. Důležitá je tedy schopnost LDS řešit střety zájmů.“

Prof. Horáček obsahově porovnal státní lesnickou a státní surovinovou politiku ČR: „Nelze jednoznačně konstatovat, že ve znění Zásad státní lesnické politiky je dříví nezastupitelnou obnovitelnou surovinou. Ve státní surovinové politice se dřevo objevuje pouze jednou, a to jako druhotná surovina. Pokud se státní lesnická politika nekryje se státní surovinovou politikou a dřevo je postaveno do pozice materiálu, je zřejmé, že kvalita dřeva jako materiálu, je chápána rozdílně.“

Kvalita dřeva je tedy komplexní parametr. Dřevo je skutečně jedinou, nezastupitelnou obnovitelnou surovinou, jak dokazuje tisíciletá historie lidstva.“

Za základní vize vzdělání na lesnických a dřevařských fakultách považují oba děkani intenzivní výchovu studentů k potřebám praxe a LDS, výchovu „generalistů“, osob schopných samostatného myšlení a schopnosti, zaujmout stanovisko, obhájit svůj názor s důrazem na interdisciplinaritu. Ve vědecko-výzkumné činnosti je tendence návratu k pětiletému plánovanému výzkumu. Výzkumný plán LDF MENDELU je nyní zaměřen na smíšené porosty středních poloh.

Na dotaz jakým způsobem přesvědčit současné zpracovatele využívat buk místo tropických dřevin, reagovali **prof. Simanov** a **prof. Horáček**. Jehličnaté dříví je všestranně použitelné. Přesvědčit zpracovatele o všestranném využití listnatého dříví je téměř nemožné. Lze dílčím způsobem nahradit tropické dříví, ale jedná se o dříví nejvyšší kvality v rádech několika set m³. Budoucnost je tedy v chemickém zpracování dříví. Je třeba naslouchat požadavkům konečných zpracovatelů.

Prof. Turčáni a **ing. Kutý** zdůraznili nezastupitelnou roli lesní pedagogiky ve vztahu k široké popularizaci LDS.

Na dotaz existence adekvátních požadavků praxe na aplikovaný lesnický výzkum reagovali **doc. Lomský**, **prof. Horáček**, **prof. Turčáni** a **prof. Šišák**. Jejich vyjádření lze shrnout do následujících bodů:

- ▶ Požadavky jsou, vše ovšem končí na řešení finanční otázky.
- ▶ Lesnická věda a praxe si zatím nerozumí. Praxe je převálcovaná operativou. Věda se musí zabývat systémovou činností. Pro vědu nejsou zajímavá operativní „instantní“ řešení.
- ▶ Výstupem vědecké činnosti by měly být funkční online aplikace pro lesnickou praxi, sloužící k ověření správnosti opatření a způsobů hospodaření.

Lesnický a dřevařský výzkum se již delší dobu zabývá tématem změny druhové skladby z pohledu globální změny klimatu a produkce lesů. Je nutné nadále zkoumat adaptační schopnosti dřevin a adaptační mechanismy. Globální

změna skutečně nastává. FLD ČZU je zapojena do projektů, v nichž se pracuje na mortalitních modelech a posunech areálů.

Prof. Šimanov upozornil na souvislost s dřívějším problémem pěstování lesů pod vlivem imisí. *„Zdá se, že směřujeme k podobnému problému. Stojíme před závažnější volbou, než je změna druhové skladby. Podceňujeme adaptační schopnosti dřevin. Smrk je extrémně plastický.“*

Doc. Lomský upozornil, že v grantových agenturách nejsou témata lesnického ekonomického výzkumu, není po nich poptávka.

Prof. Šišák: *„Každá aktivita se může realizovat, pokud je po ní poptávka. Poslední dva až tři roky je úbytek společensko-vědních a ekonomických témat. Lesnická ekonomika by měla posilovat odvětví argumentačně.“*

3. BLOK

LESNÍ MAJETKY A DODAVATELÉ PRACÍ

MOŽNÁ RIZIKA SPOJENÁ S POZVOLNÝM ÚSTUPEM SMRKU Z LESNÍCH POROSTŮ VE SPRÁVĚ LESŮ ČR V REGIONU SEVEROVÝCHODNÍ MORAVY

Ing. Pavel Indra

ředitel lesního a vodního hospodářství LČR

Lesy ČR jsou v současné době stabilizovaný státní podnik, který svou činnost i doprovázející aktivity financuje z vlastních zdrojů. Podotýkám, že se to netýká jen podnikatelských aktivit, které fungují na čistě tržních principech, ale mimo to Lesy ČR vkládají stamilionové částky do oblastí, které zisk přinášet ani nemohou (správa drobných vodních toků, údržba a rozvoj investičního majetku, zajištění cílů veřejného zájmu v lesích spravovaných Lesy ČR). Dosahovaná vysoká úroveň výsledků hospodaření státního podniku v posledních letech navíc umožňuje realizaci odvodu významných finančních částek přímo do státního rozpočtu prostřednictvím fondu zakladatele. Z pohledu výnosovosti správy státního lesního majetku by se tedy mohlo zdát, že díky stabilizovaným smluvním vztahům podnik sám o sobě žádnou zvláštní aktivitu vyvíjet nemusí, a nastavenými obchodními podmínkami v rámci komplexních lesnických zakázek je zisk zaručen na dlouhou dobu. Takto zjednodušený pohled je ovšem zjednodušující a nemístně zavádějící. Základní výrobní prostředek Lesů ČR jsou lesní porosty, které produkují základní obchodní komoditu Lesů ČR a tou je pochopitelně dříví. Stav lesních porostů, hodnota jejich zásob, trvalost a bezpečnost produkce, udržitelnost stávajícího způsobu hospodaření - to všechno jsou atributy, které by měly být dnes skloňovány.

Základní podnikatelská strategie státního podniku je založena na stabilizaci dlouhodobých obchodních vztahů, která kromě vyrovnanosti hospodaření státního podniku s sebou přináší předpoklady pro existenci a rozvoj smluvních partnerů. Podnik musí být natolik ekonomicky silný, aby mohl využívat finanční prostředky na řešení mimořádných neočekávaných situací, ať už se jedná o nápravu kalamitních situací a povodňových škod nebo pokračující obnovu plné funkčnosti lesa v oblastech imisního rozpadu porostů ze sedmdesátých a osmdesátých let minulého století. K těmto vnějším vlivům, které mohou podstatným způsobem ovlivnit výsledek hospodaření státního podniku, se od letošního roku přidává také proces navracení majetku církvím v rámci tzv. církevních restitucí, podle zákona č. 428/2012 Sb. Tomuto historickému procesu, který představuje druhý největší přesun státního lesního majetku od listopadu 1989, věnujeme velkou pozornost a to zejména v tom smyslu, aby vše proběhlo zcela v souladu se zákonem. Jeho dopady nepředstavují pouze pokles obhospodařované výměry lesních porostů o cca 10%, ale vydáním dotčených porostů také dojde k narušení celistvosti spravovaného lesního majetku Lesů ČR a tím může dojít k místnímu narušení efektivity jeho správy. V neposlední řadě je nutné zmínit nemalé transformační náklady, které vyvolává změna způsobu hospodaření na dotčených pozemcích a časová náročnost restitučního procesu.

Z provozního, ale dlouhodobého hlediska se nově ukazuje, že vzhledem k dynamice a rozměrům rozpadu smrkových porostů v oblasti severní Moravy je dalším pro státní podnik důležitým okruhem zájmu nastavení odborně podloženého postupu lesnického hospodaření v tomto regionu. Naším cílem je nastavit podmínky k řešení situace založené na odborně podložených analýzách, které nebudou zjednodušeným nebo ukvapeným závěrem konkrétního managementu podniku, ale naopak budou nadčasové. Nabízí se paralela s postupem státních lesů v sedmdesátých letech minulého století, kdy v oblasti Krušných a Jizerských hor nebo Krkonoš došlo k z důvodu tehdejší imisní zátěže sice k radikálnímu, ale z dnešního pohledu hodnocení správnému rozhodnutí o založení porostů náhradních dřevin, které jsou po poklesu imisní zátěže postupně převáděny zpět na porosty cílových dřevin, které dávají předpoklad plnění všech funkcí lesa včetně té produkční.

O CO Z POHLEDU SPRÁVCE LESŮ, JAKÝMI LESY ČR JSOU, V TÉTO OBLASTI JDE?

Lesy ČR spravují v oblasti severovýchodní Moravy téměř 150 tis. ha lesa. Jedná se o velké ucelené komplexy lesů s prevažujícím zastoupením smrku ztepilého a to ve všech věkových stupních vyjma prvního a druhého. Chřadnutí smrku bylo poprvé zaznamenáno v devadesátých letech minulého století, kdy se jednalo o výpadky převážně malých skupin o počtu několika jedinců především v oblasti Opavska a Ostravska. Toto hynutí bylo současně spojeno s do té doby v České republice nezaznamenaným zvýšeným výskytem lýkožrouta severského. Zejména

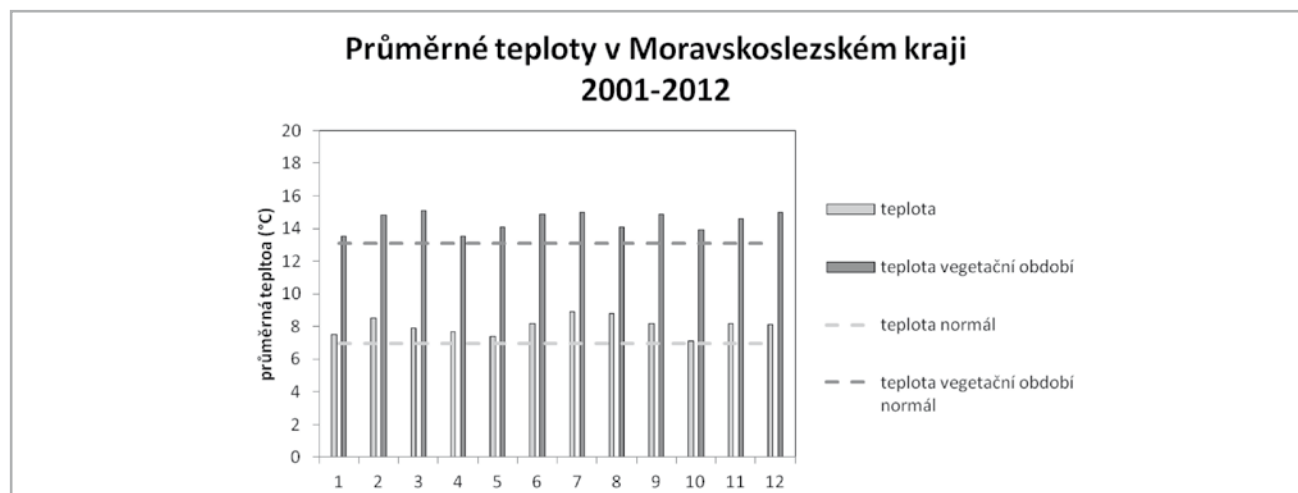
od počátku nového tisíciletí se tento fenomén především v suchých letech začíná z ostravsko-opavské oblasti postupně rozšiřovat a zasahuje již i do středních poloh Moravskoslezských Beskyd a částečně do Nízkého Jeseníku bez rozdílu věkových stupňů. Proto se problematice chřadnutí smrků dostává stále větší pozornosti.

V současnosti se jako možné spouštěcí mechanismy chřadnutí smrkových porostů uvádí celý komplex příčin ve vzájemném synergickém působení. Jedná se zejména o:

1. Výkyvy a nestabilita klimatických podmínek s výrazným kolísáním k maximu či minimu hodnot (zejména podstatné časové a plošné změny v distribuci srážek),
2. Snížená rezistence vůči napadení kořenového systému václavkou smrkovou a to jak v lesních kulturách včetně přirozeného zmlazení, tak v nejstarších porostech,
3. Napadení oslabených jedinců lýkožroutem smrkovým a lýkožroutem severským a to již od porostů nižších věkových tříd.

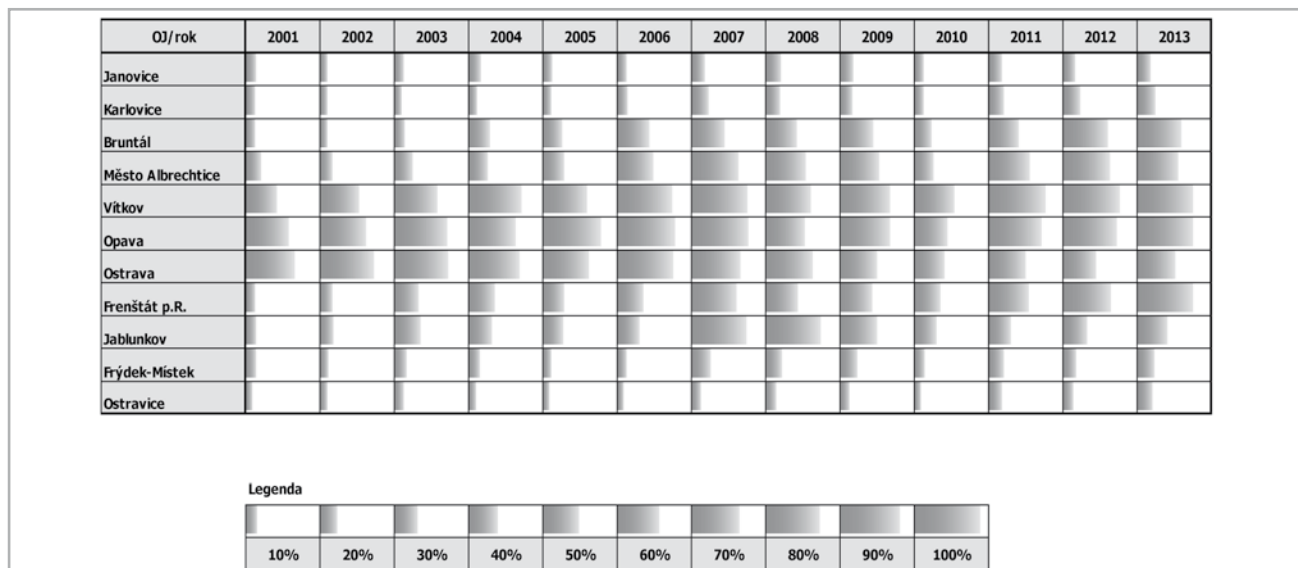
Dlouholetý chronický průběh chřadnutí smrkových porostů v současné době způsobil, že výměra poškozených smrkových porostů a to ve všech vývojových fázích se pohybuje okolo 30 %. Alarmující je ta skutečnost, že uvedený jev nemá zatím jasné zákonitosti, podle kterých by bylo možné v danou chvíli zaujmout jednoznačné stanovisko a zvolit odpovídající hospodářský postup, natož vývoj kalamity a její dopad na současné porosty relevantním způsobem predikovat.

Z dostupných meteorologických dat vyplývá, že zejména v průběhu vegetačního období dochází v regionu k překračování dlouhodobého průměru teplot, srážky naopak dlouhodobého průměru nedosahují (viz obr.).

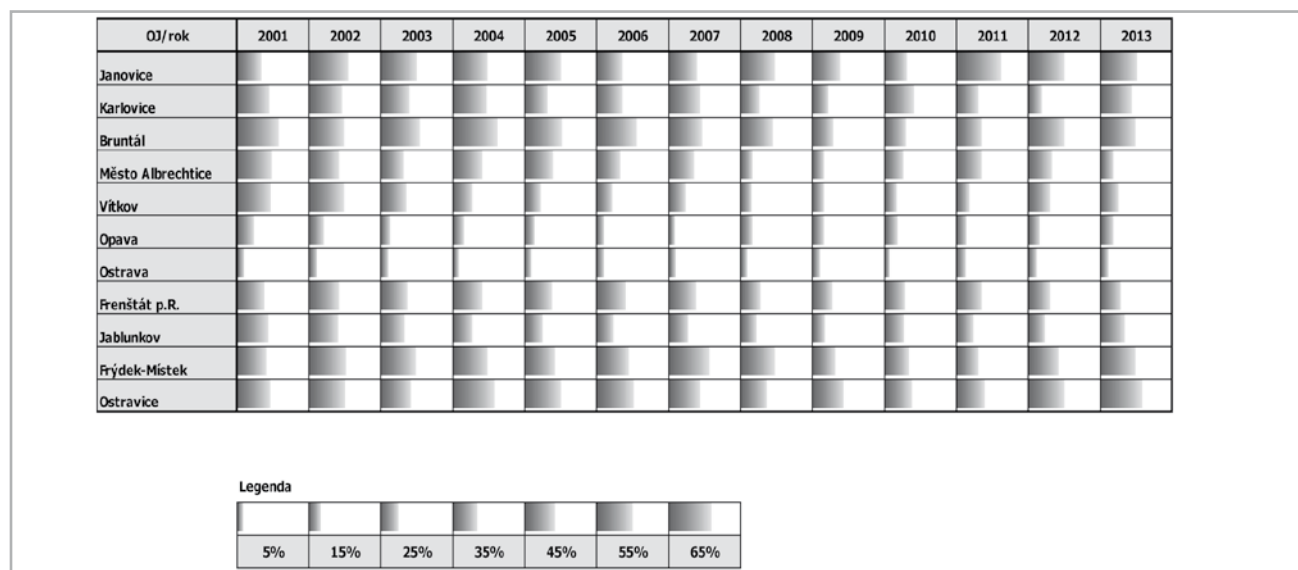

Podle údajů o těžbách v dotčené oblasti se zprvu problém chřadnutí smrků ztepilého týkal jen třech lesních správ tj. LS Ostrava, Vítkov a Opava. Během posledních deseti let se však rozšířil na dalších 5 lesních správ. Výraznější podíl chřadnoucího smrků na celkových ročních těžbách této dřeviny se v současnosti projevuje u 7 lesních správ (viz obr.), kde podíl těžby poškozených porostů na celkové těžbě činí až 80 %. Nově se problém chřadnutí smrků

objevuje v rámci Moravskoslezského kraje na lesních správách Frýdek-Místek nebo Karlovice, v rámci Olomouckého kraje pak na lesních správách Šternberk, Ruda nad Moravou a Prostějov.

Logickou a pochopitelnou odezvou lesního hospodáře na soustavný výpadek smrku ztepilého z porostů bylo úmyslné zredukování smrku v následně zakládaných porostech. Vývoj dokumentuje následný obrázek, z kterého jasně vyplývá, že podíl smrku v obnově lesa na postižených lesních správách není v dané oblasti majoritní a to ani na stanovištích, kde byl smrk základní hospodářskou dřevinou cílové druhové skladby.

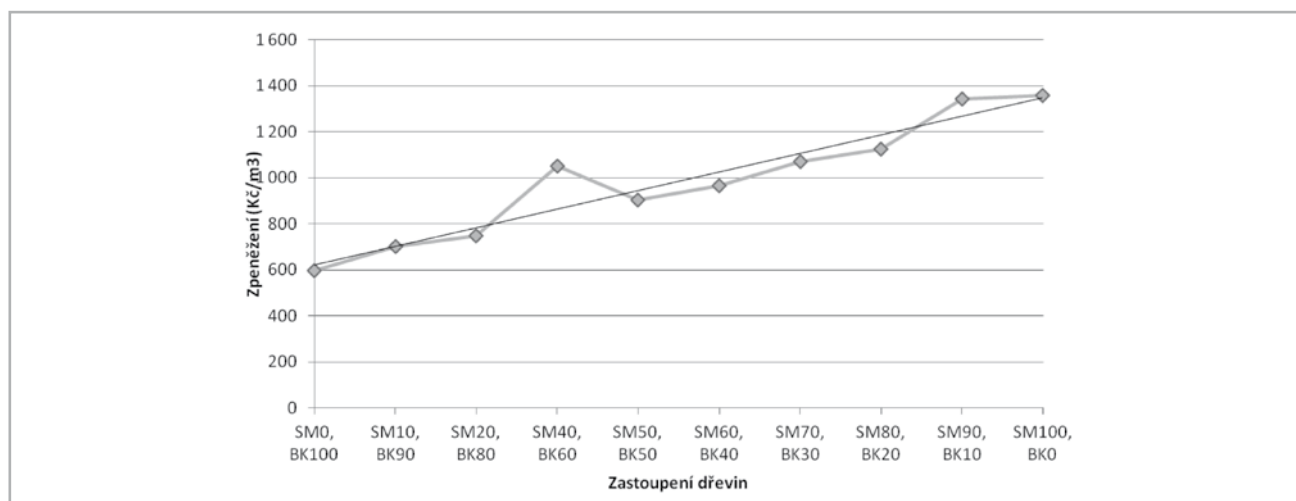
Toto však neřeší samotné pokračování výpadku smrku v dosud nerozpadlých porostech. K výpadku smrku dochází v předmýtních porostech a to jak do 40 let, tak i nad 40 let a v porostech mýtních. Na tento stav je reagováno odlišnými výchovnými metodami, než jsou běžně praktikované v příslušných hospodářských souborech, které mají za cíl zmírnit následky chřadnutí porostů s převahou smrku. Například se ustupuje od intenzivních schematických výchovných zásahů a výchova se spíše zaměřuje na odstraňování chřadnoucích nebo uhynulých jedinců s cílem rozpad porostů co nejvíce zpomalit a oddálit. V řadě případů je výchova dokonce zcela vylučována, neboť tradiční výchovné zásahy jen urychlují rozpad a destrukci smrkových porostů. Naopak jsou při výchovných zásazích podporovány všechny listnaté dřeviny, dřeviny meliorační a zpevňující, jakož i dřeviny přimíšené a pomocné. Jak v obnově, tak výchově porostů, je klíčové podporovat a preferovat v maximální míře biodiverzitu tj. druhovou pestrost. V hospodářsko-úpravnické rovině je problém řešen snižováním obmýtí smrkových porostů.

Jaké je tedy to nejlepší řešení obnovy chřadnoucích porostů? Je skutečně tak možné téměř zcela vyloučit smrk z obnovy a nahradit ho např. zejména bukem? Je to ten nejlepší recept, který v současné době existuje?

Z pohledu čistě enviromentálního pravděpodobně ano. V takovém případě dojde k postupné přeměně druhové skladby ve prospěch zejména buku a částečně i ostatních listnáčů na úkor smrku a pravděpodobně dojde na určitou dobu také

ke zmírnění projevů chřadnutí v nově založených porostech. Do budoucna však nepochybně nastane problém hospodářské výnosovosti těchto porostů a trvalé udržitelnosti hospodaření z pohledu produkčního a to téměř v celém regionu Moravskoslezského kraje. Vycházíme-li z předpokladu, že smrk i nadále zůstane nejpoptávanější a nejekonomičtější hospodářskou dřevinou na trhu a buk naopak nejvýznamnější hospodářskou dřevinou s podstatně nižším zpeněžením, je nutné z pohledu volby nejvhodnější dřevinné skladby při obnově lesa postupovat zodpovědněji.

Jako praktický příklad výnosovosti porostů s měnícím se zastoupením smrku a buku za poslední dva roky mohou uvést data z realizovaných aukcí nastojato v Moravskoslezském kraji. V aukčních blocích s narůstajícím podílem smrku na úkor buku lineárně stoupá zpeněžení 1 m³ dříví.

Je proto nutné zamyslet se nad způsoby zajištění odpovídající produkce v širším kontextu, včetně využití širšího spektra dřevin, nejen domácích ale i introdukovaných, neboť základními pilíři trvale udržitelného hospodaření nejsou jen environmentální a sociální stránka, ale trvale udržitelné hospodaření musí být založeno i na samofinancovatelnosti a samozásobitelnosti vhodným dřívím. Naší snahou je proto otevřít odbornou diskusi k obnově lesa podloženou seriózními daty a to za podpory výzkumu, správců lesů, správců zvláště chráněných území v této oblasti, včetně dřevozpracujícího průmyslu k možnostem využití nejen všech domácích druhů dřevin, ale i dřevin introdukovaných, z nichž na prvním místě je nutno jmenovat douglasku tisolistou. Její případný podíl v cílové druhové dřevinné skladbě by mohl v budoucnosti na vybraných lokalitách dosahovat podíl 10 - 15 %. Tento záměr je v souladu se zkušenostmi v nedalekém zahraničí, kde např. podíl douglasky v současné druhové skladbě v pohoří Švarcvaldu v SRN dosahuje cca 10 %. Odborná lesnická literatura v Německu či Rakousku zcela seriózně informuje o možnostech douglasky jako produkční alternativy ke smrku ztepilému nebo jedli bělokore. I z těchto důvodů Lesy ČR vybraly jako dřevinu roku 2014 právě douglasku tisolistou.

ZÁVĚR

Cílem tohoto příspěvku bylo poukázat na to, že řešení obnovy porostů rozpadajících se vlivem chřadnutí dominantního smrku ztepilého berou Lesy ČR velmi vážně. Problematiku řešení celého procesu chřadnutí proto nelze zúžit jen na přeměnu druhové skladby ve prospěch jednostranně omezeného výčtu druhů dřevin. Řešení založené jen na přeměně druhové skladby ve prospěch dřevin se silně omezeným ekonomickým výnosem nelze považovat za perspektivní. Nevyhnutelné snížení rentability lesnických činností v takto založených porostech by ovlivnilo nejenom ekonomiku Lesů ČR, ale ve svém důsledku zřejmě i budoucí výkonnost celého odvětví v regionu s navazujícími dopady do sociální sféry. Možnosti podpory produkční funkce porostů, které právě v této době vznikají v kalamitních regionech, by měly být předmětem odborné diskuse podložené seriózními daty, a to za podpory výzkumu, správců lesů i zvláště chráněných území v této oblasti.

KONTAKT

Ing. Pavel Indra, ředitel lesního a vodního hospodářství LČR, tel.: 956 999 233

VNĚJŠÍ EKONOMICKO-POLITICKÉ FAKTORY, OVLIVŇUJÍCÍ HOSPODAŘENÍ VLS ČR, S.P.

Ing. Zdeněk Mocek

Vojenské lesy a statky ČR, s.p.

ABSTRAKT

Státní podnik VLS ČR je podnikatelským subjektem převážně v lesním hospodářství, ve srovnání s privátními subjekty jsou však jeho hospodaření a perspektivy ve větší míře ovlivňovány faktory, které jsou výsledkem politických rozhodnutí. Příspěvek je shrnutím hlavních aktuálních vnějších faktorů, jako je návrh privatizace části lesních pozemků VLS, novela zákona o státním podniku, vracení historického majetku obcím případně církvím, optimalizace vojenských újezdů a dopadů těchto faktorů do hospodaření podniku.

Klíčová slova: Lesy, vojenský, újezd, restituce, obce.

PRIVATIZACE LESNÍCH POZEMKŮ

Záměr prodeje části lesních pozemků (cca 7000 ha) se objevil v materiálu vlády premiéra Nečase, nazvaném „Návrh úsporných opatření v oblasti zjednodušení agend a zrušení duplicit ve státní správě pro rok 2014 – 1. etapa.“ Důvodem byla snaha získat do státního rozpočtu jednorázově 1,4–1,6 mld Kč, které měl tento prodej vynést. Předseda vlády k tomu uvedl, že hlavním důvodem prodeje lesní půdy ležící mimo území vojenských újezdů je hospodárnější nakládání s těmito pozemky. Je to jistě navýsost politické rozhodnutí, mělo by však být možné polemizovat s ekonomickou výhodností takového prodeje. Už samotná částka tržeb z prodeje se jeví jako nereálná, protože se jednalo z velké části o pozemky malých výměr rozptýlené po celém území ČR, hlavní námitka však směřuje ke strategii ve vztahu ke státnímu rozpočtu. Pro stát má jistě má smysl zbavovat se aktivit vysloveně ztrátových nebo takových majetků, které zatěžují státní aparát více, než činí profit z jejich provozu. To ovšem není případ lesních majetků a v situaci permanentního schodku státního rozpočtu se zdá být prodej ziskového majetku taktikou mírně řečeno nevhodnou zejména z dlouhodobého pohledu. Kdokoli jistě může namítnout, že přechodem na jiný typ vlastnictví stát nic neztratí, lesní majetky budou dál produkovat dříví a stát inkasovat všechny typy přímých i nepřímých daní. Atomizace lesního majetku se však může projevit v horší pozici vlastníků lesa na trhu se dřívím s následným poklesem ceny a tím i příjmů státu. Pro menší majetky je také mnohem snadnější optimalizovat např. daň z příjmu právnických osob, ta by zřejmě poklesla znatelně. A pokles by se také dal očekávat v odvodech z mezd, protože menší majetky řeší potřebu prací v lese převážně formou nákupu služeb živnostníků a rozdíl v daních a odvodech mezi zaměstnanci a OSVČ je notoricky známý. Pro ilustraci je dobré zmínit alespoň v hlavních rysech částky, které v roce 2012 putovaly z VLS do státního rozpočtu: DPH: 167 mil.Kč, DPPO: 67 mil.Kč, odvody na sociální a zdravotní pojištění: 189 mil.Kč, ostatní daně: 13 mil. Kč, celkem 435 mil. Kč. K této částce bychom mohli přidat jako související odvody a daně zaměstnanců – odváděné ostatně prostřednictvím podniku – a dostali bychom se k částce kolem půl miliardy Kč.

NOVELA ZÁKONA O STÁTNÍM PODNIKU

Daně a odvody nejsou jediným možným příjmem putujícím ze státních podniků do státního rozpočtu. Až do poslední novely zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, měl fakticky vlastník, tj. stát, jen velmi omezené možnosti manipulace s majetkem podniku a prakticky žádné možnosti využití zisku podniku, byť existovaly právní názory, že by použitelný zisk aktuálního účetního období zakladatel v rámci procedury rozdělování zisku využít mohl, nicméně se to nikdo neodvážil realizovat. Od 1. srpna letošního roku nabyla účinnosti novela zákona o státním podniku, která nově umožňuje zřídit tzv. fond zakladatele a převést do něj prostředky až do výše nerozděleného zisku minulých let, použitelný zisk aktuálního účetního období a případně i prostředky fondů podniku s výjimkou některých vyjmenovaných fondů, vytvářených podle zvláštních zákonů (rezervní fond, FKSP apod.). Na návrh zakladatele a po souhlasu vlády pak mohou být tyto prostředky použity buď ke krytí odůvodněných potřeb podniku, což je varianta

málo pravděpodobná, neboť k takovým účelům není třeba zřizovat fond zakladatele, nebo – což je mnohem pravděpodobnější – k převodu těchto peněz do státního rozpočtu či rozpočtu státních fondů (např. SZIF). To pochopitelně může některé státní podniky citelně oslabit – záleží na tom, nakolik se jim dařilo v minulých letech nerozdělený zisk redukovat různými operacemi v pasivech, např. zvýšením rezervního fondu nebo základního kapitálu, zapisovaného do Obchodního rejstříku a podobně. Pokud se tomu ovšem některý ze státních podniků dostatečně nevěnoval, pak se může v případě, že nemá dostatečně vysoký objem volných finančních prostředků na účtech ke krytí příliš rozměrného nerozděleného zisku minulých let, dostat do skutečných finančních potíží a jeho přežití bude záležet jen na odpovědnosti přístupu zakladatelského resortu. Přibyl tak další faktor, který oslabuje komplexní odpovědnost managementu státních podniků za dobrý (zejména) ekonomický stav jim svěřeného majetku a navozuje situaci, kdy management ve srovnání s minulostí nemusí mít situaci tak pevně v rukou, jako ji dosud měl. Tím není nijak zpochybněn pochopitelný zájem vlastníka (tedy státu) mít přímý podíl na zisku ze svého majetku, ten je zcela oprávněný. Pro podniky samotné to ovšem znamená komplikaci při plánování velkých investic a podobných rozvojových aktivit, které vyžadují nějakou finanční perspektivu a ztrátu zisku z finančních operací.

Významným faktorem, oslabujícím státní podniky v lesnictví, je úbytek výměry obhospodařovaných ploch – z nejrozumnějších důvodů. V případě VLS se jedná zejména o vydání historického majetku obcím, v malé míře vydání majetku v rámci církevních restitucí a specifický fenomén MO, kterým je optimalizace vojenských újezdů.

VYDÁNÍ HISTORICKÉHO MAJETKU OBCÍM

Má oporu v zákonu č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí, přičemž poslední novela napravila dosavadní nedostatek a umožnila vydat obcím tzv. federální majetek. Pro VLS to bude znamenat k 1. lednu 2014 ztrátu cca 3000 ha a 4 stavebních objektů. Nejde přitom jen o samotný majetek. Novela zákona uložila státním organizacím zajistit na vlastní náklady vytyčení a zaměření dotčených pozemků a vypracování geometrických plánů tam, kde je to třeba k zápisu do KN. V našem případě je zpracování geometrických plánů potřebné celkem u 33 žádostí a cenu odhadujeme v rámci veřejné zakázky na jejich zpracování na cca 5 mil. Kč. K tomu je třeba připočíst náklady na práci personálu podniku, jehož zatížení je ostatně průvodním rysem všech státních reorganizačních aktivit. Pro představu – podnik přijal k rozhodnému datu, tj. k 31. březnu 2013 celkem 101 žádostí obcí o vydání historického majetku a po detailním prozkoumání podkladových dokumentů byly jako akceptovatelné nebo alespoň z části akceptovatelné vyhodnoceny celkem 73 žádosti.

CÍRKEVNÍ RESTITUCE

V oblasti církevních restitucí podle zákona č. 428/2012 Sb., jsou sice VLS povinnou osobou k vydání majetku, ovšem podle § 7 citovaného zákona jen tzv. ostatní povinnou osobou, které se týká vydání nemovité případně movité věci, pouze v těch případech, pokud funkčně souvisela nebo souvisí s jinou nemovitou věcí, kterou oprávněná osoba vlastní, nebo která se vydává podle tohoto zákona (tj. hlavními povinnými osobami – PF a LČR), nebo která sloužila k duchovním, pastoračním, aj. vyjmenovaným specifickým účelům. Hlavním bodem budoucích sporů tedy bude výklad toho, co znamená funkční souvislost a proto si podnik vyžádal stanovisko autora zákona z právního odboru Ministerstva kultury, které ho společně se zněním důvodové zprávy k zákonu podporuje v přesvědčení, že vydání majetku v rámci církevních restitucí by mělo být u VLS okrajovou záležitostí. Opět to ovšem znamená značné zatížení správního úseku, neboť první žádosti o vydání již dorazily a po jejich odmítnutí lze očekávat, že se prakticky vše bude muset řešit soudní cestou.

OPTIMALIZACE VOJENSKÝCH ÚJEZDŮ

Myšlenka tzv. optimalizace hranic vojenských újezdů se dostala do bílé knihy Ministerstva obrany v průběhu roku 2011 a jejím cílem je úplné zrušení vojenského újezdu Brdy a změna hranic zbývajících čtyř dalších vojenských újezdů do konce roku 2015. Zdůvodnění je podepřeno zejména faktem, že původní rozloha vojenských újezdů byla určena armádě, která byla před listopadem 1989 téměř desetkrát početnější než je současná a Ministerstvo obrany pochopitelně hledá všemožné cesty úspor nákladů. Vzhledem k tomu, že dosavadní hranice jsou definovány zákonem č. 222/1999 sb., o zajišťování obrany ČR, musí změna proběhnout rovněž cestou novely stávajícího nebo uzákoněním zcela nového zákona, který bude také definovat vznik šesti nových obcí, jejich katastry a obecní majetek. Realizace tohoto záměru bude mít pro VLS řadu negativních důsledků. Kromě okamžitého úbytku pozemků z titulu převodu 2 ha půdy na 1 obyvatele nových obcí (což představuje pro VLS ztrátu zhruba 700 ha) se především

obrábí poměr podílu lesní půdy v újezdech a mimo ně. V současné době je 62% lesních pozemků VLS uvnitř vojenských újezdů a 38% mimo ně. Po optimalizaci to bude prakticky přesně obráceně. Z toho vyplývá pro podnik budoucí riziko, neboť lesní pozemky mimo hranice VÚ mohou být v budoucnu privatizovány, přičleněny k LČR nebo použity jako náhrada pro restituční nároky apod. Ekonomická úspora ze zrušení jednoho újezdu – kalkuluje se s částkou do 100 mil. Kč ročně – se přitom nezdá být adekvátní všem dopadům a rozpočtu MO (v letošním roce 42 mld. Kč). Zrušení vojenského újezdu se provede relativně snadno, pomineme-li jisté administrativní úsilí, nicméně proces je to zcela nevratný, vytvoření podobného víceméně neobydleného prostoru ve střední Evropě je zcela nemožné. Nebylo by proto od věci zabývat se spíše příjmovou stránkou provozu újezdu, jeho pronájmu zahraničním armádám k vojenským cvičením apod. a kompenzovat tak náklady na provoz. Status vojenského újezdu není pro podnik důležitý jen z hlediska ekonomiky hospodaření a perspektivy. Dlouhá léta existence vojenských újezdů dala vzniknout územím, která jsou zcela unikátní po přírodní stránce. Pozemky, k nimž mají VLS právo hospodařit, jsou v současné době součástí 49 zvláště chráněných území, 39 evropsky významných lokalit a 9 ptačích oblastí a týkají se všech 6 lesnických divizí podniku. Je jasné, že pokud navržená optimalizace bude mít nějaký vliv na uve- dený stav, pozitivní vliv to nebude.

KONTAKT

ŠKOLNÍ LESNÍ PODNIK MASARYKŮV LES KŘTINY MENDELU

Ing. Vladimír Dolejský, Ph.D.

ŠLP ML Křtiny MENDELU

Školní lesní podnik Masarykův les Křtiny (ŠLP) je organizační součástí Mendelovy univerzity v Brně (MENDELU), účelovým zařízením nejen její Lesnické a dřevařské fakulty (LDF). Od svého založení v roce 1923 ŠLP naplňuje tři základní poslání:

- ▶ v první řadě poskytuje v rámci pedagogické a vědecké činnosti praktické zázemí posluchačům studijních programů lesnictví, krajinářství i dřevařství a vytváří podmínky vysokoškolským učitelům k řešení pedagogických, výzkumných a ověřovacích úkolů,
- ▶ zabezpečuje řádné obhospodařování univerzitního majetku, a to s prestiží patřit mezi vedoucí subjekty resortu,
- ▶ slouží široké veřejnosti, přičemž využívá svého nadstandardního rekreačního vybavení a bohatství, které poskytují užitečné funkce lesa, realizuje také cílené projekty, jako je Lesní škola Jezírko, stezka Chvála stromů či kulturní (koncerty, výstavy), společenská (plesy, setkání) a myslivecká činnost na zámku Křtiny (svatohubertské slavnosti, křtinské vytrubování).

Rok 2013 je v mnohém pro ŠLP významný. Především si připomínáme 90 let od jeho vzniku. Původní Školní lesní statek Adamov Vysoké školy zemědělské v Brně byl zřízen výnosem Ministerstva zemědělství ČSR čj. 29636 (I) ze dne 23. 5. 1922, který jej postoupil tehdejší Vysoké škole zemědělské v Brně – dnešní Mendelově univerzitě v Brně – jako školní a pokusný objekt. Čestný název Masarykův les byl podniku udělen výnosem Ministerstva zemědělství čj. 118642/V/16-1931 ze dne 14. 4. 1932, a to se souhlasem prvního prezidenta ČSR T. G. Masaryka, projevem dopisem č. D/6492/1931 ze dne 12. 9. 1931. Dodnes oceňujeme toto šťastné rozhodnutí, protože tak ve velmi rozmanitých přírodních podmínkách při pestré druhové skladbě lesních porostů vyrostly mnohé generace vysokoškolsky vzdělaných lesních, krajinných a dřevařských odborníků.

Rok 2013 je prvním rokem platnosti lesního hospodářského plánu pro lesní hospodářský celek ŠLP na decennium 2013–2022. Nový LHP je jedním z nástrojů vlastníka i hospodáře k řádnému, přírodě blízkému obhospodařování lesních porostů i univerzitního majetku.

Rok 2013 je také prvním rokem účinnosti a hlavně realizace Koncepce rozvoje účelového zařízení ŠLP ML Křtiny (dále jen „Koncepce“). V současné době jsou v denní praxi účinná opatření vycházející vesměs ze stanovených cílů a potřebných změn uvedených ve schválené Koncepti a konkrétních záměrů uvedených v navazující Koncepti rozvoje středisek účelového zařízení ŠLP ML Křtiny na období let 2013–2015.

Mnohá opatření byla realizována z důvodů technicko-organizačních s účinností od 1. 1. 2013 (např. nová obchodní politika), další jsou realizována v průběhu roku 2013 po vyhodnocení aktuálního stavu a možností řešení. Zavedení některých opatření vyžadovala a vyžaduje vytvoření vhodného prostředí či nástrojů (např. pořízení licencí programového vybavení).

VÝČET VÝZNAMNĚJŠÍCH OPATŘENÍ NA POLI VEDLEJŠÍ (HOSPODÁŘSKÉ) ČINNOSTI.

S účinností od 1. 1. 2013 bylo vytvořeno nové středisko – Myslivost a vodní hospodářství, jehož hlavním cílem a přínosem je oddělení obsahem specifické náplně výkonu činností od ostatních činností lesnického hospodaření středisek polesí (včetně vlivu sezonnosti nákladů a výnosů) a vytvoření odpovídajícího standardu jeho zabezpečování pro všechny honební pozemky ŠLP. Tímto opatřením je možné průběžně sledovat a operativně ovlivňovat ekonomické výsledky nového střediska.

K 31. 12. 2012 bylo zrušeno středisko Dřevosklad Adamov a Dřevosklad Olomučany. Cílem opatření bylo eliminovat zbytečné převozy surového dříví na manipulační sklad a přesunout výrobu a prodej hotových sortimentů dříví na lokalitu OM. Pro rok 2013 jsou plánovány vnitrododávky v součtovém objemu cca 14.000 m³. Zůstatek na celkový objem roční těžby (cca 70.000 m³) tak bude prodán z OM tj. cca 56.000 m³ bez nákladů na odvoz z OM na ES. Z hrubého propočtu cen odvozu v Kč/m³ by tímto opatřením mělo dojít k zašetření přímých nákladů v rozsahu cca 4 mil.Kč ročně. Druhotným pozitivním efektem je snížení vázanosti kapitálu v zásobách.

S účinností od 1. 1. 2013 byla změněna i metoda zúčtovávání výnosů z prodeje dříví, které byly doposud výnosem střediska Dřevosklad Adamov či Dřevosklad Olomučany. Vzhledem ke změně lokality prodeje dříví (převážně na OM) jsou nově výnosy z prodeje účtovány na jednotlivá polesí. **Teprve nyní je tak možné sledovat úplnou ekonomickou informaci výroby a prodeje dříví, vyhodnocovat efektivitu jednotlivých výchovných i obnovních zásahů, rozhodovat o intenzitě hospodářských opatření, atp.** V minulosti nebylo možné jednoduše komparovat výsledky lesnického hospodaření jednotlivých polesí s ostatními srovnatelnými lesními majetky, ale nebylo možné porovnávat ani hospodářské výsledky navazujících středisek. Záměrem bylo omezit možné zkreslování skutečných VH těchto provozů a postavit je do srovnatelných tržních podmínek jiných subjektů v ČR

Jedním z opatření k dosažení lepších VH polesí a tím i ŠLP je změna v systému kontraktace dodávek externím odběratelům. Pro rok 2013 jsou kontrahovány dodávky na významné odběratele prostřednictvím tzv. Rámcových kupních smluv (aktuálně cca 80 % plánovaných externích dodávek). Zbývající objem externích dodávek je uskutečňován prostřednictvím kupních smluv uzavíraných na jednotlivá čtvrtletí, případně prodejem v drobném. Přínosem RKS je portfolio stabilních odběratelů dříví s průběžným odbytem po celý rok 2013 s potenciálem dosažení množstevních bonusů a tedy další zlepšení cen průměrného zpeněžení.

Od 1. 1. 2013 byl na vhodných lokalitách zahájen prodej těžebních zbytků (klestu) formou prodeje klestu volně po ploše těžby. Zájem je především o klest po jehličnaté mytní úmyslné těžbě. Významný ekonomický přínos je však v zašetření nákladů na úklid klestu.

Zadávání veřejných zakázek na provádění lesnických činností probíhá prostřednictvím dvou Rámcových smluv (1-pěstební činnost a 2-těžební činnost) a na základě nich uzavíraných dílčích zakázek – tzv. „minitendrů“. Tento způsob zadávání služeb se ukazuje jako velmi operativní nástroj k realizaci lesnických zásahů. Cílem tohoto opatření je především zajištění postupu veřejného zadavatele v souladu se zákonem, ale i transparentní a nediskriminační výběr dodavatelů. Vzhledem ke krátkému období používání minitendrů je předčasné hodnotit i potenciální ekonomický přínos v podobě nižších nákladů vlivem vlastní soutěže (jediným kritériem minitendrů je nejnížší nabídková cena).

K účinnému řízení podniku, resp. jeho činností musí být vytvořen odpovídající systém sběru, oběhu a vyhodnocování dat. Na tom úseku byly zahájeny postupné kroky implementace nových softwarových úloh, prvotně na poli evidence a projektování lesnických činností. Přínosem opatření je on-line databáze všech pořízených dokladů bez nutnosti dávkového zpracování dat. Lze tak pomoci, v dnešní době již standartních databázových nástrojů, operativně sledovat, plánovat a řídit proces výroby, odbytu zásob, ročního plánu, atp. Celý proces modernizace informačního systému je předpokládán až do roku 2015.

Lesní pozemky MENDELU mají rozlohu bezmála 10 100 ha.

KONTAKT

Ing. Vladimír Dolejský, Ph.D., ředitel Školní lesní podnik Masarykův les Křtiny MENDELU, 679 05 Křtiny 175,
e-mail: vladimir.dolejsky@slpkrtiny.cz

INFORMACE O PROCESU MAJETKOVÉHO VYROVNÁNÍ STÁTU S CÍRKVEMI A O VYTVÁŘENÍ SPRÁVY CÍRKEVNÍCH LESŮ

Ing. Vojtěch Macek
Arcibiskupství pražské

ABSTRAKT

Schválením zákona č. 428/2012 Sb. byl nastartován ostře sledovaný proces majetkového vyrovnání státu s církvemi a po více než 23 letech svobody se stát odhodlal k částečné nápravě křivd způsobených komunistickým režimem. Římskokatolická církev jako nejvýznamnější restituent z řad církví a náboženských společností očekává navrácení cca 140 000 ha lesů a připravuje se, aby mohla tento majetek převzít a účelně na něm hospodařit. Východiskem pro utváření správy církevních lesů je autonomie diecézí a řeholních společností, zakotvená v církevním právu. Zodpovědnost za proces majetkového vyrovnání před Svatým stolicem nese Česká biskupská konference.

Klíčová slova: církev, správa lesů, církevní restituce, majetkové vyrovnání, stát

1 MAJETKOVÉ VYROVNÁNÍ STÁTU S CÍRKVÍ (ZÁKON Č. 428/2012 SB.)

Aby bylo možné hovořit o správě církevních lesů, je třeba zadané téma zasadit do kontextu se zákonem č. 428/2012 Sb. a z něj vyplývajícím procesem. Vzhledem k tomu, že restituce lesů se týkají z 99,96 % Římskokatolické církve (Graf 1), je tento příspěvek vztažen pouze na ni (dále jen církev). Následující popis procesu zachycuje hlavní rysy a není komplexním výkladem celé problematiky.

Obr. 1. (Ilustrační) Typický předěl státního majetku a církevního majetku doposud obhospodařovaného státem, úmyslný rozdíl v investicích do lesní dopravní sítě (autor: Robert Šíma, 27. 8. 2013, k. ú. Skoranovačice).

1.1 Základní souvislosti majetkového vyrovnání

Hlavními cíli procesu majetkového vyrovnání státu s církvemi a náboženskými společnostmi jsou: a) hospodářské osamostatnění církve; b) "odbřemenění" státu od zodpovědnosti za materiální zajištění církve (uvozovky budou vysvětleny níže); c) vypořádání odstranitelných křivd spáchaných na církvi komunistickým režimem v období 1948–1989.

Majetkové vyrovnání se uskutečňuje: a) naturálními restitucemi, tzn. vydáním těch nemovitých a movitých věcí, které byly ve vlastnictví církve, byly církvi zabaveny a jsou (nebo – v případech porušené blokace – by měly být) dosud ve vlastnictví státu; b) finanční náhradou, odpovídající původnímu majetku církve, který byl zabaven a dostal mimo vlastnictví státu, vyplácenou po dobu 30 let; c) útlumem dosavadního státního příspěvku na podporu činnosti církve v průběhu 17 let.

Podmínky úspěšného uplatnění restitučního nároku stanoví zákon: a) prokázání vlastnictví v rozhodném období 25. 2. 1948–1. 1. 1990; b) definice požadované věci (údaje v době zestátnění, tedy nejčastěji tzv. PK stav pozemku); c) prokázání právního nástupnictví současné oprávněné osoby vůči historickým církevním subjektům (např. slučování farností); d) doložení způsobu pozbytí vlastnictví (tedy doklad o skutečnosti vedoucí k majetkové křivdě – např. rozhodnutí o vyvlastnění dle zákona 142/1947 Sb.); e) doložení funkce majetku (funkční souvislost s jiným majetkem církve nebo funkce v rámci hlavní činnosti církve), tato podmínka se netýká výzev na Státní pozemkový úřad a Lesy České republiky, s. p.

Údaje o výměře církevních lesů se v závislosti na historickém vývoji jednotlivých majetků různí, rozsah lesů k restituci je obvykle uváděn ve výši 140–150 tis. ha, tj. 5,4–5,8 % lesní půdy v ČR^[1].

1.2 Vybraná východiska a argumenty

Jedním z významných argumentů, proč církev absolvuje proces majetkového vyrovnání formou naturální restituce a nápravy majetkových křivd, je obhajoba soukromého vlastnictví jako jednoho z pilířů přirozeného práva. V tomto smyslu je snaha církve o obnovu vlastnických práv službou pro zdravé fungování celé společnosti, obdobně jako podpora rodiny. Něco vlastnit není překážkou chudoby, ke které v evangeliu vybízí Ježíš Kristus (Lk 6,20) – dobře to ilustruje výrok řadového faráře, P. Jana Uhlíře z Římskokatolické farnosti – arciděkanství Kutná Hora: "Jestliže budou všichni lidé žebrot, nebude nikdo, kdo by mohl dávat. Není cílem, aby každý vše prodal a nic neměl. Myslím, že je cílem, aby člověk dobře hospodařil s tím, co má, a o to, co vydělá, se podělil."^[2]

Zmíněné "odbřemenění" státu od povinnosti financovat církev je politicky choulostivé. Podle mého názoru ani ne z důvodu výdajové položky ve státním rozpočtu, která je zajímavá spíše z hlediska veřejného mínění než svou výší (srov. s dotacemi na tzv. zelenou energii apod.), nýbrž pro rozdíl mezi dosavadními dotacemi na provoz církví (cca 1,5 mld. Kč ročně^[3]) a výnosy z původního církevního majetku, který je v držení státu (cca 3,1 mld. Kč ročně, při zohlednění tzv. patronátů až 4,5 mld. Kč ročně^[4]). Svou roli hraje i to, že materiální nezávislost a celková svoboda církve^[5] není částí politického spektra chřtěna.

Je dobré poukázat též na poměr majetku výnosového a nákladového („les/kostel“). Nikdo jiný než církev by zřejmě nechtěl nést takový poměr lesů a jiných zdrojů příjmů k potřebám, které plynou z údržby početných památkových objektů a sakrálních staveb vůbec (nehledě na zabezpečení hlavní činnosti a personálu). Sami s tím budeme mít značné starosti a nebude se nám to bez pomoci zvenčí dařit. Ze zkušeností šlechtických majetků plyne, že i mnohem příznivější konstelace (tisíce ha lesa na 1–2 zámky a několik hospodářských budov) vyžaduje obezřetné a šetrné hospodaření. Rozhodně nám tedy nehrozí neúměrná kumulace rezerv, ke které dochází u Lesů ČR^[6]. Péče o památky, služby ve školství a zdravotnictví jsou naším i veřejným zájmem.

1.3 Stav procesu majetkového vyrovnání

Rok 2013 je dle zákona č. 428/2012 Sb. obdobím pro podávání tzv. výzev k vydání věci, tedy uplatňování restitučních nároků jednotlivými oprávněnými osobami z řad církevních právnických osob. Oprávněné osoby výzvy průběžně podávají, výzvy na lesní majetky nad 1000 ha už jsou až na výjimky uplatněny.

Základní lhůta pro uzavření dohody o vydání věci je 6 měsíců (více viz. znění zákona). V některých případech již tato lhůta vypršela. Podle informací dostupných České biskupské konferenci k 17. 9. 2013 byly s Lesy ČR dosud uzavřeny pouze dvě dohody o vydání věci, a to: Suverénní řád maltézských rytířů – KŘ Plzeň – 76 ha; Královská kanonie premonstrátů na Strahově – KŘ Karlovy Vary – 1,1 ha (následovat by mělo faktické převzetí a zápis do katastru); některé další dohody o vydání věci se dostávají do fáze návrhu oprávněné osobě.

Všechny oprávněné osoby jsou ze strany Lesů ČR vystaveny řízeným obstrukcím, a to ve dvou hlavních rovinách: a) intenzivní snaha Lesů ČR uzavřít jednostranně výhodnou dohodu o možnosti těžeb na lesních pozemcích, na něž již byla uplatněna výzva k vydání věci, b) praktické uplatňování metodického pokynu Lesů ČR k posuzování uplatněných výzev, který je konstruován k vytvoření maxima překážek vydání věci. Evidujeme a dokumentujeme případy, kdy Lesy ČR realizují úmyslné těžby, nejsoucí nezbytné podle lesního zákona, i bez dohody s oprávněnou osobou, což je podle nás v hrubém rozporu s § 12 odst. 1 zákona č. 428/2012 Sb., poškozujeme nás to a prohlubujeme majetkovou křivdu namísto jejího zmírnění. Vnímáme atmosféru strachu uvnitř Lesů ČR. Setkáváme se s různým přístupem pracovníků Lesů ČR na všech úrovních, někde je komunikace a spolupráce vstřícná, a přesto oficiálně dostáváme nevstřícnou korespondenci. Cesta jednání však není zavřená, Česká biskupská konference a ředitelství Lesů ČR nepřerušily vzájemnou komunikaci.

Fenomén nemovitostí držených Lesy ČR v rozporu s údaji v Katastru nemovitostí (nemovitosti zapsané bez přerušení v listu vlastnictví církevních právnických osob) byl ukončen zákonem (§ 18 odst. 2 zákona č. 428/2012 Sb.). Vypořádání těchto případů se uskutečňuje předávacím protokolem. Bohužel někteří vlastníci čelí obstrukcím ze strany státního podniku i u těchto majetků; dohodou o narovnání byl vyřešen jeden případ úmyslné těžby se vznikem holiny.

Samostatný přístup a řešení soudní cestou budou vyžadovat případy porušení tzv. blokačních paragrafů (§ 29 zákona č. 229/1991 Sb. a § 3 zákona č. 92/1991 Sb.), kdy bude třeba prokázat neoprávněnost převodu (přechodu) majetku ze státu na jiný subjekt, a nedodržení tzv. náhradních pozemků při pozemkových úpravách (§ 3 zákona č. 139/2002 Sb.).

2 SPRÁVA CÍRKEVNÍCH LESŮ – PŘÍPRAVA, STRATEGIE, KONCEPCE

Hospodářské osamostatnění církve bude zdravě vyžadovat větší skromnost a tíhu zodpovědnosti za vlastní obživu.^[5]

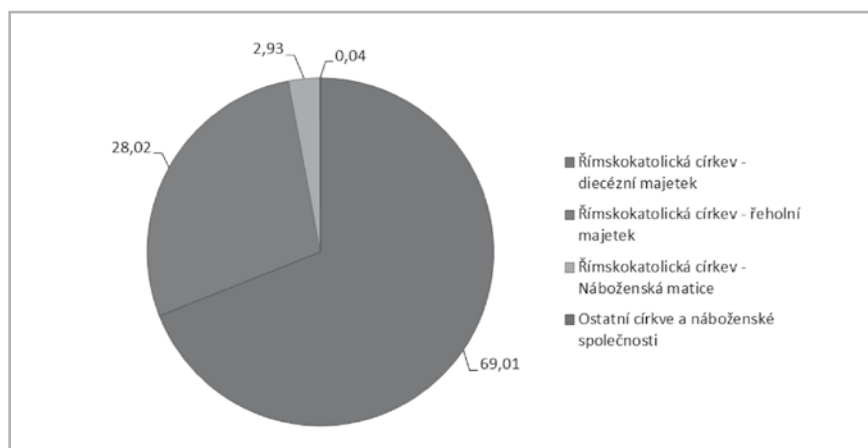
Z kanonického práva (CIC 368, 634)^[7] vyplývá autonomie církevních právnických osob, správa lesů proto nebude centrálně řízena. Česká biskupská konference je garantem procesu majetkového vyrovnání před Svatým stolicem a koordinuje některé postupy, zejména rozdělení finanční náhrady a vyrovnání rozdílů mezi církevními právnickými osobami plynoucích z rozsahu naturálních restitucí a početnosti „členské základny“ (zaměstnanci, věřící, ...).

Obecně platí, že církev nebude les prodávat ani pronajímat (dají se očekávat jen specifické výjimky velmi malého rozsahu).

Konkrétní výměra navrácených lesů je v první fázi (uplatnění restitučních nároků) druhořadá, stanovení výměry se bude dít postupně (mj. geometrickým zaměřováním tam, kde se nevrací celá původní parcela), všechna dosavadní čísla jsou buď historickými fakty, nebo aktualizovanými odhady.

2.1 Dotazník mezi vybranými církevními restituenty lesů

Na přelomu srpna a září 2013 byl mezi církevní subjekty, nárokuje navrácení lesů, rozeslán pro potřeby tohoto příspěvku dotazník. Poznámka: Údaje jsou rámcové, nemají jednotnou vypovídací hodnotu. Řeckokatolická církev nemá restituční nároky na lesní pozemky. Z významných restituentů nejsou uvedeni benediktini, augustiniáni a křížovníci, kteří neodpověděli na dotazník, údaj o rozloze u cisterciáků se týká pouze dílčího majetku.

Graf 1. Orientační struktura církevních lesů z hlediska vlastnictví (údaje v %).

Tab. 1. Přibližný rozsah restitucí – výměra, rozmístění, vnitřní struktura (– údaj chybí, x není relevantní).

	Orientační rozloha lesů (ha)	Počet hlavních lokalit	z toho (ha)		
			biskupské	kapitulní	farní
Pražská arcidiecéze	25000 ^[8]	5–6	15100	7900	2000
Litoměřická diecéze	2100	–	–	–	–
Královéhradecká diecéze	4000	5	2000	500	1500
Českobudějovická diecéze	3000	4–5 (166 far.)	0	0	3000
Plzeňská diecéze	zatím nevyčísleno	–	0	x	zatím nevyčísleno
Olomoucká arcidiecéze	40000	cca 5	–	–	–
Brněnská diecéze	900	1 kap., 79 far.	0	150	750
Ostravskoopavská diecéze	25000	2	24000	x	1000
Mužské řehole – cisterciáci (část)	1000	3	x	x	x
Mužské řehole – premonstráti	6000	7	x	x	x
Mužské řehole – maltézští rytíři	800	5	x	x	x
Ženské řehole – těšitelky	2500	2	x	x	x
Ženské řehole – boromejky	5	5	x	x	x
Ženské řehole – alžbětinky	11	1	x	x	x
Náboženská matice	5200	1 (17 k.ú.)	x	x	x

Tab. 2. Přibližný rozsah restitucí – forma obhospodařování, předpokládané personální zajištění.

	Plánovaná forma obhospodařování	Předpokládané personální zajištění (počet THP)		
		k 1.9.2013	k 1.1.2014	odhad cílového stavu
Pražská arcidiecéze	přímo, vlastní organizační složka	1	4	20–25
Litoměřická diecéze	–	–	–	–
Královéhradecká diecéze	s.r.o. se 100% podílem	1,5	2,5	10
Českobudějovická diecéze	s.r.o. se 100% podílem	1 vlastní	1 vlastní, 1 s.r.o.	1 vlastní, 9–10 s.r.o.
Plzeňská diecéze	–	0	1 externí	nelze odhadnout
Olomoucká arcidiecéze	s.r.o. se 100% podílem	–	–	–
Brněnská diecéze	přímo, vlastní organizační složka	0	0,5	1
Ostravskoopavská diecéze	přímo, vlastní organizační složka	1	nelze odhadnout	do 50
Mužské řehole – cisterciáci (část)	přímo, vlastní organizační složka	0	2	–
Mužské řehole – premonstráti	přímo, vlastní organizační složka	0	nelze odhadnout	cca 14
Mužské řehole – maltézští rytíři	přímo, vlastní organizační složka	0,5	1	1,5
Ženské řehole – těšitelky	s.r.o. se 100% podílem	0	5	5–6
Ženské řehole – boromejky	pronájem smluvnímu partnerovi	0	0	0
Ženské řehole – alžbětinky	přímo, vlastní organizační složka	0	0	0
Náboženská matice	přímo, vlastní organizační složka	0	3 externí	5–9

Komentář: Největšími restituenty lesů jsou z diecézí Olomouc, Ostrava-Opava a Praha, z řádů premonstráti, benediktini, cisterciáci, křížovníci, augustiniáni a těšitelky. Tyto majetky jsou poměrně ucelené. Starší jsou majetky řádové než diecézní. Diecéze Brno, České Budějovice, Litoměřice a Plzeň budou restituovat jen farní majetky, převážně rozdrobené, z řádových majetků jsou rozdrobeny lesy maltézských rytířů. Z hlediska plánované strategie přímá správa mírně převažuje nad obhospodařováním skrze společnost s r. o. se 100% podílem vlastníka, tyto přístupy se ještě budou ustalovat; výjimkou je pronájem velmi malého majetku (boromejky – 5 ha). Personální zabezpečení a počet THP je velmi závislý na průběhu vydávání povinnou osobou.

Farnosti a kapituly jsou církevními právníckými osobami podřízenými biskupství. S výjimkou farních lesů brněnské diecéze (a možná některých farních lesů pražské arcidiecéze, odloučených od hlavních celků) bude správa jejich lesů řízena biskupstvími.

2.2 Otevřené koncepční otázky

Limitujícím faktorem pro připravenost církve na správu lesů je nejistota časového průběhu navrácení, který je vzhledem k popsanému přístupu Lesů ČR velmi špatně predikovatelný; nejtěsněji se dotýká nábory zaměstnanců a porízení lesních hospodářských plánů. Prosazujeme, abychom s lesy převzali jako příslušenství mj. stávající LHP, LHE (zejména výkaz holin a stáří kultur).

První roky po obnově vlastnictví očekáváme zvýšené prvotní vstupy (LHP, pěstební činnost, mechanizační prostředky, vybavení, mzdy) a omezené tržby. Po stabilizaci se budou výnosy z lesů uplatňovat jako jeden z nástrojů finančního řízení církve (solidarita mezi církevními právníckými osobami). Vedle nároků v oblasti financí budeme muset zajistit plnění zákonných povinností (zákon o lesích, o vodách, o myslivosti, živnostenský, daňové předpisy,

BOZP, obecná ochrana osob, zdraví a majetku), kontinuita v tomto směru je ovšem silně závislá na přístupu vydávající povinné osoby.

Zásadním krokem jednotlivých staronových vlastníků bude pořízení SW zázemí a výběr taxátora. Nabídka v této oblasti je konstruktivní a vstřícná. Velmi důležité bude zachycení skutečného počátečního stavu majetku po jeho převzetí (bez ohledu na případné řešení sporných nároků – např. na náhradu znehodnocení porostu těžbou – vůči Lesům ČR).

Předpokládáme, že se postupně bude tříbit poměr cizích (OSVČ nebo větší dodavatelé prací) a vlastních zaměstnanců. Vlastní zaměstnanci v dělnických profesích se nabízejí jako řešení zejména pro pokrytí celoročně trvajících hladin prací.

Vstup na trh se dřívím, tvorba obchodních vztahů a optimalizace způsobu prodeje se bude rovněž dít postupně. Pozitivním faktorem pro nás je poptávka po dříví od středních a malých tuzemských zpracovatelů. Dá se předpokládat vznik uskupení církevních vlastníků, koordinujícího společný obchod dřívím apod. S tím souvisí i zapojení a spolupráce církevních vlastníků lesa v jiných grémiích a subjektech v oboru. Již jsme zastoupeni v pracovní skupině pro evropské dotace, aktivní je spolupráce s oběma lesnickými fakultami, Českou lesnickou společností, konzultace nám ochotně poskytují SVOL a představitelé soukromých i obecních majetků, v omezené míře bylo možné navázat kontakt s pracovníky ÚHÚL.

Velmi závažným úkolem je už nyní modus vivendi s ochranou přírody. Obnovu našeho vlastnictví poněkud předbíhá konfrontace se záměrem MŽP vyhlásit CHKO Brdy zahrnující také církevní lesy mimo stávající vojenský újezd. Preferujeme vhodná řešení typu „co je skutečně ekologické, je i ekonomické, a naopak“. Příkladem racionálního usměrnění omezení plynoucích z ochrany přírody je pro nás dohoda mezi AOPK ČR a majetkem Kinských dal Borgo.

Pro počáteční fázi po obnově vlastnictví bude významná volba přístupu k myslivosti (vytvoření vlastních honiteb, změna hranic honiteb, výběr mezi režijním a nájemním obhospodařováním, ...). Naopak nespěchá postoj k certifikaci, bude-li potřeba se touto otázkou zabývat.

S ustalováním majetkové držby půjdou ruku v ruce směny pozemků a arondace, tam kde budou možné (v rámci církevních právnických osob, s jinými vlastníky lesa, s Lesy ČR).

Toto jsou jen hlavní rozměry správy lesů, jistě se budeme postupně zabývat dalšími podněty (např. propojení se službou charit pro lidi bez práce a v nouzi, činnost OLH pro jiné vlastníky, ...). Vytváření správy lesů, budování zázemí a získávání know-how se neobejde bez chyb, prodlení, komplikací – prostě nedostatků lidského faktoru, věříme, že se všemi, s nimiž vstoupíme do kontaktu, se podaří takové momenty překonat a dobře spolupracovat.

Vzhledem k rychlému vývoji některých z popisovaných záležitostí uvádím, že tento příspěvek je aktuální k 18. 9. 2013.

LITERATURA

- [1] (2012): Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky v roce 2011. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR. 135 s. ISBN 978-80-7434-063-5.
- [2] Kutnohorský deník, 29. 3. 2013
- [3] Souhrnný přehled financování církví a náboženských společností ze státního rozpočtu na základě zákona č. 218/1949 Sb. [online] [cit. 2013-09-18] Praha: Ministerstvo kultury ČR. Dostupné z WWW: <<http://www.mkcr.cz/assets/cirkve-a-nabozenske-spolecnosti/financovani-cirkvi/tab2-souhnnny-prehled-financovani.xls>>
- [4] Odpovědi na otázky Dočasné komise PSP ČR pro řešení majetkových otázek mezi státem a církvemi z 27. listopadu 2008. [online] [cit. 2013-09-18] Praha: Národohospodářská fakulta VŠE v Praze. Dostupné z WWW: <http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=2&cad=rja&ved=0CDUQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.mkcr.cz%2Fassets%2Fcirkve-a-nabozenske-spolecnosti%2Fmajetkove-narovnani%2F05-Studie-VSE.ppt&ei=FNE5Ur2_NIT4yQGe-oFw&usg=AFQjCNHZ_wgmEX75et_7fAY8NpAUkl6DMQ&bvm=bv.52288139,d.aWc>
- [5] srov. Pastýřský list biskupů k majetkovému narovnání ze 3. března 2013. [online] [cit. 2013-09-18]. Praha: Česká biskupská konference. Dostupné z WWW: <<http://tisk.cirkev.cz/z-domova/pastyrsky-list-biskupu-k-majetkovemu-narovnani/>>
- [6] (2012): Výroční zpráva 2011. Hradec Králové: Lesy České republiky, s. p. 82 s.
- [7] ZEDNÍČEK, M. (1994): Kodex kanonického práva. Praha: Zvon. 812 s. ISBN 80-7113-082-6.
- [8] srov. JANIŠOVÁ, M., KAPLAN, K. (1995): Katolická církev a pozemková reforma 1945–1948. Praha–Brno: Doplněk. 499 s. ISBN 80-85765-44-6.

KONTAKT

Ing. Vojtěch Macek, tajemník vedoucího Správy majetku Arcibiskupství pražské, Hradčanské nám. 16, 119 02 Praha 1, e-mail: macek@apha.cz

ÚLOHA STÁTU V LESNÍM HOSPODÁŘSTVÍ

Ing. Jaroslav Rygl

Lesní společnost Ledeč nad Sázavou, a. s.

ABSTRAKT

Lesní hospodářství v ČR má v porovnání s ostatními vyspělými státy, se stabilním vlastnickým a politickým vývojem, celou řadu doposud nevyřešených problémů. Stále není ukončen proces navrácení lesních majetků původním vlastníkům a existuje tu zcela dominantní státní vlastnictví. To ovlivňuje i celý systém úlohy státu v lesním hospodářství, kdy je zcela v pozadí základní úloha státu a státní správy jako regulátora prostředí, s cílem minimalizovat existenci externalit. Naopak konflikt zájmu státu jako vlastníka a státní správy jako regulátora nedovoluje nastavit systém tak, aby odpovídal vyspělým standardům. Snahou tohoto příspěvku je pokusit se z pohledu dlouhodobého podnikatele v lesním hospodářství nalézt podstatné anomálie, kterými se systém vyznačuje, popsat externality, které v systému existují a pokusit se o diskuzi, vedoucí k jejich eliminaci.

Klíčová slova: funkce státu, funkce lesa, veřejný statek, externalita, kauzální nexus

CÍL PŘÍSPĚVKU

Cílem tohoto příspěvku není ambice exaktně vymezit úlohu státu v lesním hospodářství, ale vyvolat **diskuzi** a položit **10 otázek k diskuzi** na základě vymezení **funkcí lesa** a **úloh státu** efektivně ovlivňovat lesní hospodářství v podmínkách tržního hospodářství.

PROSTŘEDEK

Na jedné straně je potřeba si položit otázku, zda stát naplňuje své **funkce**, to znamená, zda má vytvořené potřebné **instituce** a **pravidla**, na druhé, zda si plní i svoji **úlohu**.

Aktivní úlohu státu si vynucuje efektivní poskytování **veřejných statků**. Tato úloha vyplývá z existence **externalit**. Stát prostřednictvím fiskální (rozpočtové) politiky alokuje kompenzace externalit z veřejných zdrojů.

ZÁKLADNÍ POJMY

Veřejné statky – spotřebitel, který za ně nezaplatil, nemůže být technicky vyloučen z jejich spotřeby

Externalita – situace kdy nějaký subjekt je zvýhodněn (pozitivní) nebo poškozen (negativní) aktivitou jiných subjektů.

Kauzální nexus – chybné usuzování o příčinách a následcích ve složitých ekonomických procesech

FUNKCE STÁTU

Funkce státu jsou **hlavní směry činnosti státu**. Slouží k plnění jeho **úkolů** v určitých podmínkách. Funkce státu jsou jiné než funkce jednotlivých státních orgánů např. vlády, hlavy státu apod.

Všimněme si paralel funkcí státu a lesa.

FUNKCE STÁTU SE DĚLÍ NA:

1. vnější funkce
2. vnitřní funkce

1. Vnější funkce státu

- a. obranná,
- b. zahraniční politika,
- c. hospodářská.

2. Vnitřní funkce státu

Jsou závislé na tom, zda ve státě existuje centrálně řízené nebo **tržní hospodářství**.

- a. ekonomická,
- b. sociální,
- c. zákonodárná,
- d. nařizovací,
- e. bezpečnostní,
- f. ochrana životního prostředí,
- g. donucovací.

2.1 Vnitřní funkce**a. Ekonomická funkce**

- podnikatelská činnost státu (stát je provozovatelem **státních podniků** a podniků s majetkovou účastí státu) - **nabídka**
- zajišťuje nevýrobní sféru (**veřejné statky**) z veřejných prostředků získaných z **daňové soustavy** (státní správa, obrana, školství, zdravotnictví atd.),
- stát je garantem měnové soustavy,
- stát je konsumentem společenské produkce (je zákazníkem, rovným a solventním partnerem) – **poptávka**

b. Sociální funkce

- minimální mzdy
- sociální minimum
- **podpory** (přímé-dávky a nepřímé-podmínky)

c. Zákonodárná funkce

- stát garantuje nezávislé soudnictví a provádění kontroly práva

d. Nařizovací funkce

- pravomoci státu vůči různým subjektům (státní sankce)

e. Bezpečnostní funkce

- vnitřní bezpečnost ve státě,

f. Ochrana životního prostředí**g. Donucovací funkce**

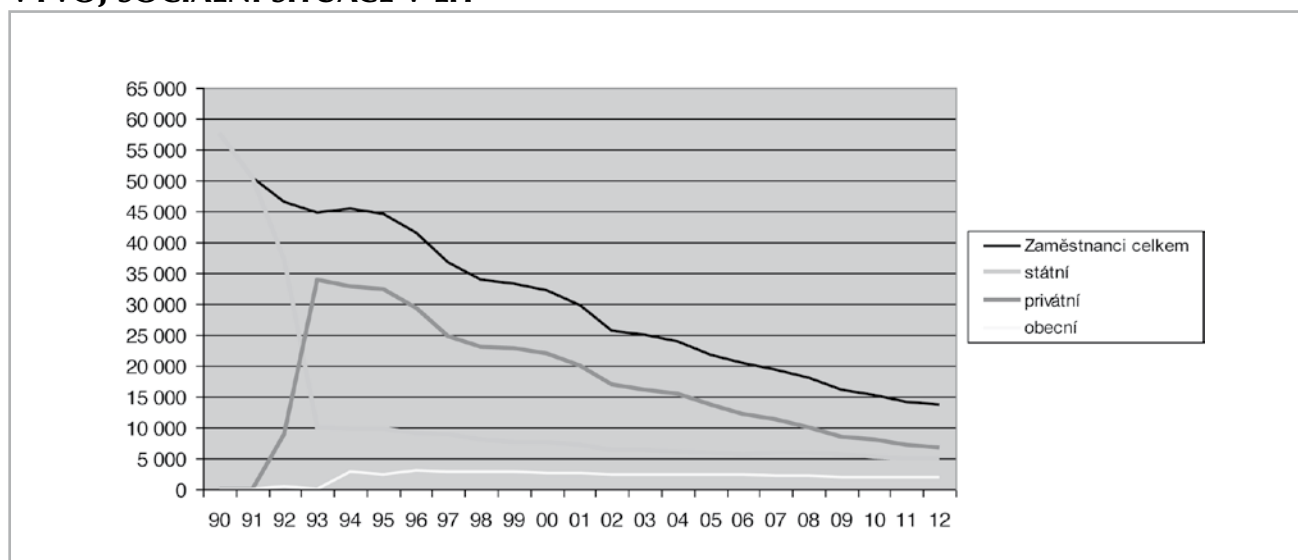
- vyplývá z charakteristiky státní moci – určovat chování jiných jedinců či kolektivů a v případě, že takto určené chování není těmito jedinci či kolektivy respektováno, použít právem stanovené donucovací prostředky.

FUNKCE LESA

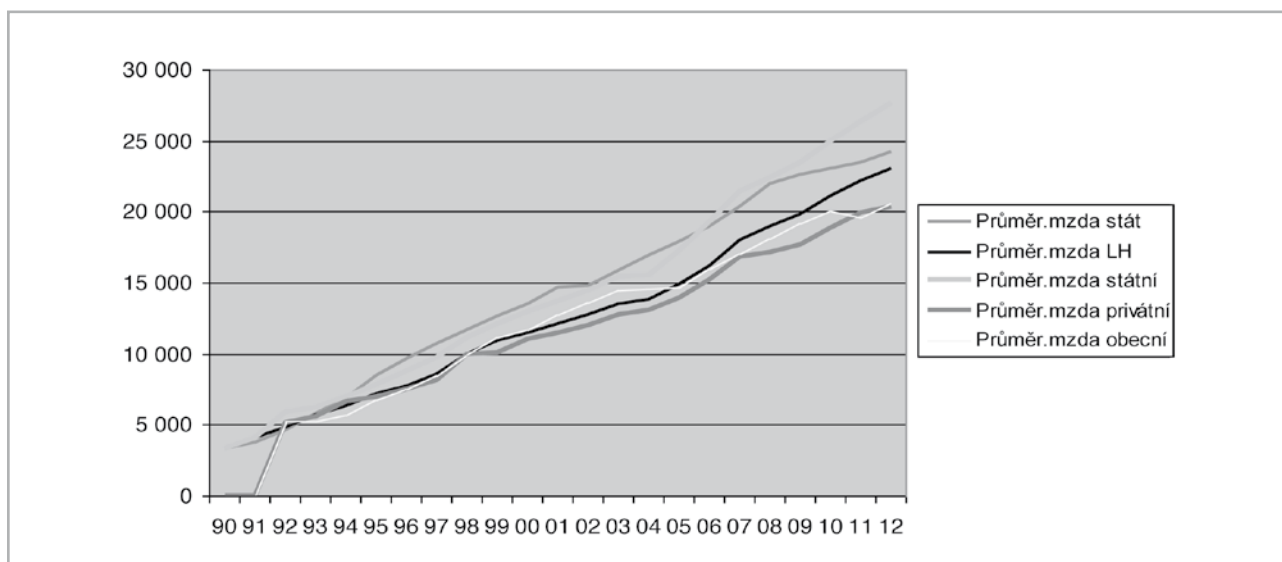
V odborné literatuře existuje řada systémů třídění funkcí lesa, nicméně pro tento účel považuji za vhodné považovat les jako multifunkční systém, vymezit jeho funkce lesa obecně a dále je vnímat jen z pohledu **kauzálního** (např. hydrická) nebo **teleologického** (např. vodohospodářská).

- **Ochrana půdy** (ochrana břehů, proti erozi, deflaci a lavinám)
- **Genetická** (druhy a ekotyp)
- **Ochrana přírody** (biodiverzita)
- **Hydrická** (koloběh vody)
- **Vodohospodářská**
- **Klimatická** (koloběh uhlíku a dusíku)
- **Ochrana proti imisím**
- **Kulturní** (tvorba krajiny, kryt, vědecká, edukační, obraná)
- **Zdravotní** (rekreační a léčebná)
- **Produkční** (sortimenty, klest, ostatní produkty – zvěřina, ostatní rostliny a plody.)
- **Důchodová** (pronájmy, prodeje práv např. myslivost)
- **Sociální** (aktivní politika zaměstnanosti – venkov, pohraničí)

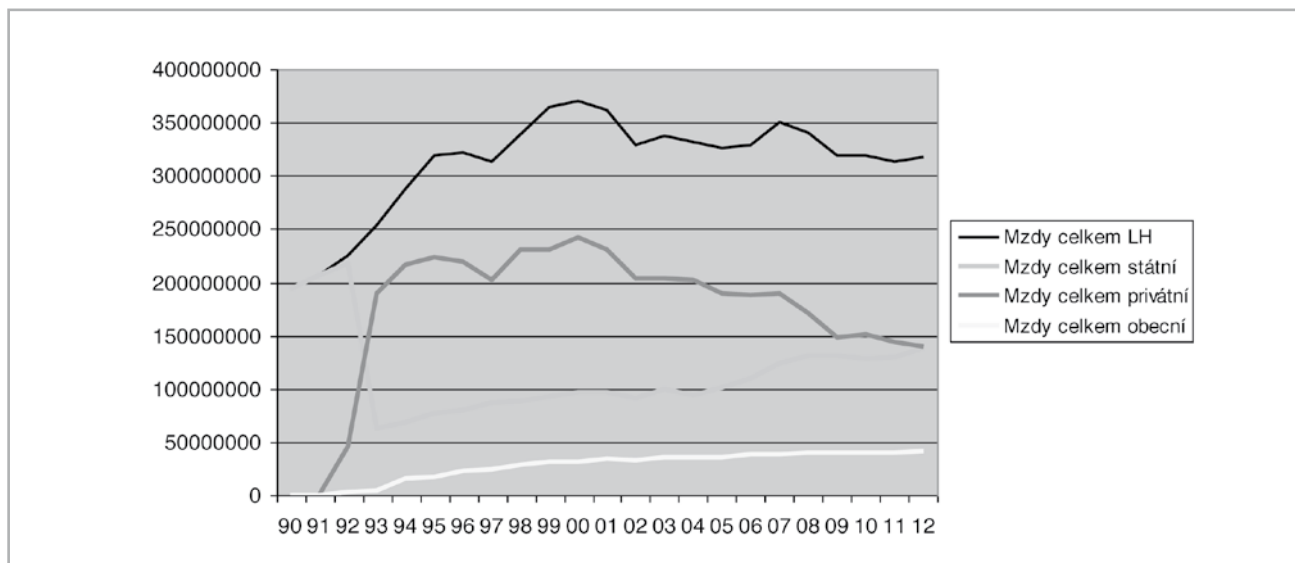
VÝVOJ SOCIÁLNÍ SITUACE V LH

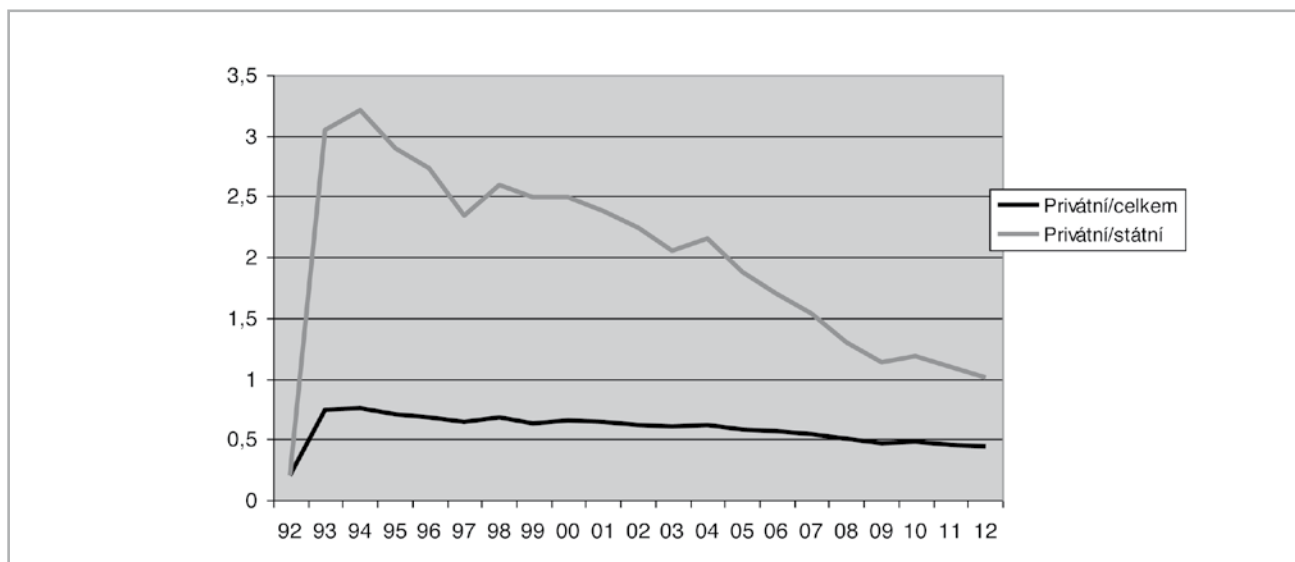
Graf 1. Počet zaměstnanců v LH.

Graf 2. Průměrné měsíční mzdy LH v Kč.

Graf 3. Celkový měsíční objem mezd LH v Kč.

Graf 4. Index podílu celkových mezd soukromé / státní.

TRANSFORMACE A REFORMA

Česká společnost před 24 lety zahájila přechod z centrálně plánovaného hospodářství k hospodářství tržnímu. To si vynutilo významné změny ve fungování státu, mění se funkce i úlohy státu. Při působení trhu vznikají **externality**, nechtěné vedlejší účinky trhu. Je velmi obtížné je kvalifikovat a téměř zcela nemožné kvantifikovat. Odstranění externalit předpokládá přesné vymezení **vlastnických práv**.

Existence dvou sektorů (státního a soukromého) je živnou půdou pro **korupci**, pro rozvíjející demokracii by mohla být zhoubnou (Konečný, Sojka, 1991).

ÚLOHA STÁTU V TRŽNÍM HOSPODÁŘSTVÍ

Zajistit podmínky fungování tržního hospodářství

- minimalizovat negativní dopady monopolu – **regulace** ERÚ, ÚOHS.
- odstraňovat nebo kompenzovat (**daně, dotace**) externality
- zabezpečit dostatečné množství **veřejných statků**

Zajistit **spravedlivé fungování** tržního mechanismu v mezích přijatých pravidel.

Zajistit **stabilizaci** systému.

Úlohy státu v tržním hospodářství je možné přiměřeně aplikovat na úlohy státu v lesním hospodářství.

OTÁZKY K DISKUZÍ

- Máme dostatečně vymezena **vlastnická práva** vlastníků lesa?
- Máme spravedlivá a efektivní **pravidla k hospodaření v lesích**?
- Vytváří stát podmínky pro efektivní plnění všech **funkcí lesů**?
- Máme potřebnou strukturu **institucí** k plnění úlohy státu v lesním hospodářství?
- Plní tyto instituce svoji **úlohu**?
- Máme vytvořena efektivní pravidla pro **kompensaci externalit** (legislativní, daňová a dotační)?
- Máme vytvořenou optimální **vlastnickou strukturu** lesů k efektivnímu fungování tržního hospodářství v lesích?
- Jaké jsou výhody a nevýhody **státního vlastnictví lesa**?
- Máme vytvořena pravidla pro **regulaci monopolu** v lesním hospodářství?
- Vytváří stát podmínky pro naplnění **sociální funkce** lesa?

ZÁVĚR

Záměrně nebyla položena otázka, zda je zajištěna stabilita lesního hospodářství v České republice.

LITERATURA

- [1] Konečný B., Sojka, M., Moderní ekonomie, Praha 1991, ECONOMIA, a.s., 185 s., ISBN 80-85378-01-9
- [2] Syrovátková J., Funkce státu, Liberec 2006, Technická univerzita Liberec, ilex.kin.tul.cz
- [3] Kolektiv, Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky, Praha, Ministerstvo zemědělství ČR, 1995–2012.

KONTAKT

Ing. Jaroslav Rygl, předseda představenstva, Lesní společnost Ledec nad Sázavou, a.s., Hrnčíře 2, 584 01 Ledec nad Sázavou,
E-mail: rygl@lesni.cz

PANELOVÁ DISKUZE: LESNÍ MAJETKY A DODAVATELÉ PRACÍ

Diskutující: Ing. Pavel Indra – ředitel lesního a vodního hospodářství LČR, s. p.,
Ing. Zdeněk Mocek – zástupce ředitele Vojenských lesů a statků, s. p. (VLS),
Ing. Vladimír Dolejský, Ph.D. – ředitel Školního lesního podniku Masarykův les Křtiny (ŠLP),
Ing. Vojtěch Macek – tajemník vedoucího Správy majetku Arcibiskupství Pražské,
Ing. Jaroslav Rygl – generální ředitel Lesní společnosti Ledeč nad Sázavou, a. s.,
Ing. Libor Vaněček – generální ředitel UNILES, a. s.

Moderující: Ing. Jaromír Vašíček, CSc. – ředitel ÚHÚL Brandýs nad Labem.

Hlavními tématy panelové diskuse třetího bloku byly především: *problematika zadávání veřejných zakázek, současný vzájemný vztah LČR a církevních institucí, koncepce hospodaření církví s navráceným majetkem, udržitelnost výsledku hospodaření (VH) a rizika tvorby zisku u LČR.*

Ing. Indra ve své prezentaci představil aktuální strategie a priority LČR a dále se pokusil poukázat na problémy, které je třeba v současné době řešit a to především možná rizika spojená s pozvolným ústupem smrku z lesních porostů, což doložil na příkladu lesů Krajského ředitelství Frýdek-Místek. Prioritní otázkou zde je, co je náhradou smrku ve 4. lesním vegetačním stupni (LVS). Dle jeho názoru by řešením situace mohla být douglaska tisolistá, která by mohla jako nositelka budoucí produkce (v budoucnu se předpokládá zastoupení 10 – 15 %) napomoci problém řešit. Modřín v plošném vyjádření je přimíšenou dřevinou, která sice může přinést finanční efekty, ale nemůže být finanční náhradou smrku. „Pro rok 2014 je douglaska tisolistá vybrána jako dřevina roku.“

„LČR se zabývají vyhodnocením efektivnosti různých způsobů prodeje dříví. LČR prodává většinu dříví při pni. Jiná je pak situace u závodů, kde dříví prodává z OM. U komplexních zakázek by měla být partnerem vždy finančně stabilní firma. Parametrem, který by také měl být dodržen, je zaručení výkonů s ohledem na vybavení firmy. Druhou rovinou je aukce dříví nastojato, což je nástroj s různou velikostí zakázek a jasně danými podmínkami. LČR mají snahu spustit prezenční aukci dříví (umístěnou co nejblíže k místu budoucího možného zpracování).“

V diskusi dále reagoval na vystoupení představitele katolické církve s tím, že „LČR neobstruují proces církevních restitucí, ale při nakládání s majetkem státu musí být vše korektní, v souladu se zákonem a některé dokumenty lze těžko dohledat“. K možnosti a rozsahu vydávání lesních hospodářských plánů (LHP) současně s vydáním majetku církevním institucím uvedl, „že vše je v jednání a existuje několik aspektů – vyhotovení LHP musí zaplatit státní podnik LČR a jako dlouhodobý nehmotný majetek je v jeho vlastnictví. Obsah předání je věcí dalšího jednání, ale provozní evidence potřebná ke správě majetku bude vydána.“

Při tvorbě zisku je jedním ze základních parametrů cena dříví a výše VH je vždy závislá na tom, jak se budou ceny vyvíjet na trhu. „Není mantrou, že LČR maximalizují zisk.“

Ing. Mocek uvedl přehled vnějších vlivů, které mají původ v politice a jejich dopad na perspektivu podniku VLS, s. p. V prezentaci dále uvedl negativní vlastnosti privatizace a negativní vlivy optimalizace vojenských újezdů.

K problematice veřejných zakázek podotkl, že VLS mají svůj systém (Dynamický nákupní systém-DNS)¹, který se snaží velkou část zakázek rozdělit na tak malé zakázky, aby na ně mohlo dosáhnout co nejvíc lidí z regionu. Při vypisování veřejných zakázek se stejně jako LČR striktně řídí zákonem č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách. „VLS mají neutrální postoj k církevním restitucím, neboť úlohou podniku je realizovat politická rozhodnutí, nikoliv je hodnotit.“

Ing. Dolejský úvodem představil Školní lesní podnik Masarykův les Křtiny a jeho hlavní problémy a koncepce. „Zásadním problémem ŠLP je přinést odpovídající výsledek hospodaření při využití potenciálu v souladu s posláním podniku jako účelového zařízení Mendelovy univerzity v Brně“. Řešením by mohla být: revitalizace provozů či jejich částí, kde výrobní program odpovídá času a prostoru, investice do nových hospodářských projektů, posílení financování účelové činnosti, potažmo záměrů LDF v budoucnosti ve všech osvětlených projektech. Osobně je pro navrácení lesních majetků církevním institucím. „Hlavním problémem tvorby VH LČR jsou dumpingové ceny na vstupu, které brání adekvátnímu VH na výstupu.“

¹ Pozn. zapisovatele.

Ing. Macek informoval o procesu majetkového vyrovnání státu s církvemi a o vytváření správy církevních lesů, které je podmíněno procesem majetkového vyrovnání. Nastínil východiska a argumenty procesu a definoval stávající problémy. V diskusi čelil nejvíce otázkám především o budoucím hospodaření církví na území navrácených majetků. Vyjádřil obavy nad chováním LČR ve smyslu, že pracovníci nepřístupují k metodice vydávání majetků jednotně a v některých případech nejsou církevní instituce informovány o probíhající těžbě. Projevil tedy zájem, aby byla nahodilá těžba dávana na vědomí a aby se v lesích, které by měly být navraceny, netěžilo víc než je nutné. Dále potvrdil probíhající diskuze o vydávání LHP a argumentoval tím, že LHP byl pořízen z výnosů lesního majetku a proto by měla být předána celá dokumentace, která bude sloužit pro překlenutí období, než budou vypracovány nové LHP. Z odpovědí na položené otázky dále vyplynulo:

- pro církev je podstatné, aby bylo na její majetky nahlíženo jako na majetky soukromého charakteru, např. z pohledu strategie v oblasti dotací z Evropské unie,
- budou vytvořeny vlastní honitby na větších celcích, na menších celcích budou pravděpodobně pronajímány,
- o vytvoření interních nezávislých kontrolních orgánů kontrolujících udržitelný rozvoj v lesích nebylo prozatím jednáno,
- správa lesů bude probíhat ve vlastní režii, na vlastní práce budou nájímány firmy, případně budou zajištěny vlastními pracovníky,
- pokud se do výběrového řízení na obsazení pracovních míst přihlásí bývalý zaměstnanec LČR, který zná dobře místní poměry, je to pro církev zajímavé,
- předpokládaná organizační struktura – lesní správa s polesími,
- pro církev je postoj prof. Konšela inspirativní,
- církev snad budou mít větší obchodní prostor pro způsoby prodeje dříví, bude záležet na každé odpovědné osobě, pravděpodobně bude jiný způsob prodeje než u LČR, jelikož církev nepodléhá intenci zákona o veřejných zakázkách.

Ing. Rygl se zabýval úlohou státu při poskytování veřejných statků, která vyplývá z existence externalit. Poznamenal, že by byla vhodná novela zákona o lesích. *„Účelovost vázání finančních prostředků přidělovaných do lesů by měla být upravena zákonem. Je špatně, když je vlastník omezován na právech, tento vlastník by měl být např. osvobozen od daně, příp. dotován dle jasných pravidel.“* „LČR profitují z dominantního postavení a chovají se podnikatelsky“, což považuje za problematické.

Ing. Vaněček představil podnik UNILES a nastínil základní problémy podnikatelské praxe. Dle jeho názoru se jedná především o následující:

- firmy jsou vybaveny nejrůznějšími certifikáty, mají dobré kontakty na právníky díky zrušeným a špatně formulovaným zakázkám,
- výborný management, ale špatné VH, chybí finanční prostředky na obnovu investic,
- úbytek pracovních míst – nahrazení zaměstnanců živnostníky a subdodavateli,
- velká selekce firem,
- paradox vysoké prodejní ceny dříví (nedostatečná marže),
- nadměrný export dříví z ČR – ve střední Evropě se těží méně, než je poptávka,
- nefungující indexace dříví – indexy neodráží tržní situaci,
- prosazuje se stále větší podíl prodeje dříví nastojato, nutnost definování porostů při zadání výběrového řízení, samotná podoba smlouvy je nepřiměřeně výhodná pro jednu stranu, na druhou stranu systém, který byl nastartován, bude časem fungovat,
- systém výběrových řízení potřebuje korekce, ale v delším časovém okamžiku,
- chybí silná asociace,
- podnikatelskému sektoru je vytýkána nízká zaměstnanost – dáno výběrovými řízeními, dnes si živnostníci zvykli na podnikání a nechťejí být zaměstnaní.

4. BLOK

PROFESNÍ SDRUŽENÍ V LESNICKÉM A DŘEVOZPRACUJÍCÍM SEKTORU

CELOŽIVOTNÍ VZDĚLÁVÁNÍ V KONTEXTU ODBORNÝCH DISKUSÍ

Ing. Pavel Drašítk

Česká lesnická společnost, o.s.

Dobré odpoledne, vážené kolegyně a kolegové,

„Cti přírodu, hospodař s lesem, vzdělávej se“, toto heslo a zároveň součást loga ČLS nás provází celou konferencí. Určitě každý z nás těmto třem jednoduchým poselstvím rozumí, to první nás naučili respektovat naši nejbližší v rámci rodinné výchovy, to druhé jsme získali naším studiem, takže nás to naučili naši pedagogové a učitelé, potud se mnou asi většina z Vás souhlasí, ale možná u toho třetího už v tak velkém konsensu nebudeme, a proto se budu věnovat jemu, protože vzdělávej se je vyloženo a jediné naší osobní záležitostí a je pouze na nás jak s ním naložíme. Jak je uvedeno v názvu příspěvku a v anotaci k dnešní konferenci chci zde otevřít otázku, která je ČLS nejbližší a to je celoživotní získávání informací pro vzdělávání a pro náš další odborný profesionální růst. Skutečně si myslím to, že i když si neustále opakujeme, že neumíme komunikovat mezi sebou, že neumíme komunikovat s laickou veřejností, že neumíme komunikovat vrcholnými představiteli našeho státu nebo že neumíme komunikovat s politickou reprezentací, to není způsobeno naším neuměním mluvit a vystupovat na různých jednáních a konferencích, ale tím že nám mnohdy chybějí věcné a odborné argumenty. Tím nechci říci, že naše základní lesnické vzdělání, které jsme získali během studií na lesnických školách je nedostatečné. Ne ba naopak je velmi dobré, praxí a během pracovního času umocněné a rozšířené, ale bohužel ho mnohdy neumíme vhodně zasadit do nových poznatků z ekonomických, environmentálních a sociálních oblastí. Z tohoto pohledu je právě důležité celoživotní vzdělávání. Určitě je mezi námi mnoho pamětníků, kteří zažili povinné závodní školy práce při lesních závodech bývalých státních podniků, pokud se oprostíme od ideologického náboje těchto slov a zamyslíme se, jak to bylo myšleno, zůstanou nám praktické venkovní ukázky, toho co se kde povedlo či co se nepovedlo. S oblibou o sobě, myslím jako o lesnictvu, tvrdíme, že jsme konzervativní, že rádi dodržujeme tradice a léty prověřené postupy. V kontextu již řečeného se mi neodbytně vkrádá otázka, zda nejsme také příliš pohodlní. Rádi opouštíme to co je pracné a namáhavé a to čemu také musíme sami něco přinést, což zcela nepochybně vzdělávání a učení je, že je to činnost velmi nezáživná, mnohdy náročná jsme se přesvědčili všichni během svých studií, kdy jsme každý měli svůj neoblíbený předmět, proto jsme také určitě s velkým povděkem opustili staré a nepříjemné způsoby celoživotního vzdělávání, které nám ubírali náš vzácný a drahocenný čas. Položenou otázkou tedy je, zda po dvaceti letech se nám toto nevrací, v podobě toho, že různá ekologicko lobbyistická hnutí a uskupení využívají mezery u ostatní veřejnosti a ve výkladech lesnických názorů a pohledů lesnictvo zastoupili, protože oni se vše naučili, dovzdělali a přizpůsobili to výkladovým trendům moderní doby. Účastníci jednání KR NLP určitě potvrdí, že teoretická odbornost a tím podložená účelová argumentace jim nechybí. Domnívám se, že je na čase si přiznat to, že na bázi dobrovolnosti a osobní vůle se toto již zřejmě nedá dohnat. Vždy jsem na všech pozicích, které jsem zastával, podporoval a inicioval různé setkávání a výměnu názorů mezi lesníky na všech úrovních, ne vždy za plného pochopení mých nadřízených či vlastníků. Otázkou, kterou zde chci položit a otevřít k diskusi je zda není na čase, aby se akreditované celoživotní vzdělávání stalo běžným vnitrofiremním systémem všech lesnických firem bez rozdílu vlastnictví či zařízení. Jsem přesvědčen, že vynaložené náklady vložené zaměstnavatelem a vložený čas a vlastní vložená invence zaměstnance se lesnictvu v budoucnu vrátí. Během těchto dvou dnů, jsme slyšeli mnoho různých podnětů, mnoho různých názorů, všemi se prolínalo to, co samozřejmě všichni víme nebo tušíme a to je, že nevystupujeme, alespoň v zásadních otázkách jednotně a své názory tříštíme do jednotlivých uskupení a názorových proudů. Pokud by se nám podařilo zavést systémy celoživotního vzdělávání, tak bychom mohli získat prostor na diskuse uvnitř našeho lesnicko-dřevařského sektoru, z něhož bychom pak mohli naše názory a podněty v základních fundamentálních otázkách předávat v jasné formulované a snadno přijatelné podobě našim představitelům politické a státní moci. Naší snahou a vizí by mělo být, aby byly tyto naše stanoviska jednotná, odborně přijatelná, všemi reprezentacemi přijímaná a třeba i požadovaná. Zcela záměrně jsem tady v závěru vynechal pojmenování laická veřejnost, protože nejsem příliš přesvědčen, že takováto skupina občanů vůbec existuje, bo každý Čech houbařem jest, a proto lesu velmi dobře rozumí.

Děkuji za pozornost.

KONTAKT

Ing. Pavel Drašítk, předseda České lesnické společnosti, Novotného lávka 5. 166 68 Praha 1, e-mail: predseda@cesles.cz

SOUČASNÁ SITUACE MALÝCH A STŘEDNÍCH PILAŘSKÝCH PROVOZŮ V ČR

Ing. Petr Pražan, Ph.D.
Dřevozávod Pražan s.r.o.

ABSTRAKT

V posledních letech dochází ke koncentraci pilařské výroby, kterou je nutné analyzovat nejen pomocí historického vývoje, ale i srovnáním se zahraničním vývojem v této oblasti. Klíčové problémy malých a středních podniků jsou v mnohém stejné jako u velkých zpracovatelů, ale jsou i specifické pouze pro tento typ podniků. Při získávání suroviny je rozhodující motivace dodavatelů.

Ekonomickou situaci těchto podniků je možné celkově označit jako velmi složitou a má řadu zásadních důvodů. Je třeba se pozastavit nad významem malých a středních pil, které mají zásadní vliv na zaměstnanost v regionech a tudíž jsou podstatné pro stát. (který si to zatím neuvědomuje), ale i pro dodavatele suroviny, pro které je důležitým prvkem diverzifikace odbytových možností.

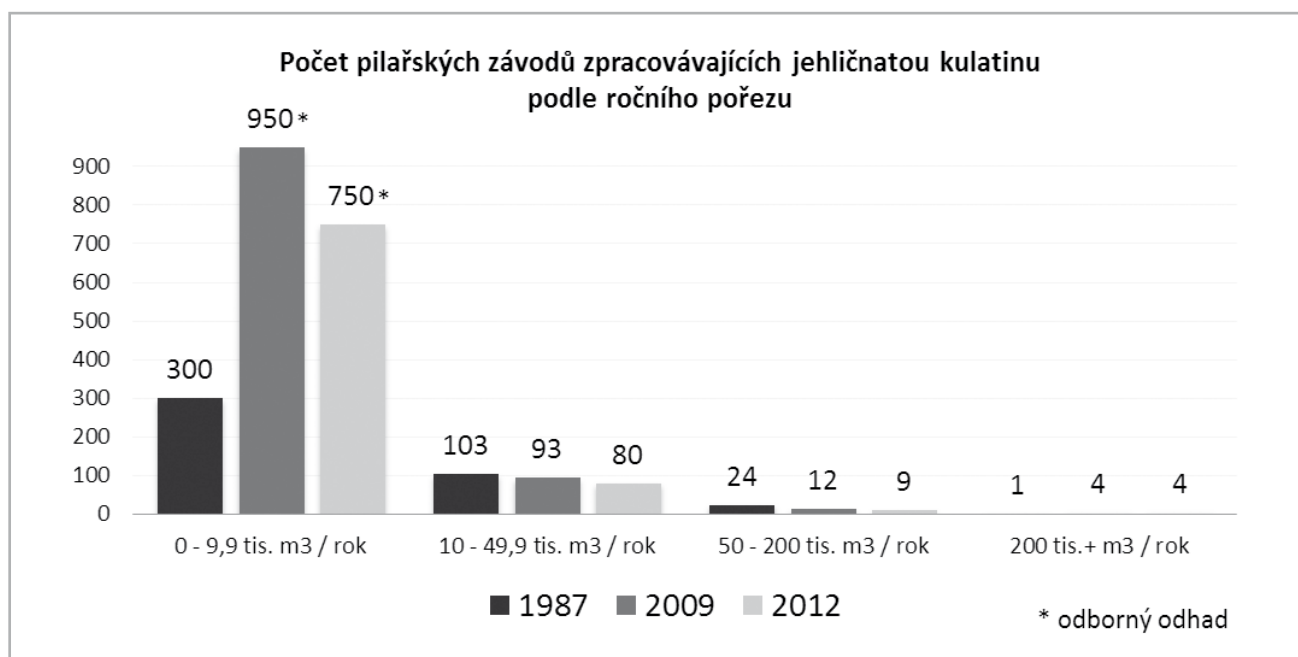
V závěru se autor zamýšlí nad dalším možným vývojem v odvětví a nad jeho perspektivou.

Klíčová slova: Malé a střední pilařské provozy, koncentrace kapacit, motivace dodavatelů, krize v pilařském průmyslu

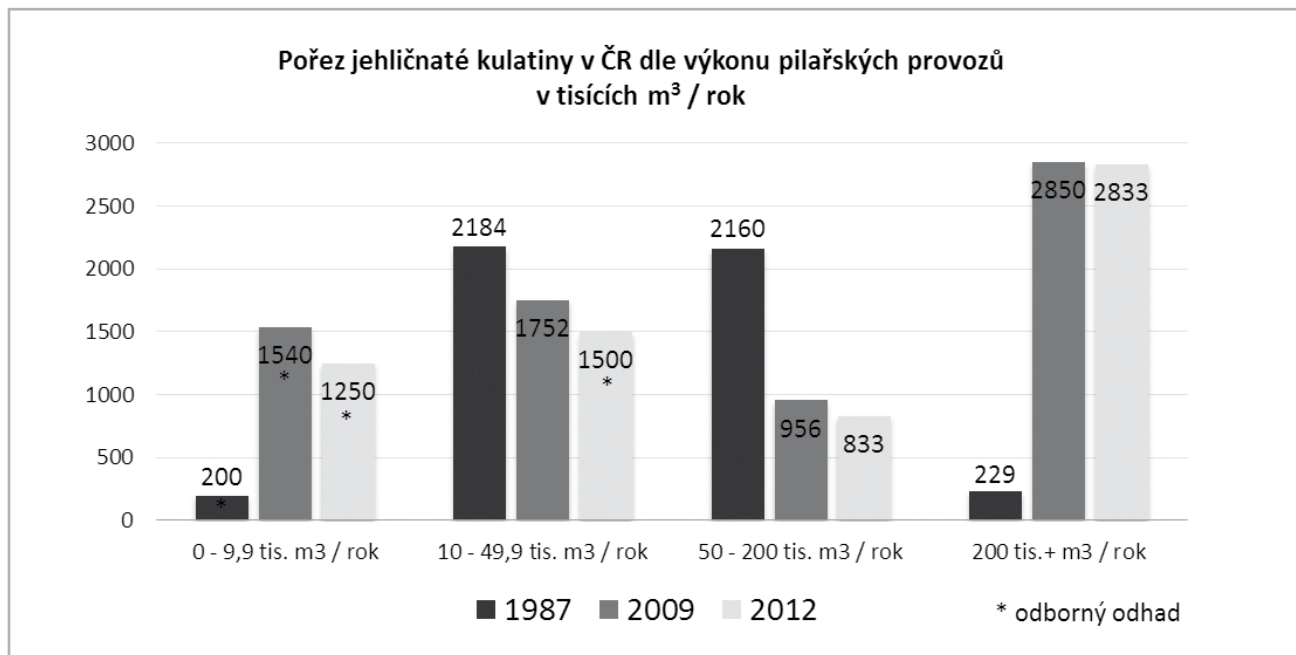
HISTORICKÝ VÝVOJ KONCENTRACE PILAŘSKÝCH KAPACIT V ČR

Pokud chceme porozumět vývoji v koncentraci pilařských kapacit, je třeba se vrátit zpět alespoň do předrevoluční doby. Za dobu socialismu došlo k první koncentraci pilařských kapacit, kdy z několika tisíc pil byla převážná část výroby zkoncentrována do ca 180 pil, které spadaly pod GR Dřevozpracujícího průmyslu v Praze. Zbytek kapacit, jako například přidružené výroby JZD, stavebních firem, družstev, lesních závodů a podobně, nepředstavovaly v celkovém pořezu ČR významnější podíl.

Počty předrevolučních kapacit ve srovnání se současností můžeme vidět na grafu č. 1.

Graf 1. Počet pilařských závodů zpracovávajících jehličnatou kulatinu podle ročního pořezu [1]; [2].

Graf 2. Požez jehličnaté kulatiny v ČR dle výkonu pilařských provozů v tis. m³/rok [1];[2].

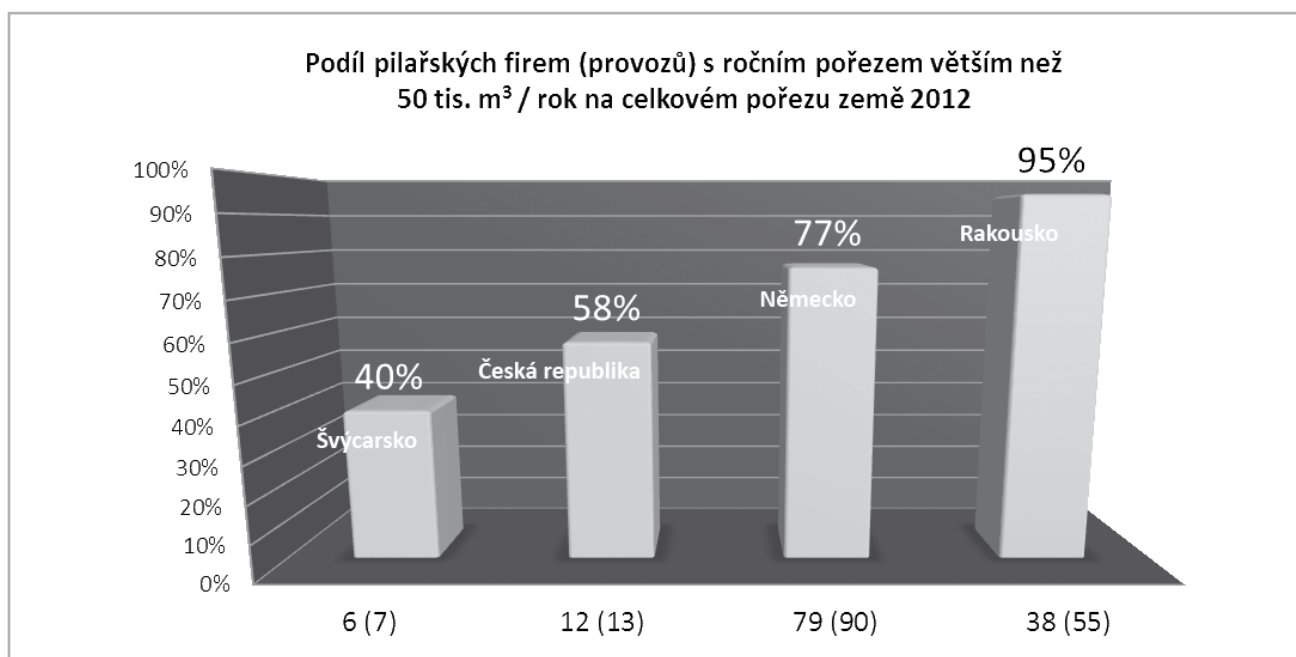
V posledních ca 20. letech ubylo středních kapacit a přibýly malé a velmi malé kapacity vzniklé prudkým nárůstem soukromého podnikání.

Když se podíváme na objemy požezu (graf č. 2) vidíme, že zásadní podíl převzaly tzv. velkopily s požezem nad 200 tis. m³/rok, ale malé a střední pily dosahují stále skoro polovinu celého požezu.

Zajímavé je srovnání s některými okolními rozvinutými zeměmi, kde též probíhala koncentrace požezu a kde dle jednotlivých podmínek dosáhla velmi různého stupně.

Zde je nutné zdůraznit, že v posledních ca třech letech vlivem krize v tomto odvětví, k další koncentraci již nedochází a některé velké kapacity mají zásadní ekonomické problémy (Klausner, M. Melnhof – Švýcarsko, Klenk apod.).

Kalkulace některých velkých producentů na vysoké výkony, které zvýší produktivitu práce natolik, že malí producenti nebudou brzy existovat, se ukazuje jako neopodstatněná. Především proto, že v ekonomice pilařských podniků je z více než 70% zásadní cena kulatiny a nikoliv produktivita práce!

Graf 3. Podíl pilařských firem (provozů) s ročním požezem větším než 50 tis. m³/rok na celkovém požezu země 2012 v % [3]; [4].

Z výše uvedených důvodů se domnívám, že v následujících několika letech nedojde k další zásadní koncentraci kapacit, a pokud ano, tak pouze v jednotlivých případech.

KLÍČOVÉ PROBLÉMY MALÝCH A STŘEDNÍCH PILAŘSKÝCH PROVOZŮ V ČR

Systémově lze problémy malých a středních pilařů rozdělit na dvě skupiny:

Stejně jako u velkých zpracovatelů:

- vysoké náklady na vstupy a nízké výnosy
- obtížná dosažitelnost suroviny

Jiné než u velkých zpracovatelů:

- výrazně vzrůstající dopravní náklady na suroviny
- špatný přístup k úvěrům a financování
- obtížné prokazování bonity u dodavatelů kulatiny
- nulová podpora ze strany státu a krajů (regionů), zejména neplnění Usnesení vlády ČR č.1221/2008 o umožnění dostupnosti dřevní hmoty pro místní podniky
- horší přístup k surovině – pokud vítězové tendrů sami surovinu zpracovávají nebo jsou napojeni na velké tuzemské či cizí zpracovatele
- nízká motivace dodavatelů suroviny k dodávkám – viz tabulka č. 1

MOTIVACE V DODÁVKÁCH MALÝM A STŘEDNÍM PILAŘSKÝM ZPRACOVATELŮM

Tab. 1. Motivace v dodávkách malým a středním pilařským zpracovatelům z pohledu dodavatelů.

KLADNÁ	ZÁPORNÁ
zpravidla menší dopravní vzdálenost	menší odběrné objemy
možnost dodávat atypické sortimenty (průměr, délky, atd.)	nutnost uzavírat více smluv
možnost dodávat různé dřeviny	nutnost prověřovat a sledovat průběžně likviditu odběratele přizpůsobovat se speciálním požadavkům odběratele (průměr, délky, kvalita, atd.)
způsob měření, menší objemové rozdíly proti dodávkám „3D“	časové omezení dodávek (např. jen 6,00-14,00)
bez nutnosti registrovat předem dodávky	většinou nemožnost dodávat větší objemy najednou z důvodů skladových prostorů a financí
většinou nemožnost detailní přejímky	větší riziko nedobytnosti pohledávek
nemožnost detekce kovů	horší příjmová evidence (nemají fotodokumentaci, evidenční techniku)
větší diverzifikace odběratelů	horší dopravní podmínky v zimě a při dlouhodobém dešti
zpravidla kratší splatnosti a neuplatňování skont	bonusová politika velkých odběratelů
	obtížná možnost pojištění dodávek u pojišťoven

Z POHLEDU DODAVATELŮ

EKONOMICKÁ SITUACE MALÝCH A STŘEDNÍCH PILAŘSKÝCH PROVOZŮ

Poslední čtyři roky oslabil nedostatečný trh ve střední Evropě odbytové možnosti, neumožňoval růst cen odpovídající nárůstu cen suroviny a přivedl většinu firem do ekonomických ztrát. U malých a středních se výrazněji projevuje podfinancování a nedostatečné finanční rezervy z minulosti. Výhodou je u některých následná výroba z dřevěných materiálů či podnikání v jiných nesouvisejících oborech. Naprostá většina firem, která ještě přežila, provádí pouze nejnnutnější opravy a údržbu a neinvestuje, aby zvýšila produktivitu práce! (stav v celé střední Evropě). Toto vede ke stagnaci v celém odvětví. Ti, kteří investovali, mají problémy se splácením úvěrů, při slabém odbytu řeziva se prodlužují platební lhůty a zejména ve stavebnictví, které je pro mnohé hlavním odbytištěm, je velice špatná platební morálka. Část firem situaci neustála a činnost byla nucena ukončit. Zlepšený odbyt a mírně zvýšené ceny řeziva v posledních týdnech, které by mohly vést ke stabilizaci v odvětví, jsou bohužel doprovázeny zvýšením cen suroviny, takže se situace nemění.

VÝZNAM MALÝCH A STŘEDNÍCH PILAŘSKÝCH PODNIKŮ

Význam malých a středních podniků lze principiálně rozdělit do tří částí:

1. Pro stát
 - ovlivňuje zásadně zaměstnanost v regionech, neboť na 1m³ zpracovaného dřeva dokáže zaměstnat 7–10x více lidí než velcí zpracovatelé dřeva!
2. Pro dodavatele
 - umožňuje diverzifikaci odběratelů, rozšiřuje odbytové možnosti v případě změněné ekonomické situace (posilování koruny, apod.) a různých kalamit vznikajících u dodavatelů
3. Pro odběratele
 - může nabídnout i netradiční dřeviny, rozměry, kvality a časově vyjít vstříc náročným podmínkám dodávek
 - v regionu snižuje dopravní náklady na materiál u stavebníků a řemeslníků, kteří pracují „v místě“

DALŠÍ MOŽNÝ VÝVOJ

Předpoklady

- výstavba nových a rekonstrukce současných kapacit nebude dále rasantní a k zásadnímu zvýšení koncentrace výroby v blízké době nedojde. Tomuto nasvědčuje i aktuální anketa časopisu Holzkurier [5], kde 81 % dotázaných se domnívá, že v roce 2014 ve střední Evropě žádné nové vysoce výkonné pily nevzniknou.
- bude dále (k radosti dodavatelů) růst surovinový boj jak o tradiční pilařské sortimenty, tak i o sortimenty nižších kvalit, kde se utkají čtyři skupiny:
 - výrobci buničiny
 - výrobci palet a obalů
 - výrobci paliv na bázi dřevěné hmoty
 - firmy vyrábějící velkoplošné materiály
- při další déle trvající krizi v odbytu a nedostatku dřevní hmoty, dojde k uzavření některých dalších kapacit, zejména v Rakousku, které jsou závislé na dovozu dřevní hmoty ze sousedních zemí a z velkých vzdáleností a zde bude záležet jen na míře trpělivosti jejich financujících bank.
- v blízké budoucnosti může být odbyt v Evropě ovlivněn importem řeziva rychle rostoucích dřevin a ze zemí s velkými surovinovými zdroji (Kanada, Rusko, Brazílie apod.).

Vývoj může též zásadně ovlivnit spotřeba řeziva v Číně, případně v dalších rychle rostoucích ekonomikách.

PERSPEKTIVA OBORU

Celé prvotní zpracování dřeva je ve střední Evropě poznamenáno rekordními cenami surovin a cenami výrobků, které neumožňují profitabilitu oboru. Pokud se toto nevyrovná, bude pokračovat nechuť k investicím a stagnace celého oboru. Drahému dřevu budou s úspěchem dále konkurovat jiné materiály a dovozy levnějších dřevěných výrobků z okolního světa.

LITERATURA

- [1] PRAŽAN P. (2010) Analýza faktorů možností vývoje malých a středních pilařských provozů v ČR, disertační práce, ČZU Fakulta lesnická a dřevařská
- [2] PRAŽAN J. (1987) Zhodnocení pilařské výroby (1986), Dřevařský průmysl, Generální ředitelství Praha
- [3] HOLZKURIER č.1–2 z 3.1.2013, str. 10
- [4] HOLZKURIER č.7 z 14.2.2013, str. 12
- [5] HOLZKURIER č.33 z 16.8.2013, str. 6

KONTAKT

Ing. Petr Pražan, Ph.D., předseda, Společenstvo dřevozpracujících podniků v ČR, Terezy Novákové 315, 572 01 Polička, tel.: 603 219 263, E-mail: prazan@drevozavod-prazan.cz

SOUČASNÁ PROBLEMATIKA DODAVATELŮ PRACÍ DO VEŘEJNÝCH ZAKÁZEK

Ing. František Dejnožka

Konfederace lesnických a dřevozpracujících svazů ČR

Česká asociace podnikatelů v lesním hospodářství a Hradecká lesní a dřevařská společnost a.s.

ABSTRAKT

Referát popisuje postavení státního podniku Lesy České republiky a ostatních lesních majetků, jejich vliv na lesnicko-dřevařský sektor. Poukazuje na legislativní rámec veřejné zakázky a dopady na střední a malé lesnické firmy. Monitorsuje současné nastavení komplexní zakázky LČR, s. p., a označuje problematické nastavení některých parametrů. Upozorňuje na propojenost lesnické zakázky se zpracováním dříví a na následky odlivu dřevní hmoty z regionů. Hledá dílčí i komplexní řešení zejména v otevření erudovaných diskuzí zástupců lesnicko-dřevařského sektoru a státní správy.

Klíčová slova: LČR, veřejná zakázka, region, lesnické firmy, zpracovatelé

Konfederace lesnických a dřevozpracujících svazů ČR reprezentuje 29 110 zaměstnanců, má 5 členů, kteří zastupují 459 společností. Jejich roční obrát byl 43 820 mil. Kč a zpracovali 4,7 mil. m³ dříví za rok 2012.

Dominantní postavení státního podniku Lesy České republiky (LČR) na trhu lesnických služeb a surového dříví je nepochybné. Vyplývá z globálního podílu jím spravovaného lesního fondu na výměře lesní půdy a těžbě dříví, kterému odpovídá i dlouhodobě přibližně 50 % z celkového objemu pěstební a těžební činnosti, prováděné v celé České republice. Zásadní vliv na podnikatelské prostředí má i skutečnost, že přes velký počet vlastníků lesa jsou veškeré lesnické činnosti v České republice vysoce koncentrované a největší podíl na této koncentraci mají právě Lesy ČR. Vliv má i rozdílná tržní síla lesních majetků různé velikosti. Menší lesní majetky mají vysokou míru volnosti v časovém režimu využívání zákonných těžebních možností v rámci desetiletého období platnosti lesních hospodářských plánů, protože jejich roční fixní náklady jsou minimální nebo alespoň významně nižší než u velkých majetků. Režim těžby dříví se proto může časově pružně přizpůsobovat aktuálním cenám a individuálním potřebám a zájmům každého z více než 300 tisíc nestátních vlastníků.

Pro lesnické a dřevařské podniky proto malé lesní majetky představují málo stabilní zdroj poptávky a nabídky, na rozdíl od LČR a dalších velkých lesních majetků. Z hlediska jejich potřeb zaujímají Lesy ČR rozhodující postavení na trhu dříví a lesnických služeb právě proto, že na rozdíl od nestátních lesních majetků je pěstební a těžební obsluha lesního fondu Lesů ČR územně pravidelná, plánovitá a výkonově a finančně dlouhodobě vyrovnaná. Poptávka po lesnických službách a nabídka surového dříví z těžby ze strany LČR má proto pro podniky lesnických služeb a dřevozpracujících průmysl zásadní význam. Významný počet zájemců, „životně“ závislých na získání lesnické zakázky od LČR, již několik let vede souboj o zakázku v ekonomicky mezních nabídkách, které jsou následně hlavní příčinou existenčních problémů mnoha lesnických firem.

Z uvedeného vyplývá, že zákonná a politická regulace chování státního podniku Lesy ČR je nezbytná, a to jak v zájmu systémové ochrany tržní ekonomiky státu, tak v zájmu ochrany a podpory konkurenčního podnikatelského prostředí pro jednotlivé zájemce o podnikání na lesním fondu ve správě Lesů ČR.

Obhospodařování naprosté většiny lesů ve správě státního podniku Lesy ČR je dlouhodobě systémově přizpůsobeno tržnímu modelu zajišťování pěstební a těžební obsluhy privátními podnikatelskými subjekty, a to v posledních třech letech prostřednictvím kombinace tzv. komplexních zakázek s podílem aukcí dříví nastojato.

Praktická realizace veřejné zakázky LČR je podřízena legislativním nástrojům ochrany tržního prostředí, a to zejména

- zákonu o veřejných zakázkách,
- zákonu o ochraně hospodářské soutěže,
- důslednému uplatňování principu hospodaření s péčí řádného hospodáře, z něhož vyplývá i povinnost trvale usilovat o maximální hospodářský výsledek při současném zvyšování kvality lesního fondu ve správě Lesů ČR.

Tohoto cíle objektivně nelze dosáhnout jinak, než na základě konkurence jak mezi zájemci o dříví z těžby Lesů ČR, tak mezi zájemci o zakázku lesnických služeb.

Uvedený legislativní rámec vytváří dojem, že vylučuje diferenciaci chování Lesů České republiky na trhu dříví a lesnických služeb s ohledem na specifické regionální sociálně-ekonomické zájmy a funkce zájemců o zakázku a dříví. Rozhodně však předem nevylučuje možnost a prospěšnost modifikací současného režimu lesnické zakázky.

Pro smluvní partnery Lesů ČR není současné uspořádání komplexní zakázky bezproblémové. Na jedné straně jim jistá dlouhodobost zakázky umožňuje vytvořit v rámci smluvní jednotky funkční a stabilní provozní a správní struktury, na druhé straně je většina zájemců v důsledku kritické existenční závislosti na získání lesnické zakázky od LČR ve výběrových řízeních vedena k ekonomicky mezním nabídkám, které nevytváří dostatečný prostor pro vyrovnávání důsledků rozdílů mezi předpokládaným a skutečným vývojem významných výrobních podmínek, a nevytváří žádný prostor pro investice.

Samostatným problémem je systém smluvních bankovních záruk a sankcí, který sice nevybočuje z běžných praktik obchodu s dřívím, ale uchazeče o zakázku ekonomicky zatěžuje nad pro ně únosnou míru, a tím dostupnost zakázky drobným a středním podnikatelským subjektům významně omezuje.

Prodej dříví v rámci komplexní zakázky je spojen s významnými riziky pro jejího nositele, vyplývajících z těžko předvídatelných a zejména málo ovlivnitelných rozdílů mezi předpoklady oprávněnými v době soutěže a skutečným stavem v době realizace zakázky. Zejména jde o kvalitu skutečně vytěženého dříví a úroveň poptávky a cen na trhu sortimentů surového dříví v souvislosti s dosavadním smluvním systémem valorizace – „indexace“ – cen. Jedním z příkladů je pád cen dřeva v roce 2008, kdy smluvní partneři LČR museli platit za dřevo ceny, které nabídly v tendrech roku 2007 při vyšší hladině cen sortimentů surového dříví. Téměř třetina zakázek, z celkového objemu s prodejem dříví u „P“, byla ukončena výpovědí a odstoupením.

Dosavadní několikaletý vývoj cenových i odbytových poměrů na evropském a světovém trhu dříví ekonomicky vyčerpává všechny velikostní i výrobní kategorie zpracovatelů dříví. Dlouhodobý nedostatek jehličnatého dříví kriticky postihuje zejména menší a regionální pilařské kapacity. Spojení regionálního nedostatku dříví s nastavením komplexní zakázky je pochopitelné a bude předmětem erudované diskuze zástupců lesnicko-dřevařského sektoru, státního podniku a státu. Konstruktivní hledání řešení je nutné ve nejbližší budoucnosti.

Kolegové z dřevařského sektoru hovořili a budou hovořit o prudkém nárůstu exportu českého dříví. Korektní a přesné zmapování exportní a importní motivace evropského trhu se surovým dřívím je základním předpokladem nastavení eventuálních vládních opatření, která musí být slučitelná s ochranou volného trhu v rámci EU. Životně důležité pro celý sektor je zvyšování přidané hodnoty na dříví v České republice.

Do kategorie podpory regionů náleží modifikace systému pěstební a těžební obsluhy Lesů ČR. Částečné řešení je zvyšování počtu smluvních územních jednotek a zvyšování podílu aukcí nastojato za jasně stanovených pravidel. Aukce nastojato nesmí poškozovat ani zvýhodňovat vítěze komplexní zakázky. Dlouhodobě jsme připraveni k diskusi o možných variantách oddělení obsluhy pěstební činnosti a těžební činnosti u zakázek Lesů ČR.

Uvedená opatření zpřístupní zdroje dřevní hmoty Lesů ČR lokálním zájemcům za tržních konkurenčních podmínek ve větší míře než dosud. Současné se zmírní finanční zátěž zakázky požadovanými bankovními zárukami, odvozovanými od hodnoty dříví prodávaného v rámci komplexní zakázky.

Závěrem je třeba připomenout, že očekávání pozitivních změn v postavení podniků lesnických služeb a dřevozpracujícího průmyslu v ČR by nemělo být vázáno jen na lesní fond ve správě Lesů ČR. Zapojení ostatních lesních majetků má naději na úspěch jen v případě, že budou vytvořeny a hlavně realizovány regionální koncepce komplexního zpracování dříví vytěženého v regionu nikoliv na prostou surovinu, ale na výrobky s vysokou přidanou hodnotou.

Pouze v tom případě lze očekávat, že dostatečné zásobování ekonomicky zdatných lokálních dřevozpracujících podniků surovinou bude v přirozeném ekonomickém zájmu regionálních vlastníků lesa i podnikatelů na státním lesním fondu a povede ke zlepšení sociálně ekonomické situace regionu i bez obtížně realizovatelných regulací v systému volného trhu EU.

KONTAKT

Ing. František Dejnožka, prezident Konfederace lesnických a dřevozpracujících svazů ČR, Poupětova 3, 170 00 Praha 7, e-mail: dejnozka@klds.cz; prezident České asociace podnikatelů v lesním hospodářství, Bělohorská 274/9, 169 00 Praha 6, e-mail: dejnozka@caplh.cz; generální ředitel Hradecké lesní a dřevařská společnost a.s., Malé náměstí 111, 502 00 Hradec Králové, e-mail: fdejnozka@hlds.cz

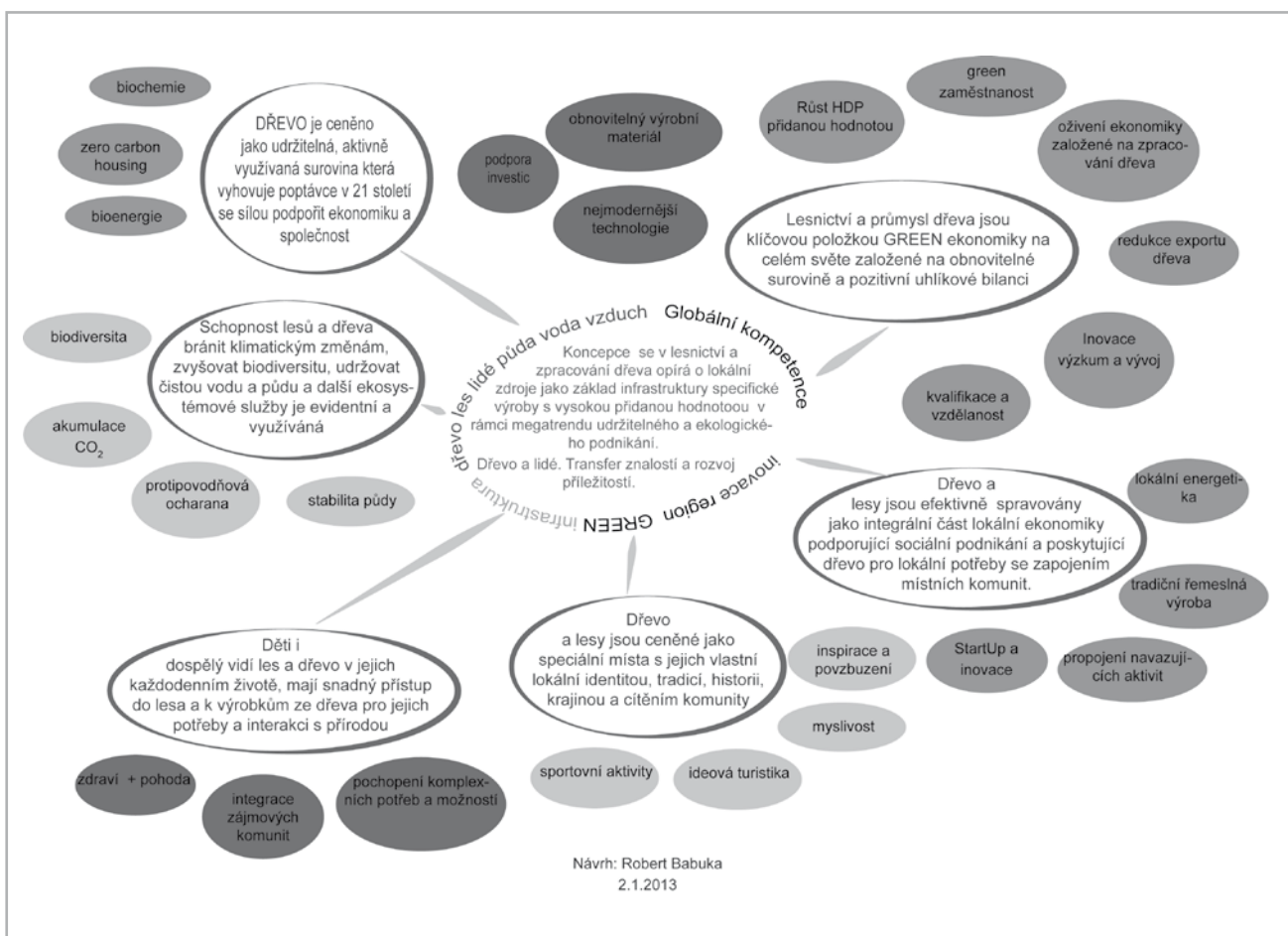
EKONOMICKÁ SITUACE DŘEVOZPRACUJÍCÍHO OBORU

Ing. Robert Babuka, MBA

Vicepresident Svazu zaměstnavatelů dřevozpracujícího průmyslu,
jednatel firmy APICON, s.r.o.

“ČR JE V KRIZI ...

... LESNICKO-DŘEVAŘSKÝ PRŮMYSL JE V ÚPADKU”

SITUACE V ČR

Podle nejnovějšího průzkumu švýcarského institutu International Institute for Management Development (IMD) se pozice ČR znovu snížila. V aktuálním žebříčku si ČR sice pohoršila o dvě místa (z 33. na 35. pozici), jde však o propad již počtvrté v řadě. Česká republika si v žebříčku konkurenceschopnosti zemí, který sestavuje Světové ekonomické fórum (WEF), letos pohoršila o sedm příček na 46. místo. Je to dosud největší propad Česka v historii.

Jan Mühlfeit řekl, že největší problém konkurenceschopnosti ČR je školství (vzdělávání). Cílek uvádí, že státy jako správce veřejného prostoru nejsou schopny reagovat na dynamiku změn a bez „patch works“ zainteresovaných subjektů nebude možné udržet entropii na udržitelné úrovni.

SYSTÉMOVÝ RÁMEC NA PODPORU ROZVOJE

Na základě analýz stavu odvětví lesnictví a zpracování dřeva byl zpracován návrh vytvoření systémového rámce na podporu rozvoje. Tento návrh projednala RHSD ČR na svém plenárním zasedání a doporučila jej k realizaci všemi partnery, tedy zejména vládou a doplněním „prorůstových opatření, souborů akcí na podporu ekonomiky ČR“.

Konkrétní opatření se však nerealizují a vláda ani nehledá a tedy pravděpodobně ani nevnímá potřebu opatření realizovat. Skutečným důvodem je slabá vyjednávací pozice postrádající společný koncept, který by existoval na straně politického nebo podnikatelského zájmu. Ideálně na obou stranách.

Podnikatelé se tak snaží na jednáních Konfederace Lesnických a Dřevozpracujících svazů (KLDS) hledat bilaterální řešení společně se státním podnikem Lesy ČR, který má však z povahy svého účelu velmi omezené nástroje na systémovou podporu potřebných opatření rozvoje celého oboru.

Efektivita a účinnost dosažení změny je závislá od schopnosti a možnosti toto téma nastolit jako příležitost, která má reálný základ. Aby to bylo možné, je nutné vytvořit základní podmínky pro vytvoření argumentační základny, očištěné od zájmů bránících rozvoji. V podstatě hledáme agenty změny s kompetencí a znalostí prosazovat řešení velmi strukturovaných problémů.

To se dá realizovat různými cestami. Objektivně vzato racionální přístup se musí opírat o identifikaci hlavních sil v oboru a podpořit jejich zájem na transformaci. Konkrétní osoby se zájmem existují, i když zastávají různá východiska a vnímají cíle rozdílně.

Na jednání s řadou zástupců vlády a parlamentu ČR, včetně odborných jednání pracovních skupin vlády a podnikatelů a zástupci podniku LČR došlo ke shodě o existující příležitosti k rozvoji celého odvětví. Je však nutné definovat úplnou strukturu oborových opatření směřujících k podpoře růstu.

Očekávání podnikatelů se po v podstatě marném úsilí o relevantní komunikaci z posledních let směrem k politickým a vládním strukturám, jako součástí působících sil v rámci podnikatelského prostředí ČR, soustředí v jednáních a komunikaci především k dominantnímu významu státního podniku LČR. Ten může významně přispět ke stabilizaci velmi kritické situace tuzemských podnikatelských subjektů. To je aktivita KLDS a jednotlivých asociací a sdružení, na kterou státní podnik přistoupil aktivně od podzimu roku 2012, a probíhá vzájemná výměna informací oficiální cestou. Tento režim komunikace však má své limity, které jsou nad rámec možností podniku i podnikatelů.

Nad tímto vztahem je však celá řada relací, které nemá možnost, jak státní podnik, tak i podnikatelské subjekty, nijak účinně změnit či odvrátit. Tyto relace jsou hluboce systémové a dotýkají se konkurenceschopnosti jak odvětví, tak celého státu a jim podporovaných nástrojů podpory (nákladů) podnikání. Aby bylo možné přimět vládní struktury k realizaci nějakého programu rozvoje a podpory podnikání v jednom oboru je nutné vydefinovat okruhy aktivit na straně podnikatelského prostředí umožňující realizaci opatření v systému legislativy ČR a EU. Zde potřebujeme podporu lidí z odborného okolí vlády a politicko-finančních skupin, aby vůbec došlo k zaujetí pro existenci řešení.

Podnikatelské prostředí a skupiny zájmů v rámci oboru jsou však doposud silně fragmentované a neexistuje jednotná skupina intervencí, která by umožnila efektivní postup. Výjimkou je státní podnik Lesy ČR, který má alespoň základní vliv na omezenou skupinu relací v oboru a to zejména ve stabilizaci dodávek dříví na trh. Strategicky je státní podnik v ideální pozici pro roli koncentrátoru trhu, jak vnitřním rozvojem, tak vnějším působením. Bez ohledu na politický vliv a legislativní rámec je tato příležitost nejvalidnější.

Ostatní formy a cesty dosažení globální konkurenceschopnosti českého lesnictví a dřevozpracujícího průmyslu jsou mnohem složitější a časově náročnější a je nutné přijmout rámec 10 až 20 let pro jejich plné rozvinutí. Samozřejmě, řada opatření se dá realizovat pravděpodobně rychleji, jako jsou akvizice a investice.

PROGRAM

Systémová změna vytvářející proces udržení globální konkurenceschopnosti však vyžaduje v první řadě nalezení jedinečných kompetencí (nik), které umožní tento proces zafixovat na reálném základě. Proto se domnívám, že jako základ pro další postup je nutné zvolit program obsahující projekty v několika etapách.

- 1. etapa – inicializace** ... vytvořit podmínky pro zahájení, nastartování procesu transformace a rozvoje
- 2. etapa – koncentrace** ... vytvoření nástrojů umožňujících změny

3. etapa - fixace a rozvoj ... udržení podmínek pro realizaci změn

Výsledkem by měla být čitelná struktura hodnotového řetězce s koncentrovanou majoritou hlavních objemových a výkonových činností zajišťující nákladovou strukturou umožňující akumulovat „kapitál“ pro další rozvoj.

To se týká hlavně výroby materiálů na bázi dřeva v primárním zpracování. Vedle materiálového toku musí dojít ke koncentraci služeb na rozhraní les - zpracovatel, kde je potřeba lesnické firmy vystavit do příležitosti v koncentraci a specializaci (doprava, harvestory, sazenice, probírky, mýtní těžby....) Konečná podoba lesnické části hodnotového řetězce musí přinést jasnou relaci v nákladech na činnosti, umožňující posouzení skutečné výkonnosti servisních firem v lesnictví. Relace cen dříví se tak zcela přesune do nabídky a poptávky mezi vlastníkem lesa (i když transformovaně v komplexnějších modelech služeb) a zpracovatelem.

Paralelu k tomuto vývoji můžeme vidět ve Finsku, které od roku 1970 buduje klasické lesnicko dřevařské podnikání s masivní podporou vlastníků lesa a po 40 letech se pouští do kreativní destrukce, kde řadu klasických hodnotových distribucí nahrazuje úplně novým modelem, kde masová produkce s nízkou hodnotou je nahrazovaná výrobou malých objemů s vysokou přidanou hodnotou (chemie, paliva, kosmetika, farmaka, biochemie, barviva, vlákna a přechodná výhybka směrem k bioenergii)

Předchozí program podpory vlastníků lesa umožnil vznik firem jako METSÄ která spravuje lesy cca 125 000 vlastníků lesa (50 % soukromých vlastníků ve Finsku) s obratem 125 miliard Kč a 11 000 zaměstnanci. Nebo ve Švédsku Södra spravující lesy pro 30 000 vlastníků lesa. Koncentrace v oblasti vlastníků lesa je klíčem pro malé ekonomiky orientované na export. Logicky umožňuje důležitou funkci - dodávky dříví v ekonomice velkého rozsahu. Distribuce dříví je i klíčovou agendou v rámci programu rozvoje do roku 2020-30 na úrovni EU s podporou výzkumně vývojových projektů. Rozvojové programy ukazují hlavní směry budoucích příležitostí, které ČR může využít. Zatím je naše účast na těchto projektech nulová.

I přes značnou komplexnost záměru je příležitost obrovská, ani tak zdrojovou bilancí (dostatek dříví na kapacitu zpracování), ale především významným technologickým a zejména produktovým vývojem. Aplikace transformace se tedy může opřít o zcela nové možnosti technologické a nové tržní segmenty, které jsou v počátcích svého růstu. Jenom je nutné na ně ukázat a nechat je prověřit schopností našich podnikatelů, nebo zahraničních investorů v realizaci na našem území. Zahraniční investice jsou v ČR většinou jako business unit forma a nikoliv jako korporátní zájem s celou strukturou hodnotového řetězce. Má proto smysl uvažovat o podpoře korporátní formy investic a nikoliv částečných optimalizací. V ČR je několik desítek firem odpovídajících potenciálu rozvoje – mají tradici, potřebné know how, strategii a některé i zdroje. V každém segmentu je možné ukázat na několik firem s apetitem pro růst. Identifikovat jejich zájem není určitě nijak složité, navíc první náznak podpory rozvoje oboru přinese iniciativu všemi směry.

Potenciál příležitosti je „desetinásobkem“ současnosti ve všech směrech. V tomto oboru je na rozdíl od znalostně intenzivních oborů možnost velkého prvního skoku založeného na kombinaci koncentrace a zvýšení objemu zpracování.

HLAVNÍ PROBLÉMY K ŘEŠENÍ:

- ztráta konkurenceschopnosti a potenciálu rozvoje
- různá váha koncentrace a fragmentace v rámci segmentů i odvětví
- nízká produktivita
- nízká přidaná hodnota
- nízká míra investic a akvizic v zahraničí
- vysoká míra lokání internacionalizace zdrojů
- extrémní růst a podíl exportu surového dříví
- technologická zaostalost
- absence inovační infrastruktury
- kapitálová důvěryhodnost

FAKTORY UMOŽŇUJÍCÍ ZMĚNU:

1. kvalifikace části podnikatelů a okolnostmi tlumená ambice dosáhnout významného podílu na trhu
2. koncentrovaný tok vstupní suroviny a kontrola nad logistikou ve vstupní logistice zpracovatelů
3. velký potenciál dílčích integrací podél hodnotového řetězce (distribuce surového dříví a transportní podstata)
4. přirozené zpětné a dopředné integrace podpořené zhoršením či zpřísněním vstupních a výstupních podmínek

V současné době existuje několik málo „business plánů“ směřujících k dílčí koncentraci v oboru lesnictví a dalších několik ve zpracování dříví. Ve zpracování dříví jsou však scénáře vývoje rizik zatím bez adekvátního zhodnocení dostupných kontra opatření a jejich proveditelnosti.

Tyto business plány se nikdy nerozvinou do skutečně silné platformy konkurenceschopnosti, nebudou-li podpořeny alespoň několika směry rozvoje konkurenceschopnosti. Globální faktory konkurenceschopnosti se dají shrnout do sedmi prvků:

1. Unikátní produkt (proces) - to je role podnikatelů
2. Daňové podmínky
3. Náklady podnikání
4. Infrastruktura
5. Ceny zdrojů
6. Produktivita
7. Směnné kurzy

Při stejné kvalitě a nižší ceně nemá lokální producent šanci úspěšně čelit konkurenci, pokud nejsou v optimu ostatní faktory konkurenceschopnosti. V lesnictví a zpracování dřeva můžeme ovlivnit hned 4 faktory, tedy kromě daní, směnných kurzů a infrastruktury, velmi rychle.

Vůle na straně podnikatelů je obrovská. Příležitost je identifikovaná. Její realizace je možná a i nezbytná. Zbývá jenom zahájit realizaci změn.

DODATEK

Forest technology platform

STRATEGIC RESEARCH & INNOVATION AGENDA 2020

1. The forest-based sector in a biobased society

- 1.1 The performance of the sector in a perspective of global change
- 1.2 Citizens' perception of the sector
- 1.3 Policies and good governance

2. Responsible management of forest resources

- 2.1 Multi-purpose management of forests
- 2.2 Forest ecology and ecosystem services
- 2.3 Enhanced biomass production
- 2.4 Secured wood supply, forest operations and logistics
- 2.5 Cascade use, reuse and recycling systems

3. Creating industrial leadership

- 3.1 Resource efficiency in manufacturing
- 3.2 Renewable energy solutions
- 3.3 Sustainable water stewardship
- 3.4 Biorefinery concepts
- 3.5 New business models and service concepts

4. Fulfilling consumer needs

- 4.1 Building with wood
- 4.2 Indoor environment and functional furniture
- 4.3 New biobased products
- 4.4 Intelligent packaging solutions
- 4.5 Hygienic, diagnostic and healthcare products
- 4.6 Integration of new solutions in printed products

KONTAKT

JSME LESNÍCI A DĚLÁME SVOU PRÁCI DOBŘE. ŘEKNĚME TO LIDEM!

Ing. Jan Příhoda, Lesnická práce s.r.o.

Jan Novák, Marketeers CZ, s.r.o.

MARKETING A PROPAGACE

Z pohledu Lesnické práce s.r.o., společnosti, která se dlouhodobě věnuje vydavatelské a nakladatelské činnosti, ale i marketingu (různé stupně marketingové spolupráce s firmami nabízejícími lesní techniku přes profesní sdružení až po mezinárodní certifikační systém PEFC), je právě oblast propagace a komunikace dlouhodobě podceňovanou součástí aktivit lesnicko-dřevařského sektoru. Proto chceme subjektům v sektoru nabídnout účinnou pomoc v komunikaci směrem do oboru i směrem k laické veřejnosti. Vnímáme některé neduhy naší politické kultury a délku volebního období v ČR, přesto věříme, že dlouhodobá, konstruktivní a kvalitně zpracovaná komunikace může významně přispět ke znovuzískání ztraceného vlivu lesníků na svůj obor. Aktivní a dlouhodobá komunikace a propagace jako nástroj prosazování změn a posílení povědomí o oboru může totiž významně přispět k pochopení situace ze strany laické veřejnosti ale i politiků. Z důvodu provázanosti lesnictví a dřevařství, ale i pro větší efekt případné komunikace, je vhodné prezentovat lesnicko-dřevařský sektor jako celek.

ČEMU MOHLA AKTIVNÍ KOMUNIKACE OBORU V NEDÁVNÉ ZABRÁNIT, CO MOHLA ZMÍRNIT

Na příkladu událostí z nedávné historie je možné zjednodušeně uvést, čemu bylo možné komunikací zabránit, jaké negativní důsledky bylo možné zmírnit:

- obsazování ryze odborných pozic neoborníky,
- generování státních strategických dokumentů bez vztahu k reálným problémům sektoru,
- neochotě reagovat na problémy lesnicko-dřevařského sektoru a ignoraci podpory konkurenceschopnosti (např. zásadní nepoměr mezi dotační podporou zemědělství a lesnictví, vysoká míra exportu dříví bez vyšší přidané hodnoty...),
- neobjektivním výsledkům informování o oboru (v mediálních aktivitách reprezentují náš sektor velmi často „analytici a komentátoři“ bez elementární znalosti problematiky a odborného respektu v oboru),
- minimálnímu povědomí o způsobu péče a stavu českých lesů, které může být snadno zneužito,
- nedostatečnému vnímání hodnot akademických a výzkumných součástí lesnictví a dřevařství,
- nedostatečnému vnímání významu, kvality a dlouhodobosti lesnického hospodaření.

MARKETING JE JAKO FOTBAL, VĚTŠINA MU ROZUMÍ A KAŽDÝ BY TO UMĚL LÉPE

Protože si jsme v Lesnické práci vědomi různého pohledu na marketingové aktivity, spolupracujeme v této oblasti s lidmi, kteří se marketingu a komunikace věnují dlouhodobě a profesionálně (nejedná se o obrovské marketingové agentury napojené na státní zakázky, ale o jednotlivce, kteří jsou schopni analytického uvažování).

VNĚJŠÍ POHLED NA LESNICKO-DŘEVAŘSKÝ SEKTOR

V rámci spolupráce se společností Marketeers CZ, se Jan Novák pokusil o stručnou analýzu pohledu veřejnosti na LDS. Názory laické veřejnosti týkající se hospodaření v lesích nejsou často pro lesnický sektor povzbudivé a reálný úsudek veřejnosti je mnohdy zkreslený a nelogický. Pro příklad: v jednom z posledních výzkumů věnovaných názorům veřejnosti na působení lesníků dohromady uvedlo těžbu a špatné hospodaření jako hlavní nebo druhou nejčastější příčinu ohrožení lesa 49 % respondentů.

Nelehkým úkolem je stanovit, proč tomu tak je. Důvod je v podstatě velmi prostý: dlouhodobá nekomunikace sektoru a komunikace jiných témat – ne vždy pro nás pozitivních a s tím související vzniklé „vnímání“ reality.

Proč si např. lidé myslí, věří, že?

- „Lesu nejvíc škodí lesníci a těžba“
- „Lesníci poškodili svou činností lesní ekosystém“
- „Šetřete papír – chráníte lesy!“
- „Je třeba tisknout tento email?“

Stokrát opakovaná lež se totiž často stává pravdou, a pokud z naší strany nedochází k aktivní korekci, nelze očekávat zásadní změnu. Majitelé a správci lesů jsou podvědomě vnímáni jako ti, kteří poskytují zdarma a automaticky mnoho mimoprodukčních funkcí, ale jen minimum veřejnosti vidí v lesích také produkční a sociální funkci, nebo chceme-li moderně byznys.

NENÍ TO „JEJICH“ CHYBA, ALE NAŠE...

V pohledu veřejnosti na lesnicko-dřevařský sektor nelze hledat chyby na straně novinářů a veřejnosti. Záhladní chyby a problémy komunikace sektoru je třeba vidět v nás a lze je při pohledu zvenku charakterizovat takto:

- sektor se potýká se malým povědomím veřejnosti o jeho významu a snižuje se kdysi vysoká prestiž povolání,
- vnímání celého sektoru je zúžené na dva problémy: Lesy ČR a Národní park Šumava. Pro příklad, v dotazníkovém šetření při akci certifikačního systému PEFC VOR 2013, bylo v Praze osloveno více než 100 osob a jedna z otázek zněla: *Jaké znáte lesnické nebo dřevařské společnosti (včetně majitelů lesů)?* Respondenti uvedli v 90 % státní podnik Lesy ČR, v jednotlivých případech byly zmíněny Vojenské Lesy a dvakrát byly zmíněny soukromé lesy. Zmíněna nebyla jediná lesnická firma, jediná dřevařská firma.
- lesnická věda a výzkum není dostatečně vidět v médiích,
- sektor nemá jednu silnou a aktivní zastřešující oborovou instituci/platformu – jako např. Agrární komora, Svaz průmyslu a obchodu, ČESMAD atp.
- sektor vykazuje neochotu hledat a nacházet společná komunikační témata

ŠPATNÁ KOMUNIKACE PŘINÁŠÍ PROBLÉMY

Špatné nebo žádná komunikace má své dopady. Ty jsou krátkodobého charakteru – nedostatečný vliv na prosazování změn, dlouhodobého – minimální povědomí o oboru. Dopady nekomunikace lze při pohledu zvenku shrnout takto:

- velmi malá schopnost lobovat (v pozitivním slova smyslu) a ovlivňovat politická rozhodnutí ve prospěch sektoru a to např. v oblasti legislativy, dlouhodobých strategií, dotační politiky, atd. Tato situace je ostrým kontrastu se schopností lobingu např. zemědělců nebo automobilového průmyslu,
- snižování „sebevědomí“ osob pracujících a podnikajících v sektoru – vytrácí se „stavovská hrdost“,
- nedostatečná atraktivita pro potenciální investory a banky,
- snížený zájem o studium oboru (SŠ i VŠ) a snižující se kvalita uchazečů o studium.

JAK (LEPŠÍ) KOMUNIKACE POMŮŽE?

Vzali jsme čtyři témata konference Aktuální ekonomické a politické problémy lesnicko-dřevařského sektoru, Brno, 18.–19. 9. 2013 a pokusili se uvést několik příkladů, jak by mohla komunikace pomoci.

Problematika státní správy a samo-správy	Politici pracují „na společenskou“ objednávku, kterou často vytvářejí média. Když nebude sektor pro média politiky znamenat „téma“, nebudou se o něj zajímat a řešit jeho problémy.
Problematika školství, vědy a výzkumu	Komunikace může významně zlepšit schopnost škol lákat kvalitní studenty, schopnost získávat zdroje na vědu a výzkum nejen ze strany soukromého sektoru.
Problematika lesních majetků	Efektivní komunikace může přinést lepší regionální uplatnění výrobků, zvyšování atraktivity jako zaměstnavatele, zjednodušení prosazování ohodnocení mimoprodukčních funkcí, stabilitu vůči zřizovatelům (obecní lesy).
Problematika profesních sdružení	Všichni mají ve svých cílech „komunikaci“. Je ale třeba dosáhnout „kritické masy“ a sjednotit témata, dlouhodobou a kvalitní komunikaci lze jednoznačně ovlivnit názor veřejnosti i politiků.

OBOR JE K POZITIVNÍ KOMUNIKACI JAKO STVOŘENÝ

Lesnictví a celý lesnicko-dřevařský sektor nabízí velké množství dobře uchopitelných témat:

- lze ukázat v dobrém světle a překvapivých souvislostech úspěšné a zajímavé lidi a firmy s vazbou na LDS,
- lesníci se starají se o 1/3 plochy ČR – „plíce a vodní zásobárnu republiky“,
- díky lesníkům a dřevařům topíme, máme střechu, nábytek, papír – s výsledky jejich práce se setkáváme na každém kroku,
- lesník je „skutečné“ a nehraditelné povolání,
- přínosy lesní pedagogiky – práce s dětmi
- rostoucí obliba rekreačních funkcí
- naprosto volný přístup do lesů
- historie a dlouhodobost péče o lesy

NAJDE SE NOVÝ HAJNÝ HORYNA?

Lesnický a dřevařský sektor by se měl zamyslet nad hledáním (stvořením) pozitivního symbolu, který pomůže překonat špatné předsudky a mýty a vrátí oboru v očích veřejnosti vážnost, obdiv a úctu. Samozřejmě to nemusí být osoba, „celebrita“. Může to být téma, symbol, logo, dlouhodobý projekt, nadace, sdružení... Ale tento symbol musí být jasný a srozumitelný pro média a veřejnost. Tento symbol se nevytvoří sám, a pokud náhodou ano, může také působit přesně opačně, než bychom si přáli.

Proto je třeba hledat vůli a vidět důvody ke komunikaci, hledat, navrhovat a být schopní akceptovat společná dlouhodobá komunikační témata a definovat cesty a prostředky jak s nimi seznamovat veřejnost.

LITERATURA

Sadecký D., Pejcha J., (2013) Ohrožuje těžba a špatné hospodaření naše lesy? Lesnická práce, 22 (9): s. 32–32 (588–589).

Kontakt

Ing. Jan Příhoda, šéfredaktor časopisu Lesnická práce a serveru Silvarium.cz, e-mail: prihoda@lesprace.cz

Jan Novák, jednatel Marketeers CZ, s.r.o., e-mail: jan.novak@marketeers.cz

PANELOVÁ DISKUZE: PROFESNÍ SDRUŽENÍ V LESNICKÉM A DŘEVOZPRACUJÍCÍM SEKTORU

Diskutující: Ing. Pavel Drašík – předseda České lesnické společnosti, o. s. (ČLS),
Mgr. Patrik Mlynář – výkonný ředitel Asociace dřevozpracujících podniků (ADP),
Ing. Petr Pražan, Ph.D. – předseda představenstva Společenstva dřevozpracujících podniků ČR (SDP),
Milan Nejedlý – tajemník Konfederace lesnických a dřevozpracujících svazů ČR (KLDS),
Ing. Tomáš Pařík – předseda České technologické platformy lesního hospodářství a navazujících průmyslových odvětví (ČTPLH),
Ing. Robert Babuka, MBA – člen představenstva Svazu zaměstnavatelů dřevozpracujícího průmyslu (SZDP),
Ing. Jan Příhoda – šéfredaktor časopisu Lesnická práce.
Moderující: PhDr. Ing. Vít Skála – tajemník ČLS

PhDr. Ing. Skála na začátku panelové diskuse vyjádřil politování, že i přes kontaktování médií nebyl o konferenci z jejich strany zájem. Všichni přednášející měli opět možnost vyjádřit se k tématům ostatních diskutujících. Hlavními tématy diskuse byly *možnosti inovativních technologií ve zpracování listnatého dříví, problematika snižování požadavků kladených na studenty, indexace a komunikace*.

Ing. Drašík se zabýval problematikou celoživotního vzdělávání v kontextu odborných diskusí. LDS nevystupuje jednotně. „Pokud by se podařilo zavést systém celoživotního vzdělávání, bylo by možné předávat jednotná stanoviska.“ Problém vzdělávání: ustoupilo se z náročnosti kladené na studenty, na klíčových lesnických postech jsou nelesnický vzdělání lidé.

Mgr. Mlynář popsal současnou situaci u velkých dřevozpracovatelů sdružených v ADP. Klíčová témata z pohledu ADP vidí ve valorizaci cen dříví v obchodních smlouvách LČR, dopadu realizace církevních restitucí na LDS, v systému přejímání dříví v ČR, plynulém zásobování trhu dřevní surovinou.

Ing. Pražan představil současnou situaci malých a středních pilařských provozů, jejich klíčové problémy, ekonomickou situaci, význam pro stát, odběratele a dodavatele a nastínil další možný vývoj a perspektivu oboru. „Dle jeho názoru by měl být celý LDS pojímán jako jeden proces počínající u vlastníka lesa a končící u „nalakované židle“, vše sdružené pod jedním ministerstvem.“. Dřevo by se mělo dostat ke zpracovatelům ve venkovských lokalitách, kde je dnes špatný přístup ke dřevu.

Milan Nejedlý poznamenal, že dominantní postavení LČR je nepochybné a pro dřevozpracovatele má zásadní význam. Regulace LČR je podle jeho názoru nezbytná. Popsal systém veřejných zakázek u LČR a konstatoval, že není bezproblémový.

Ing. Pařík představil ČTPLH jako neziskovou aktivitu snažící se sjednotit národní výzkumnou agendu, iniciace a spolupráce na projektech podporujících rozvoj regionu, navazování mezinárodní spolupráce apod. Vyjmenoval základní problémy, které je nutné řešit. Navrhuje vytvoření diskusní platformy s kontakty na mezinárodní struktury, spolupráci na definici státní politiky rozvoje LDS, finanční podporu aktivit vedoucích k naplnění cílů platformy.

Ing. Babuka seznámil účastníky s ekonomickou situací dřevozpracujících podniků. Hlavní problémy k řešení vidí ve ztrátě konkurenceschopnosti a potenciálu rozvoje, různé váze koncentrace a fragmentace v rámci segmentů i odvětví, nízké produktivě a přidané hodnotě, nízké míře investic a akvizic v zahraničí, vysoké míře lokální internacionalizace zdrojů, externímu růstu a podílu exportu surového dříví, technologické zaostalosti a absence inovační infrastruktury.

Ing. Příhoda krátce představil současnou podobu společnost Lesnická práce, s. r. o. a konstatoval, že LDS chybí komunikace a že kvalitní kontinuální komunikace může pomoci k znovu vnímání LDS. Na závěr své prezentace uvedl, že LDS by se měl zamyslet nad hledáním dalšího pozitivního symbolu, srozumitelného pro média.

INOVATIVNÍ TECHNOLOGIE V MODERNÍM ZPRACOVÁNÍ LISTNATÉHO DŘÍVÍ

Problematika zpracování listnatého dříví je jedním ze společných problémů LDS a to především z technologického a ekonomického pohledu. Účastníci panelové diskuse se shodli na tom, že sice existují cesty vývoje zpracování listnatého dříví, které by mohly v některých případech nahradit smrk, ale pokud neexistuje poptávka po listnatém dřevě, je tato možnost irelevantní.

SNIŽOVÁNÍ KVALITY ABSOLVENTŮ ŠKOL

Jedná se o zcela zásadní a systémový problém ve společnosti, týká se to všech absolventů, ustoupilo se z náročnosti.

INDEXACE

Hlavní problémy indexace jsou následující: index ČSÚ neodráží prodejní ceny surového dříví, má nedostatečnou vypovídací schopnost o cenách dříví v ČR a jedná se o „Perpetum mobile“ díky netransparentnímu vývoji v cenách dříví, které nereflktují trh. Index je konstruován z dodávek dříví na českém trhu, pokud odchází větší část dříví do zahraničí, v hodnotě indexu se to neprojeví. Z tohoto důvodu neexistuje korelace mezi hodnotu indexu a skutečnou tržní cenou dříví.

Řešení lze spatřovat v nové metodice pro indexy vlastníků, nevlastníků a zpracovatelů (s využitím prostředků z operačních programů EU a zapojením akademické obce i státních organizací), přičemž je důležitá kooperace MZe, Českého statistického úřadu a LČR.

KOMUNIKACE

Účastníci diskuse se shodli na tom, že největším problémem LDS v současné době je komunikace a prezentace LDS veřejnosti a politickým seskupením. LDS je nejednotný v prezentovaných názorech. Základní problémy komunikace sektoru lze, jak uvedl **Ing. Příhoda**, spatřovat v tom, že se sektor potýká s malým povědomím veřejnosti o jeho významu a snižuje se jeho společenská prestiž, vnímání LDS je zúžené na dva problémy (LČR, Národní park Šumava), lesnická věda a výzkum není dostatečně vidět v médiích, chybějící silná a aktivní zastřešující oborová instituce.

Aktivní komunikace by mohla zabránit nebo alespoň zmírnit:

- obsazování ryze odborných pozic neodborníky,
- generování státních strategických dokumentů bez vztahu k realitě,
- neochotu státu reagovat na problémy LDS a ignoraci podpory konkurenceschopnosti,
- výsledkům neobjektivního informování o oboru,
- minimální povědomí o způsobu péče a stavu českých lesů,
- nedostatečné vnímání hodnot akademických výzkumných aktivit.

DEKLARACE

účastníků odborné konference Aktuální ekonomické a politické problémy lesnicko-dřevařského sektoru

Brno, 18. – 19. září 2013

PREAMBULE

Existence funkčního lesnicko-dřevařského sektoru, jako hospodářského a politického, ekonomického, sociálního a environmentálního prolínání odvětví lesnictví, dřevařství a dalších navazujících a souvisejících oborů využívajících dříví v podmínkách liberálního tržního hospodářství, je oprávněná a žádoucí pro naplnění základních principů trvale udržitelného hospodaření, rozvoje společnosti a zvyšování kvality života.

Jestliže dlouhodobý negativní sled událostí, vyvolaných trvalým přezíráním významu sektoru politickou reprezentací země vede do stavu téměř úplné podřízenosti a likvidace, je právem a povinností lidí tvořících tento sektor a na něm existenčně závislých na tento stav důrazně upozornit a proti přezírání aktivně vystupovat.

APEL A PROHLÁŠENÍ

Účastníci konference apelují na rovnoprávné postavení a vymezení lesa a lesního hospodářství srovnatelného se zemědělstvím na úrovni ministerstev, vlády a Evropské unie. Dále apelují na sjednocení sektoru pod silnou profesní platformou a jednotným resortním vedením jako základ pro kvalitativní systémovou změnu.

1. Pro společnou diskusi, prosazování společných zájmů, cílů a lobby je vhodné využít stávající platformu např. na úrovni Národního lesnického programu III a tento koncept využít pro to, k čemu je určen. Tedy ke spolupovytváření lesnicko-dřevařské politiky.
2. Je nezbytné hledat společná klíčová témata lesnicko-dřevařského sektoru a intenzivně je diskutovat:
 - a. vzdělanost a její uplatnitelnost v oboru,
 - b. společná komunikace ve vztahu k veřejnosti,
 - c. společný ekologicky, ekonomicky a sociálně cenný produkt a jeho kvalitní zpracování,
 - d. symbol pro jeho názorové sjednocení.

Řešení aktuálních i dlouhodobých problémů sektoru vyžaduje politické rozhodnutí volby.

Co a jak budeme pěstovat. Na jaké zdroje se spolehne. Kdo bude nositelem odpovědnosti pro budoucnost. Tato rozhodnutí se v konečném důsledku dotknou života lidí. Jsou to tedy bytostně politická rozhodnutí ve smyslu fundamentálních sociálních, environmentálních a ekonomických voleb dnešní doby.

Nedopusťme deklasovat jeden z posledních potenciálů růstu domácího produktu do podoby prosté surovinové základny Evropy.

DOPLŇUJÍCÍ PŘÍSPĚVKY

JE INDEXACE CEN DŘÍVÍ SYSTÉMOVÝM PROBLÉMEM TRHU?

Ing. Dalibor Šafařík, Ph.D.

Mendelova univerzita v Brně, Lesnická a dřevařská fakulta, Ústav lesnické a dřevařské ekonomiky a politiky

ÚVOD

Problém indexace cen dříví je v lesnické a dřevařské praxi intenzivně diskutován od roku 2009. Počátek lze však nalézt již dříve, minimálně v roce 2007, kdy byly státním podnikem Lesy České republiky (LČR) vyhlášeny a realizovány tendry na lesnické činnosti v délce trvání tří let. Tendry vznikly na základě Memoranda Ministerstva zemědělství (Mze) a Konfederace lesnických a dřevozpracujících svazů (KLDS) a byly rozděleny na dva typy. V prvním typu tendrů se soutěžily pouze zakázky na lesnické služby včetně výroby dříví na odvozním místě (OM), ve druhém typu kombinované zakázky na služby a prodej dříví u pně (P). Záměrem obou stran Memoranda bylo pomoci předem jasně definovaného systémového nástroje pružně aktualizovat nastavenou úroveň nákupních cen dříví na lokalitě P tak, aby odpovídala cenám v místě a čase obvyklým a (Veselý, 2009).

Smyslem tohoto příspěvku není hodnocení dopadů přijaté metodiky a opatření k aplikaci indexace cen dříví ve smluvních vztazích mezi LČR a podnikatelskými subjekty, nýbrž analýza a úvaha, zda je indexace, tak jak je aplikována, nástrojem systémových změn a příčinou negativních dopadů na trh se surovým dřívím v České republice a ekonomicky špatný stav dřevozpracujících (zejména malých a středních pilařských) podniků v České republice.

MAKROEKONOMICKÉ SOUVISLOSTI

Při kvantifikaci a posouzení vytvořené finální produkce zajímá ekonomy mimo jiné i cenový vývoj. Pokud je sledována všeobecná úroveň cen v ekonomice, hovoří se o *cenové hladině*, kterou lze sledovat prostřednictvím cenových indexů. Mezi nejčastější nástroje používané pro měření změn cenové hladiny patří *index spotřebitelských cen (CPI)* a *index cen výrobců (PPI)*. Index spotřebitelských cen je v České republice vytvořen na základě *spotřebního koše*. Index cen výrobců je analogií indexu spotřebitelských cen. Konstruované koše obsahují suroviny, polotovary a služby průmyslových výrobců, zemědělských producentů, stavebních prací a dalších odvětví. CPI, stejně jako PPI pracují s fixními váhami, přičemž změny PPI zpravidla upozorňují, na budoucí změny CPI (Soukup a kol, 2007). Ekonometrie a ekonomická statistika aplikovaná do dalších oborů včetně lesnictví zná řadu dalších specifických indexů konstruovaných ovšem na společné bázi, nejčastěji vzorce typu Laspeyres, který umožňuje agregování jednoduchých indexů pomocí zvoleného váhového základního období. Index cen v lesnictví je rovněž konstruován na základě *koše*, který je souborem reprezentantů – sortimentů surového dříví.

Už sama konstrukce indexu CPI a analogických cenových indexů napovídá, že nemusí zcela věrně odrážet výdaje domácností a ekonomickou realitu firem a trhů. V průběhu času se totiž skutečné složení košů, cenových reprezentantů a zpravodajských jednotek (respondentů) rychle mění, avšak konstruované koše zahrnuté do výpočtů indexů nikoliv, čímž nejsou schopny indexy reálné změny zachytit. Tento jev bývá označován jako *skrytá inflace* a zejména CPI a další analogické cenové indexy, včetně *indexu cen dříví*, se stávají předmětem kritiky. Statistické cenové indexy však mají přitom zásadní dopad na rozhodování ekonomických subjektů o úrovni cen, mezd, úrokových sazeb, valorizaci důchodů, rozhodování o investicích apod. Jsou tedy aplikovaným valorizačním nástrojem (Šafařík, 2011).

Česká národní banka (ČNB) při plnění své základní měnověpolitické úlohy a péče o cenovou stabilitu využívá jeden z několika měnověpolitických režimů – *cílování inflace*. Významnými rysy cílování inflace je *střednědobost* této strategie, využívání prognózy inflace a veřejné explicitní vyhlášení inflačního cíle či posloupnosti cílů. Inflační vývoj, resp. očekávaný inflační vývoj může být ovšem důsledkem působení mimořádných šoků *zpravidla na straně nabídky*, jejichž inflační resp. deflacionární projevy za určitou dobu odezní, ovlivněn, takže úsilí tyto projevy zcela eliminovat změnami nastavení měnověpolitických nástrojů by zbytečně krátkodobě rozkolísávalo ekonomiku. (online: <http://www.cnb.cz>, cit. 24. 9. 2013). Zde je možné spatřit ony souvislosti s *mimořádnými šoky na straně nabídky* v lesnictví a jejich projevy v hodnotě indexu: orkán Kyrill, 2007; vichřice Emma, 2008 apod.

STRUČNÁ GENEZE METODIKY ČESKÉHO STATISTICKÉHO ÚŘADU

Český statistický úřad (ČSÚ) publikuje pravidelně pod kódem 7007 *index cen v lesnictví (surové dříví)*.

Vývoj 2000–2006

Do roku 2007 byl index cen počítán měsíčně z průměrných smluvních (realizačních) cen bez DPH, dosažených v první polovině šetřeného měsíce. Sledované realizační ceny byly za dodávky surového dříví pro tuzemsko (bez vlastní spotřeby, výroby štěrky a exportu). U jehličnatých sortimentů šlo o 23 reprezentantů, u listnatých sortimentů o 22 reprezentantů. Stálou váhou byly tržby, výnosy základního období roku 1999. Průměrná hodnota dodávek realizovaného surového dříví byla počítána z prodaného množství a dosažených tržeb u reprezentantů sledovaných výkazem Ceny Les 1-12. V souvislosti s uvedením Doporučených pravidel pro měření a třídění dříví v ČR (2002) do lesnické praxe byla od ledna 2004 zavedena do systému sledování ČSÚ nová verze výkazu Ceny Les 1-12, a to plně v intencích Doporučených pravidel. Vlivem pokračujícího slučování lesních podniků, převážně lesních akciových společností, bylo pro ČSÚ stále obtížnější vyhodnocovat informace o prodaném množství surového dříví a tím docházelo ke snížení vypovídací schopnosti dosud publikované tabulky „Průměrná hodnota surového dříví“. Od září 2005 již ČSÚ tuto tabulku ve svých statistických informacích nepublikoval a nadále byla a je k dispozici respondentům a ostatním uživatelům spolu s indexními tabulkami tabulka „Průměrná cena surového dříví za ČR“. V rámci komplexní revize, která proběhla v průběhu roku 2000, byl revidován váhový systém, výběry cenových reprezentantů a zpravodajských jednotek (respondentů). Jako jednotné referenční období byl zaveden pro všechny cenové indexy průměr roku 2000, který byl odvozeně počítán ze stálého základu prosinec 1999.

Vývoj 2007–2010

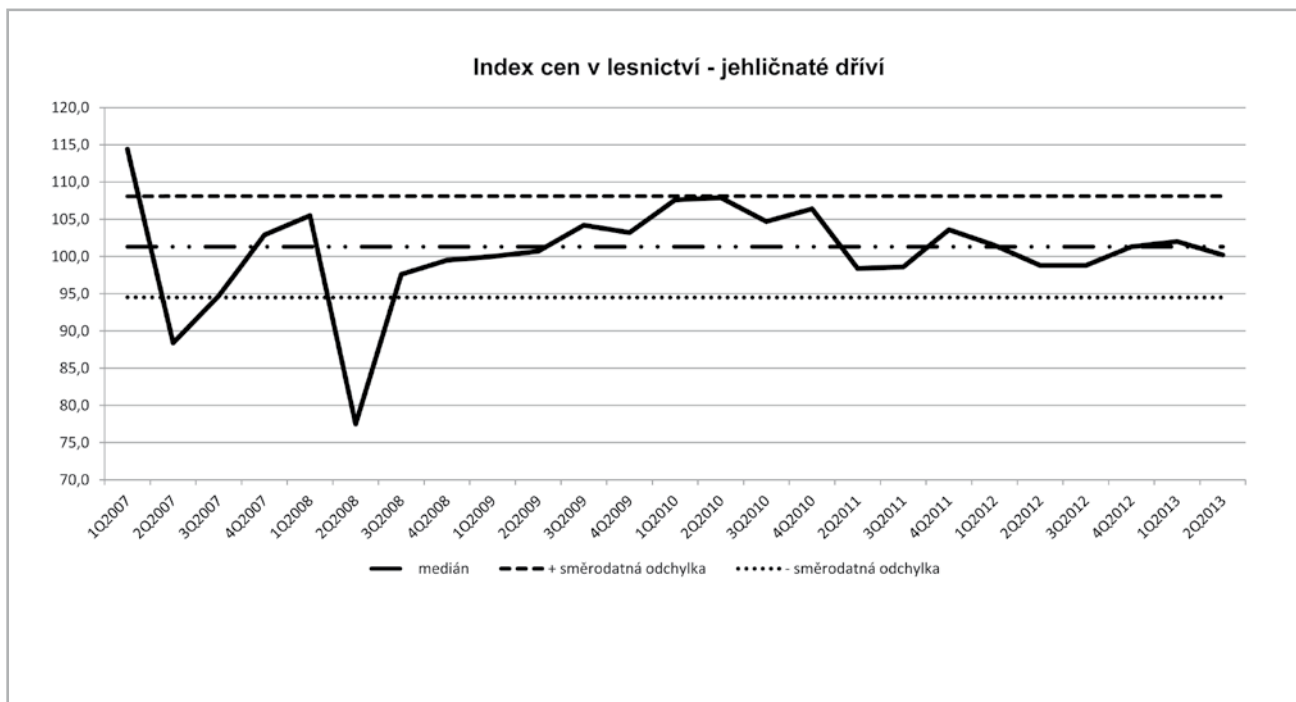
Od roku 2007 publikuje ČSÚ indexy a průměrné ceny surového dříví *čtvrtletně*. V rámci druhé komplexní revize, která proběhla v průběhu roku 2006, byl revidován váhový systém, výběry cenových reprezentantů a zpravodajských jednotek (respondentů). Váhy byly stanoveny na základě tržeb (výnosů) za rok 2005. Současně bylo změněno i základní (bazické) období pro výpočet indexů na průměr roku 2005. Počet reprezentantů činil u sortimentů jehličnatého dříví 19 reprezentantů a u sortimentů listnatého dříví 18 reprezentantů. Od roku 2009 byly na základě požadavků respondentů a z rozhodnutí poradní komise cen surového dříví publikovány indexy a ceny za vybrané vlastníky lesů a nově za nevlastníky lesů – společnosti, obchodující se dřevem. Novinkou je publikovaná tabulka prodaného množství dřeva nejvýznamnějšími společnostmi, obchodujícími se dřevem.

Rok 2011

Za 1. čtvrtletí roku 2011 byl ČSÚ index cen surového dříví vypočten podle dosud platné metodiky a souboru respondentů. Jelikož však během 2. čtvrtletí dle sdělení ČSÚ došlo k podstatným změnám souboru respondentů u vlastníků, byla provedena mimořádná revize Indexu cen lesnictví – vlastníci. Bylo zaktualizováno váhové schéma sortimentů dle tržeb z výkazu Les 8-01 za rok 2009 a Ceny Les 1-04 za rok 2010. Významnou změnou v metodice bylo zavedení váženého aritmetického průměru u čtyř nejvýznamnějších sortimentů: *výřezy III. A/B jakosti – smrk, výřezy III. C jakosti – smrk, výřezy III. D jakosti smrk a dříví V. jakosti pro výrobu buničiny – smrk*. Průměrné ceny ostatních sortimentů jsou nadále počítány prostým aritmetickým průměrem. Základním (bazickým) obdobím pro výpočet indexů se nově stává 1. čtvrtletí roku 2011 (Šafařík, 2011).

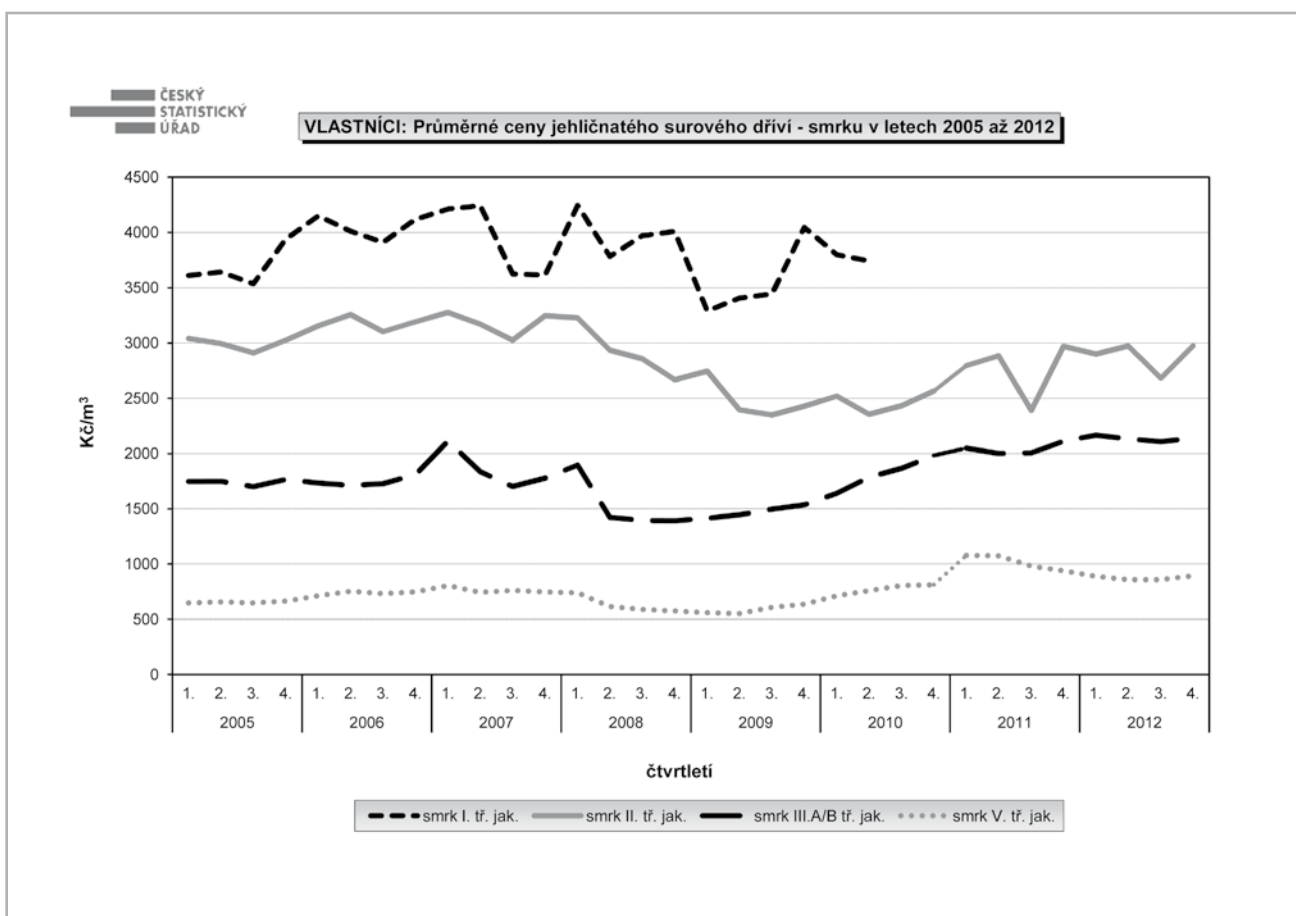
ZÁKLADNÍ POPOPISNÁ ANALÝZA VÝVOJE INDEXU OD ROKU 2007

Při analýze vývoje časové řady indexu cen v lesnictví – jehličnaté dříví (viz obr. 1) lze konstatovat, že k největším výkyvům dochází v rozmezí 1. čtvrtletí 2007 až 3. čtvrtletí 2009. Od 2. čtvrtletí 2011 do 2. čtvrtletí 2013 hodnota indexu úzce osciluje kolem střední hodnoty vyjádřené mediánem 101,3, tedy že cenová hladina je v tomto období stabilní. Naopak k trvalému růstu cen nejvýznamnějšího sortimentu – smrk III.A/b třídy jakosti dochází od 3. čtvrtletí 2010 až po současnost (viz obr. 2).

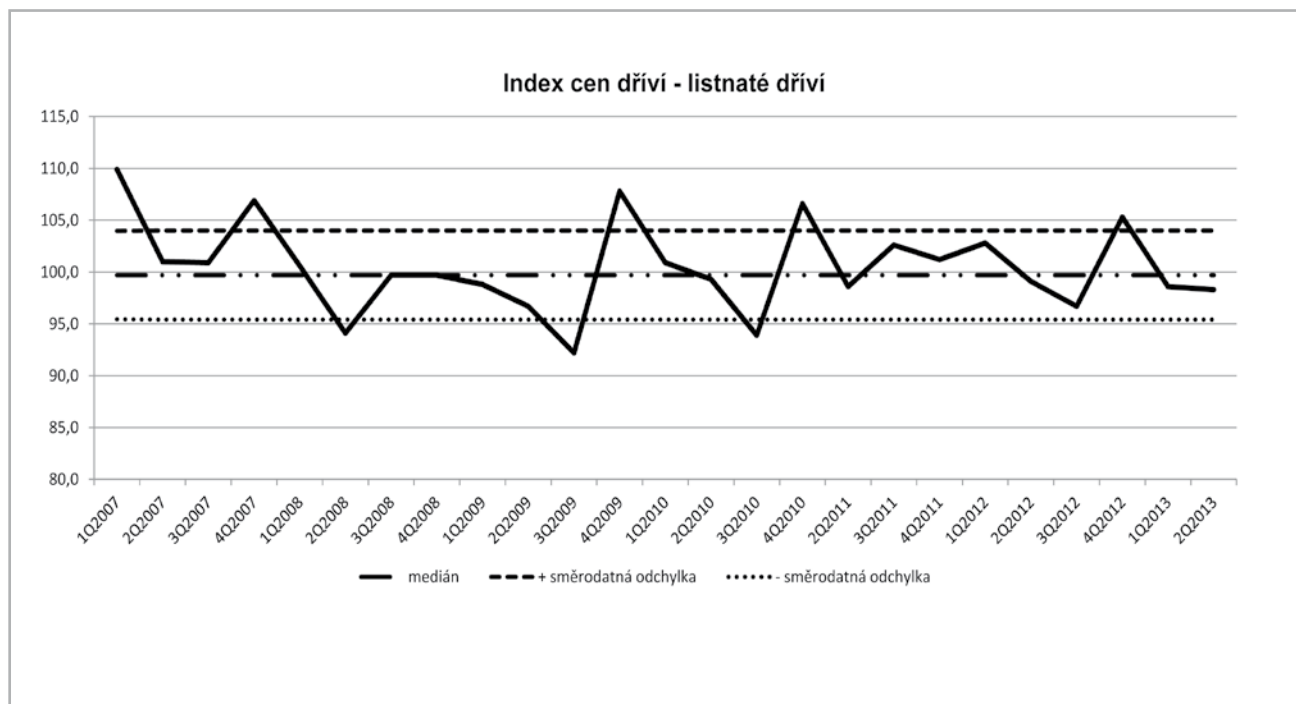
Obr. 1. Vývoj indexu cen v lesnictví – jehličnaté dříví, 1. Q 2007 – 2. Q 2013.

Zdroj: online <http://www.czso.cz/csu>; ediční plán

Obr. 2. Vlastníci: Průměrné ceny jehličnatého surového dříví – smrku v letech 2005–2012.

Zdroj: online <http://www.czso.cz/csu>; ediční plán

Obr. 3. Vývoj indexu cen v lesnictví – listnaté dříví, 1. Q 2007 – 2. Q 2013.

Zdroj: online <http://www.czso.cz/csu>; ediční plán

Toto období je v souvislosti s aplikací indexů nejčastěji zmiňováno (např. Mičánek, in Příhoda, 2012; Ritschelová, 2011). Pokud by aplikace indexu jako valorizačního nástroje cenové hladiny přímo a těsně ovlivňovala růst ceny, měl by se tento fakt na první pohled projevit. Toto tvrzení je však nutné podrobit důslednější analýze, minimálně na úrovni korelace časových řad hodnot indexu a ceny. Lze však oprávněně namítat, že cenu dříví budou určovat i jiné faktory, než je vliv indexu.

K dokreslení celé situace je vhodné uvést i vývoj časové řady indexu cen v lesnictví – listnaté dříví (viz obr. 3), kde je rozkolísanost hodnot indexu podstatně vyšší a o cenové stabilitě se nedá vůbec hovořit. Tento fakt je zejména zapříčiněn sezónností poptávky po listnatém dříví a strukturou tuzemského trhu s listnatým dřívím.

ZÁVĚR

Použití statistického indexu (tak jak je konstruován a vzhledem k výše popsaným změnám metodiky, změnám tržních a tedy i cenových podmínek) pro úpravu cen v plánovaných dlouhodobých kontraktech mezi LČR a podnikatelskými subjekty, které dříví od LČR nakupují, může být problematické a rovněž také terčem kritiky ze strany, které právě daná situace nevyhovuje. U surového dříví je tržní cena výslednicí celé řady faktorů: výrobních podmínek odrážejících se v nákladech na jeho výrobu, dopravní vzdálenosti ke koncovému odběrateli, struktury odběratelů a jejich kupní síly, podílem exportu a mnohých dalších vlivů, což má v případě indexu za následek slévání těchto vlivů do průměru s omezenou vypovídací schopností.

Pokud je nutné využívat index cen dříví jako střednědobý nástroj valorizace a *péče o cenovou stabilitu* ve vztazích mezi odvětvími lesnictví a dřevařství, na čemž se řada představitelů podnikatelů a zájmových organizací lesnicko-dřevařského sektoru již shodla (např. Balák, Veselý, Bittner, Vomočil, Vaněček, Draštík in Příhoda, 2011), pak je vhodné inspirovat se právě metodikou ČNB při nastavení mantinelů hodnot indexu, které by zabránili výraznému kolísání cen indexací ovlivňovaných. Předtím je však nutné prokázat do jaké míry (těsností vztahů) indexace dříví skutečnou cenu dříví ovlivňuje. Výše nastíněná fakta dávají tušit, že existuje řada dalších vlivů, které výslednou cenu dříví tvoří, včetně toho, že značná část dříví se vyváží a tedy není do statistického šetření vůbec zahrnuta, což si žádá důslednou úpravu onoho *koše*.

Nelze však index cen dříví a jeho aplikaci označit za zásadní systémový problém trhu se surovým dřívím v České republice a příčinu kritického ekonomického stavu dřevařské části sektoru na úrovni malých a středním podniků. Jedná se o problém dílčí a zástupný, který je sice nutné podrobit hlubší analýze, nicméně to není hlavní důvod současného růstu cen zejména jehličnatého dříví.

LITERATURA A DALŠÍ ZDROJE

- [1] PŘÍHODA, J. 2012: *LESS je v insolenci – Nejtěžší je vyrovnat se s vědomím, že náš problém způsobí zásadní potíže mnoha našim partnerům*. Silvarium [online]. Dostupné z: <http://www.silvarium.cz/lesnicka-prace-c-11-12>.
- [2] PŘÍHODA, J. 2011: *Indexace známá i neznámá*. Silvarium [online]. Dostupné z: <http://www.silvarium.cz/lesnicka-prace-c-4-11>
- [3] RITSCHELOVÁ, I. 2011: *ČSÚ odmítl kritiku LČR za nezveřejnění indexu*. Silvarium [online 26. 5. 2011]. Dostupné z: <http://www.silvarium.cz/zpravy-z-lesnictvi>.
- [4] SOUKUP, J. a kol. 2007: *Makroekonomie – moderní přístup*. Management Press, Havlíčkův Brod: 514 s. ISBN 978-80-7261-174-4.
- [5] ŠAFAŘÍK, D. 2001: *Cenové indexy a jejich vypovídací schopnost pro lesní hospodářství*. Lesnická práce. 90(10), s. 674–676. ISSN 0322-9254.
- [6] VESELÝ, V. 2009: *Problémy indexace cen dříví*. Silvarium [online]. Dostupné z: <http://www.silvarium.cz/lesnicka-prace-c-6-09>.
- [7] http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/cilovani.html#inlacni_cile.
- [8] <http://www.czso.cz/csu; ediční plán>

KONTAKT

Ing. Dalibor Šafařík, Ph.D., Ústav lesnické a dřevařské ekonomiky a politiky, Mendelova univerzita v Brně, Lesnická a dřevařská fakulta, e-mail: dalibor.safarik@mendelu.cz

VIAC A MENEJ POUŽÍVANÉ METÓDY FINANCOVANIA MIMOPRODUKČNÝCH FUNKCIÍ LESOV

Igor Vízslai, Iveta Hajdúchová

ABSTRACT

This article discusses about well-known methods of financing production and non-production functions of forests in the Slovak Republic and compares them with new methods, which are used in other European countries. It is divided into two sections; in the first part, there are mentioned several common used methods of financing forest management and in the second part, there are explained the principles of functioning Payments for Environmental Services (PES) like a new method for financing non-production functions of forest used e.g. in Finland or Spain. This method is compared with other financing methods.

Kľúčové slová: forest management; special-purpose forests; sources of finance; payments for environmental services

ÚVOD

Mimoprodukčným (netržbovným) funkciám lesa sa pripisuje čoraz väčšia dôležitosť ako produkčným funkciám. Tento fakt je jasne viditeľný v moderných krajinách, ktoré sa starajú o životné prostredie a kde peniaze pre financovanie trvalo udržateľného lesného hospodárstva prichádzajú aj z privátneho sektora. Dôvodom je, že tieto funkcie sú kľúčové pre ľudstvo, ako aj prírodu a zachovanie biodiverzity. Práve preto je nevyhnutné venovať viac pozornosti a zabezpečiť prostriedky pre krytie nákladov spojených s plnením verejnoprospešných funkcií. Problémom však je, že štátne dotácie majú klesajúcu tendenciu. Práve preto je nevyhnutné hľadať nové zdroje pre tých vlastníkov lesa, ktorí hospodária v lesoch osobitného určenia alebo lesoch ochranných.

Pre financovanie produkčných aj mimoprodukčných funkcií lesa môžeme využívať všetky dostupné druhy zdrojov. Hlavným kritériom pri ich zabezpečovaní bude návratnosť, ktorá súvisí s efektívnosťou a rizikom (Hajdúchová, 2004). Pokiaľ ide o produkčné funkcie lesa, tie produkujú zisk a investície sú zvyčajne návratné. Avšak mimoprodukčné funkcie sú netržbovné, to znamená, že investície sú nenávratné a teda musí existovať verejný záujem na ich financovaní.

ZDROJE FINANCOVANIA

Zdroje financovania môžeme rozdeliť z rôznych hľadísk. Pri úverových zdrojoch sa najčastejšie využíva hľadisko času, podľa ktorého delíme zdroje na krátkodobé, dlhodobé a trvalé. Z hľadiska postavenia podniku k okoliu rozlišujeme zdroje vlastné a cudzie. Vlastné zdroje podniku sú: fondy zo zisku, kapitálové fondy, odpisy a základné imanie (vklady majiteľov firmy). Profit je rozdiel medzi príjmami a výdajmi. Mimoprodukčné funkcie neprodukujú príjmy a tieto musia byť nahrádzané zo zisku produkovaného produkčnými funkciami, čo znamená, že menej zdrojov ostane na krytie nákladov spojených s plnením produkčných funkcií. Navyše, ako už bolo spomínané, mimoprodukčné funkcie plnia hlavne lesy osobitného určenia a lesy ochranné, v ktorých je vyššia materiálová náročnosť vzhľadom na dodržiavanie ekologických opatrení a teda potreba krytia uvedených nákladov z iných zdrojov, ako je inkaso tržieb, je o to naliehavejšia (Hajdúchová, 2004).

Na druhej strane, okrem interných zdrojov financovania poznáme tiež externé, ktoré sú pre väčšinu spoločností zaujímavé a atraktívne. Externými zdrojmi sú podiely vlastníkov, bankové úvery, granty, rezervy, lízing, faktoring, forfeiting a ostatné zdroje.

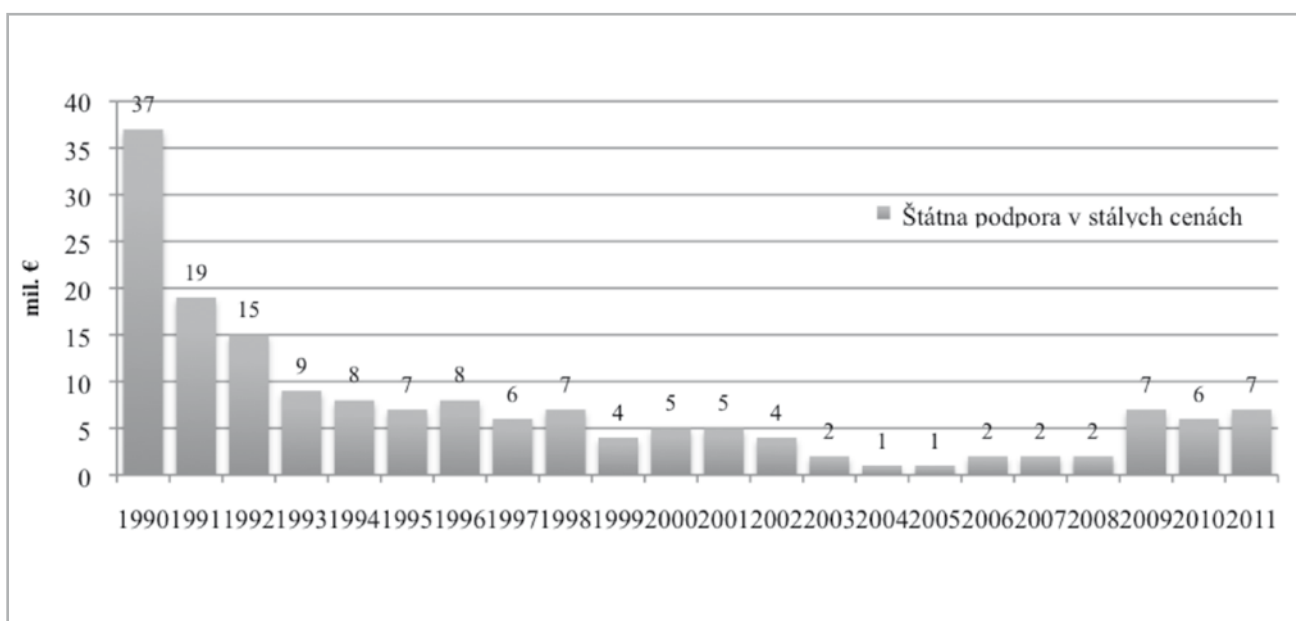
Pre obhospodarovateľov lesa existuje niekoľko spôsobov, ako financovať mimoprodukčné funkcie lesa. Najbežnejšou metódou je kombinácia vlastných a externých zdrojov. Lesy osobitného určenia zväčša neprodukujú zisk a straty z príjmu musia byť nahradené z iných zdrojov. Pre tento účel môžeme využiť externé zdroje financovania, avšak tie musia byť kryté z príjmu produkčných funkcií, prevažne drevoprodukčných funkcií lesa.

Obr. 1. Štruktúra zdrojov financovania podniku (Vlastné spracovanie).

Majetok spoločnosti je rozdelený na dlhodobý a obežný, a malo by platiť pravidlo, že dlhodobý majetok musí byť financovaný z dlhodobých zdrojov, ktorými sú vlastný kapitál a dlhodobý cudzí kapitál. Pokiaľ je toto pravidlo splnené a zadlženosť podniku je nízka znamená to, že podnik je prekapitalizovaný a nemal by mať problém so získaním externých zdrojov pre financovanie mimoprodukčných funkcií lesa.

V Slovenskej republike, finančná štruktúra závisí od vlastníctva lesného podniku. Súkromné spoločnosti nie sú financované zo štátneho rozpočtu a musia si preto hľadať svoje vlastné zdroje – externé či interné, čo však neznamená, že nemôžu žiadať o štátnu podporu. Táto podpora však nepokrýva všetky výdavky. Na druhej strane, štátne podniky sú podporované štátom – fondy Európskej únie, štátny rozpočet a iné zdroje. Vývoj štátnych dotácií do lesníctva od roku 1990 v stálych cenách je znázornený na obrázku 2. Od roku 2009 je viditeľný nárast štátnej podpory. Je to vďaka čerpaniu podpory z Programu rozvoja vidieka v programovacom období 2007–2013. Podpora v roku 2011 však predstavuje len 19% z úrovne podpory v roku 1990.

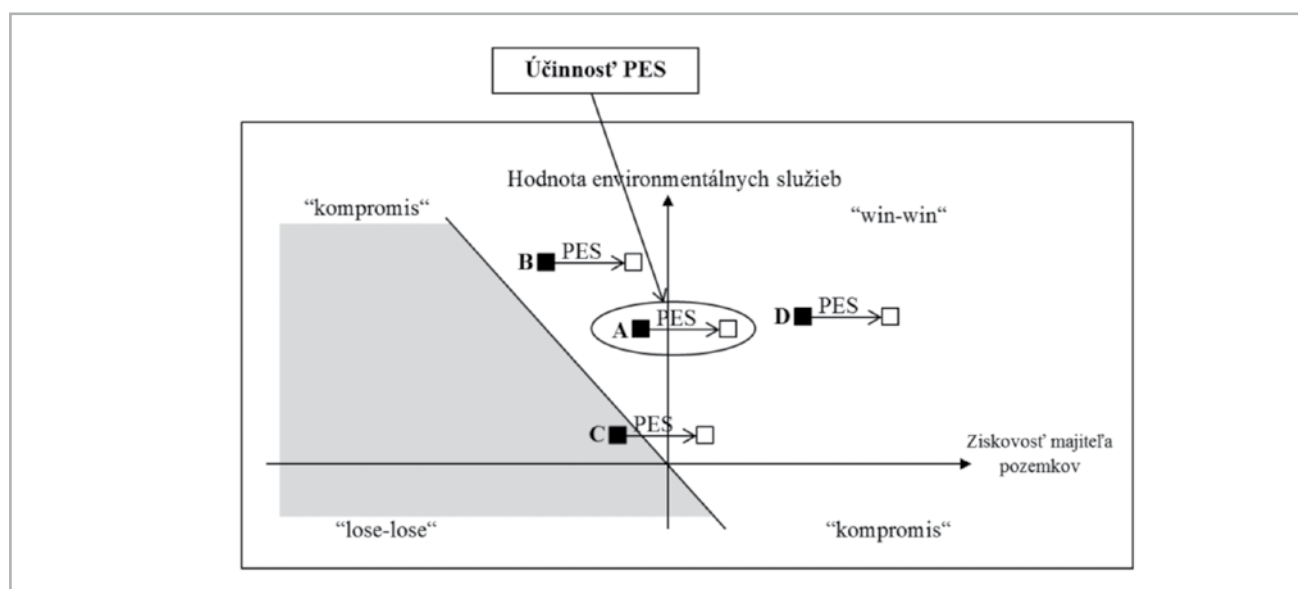

Obr. 2. Štátna podpora do lesného sektora v Slovenskej republike (Zelená správa, 2012, str. 17).

PLATBY ZA ENVIRONMENTÁLNE SLUŽBY

Čo vlastne pojem platby za environmentálne služby (PES) znamená? V literatúre nie je presne formálne definované, čo toto spojenie znamená. Existuje však päť základných kritérií, podľa ktorých sa dajú vysvetliť princípy fungovania PES; je to dobrovoľná transakcia (1.), kde je presne definovaná environmentálna služba alebo využitie pôdy, ktoré zabezpečí túto službu (2.), je „nakupovaná“ najmenej jedným spotrebiteľom (3.), od minimálne jedného poskytovateľa tejto služby (4.), vtedy a len vtedy, keď poskytovateľ tejto služby zabezpečí trvalé poskytovanie tejto služby (5.).

Pokúsili sme sa tiež popísať Platby za environmentálne služby podľa troch Karsentyho kritérií; environmentálna a ekonomická účinnosť, spravodlivosť a legitímnosť (Karsenty, 2004). Tieto kritériá sú opísané na základe teoretických argumentov a empirických výsledkov. Najdôležitejšou časťou, podľa našich predchádzajúcich štúdií, je účinnosť PES. Vo vzťahu k environmentálnej a ekonomickej účinnosti môžeme povedať, že táto účinnosť závisí od mnohých faktorov. Je dôležité aby sa ku každej platbe za environmentálne služby pristupovalo individuálne a bol definovaný rámec, ktorý sa bude dodržiavať. Potom môžu PES schémy fungovať efektívne. Existujú však určité medzery a nedostatky platieb za environmentálne služby. V prvom rade ide o sociálnu neefektívnosť, ktorú spôsobujú dva základné problémy: neprijatie postupov, ktorých sociálne prínosy sú vyššie ako ich náklady (platby príliš nízke – B) prípadne prijatie postupov, ktorých prínosy sú menšie ako ich náklady (platby príliš vysoké – C); druhým problémom je nedostatočná špecifikovanosť, čo znamená „dávať peniaze na nič (D)“, čo býva často problémom u tých platieb, ktoré majú nízku, nedefinovanú a necielenú charakteristiku. Taktiež úloha adresnosti platieb je veľmi dôležitá a musí byť založená na rôznorodosti získaných prínosov, resp vynaložených nákladov (Kurttila, 2012).

Obr. 3. Účinnosť Platieb za environmentálne služby (Kurttila, 2012).

Ďalším dôležitým faktorom je prepojenie medzi PES a vládou. V niektorých krajinách existujú vládou financované PES, avšak v prípade zníženia výkonnosti ekonomiky dochádza aj k zníženiu zdrojov pre krytie PES. Stálosť financovania závisí od nepretržitého toku, avšak v krajinách so stagnujúcou ekonomikou nemôžu byť výdavky spojené s PES kryté.

V niektorých publikáciách (Wunder, 2006) sú platby za environmentálne služby uvádzané ako typický príklad podnikateľského prístupu k ochrane prírody, pretože súkromný sektor preferuje quid-pro-quo prístupy, čo znamená viac či menej zhodnú zámenu alebo substitúciu statkov alebo služieb, v tomto prípade environmentálnych služieb, ako napríklad platby za sekvestráciu a ukladanie uhlíka, ochranu biodiverzity či vodochrannú funkciu (uvedené príklady sú najčastejšie objektom PES).

POROVNANIE S TRADIČNÝMI METÓDAMI FINANCOVANIA

Financovanie so súkromného sektora nie je v spoločnosti príliš populárne. Predovšetkým financovanie verejných statkov, ktoré si človek nemôže chytiť priamo do ruky. Avšak pokiaľ chceme, aby boli lesy obhospodarované podľa

zásad trvalo udržateľného lesného hospodárstva a zachovať lesy pre ďalšie generácie, je potrebné nachádzať nové zdroje financovania. A práve financovanie zo súkromného sektora je jednou z ciest. Dotácie z fondov Európskej únie majú iba obmedzené možnosti, ako financovať lesné hospodárstvo. Obzvlášť ide o tých vlastníkov a obhospodarovateľov lesa, ktorí hospodária v lesoch osobitného určenia prípadne lesoch ochranných. Okrem toho je čerpanie z fondov EÚ spojené s množstvom administratívnej práce. Na druhej strane, z privátneho sektora je možné financovať takmer všetky environmentálne služby. A práve preto je možné nastaviť priame pravidlá, ako by bolo možné financovať verejné statky z privátneho sektora. Typický príklad môžeme nájsť napríklad vo Fínsku. Oblasť Ruka-Kuusamo je jednou z najväčších turistických oblastí vo Fínsku. Každý rok ju navštívi okolo milióna ľudí. Viac než 82% lesov je v tejto oblasti súkromných (Kurttila, 2012). V minulosti plnili tunajšie lesy prevažne drevoproduktívnu funkciu. Avšak vzhľadom na zvyšujúci sa dopyt po turisticky atraktívnych lesoch s vysokou mierou biodiverzity, sa tieto lesy zmenili na lesy osobitného určenia, prípadne lesy ochranné. To však spôsobilo, že sa vlastníkom týchto lesov znížili príjmy z drevoprodukčnej funkcie lesa a niekto im tieto straty musel nahradiť. A práve tu sa prejavila sila privátneho sektora. Návštevníci, ktorí prídu do tejto oblasti, sú ochotní za vstup zaplatiť a podporiť tak prírodu blízke obhospodarovanie lesa, s ktorým súvisí zvyšovanie estetického hodnoty daných lesných porastov.

V niektorých európskych krajinách je používaný aj iný model financovania – financovanie z podielových fondov. To znamená, že lesy nie sú financované len jedným subjektom, ale peniaze prichádzajú od viacerých partnerov, napríklad štát, privátny sektor a fondy Európskej únie. Typickým príkladom je Rakúsko a iné alpské krajiny, kde súkromné spoločnosti (napr. majitelia lyžiarskych rezortov) podporujú lesnícky sektor, napríklad stavbou lesných ciest alebo prispievajú na ochranu lesov v okolí ich lyžiarskych stredísk a podobne.

V Slovenskej republike, súkromný sektor príliš nespolupracuje s verejným sektorom. Peniaze na financovanie štátnych podnikov pochádzajú z prevažnej miery z vlastných zdrojov, zo štátneho rozpočtu alebo fondov Európskej únie. Pokiaľ sa investor rozhodne niečo vybudovať na pozemkoch štátnych lesov, musí si najprv tieto pozemky zameniť, prípadne ich prenajať. Pokiaľ sa investor stane vlastníkom lesných pozemkov, investície sa stanú návratnými, pretože napríklad ak postavia lesnú cestu, tá sa stáva ich vlastníctvom. Pokiaľ sú však tieto lesy len v nájme, investície, napríklad do lesných ciest, sú ťažšie návratné, nakoľko cesta sa po skončení nájmovej zmluvy stáva vlastníctvom štátu. Pokiaľ by bola takáto cesta financovaná spoločne so štátom, je možné nájsť určitú synergiu a obe zúčastnené strany by z toho mohli profitovať.

ZÁVER

Každá stratégia, metodológia či schéma financovania environmentálnych služieb má svoje pozitíva a negatíva, ktoré sa však dajú riešiť. Napríklad v minulosti aj napriek pomerne slabej adaptácii, koncepcie trvalo udržateľného lesného hospodárstva, dnes táto schéma profituje z tolerancie, trpezlivosti a ochote k experimentu. Aj keď je trvalo udržateľné lesné hospodárstvo nástrojom na zvýšenie stability ekosystémov a finančnej stability podnikov, je pre krytie mimoprodukčných funkcií lesov potrebné vo zvýšenej miere využívať priame nástroje, akými sú napríklad PES. Ani tieto priame nástroje však nie sú všeliakom a bolo by príliš zjednodušené myslieť si, že PES môžu bez problémov nahradiť všetky zdroje verejného financovania, či už štátny rozpočet alebo fondy EÚ. V skutočnosti, pri určitom druhu synergie medzi verejným spôsobom financovania a niektorými typmi PES, môžu spolu tieto metódy úspešne pokrývať náklady na plnenie mimoprodukčných funkcií lesa a platby za environmentálne služby sa môžu stať ich trvalou súčasťou.

POĎAKOVANIE

Táto práca vznikla na základe finančnej podpory z projektu VEGA 1/0584/13 "Ekonomické a právne podmienky fungovania trhov v lesnom hospodárstve".

POUŽITÁ LITERATÚRA

- HAJDÚCHOVÁ IVETA, GIERTLIOVÁ BLANKA, TRENCIANSKY MAREK, ŠULEK Rastislav, Ivan Ľubomír, 2011. Finančná stabilita podniku / – 1. vyd. – Zvolen: Technická univerzita vo Zvolene, 2011. – 51 s. [4,01 AH]. – ISBN 978-80-228-2215-2.
- Hajdúchová Iveta, Šulek Rastislav, 2011: Forests - key development factor of selected regions in Slovakia = Lesy - kľúčový faktor rozvoja vybraných regiónov Slovenska. In: Resources of the Slovak Republic as a factor of development strategies in European and global space = Zdroje Slovenskej republiky ako činiteľ rozvojových stratégií v európskom a globálnom priestore / Koloman Ivanička a kol. – Bratislava: Ekonom, 2011. – ISBN 978-80-225-3204-4. – S. 505–524 [1,54 AH].

- HAJDÚCHOVÁ, I. 2004: **Zdroje financovania mimoprodukčných funkcií lesov**. Obhospodarovanie lesov s mimoprodukčnými funkciami. Zvolen – Kováčová
- KARSENTY, A. 2004: Des rentes contre le développement? Les nouveaux Instruments d'acquisition mondiale de la biodiversité et l'utilisation des terres dans les pays tropicaux. *Mondes en développement* 127(3):1–9.
- LICHÝ JÁN, 2011: **Komunikácia s verejnosťou v strategických dokumentoch lesného hospodárstva na úrovni EÚ** /. In: Financovanie 2011: lesy – drevo: medzinárodná vedecká konferencia TU Zvolen, 24. november 2011 ; zost. Iveta Hajdúchová. – Zvolen: Technická univerzita vo Zvolene, 2011. – ISBN 978-80-228-2291-6. – S. 129–136.
- KURTTILA, M. 2012: **Payments for environmental services, Economics of multiple-use forestry**, University of Eastern Finland, Joensuu, 2012
- Report on forestry in the Slovak Republic** 2011/Green report; Bratislava, MP SR a NLC-LVÚ Zvolen, 2012, 147p., ISBN: 978-80-8093-099-8
- WUNDER, S. 2006: **Are direct payments for environmental services spelling doom for sustainable forest management in the tropics?** *Ecology and Society* 11(2): 23.

KONTAKT

Ing. Igor Viszlai, prof. Ing. Iveta Hajdúchová, PhD., Technická univerzita vo Zvolene, Lesnícka fakulta, Katedra ekonomiky a riadenia lesného hospodárstva, Masarykova 24, 960 53 Zvolen

STŘEDNÍ LESNICKÁ ŠKOLA

Hranice, Jurikova 588

ŠKOLA ZŘIZOVANÁ OLOMOUCKÝM KRAJEM
poskytující výchovu a vzdělávání v oboru
41-46-M/01 LESNICTVÍ

STUPEŇ POSKYTOVANÉHO VZDĚLÁNÍ:
střední vzdělání s maturitní zkouškou

DÉLKA A FORMA STUDIA:
čtyřleté denní studium

www.slshranice.cz

ČESKÁ LESNICKÁ AKADEMIE TRUTNOV

Česká lesnická akademie Trutnov
Střední a vyšší odborná škola

střední škola a vyšší odborná škola

Charakteristika školy:

Dnes má škola 4 typy studia, tříleté denní ukončené závěrečnou zkouškou, čtyřleté denní maturitní, dálkové studium pětileté a vyšší odborné tříleté denní studium.

■ Střední vzdělání ukončené maturitní zkouškou

● 41-46-M/01 Lesnictví

V denním čtyřletém studiu, zakončeném maturitou, obor lesnictví se studenti připravují na veškeré odborné práce spojené s prací lesního a mysliveckého hospodáře. Absolventi nacházejí uplatnění u všech lesnických subjektů, orgánů ochrany životního prostředí, státní správy, myslivosti apod. Dále získávají oprávnění pro práci s motorovou pilou, křovinořezem, zbrojní průkaz, řidičský průkaz na motocykl, osobní automobil (možnost rozšíření na traktor a nákladní automobil).

● 41-45-M/ 01 Mechanizace a služby

Jedná se o klasický čtyřletý studijní obor, který je zaveden pouze v denní formě studia. Poskytuje střední odborné vzdělání s maturitou. Absolventi se uplatní jako operátoři harvestorů, řidiči vyvážecích traktorů, specialisti pro provoz lesních lanovek a ve funkcích středních technicko hospodářských pracovníků v činnostech, které souvisejí s využíváním techniky, zajišťováním její provozní spolehlivosti. Uplatnění získají i jako výrobní mistři a technici výrobních organizací, technici v dopravě, stavebních, servisních a obchodně ekonomických službách. Součástí studia je získání

řidičského oprávnění na osobní a nákladní automobil.

● 16-01-M/ 01 Ekologie a životní prostředí

Absolventi získávají úplnou kvalifikaci středoškolsky vzdělaných odborníků v oblasti ochrany přírody a životního prostředí. Mají možnost získat oprávnění k řízení osobního automobilu, osvědčení pro práci s motorovou pilou a adaptéry. Získanou kvalifikaci uplatňují v oblasti státní správy nebo ve sféře výroby a služeb. Obor připravuje nejen úzce specializované pracovníky pro ochranu přírody a zejména lesa, ale odborníky, kteří jsou schopni odborné ekologické poznatky uplatňovat v různých oblastech (chráněné krajinné oblasti, národní parky, referáty životního prostředí, obcí, měst a okresů, inspekční činnost v oblasti ochrany vody, ovzduší a nakládání s odpady).

■ Střední vzdělání ukončené závěrečnou zkouškou

● 41-56-H/01 Lesní mechanizátor

Zajišťuje střední vzdělání s výučním listem, závěrečnou zkouškou, doba přípravy 3 roky, forma vzdělání denní. Příprava ukončena závěrečnou zkouškou. Absolventi se uplatní zejména při vykonávání odborných prací školkařských, při zakládání a obnově lesa, ochraně lesa, při těžbě, druhození, manipulaci a soustředování dříví, sběru semen z vysokých stromů, při kvalifikovaných pracích na manipulačních skladech, v pilařských provozech, v dopravě dříví a okrajově při ošetřování mimolesní zeleně. V rámci ČR a SR jako škola jediná provádí výuku operátorů těžebně dopravních strojů. Vlastní simulátor pro výuku harvestorových technologií, harvestor Valmet 901., vyvážecí soupravy což ji posunulo mezi špičku obdobných vzdělávacích zařízení v Evropě. Přípravuje žáky též na obsluhu lanovek a lanových systémů.

■ Volný čas studentů:

Je organizován v zájmových útvarech, k nim patří především střelecký a jezdecký klub a dále celá řada kroužků jako je kroužek kynologický, trubačský, botanický, sokolnický, sportovní, včelařský, výpočetní techniky. Studenti třetích ročníků

navštěvují kurzy společenského chování a tance. K vykonávání těchto aktivit škola disponuje brokovou, pistolovou, kulovou střelnicí, jezdeckým a kynologickým areálem, saunou, moderní biologickou a počítačovou učebnou.

■ Aktivity školy

Každoročně jsou organizovány výměnné studentské exkurze a praxe např. do SRN, Rakouska, Švédska, Slovinska, Rumunska, Francie atd., které slouží k poznání i k ověření jazykových znalostí. Škola též úzce spolupracuje s mnoha obdobnými zařízeními ve státech ES, zejména v Rakousku, Německu, Polsku, Francii, Švédsku, Dánsku a Finsku, tedy ve státech s vyspělým lesním hospodářstvím, které jsou na velmi vysoké úrovni. Samozřejmou součástí výuky jsou odborné exkurze po lesnických subjektech v celé ČR. Pravidelně se pořádají lyžařské, vodácké a turistické kurzy.

■ Další studium

Informace o vyšším odborném studiu oboru Lesnictví a možnosti bakalářského studia získáte na www.clatrutnov.cz. Škola zajišťuje pro své žáky praxi v zahraničí.

■ Poznámky

Přijímání jsou pouze uchazeči, kteří nemají změněnou pracovní schopnost. Škola pořádá den otevřených dveří (aktuální termíny na stránkách školy). Jinak se může zájemce předem telefonicky domluvit na jiném termínu schůzky. Od šk. roku 2006/2007 je na škole konzultační středisko bakalářského studia České zemědělské univerzity v Praze. Aktuality školy je možné nalézt na www.clatrutnov.cz

Česká lesnická akademie Trutnov

- střední škola a vyšší odborná škola

Lesnická 9, 541 01 Trutnov
tel.: 499 811 413,
fax: 499 811 414
e-mail: cla@clatrutnov.cz,
www.clatrutnov.cz

VYŠŠÍ ODBORNÁ ŠKOLA LESNICKÁ A STŘEDNÍ LESNICKÁ ŠKOLA B. SCHWARZENBERGA PÍSEK

KRÁLOVNA ČESKÉHO LESNICKÉHO ŠKOLSTVÍ

STŘEDNÍ ODBORNÉ VZDĚLÁVÁNÍ

Střední lesnická škola

Střední odborné vzdělávání s maturitou

obor 41-46-M/01 Lesnictví – čtyřleté denní studium

Obsah studia:

- základní znalosti všeobecně vzdělávacích předmětů
- výuka cizího jazyka (anglický, německý)
- získání teoretických a praktických poznatků o lesním hospodářství a životním prostředí
- zdarma řídičské oprávnění „B“
- zkoušky z myslivosti
- zkoušky pro myslivecké hospodáře
- zbrojní průkaz
- osvědčení pro práci s motorovou pilou a křovinořezem
- zkoušky pro manipulaci a zagházení s chemickými látkami
- praxe a exkurze v zahraničí

Střední odborné vzdělávání s výučním listem

obor 41-56-H/01 Lesní mechanizátor – tříleté denní studium.

obor 41-57-H/01 Zpracovatel dřeva – tříleté denní studium, které je zaměřeno na přípravu povolání pilař, tesař a truhlář.

Obsah studia:

- výuka cizího jazyka (anglický, německý)
- těžba a doprava dříví z lesních porostů
- řídičské oprávnění „T“
- kvalifikace pro práci s ruční motorovou pilou a hydraulickou rukou
- získání pracovních dovedností v ochraně a pěstování lesa
- získání odborných dovedností při zpracování dřeva

VYŠŠÍ ODBORNÉ VZDĚLÁVÁNÍ

Vyšší odborná lesnická škola

Obor 41-32-N/01 „Lesnictví“ – tříleté studium (denní a dálková forma) pro absolventy gymnázií a středních odborných škol (s maturitou).

Studium je zakončené absolutoriem („Dis.“).

- spolupráce s vysokými školami (ČZU Praha, UK Praha, JČU České Budějovice, MU Brno)

Možnosti uplatnění absolventů lesnických škol v Písku:

- zaměstnání v soukromém, obecním i státním lesnickém sektoru
- dřevařské a pilařské firmy
- hospodářská úprava lesa a taxace
- orgány státní správy
- národní parky a CHKO

VYŠŠÍ ODBORNÁ ŠKOLA LESNICKÁ A STŘEDNÍ LESNICKÁ ŠKOLA BEDŘICHA SCHWARZENBERGA PÍSEK

Lesnická 55, 397 01 Písek

tel.: 382 506 111 • e-mail: lespi@lespi.cz • www.lespi.cz

FAKULTA LESNICKÁ A DŘEVAŘSKÁ ČESKÉ ZEMĚDĚLSKÉ UNIVERZITY V PRAZE

BAKALÁŘSKÉ OBORY TŘÍLETÉ (Bc.)

- ✓ Lesnictví (p+k)
- ✓ Dřevařství (p+k)
- ✓ Hospodářská a správní služba v lesním hospodářství (p+k)
- ✓ Provoz a řízení myslivosti (p+k)
- ✓ Game Management – vyučovaný v angličtině (p)
- ✓ Forestry – vyučovaný v angličtině (p)

Výuka vybraných oborů probíhá také v externích střediscích v Písku a Trutnově.

NAVAZUJÍCÍ MAGISTERSKÉ OBORY DVOULETÉ (Ing.)

- ✓ Lesní inženýrství (p, k)
- ✓ Dřevařské inženýrství (p, k)
- ✓ Forestry, Water and Landscape Management – vyučovaný v angličtině (p)
- ✓ Tropical Forestry and Agroforestry – vyučovaný v angličtině (p)
- ✓ Forest Engineering – vyučovaný v angličtině (p)

p – prezenční studium, k – kombinované studium

V rámci studia lze 1 až 2 semestry studovat na zahraničních univerzitách v rámci programu Erasmus, double-degree programů a dalších mezinárodních dohod.

DNY OTEVŘENÝCH DVEŘÍ: 24.–25. LEDNA 2014

PŘIHLÁŠKY POSÍLEJTE DO 31. BŘEZNA 2014

PROMINUTÍ PŘIJÍMACÍCH ZKOUŠEK (jen obory vyučované v češtině)

Bakalářské obory: Uchazeči, kteří nikdy nestudovali na VŠ, budou přijímáni bez zkoušek. Ostatní budou vykonávat zkoušky z předmětů uvedených na webu FLD.

Navazující magisterské obory: Uchazeči hlásící se na obor Lesní inženýrství, kteří absolvovali v bakalářském programu Lesnictví, a uchazeči hlásící se na obor Dřevařské inženýrství, kteří absolvovali v bakalářském studijním programu Dřevařství, budou přijímáni bez zkoušek. Ostatní budou vykonávat zkoušky z předmětů uvedených na webu.

ČZU v Praze, Fakulta lesnická a dřevařská, Kamýcká 1176, 165 21 Praha 6 – Suchbátka

<http://www.fld.czu.cz>,

<http://prijimacky.czu.cz>

www.facebook.com/fld.czu.cz

 simandlovaj@fld.czu.cz, kurkova@fld.czu.cz, molikova@fld.czu.cz, stehlik@fld.czu.cz

 224 383 743, 224 383 761, 224 383 848, 224 383 710